

საქართველოს საპატრიარქოს წმიდა ანდრია პირველწოდებულის სახელობის

ქართული უნივერსიტეტი

მარინე მამულაშვილი-ბოტკოველი

ბიბლიური სიუჟეტების თარგმნითი ტრანსფორმაციები

ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ნაწარმოებების

ქართულ თარგმანებში

სადოქტორო საგანმანათლებლო პროგრამა „თარგმანმცოდნეობა“

სადოქტორო ნაშრომი შესრულებულია ფილოლოგიის დოქტორის
აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად.

*სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ეკა დულაშვილი,
ფილოლოგიის დოქტორი,
ასოცირებული პროფესორი.*

თბილისი
2015

სარჩევი

ანოტაცია.....	4
Annotation.....	6
შესავალი.....	8
ნაწილი I. მხატვრული თარგმანის თავისებურებანი თარგმანმცოდნეობითი კვლევების კონტექსტში	12
ნაწილი II. ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ბიოგრაფიული შტრიხები და შემოქმედება სალიტერატურო კრიტიკაში.....	25
ნაწილი III. ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ნაწარმოებების ქართული თარგმანები თავი 1. „იესო, ძე კაცისა“	
1.1. იესო ქრისტეს სახე ჯიბრანის შემოქმედებაში.....	41
1.2. აზრობრივი ეკვივალენტური თარგმანი.....	56
1.3. ინტერპრეტაციული თარგმანი.....	71
1.4. ტროპების თარგმნის თავისებურებანი.....	82
თავი 2. „წინასწარმეტყველი“	
2.1. ბიბლიური სახეების და სიუჟეტების თარგმნითი თავისებურებანი „წინასწარმეტყველის“ ქართულ თარგმანებში.....	96
2.2. დედნის კომპოზიცია და სინტაქსი „წინასწარმეტყველის“ ქართულ თარგმანებში.....	108
2.3. სპეციფიკური კულტურული ელემენტების ასახვა მხატვრულ თარგმანში.....	141
2.4. სტილისტურად გამორჩეული ლექსიკური ჯგუფების თარგმნა.....	148
2.5. თარგმანის სინტაქსური სტილიზაცია.....	155
თავი 3. დედნის სტილის თარგმნითი თავისებურებანი „წინასწარმეტყველის“ სამი ქართული თარგმანის მიხედვით	
სტილისტური ერთგულება.....	158
თავი 4. „წინასწარმეტყველის წალკოტი“.....	192

დასკვნა.....	206
გამოყენებული ლიტერატურის სია.....	209

ანოტაცია

სადისერტაციო ნაშრომში წარმოდგენილია XX საუკუნის ერთ-ერთი ცნობილი მწერლის, პოეტის, ფილოსოფოსის, მისტიკოსის, მხატვრისა და ჰუმანისტის, ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ნაწარმოებების ქართული თარგმანების სტილისტურ - მხატვრული თავისებურებების ანალიზი; განხილულია ბიბლიური სახე-სიმბოლოების და სიუჟეტების თარგმნითი ტრანსფორმაციები თარგმანმცოდნეობითი კვლევის ასპექტების მიხედვით.

ჯიბრან ხალილის შემოქმედებას ინტერესით თარგმნიან და კითხულობენ მთელ მსოფლიოში. ჯიბრანი ორენოვანი მწერალია; წერდა არაბულ და ინგლისურ ენებზე. მისი სახელი მოხსენიებულია ამერიკულ ენციკლოპედიურ ლექსიკონებში ცნობილ ამერიკელ მწერლებთან ერთად. ჯიბრანის შემოქმედებას მაღალი შეფასება მისცეს არამარტო არაბულ სამყაროში, არამედ ამერიკულ და ევროპულ სამცნიერო და ლიტერატურულ წრეებშიც. მწერლის ლიტერატურულ მემკვიდრეობას არაერთი სამეცნიერო პუბლიკაცია მიეძღვნა. მისი მხატვრული თხზულებების, ესეების, ჩანახატებისა თუ წერილების გაცნობისას თვალშისაცემია მწერლის განსაკუთრებული ხედვა და თვითმყოფადი მხტვრული მსოფლმხედველობა. ქართულ ენაზე თარგმნილია ჯიბრანის რამდენიმე ნაწარმოები როგორც არაბულიდან, ისე ინგლისურიდან. ინგლისურენოვან თხზულებებს შორის განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს „იესო, ძე კაცისა“, „წინასწარმეტყველი“ და „წინასწარმეტყველის წალკოტი“. „წინასწარმეტყველი“, რომელიც ინგლისურენოვანი არაბული ლიტერატურის კლასიკად იქცა, დღეს უკვე ორმოცდაათამდე ენაზეა თარგმნილი; მათ შორის ქართულად გვაქვს სამი: მ. გიგინეიშვილის, დ. გოგიბედაშვილის და ნ. დოლიძის მიერ შესრულებული თარგმანები. „იესო, ძე კაცისა“ და „წინასწარმეტყველის წალკოტი“ ქართველმა მკითხველმა გაიცნო მ. გიგინეიშვილის თარგმანით.

მსოფლიო ლიტერატურაში ხშირია „საღვთო წიგნებიდან“ ამოღებული ციტატები, მეტაფორები, შედარებები, ალეგორიები, სიმბოლოები და სხვა სტილისტიკური ფორმულები. სწორედ ამ ხერხს მიმართავს ჯიბრანი თავის ნაწარმოებებში, იყენებს რა სახარებისეულ მყარ შესიტყვებებსა და ენობრივ ფორმულებს. მისი ხატოვანი ენა ნასაზრდოებია ბიბლიური სიმბოლო-ალეგორიებით, მდიდარი და ორიგინალური

მეტაფორებითა და შედარებებით; რაც მისი მხატვრული აზროვნების უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია.

მთარგმნელებისთვის ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანა სწორედ ასეთი მეტყველების ელემენტების ადეკვატური თარგმანია, რაც განსაზღვრავს თარგმანის წარმატებასა და მხატვრულ ღირებულებას; თუმცა გარკვეულ პრობლემასაც უქმნის მთარგმნელს. გარდა ამისა, ტროპის თარგმნისას მთარგმნელის მიზანია, დედნის ადეკვატური ესთეტიკური ემოციების აღძვრა მკითხველში, რაც არცთუ იოლი საქმეა.

უნდა ითქვას, რომ სამივე მთარგმნელი - მ. გიგინეიშვილი დ. გოგიბედაშვილი და ნ. დოლიძე კარგად იცნობს მწერლის შემოქმედებას, მის სულიერ სამყაროს და თითოეული მათგანი თავისებურად ცდილობს, რაც შეიძლება მეტი ემოციურობით და შეძლებისდაგვარად დედნის ანალოგიურად გადმოიტანოს მწერლის მიერ ნათქვამი ქართულ ენობრივ სივრცეში, თუმცა თარგმანებს შორის შეინიშნება სხვაობანი, რაც თითოეული მთარგმნელის მიერ დედნის თავისებური ინტერპრეტაციის შედეგია.

სადისერტაციო ნაშრომში განხილულია ქართველი მთარგმნელების (მ. გიგინეიშვილი, დ. დ. გოგიბედაშვილი, ნ. დოლიძე) მიერ შესრულებული თარგმანების მხატვრულ - სტილისტური თავისებურებები, მოცემულია ნაწარმოებებში ასახული ახალი აღთქმის სიუჟეტების ქართული მთარგმნელობითი ტრანსფორმაციების დეტალური ანალიზი დედნისეულ ტექსტებთან შეპირისპირების საფუძველზე.

ნაშრომი შედგება შესავლის, სამი ნაწილის, თავების, ქვეთავებისა და დასკვნისგან. დისერტაციას თან ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია.

ჩვენი სადისერტაციო ნაშრომის მიზანია სამეცნიერო გამოკვლევებისა და ჩვენი დაკვირვებების საფუძველზე მეცნიერულად და კრიტიკულად შევაფასოთ ცნობილი ლიბანელი მწერლის ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ქართული თარგმანები.

Annotation

The Thesis presents the stylistic-artistic analysis of the Georgian translations of literary works by Gibran Khalil Gibran - one of the famous twentieth century mystic writers, poets, philosophers, painters and humanists. The paper deals with transformations of Biblical imagery and plot according to the research aspects of translation studies.

Gibran's literary works are translated and read with great interest all over the world. Gibran is a bilingual writer. He wrote in both languages – Arabic and English. Gibran's name is mentioned in American encyclopedic dictionaries together with famous American writers. Gibran's literary activities were highly appreciated not only in the Arabic world, but also among the American and European scientific and literary circles. A number of scientific publications were devoted to the writer's literary work.

His peculiar view of things is the most noteworthy in his literary works, essays, paintings or letters. Some of his works have been translated into Georgian from both Arabic and English. One should mention "Jesus the Son of Man", "The Prophet" and "The Garden of the Prophet" among his English works.

"The Prophet" has become a masterpiece of English Arabic classic literature and nowadays it has already been translated into about fifty languages. Among them are Georgian translations by M. Gigineishvili, D. Gogibedashvili and N. Dolidze. The Georgian reader got acquainted with the "Jesus the Son of Man" and "The Garden of the Prophet" through M. Gigineishvili's translations.

In the world literature one often comes across quotations, metaphors, similes, allegories, symbols and other stylistic devices taken from the Holy Books. In his works Gibran applies this method by using fixed word combinations and language formulas. His artistic language is based on Biblical symbols, allegories, original metaphors and similes. And this is the most important component of his artistic thought.

For translators literal translation of such speech elements is one of the most important aims and it defines the success and literary value of the translation. Though it creates some problems for the

translator. Besides, while translating tropes the translator aims at causing adequate aesthetic emotions of the original in the reader. And it's not so easy.

It should be mentioned that all the three translators – M. Gigineishvili, D. Gogibedashvili and N. Dolidze are well acquainted with the writer's literary activities, his spiritual world and each of them does his best to transfer the writer's words more emotionally and as well as possible from the original into the Georgian language, though there are some differences between the translations which is the result of the peculiar interpretation of the original by translators.

Artistic and stylistic peculiarities of Georgian translations by M. Gigineishvili, D. Gogibedashvili, N. Dolidze were discussed in the present thesis and detailed analysis of translation transformations was carried out on the bases of comparing images and plot from the New Testament to the originals.

The thesis consists of an introduction, three parts, chapters and a conclusion. The list of bibliography is attached to the paper.

The aim of our thesis is to estimate scientifically and critically Georgian translations of the famous Lebanese writer Gibran's literary works on the bases of scientific research and our observations.

შესავალი

„1961 წელს, ამერიკის შეერთებული შტატების ახალ არჩეულმა პრეზიდენტმა ჯონ ფიცჯერალდ კენედიმ ინაუგურაციის ცერემონიაზე თანამემამულეებს შემდეგი სიტყვებით მიმართა: „ნუ იკითხავთ, სამშობლომ თქვენთვის რა გააკეთა; იკითხეთ: თვითონ რა გააკეთეთ თქვენი სამშობლოსათვის.“ ეს ფრაზა დღემდე ბევრ ამერიკელს სამუშაო ოთახში გაუკრავს, თუმცა მათგან ალბათ ცოტამ თუ იცის, რომ კენედი ამ სიტყვებს ლიბანში გამომავალი არაბული გაზეთის ორმოცდაათი წლის წინანდელ ერთ პუბლიკაციას დაესესხა, რომლის იმ დროისათვის ახალგაზრდა, ყველასათვის უცნობი ავტორი ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი შემდგომში სახელმოხვეჭილი და საქვეყნოდ აღიარებული მწერალი გახდა“ (ლობჟანიძე: 2003).

ცნობილი რუსი არაბისტი ი. ი. კრაჩკოვსკი, რომელსაც ეკუთვნის ჯიბრან ხალილის ნაწარმოებების პირველი თარგმანები რუსულ ენაზე, მას თანამედროვე არაბული ლიტერატურის ერთ-ერთ ყველაზე გამორჩეულ და საინტერესო ფიგურად მიიჩნევდა და „არაბული აღმოსავლეთის ფიქრების მბრძანებელს“ უწოდებდა.

მწერლის, პოეტის, ფილოსოფოსის, მისტიკოსისა და მხატვრის ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის სახელი კარგა ხანია გასცდა მისი სამშობლოს ფარგლებს და მე-20 საუკუნის ლიბანის სიმბოლოდ იქნა აღიარებული. მას მრავალ ქვეყანაში იცნობენ; მსჯელობენ მისი შემოქმედების შესახებ და მისი ლიტერატურული მემკვიდრეობა ხშირად ხდება ცხარე კამათის საგანი.

იუნესკომ ჯიბრან ხალილის დაბადების 100 წლისთავი მთელი მსოფლიოს მასშტაბით აღნიშნა და 1983 წელი სხვა თვალსაჩინო ადამიანებთან ერთად მის წლადაც გამოაცხადა; ამით მსოფლიო საზოგადოებრიობამ პატივი მიაგო დიდი მოაზროვნის ხსოვნას და კიდევ ერთხელ შეახსენა კაცობრიობას უდიდესი მწერლის ღვაწლი. ჯიბრანმა არამარტო მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა თანამედროვე არაბული ლიტერატურის განვითარებაზე, არამედ იგი მიჩნეულია „აღმოსავლურ და დასავლურ კულტურათა შორის ხიდის გამდებად“ (გიგინეიშვილი: 2006)

ჯიბრან ხალილი ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული არაბი ავტორია, ვის შემოქმედებასაც ინტერესით თარგმნიან და კითხულობენ მთელ მსოფლიოში, მათ შორის საქართველოშიც. ქართველმა მკითხველმა ლიბანელი მწერალი პირველად 2003 წელს გაიცნო, როდესაც გამომცემლობა „დიოგენე“ გამოსცა არაბისტ გიორგი ლობჯანიძის მიერ არაბულიდან შესრულებული „იესო - ძე კაცისას“ ქართული თარგმანი. 2006 წელს მანანა გიგინეიშვილმა ინგლისურიდან თარგმნა ჯიბრანის სამი ნაწარმოები „იესო, ძე კაცისა“, „წინასწარმეტყველი“ და „წინასწარმეტყველის წალკოტი“. ამას მოჰყვა დავით-დეფი გოგიბედაშვილის მიერ ინგლისური ენიდან შესრულებული „წინასწარმეტყველის“ თარგმანი. და აი, სულ ახლახანს, 2013 წელს არაბისტმა ნინო დოლიძემ ინგლისურიდან თარგმნა „წინასწარმეტყველი“.

ამრიგად, შეგვიძლია, ვიმსჯელოთ ჯიბრან ხალილის შემოქმედებაზე ქართული თარგმანების მიხედვით; ვნახოთ, რამდენად შეძლეს ქართველმა მთარგმნელებმა ამ უდიდესი მწერლის და მოაზროვნის მტკვრული ენის გადმოცემა ქართულად და რა თარგმნითი თავისებურებებით ხასიათდება ქართული თარგმანები.

სამეცნიერო სიახლე

ჯიბრანის შემოქმედებას არა ერთი სამეცნიერო გამოკვლევა მიეძღვნა: „A Case Study of Biblical and Oriental Poetic Motives in Kahlil Gibran's Prose Poem The Prophet" by Elena Bocharova & Marklen Konurbayev; „Kahlil Gibran: Man and Poet" by Suheil Bushrui and Joe Jenkins; „Prophet: The Life and Times of Kahlil Gibran" by Robin Waterfield; Долинина А.А. Очерки истории арабской литературы нового времени.; Имангулеева. А. Н. «Корифеи новоарабской литературы: к проблеме взаимосвязи литератур Востока и Запада начала XX века»; Крымский А.Е. „История новой арабской литературы“; Крачковский И.Ю. „Арабская географическая литература“; Марков В. Предисловие к кн. «Джебран Халиль Джебран, Избранное»; Салахаддин Халилов «Романтическая поэзия в контексте восточно-западной проблематики»; «Халиль Джебран: человек и поэт» Сухеил Бушури и Джо Дженкинс; მ. ქუთელიას „არაბული რომანტიზმი“, რომელშიც ავტორი განიხილავს არაბ რომანტიკოსთა მსოფლმხედველობასთან დაკავშირებულ საკითხებს, მათ შორის ჯიბრან

ხალილ ჯიბრანის შემოქმედებას; მაგრამ მისი ნაწარმოებების ქართული თარგმანები სპეციალური კვლევის საგანი არასოდეს ყოფილა.

წარმოდგენილი ნაშრომი ჯიბრან ხალილის ნაწარმოებების ქართული თარგმანების მეცნიერულ - კრიტიკული კვლევის პირველი ცდაა. ნაშრომის სამეცნიერო სიახლეა ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის მაღალმხატვრული და თვითმყოფადი მხატვრული ენობრივი თავისებურებების, კერძოდ კი, ბიბლიური სიუჟეტების თარგმნითი ტრანსფორმაციების სისტემური ანალიზი ნაწარმოებების ქართული თარგმანების მიხედვით. კვლევაში გამოყენებულია თარგმანმცოდნეობითი კვლევის მეთოდები და გამოკვეთილია სტილიზებული თარგმნითი ტრანსფორმაციების თავისებურებანი.

თემის აქტუალობა

XX საუკუნის ინგლისურენოვანი არაბული ლიტერატურის ისტორიაში განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს ამერიკის შეერთებულ შტატებში მცხოვრები ლიბანელი მწერლისა და საზოგადო მოღვაწის ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის შემოქმედებას. ჯიბრანმა მნიშვნელოვანი წვლილი შეიტანა ინგლისურენოვანი არაბული ლიტერატურის განვითარების საქმეში. მისი აღიარება განპირობებული იყო იმით, რომ იგი ღრმად იყო განსწავლული არამარტო არაბულ, არამედ დასავლეთის ქვეყნების ლიტერატურაში. ჯიბრანის ნაწარმოებებში შეიმჩნევა ჟან-ჟაკ რუსოს, უილიამ ბლეიკის, ფრიდრიხ ნიცშეს შეხედულებათა გავლენა. მწერლის შემოქმედებაში უმნიშვნელოვანესია ბიბლიური თემის ზეგავლენა და ინტერპრეტაცია; მასში აშკარად იგრძნობა აღმოსავლური კულტურული მემკვიდრეობისა და ქრისტიანული რელიგიის ერთობლიობა. ყოველი სტრიქონის წაკითხვისას ვხვდებით, რომ მისი ნაწარმოებები საზრდოს წმინდა წიგნებიდან იღებენ. ჩვენი კვლევის აქტუალობა განპირობებულია იმით, რომ ჯიბრანის ნაწარმოებების ქართული თარგმანები გამოირჩევა სწორედ ბიბლიური სახეებისა და სიუჟეტების მთარგმნელობითი თავისებურებებით და საინტერესო ტექსტობრივ მიმართებებს გვიჩვენებს ძველი და ახალი აღთქმის ტექსტებთან, რაც კვლევის ახლი მიმართულებაა და ჩვენი აზრით, სათანადო ყურადღებას იმსახურებს.

კვლევის მიზანი

კვლევის მიზანია, წარმოვაჩინოთ ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ინგლისურენოვანი ნაწარმოებების („იესო, ძე კაცისა“, „წინასწარმეტყველი“ და „წინასწარმეტყველის წალკოტი“) მხატვრული და ლინგვისტური თავისებურებების ანალიზი. სამი ქართული თარგმანის შეპირისპირებისას გამოვავლინოთ ორიგინალთან მსგავსება და განსხვავება, თითოეული მთარგმნელის - მ. გიგინეიშვილის, დ. დ. გოგიბედაშვილის, ნ. დოლიძის თარგმანთა ინდივიდუალური ხასიათი და დამოკიდებულება დედნისეულ ტექსტებთან. თარგმანების შესწავლის და ორიგინალთან შედარების საფუძველზე გავაანალიზეთ აღნიშნული ქართული თარგმანების ლექსიკა, სტილი, ადეკვატურობა და ა. შ. განსაკუთრებით კი, ჩვენი ინტერესის სფეროს წარმოადგენდა ახალი აღთქმის კანონიკური „სახარებების“ მხატვრული გარდაქმნის ნიმუშებზე საუბარი.

ნაშრომის მეცნიერული და პრაქტიკული ღირებულება

ნაშრომი მეცნიერულად ღირებულია იმდენად, რამდენადაც იგი იძლევა ვრცელ და საინტერესო მასალას ცნობილი ლიბანელი მწერლის ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ნაწარმოებების ქართული თარგმანების თავისებურებებზე. კომპლექსურად არის განხილული ქართული თარგმანები თარგმანის თეორეტიკოსთა ნაშრომების საფუძველზე, რასაც თან ერთვის ჩვენი დაკვირვების შედეგები.

ნაშრომის პრაქტიკული ღირებულება მდგომარეობს იმაში, რომ კვლევის შედეგები და დასკვნები შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის შემოქმედების შემდგომი შესწავლისათვის როგორც ლიტერატურის, ასევე თარგმანის მკვლევარებისთვის.

კვლევის მასალა

კვლევის მასალად გამოყენებულია ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ნაწარმოებები („იესო, ძე კაცისა“, „წინასწარმეტყველი“, „წინასწარმეტყველის წალკოტი“) ინგლისურ ენაზე და მისი ქართული თარგმანები, ასევე ლიტერატურული კრიტიკა ინგლისურ და რუსულ წყაროებში.

ნაწილი I

მხატვრული თარგმანის თავისებურებანი თარგმანმცოდნეობითი კვლევების კონტექსტში

თარგმანი რთული და მრავალასპექტიანი ფენომენია. სათარგმნი ტექსტების თემატიკა მრავალფეროვანია. სწორედ თარგმანის ხასიათით განისაზღვრება მთარგმნელობით მოღვაწეობის მრავალფეროვნება და მისი კვლევის მიმართულებაც. თარგმანის ცნება ისტორიული გაგებით ნიშნავდა „იგავიანი სიტყვის გაცხადებას“. ასე განმარტავს ამ სიტყვას სულხან-საბა თავის ქართულ ლექსიკონში. თარგმანის ცნების გაგებას ასე ასახავს „ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი“: „ერთი ენიდან მეორეზე გადაღებული ტექსტი ან სიტყვა“ (გაჩეჩილაძე 1959: 8).

„აკად. კ. კეკელიძეს ნათარგმნი ლიტერატურა მიაჩნია ქართული ლიტერატურის განუყრელ ნაწილად. იგი სამართლიანად აღნიშნავს, რომ ქართველ ხალხს ისტორიულად შესწევდა ძალა შეეთვისებინა სხვა ხალხთა კულტურის მონაპოვარი. აკად. კ. კეკელიძე თარგმანთა გაჩენას მართებულად უკავშირებს ისტორიულ მიზეზებს: ქართველები თარგმნიდნენ ამა თუ იმ თხზულებას იმიტომ, რომ „მასში ხედავდნენ და პოულობდნენ პასუხს მათთვის საჭირობოროტო და სასიცოცხლო საკითხებზე“. როგორც ირკვევა, უცხო თხზულების თარგმნა საქართველოში ყოფილა არა „მექანიკური აღქმის პროცესი, არამედ პროცესი შემოქმედებითი გადამუშავებისა და თავის საკუთარ გემოვნება-შეგნებასთან შეგუებისა“. ამიტომაც საქართველოში იმთავითვე ფესვი გაუდგამს თავისუფალი თარგმანის ტრადიციას. ქართველები იშვიათად მიმართავდნენ დედანის სიტყვასიტყვით, უცვლელად გადმოღებას. პირიქით, მათ თარგმანებში შეჰქონდათ ეროვნული სული და შეგნება, სახეები და კოლორიტი, თვით გეოგრაფიული სახელები და ტერმინებიც კი. საკუთარი საჭიროების მიხედვით ისინი ამოკლებდნენ ან ავრცობდნენ თარგმანს და ამგვარად „ნათარგმნი ძეგლები ხშირად ორიგინალური შემოქმედების მიჯნამდე“ მიჰქონდათ. მაგრამ ეს, როგორც ჩანს, არ ამახინჯებდა დედანს...“ (გაჩეჩილაძე 1959: 11).

მოგვიანებით, „ახალ საუკუნეებში მომხდარმა ცვლილებებმა - კარჩაკეტილობის დარღვევამ, გზების გახსნამ და გონებრივი ჰორიზონტის გაფართოებამ, ეროვნული შეგნების გაღვიძებამ და ეროვნული ლიტერატურის მდგომარეობის განმტკიცებამ უცხოეთშიც და საქართველოშიც შესაძლებელი გახადა მიბაძვათა და გადმოკეთებათა ნაცვლად ადეკვატური თარგმანის შექმნა, რომელსაც თავისუფლად შეეძლო არსებობა მტკიცე ორიგინალური ეროვნული ლიტერატურის გვერდით. ადეკვატური თარგმანი უფრო რეალურად ამდიდრებს ორიგინალურ ლიტერატურას, ვიდრე მიბაძვა და გადმოკეთება,...“ (გაჩეჩილაძე 1959: 35).

საქართველოს საგარეო პოლიტიკურმა კურსმა განსაზღვრა ქართული ლიტერატურის ახალი ორიენტაცია. ამ გარდამავალ ეპოქაში სწორედ ლიტერატურული თარგმანი იყო ერთგვარი შუამავალი ახალ, ევროპულსა და ძველ, ქართულ კულტურათა ურთიერთობაში. ითარგმნებოდა როგორც ფილოსოფიური და სამეცნიერო ნაწარმოებები, ასევე მხატვრული ლიტერატურაც. თარგმანის საშუალებით ეცნობოდა ქართული საზოგადოებრიობა ევროპულ იდეებსა და აზრებს. ქართულ ლიტერატურაში გაჩნდა ახალი, უცხო ქვეყნების ლიტერატურული სტილი და ფორმა; „უკვე XIX საუკუნეში ქართულ-ევროპულ ლიტერატურულ კავშირთა სფეროში უაღრესად დიდი ადგილი უკავია თარგმანებს. რამაც განაპირობა ძველი ქართული ლიტერატურის ორიენტირება ევროპული ლიტერატურისადმი და ამასთანავე მიმდინარე ლიტერატურული პროცესების გაშუქება...“ (ი. კენჭოშვილი „შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობა და ქართული ლიტერატურის ისტორიის ზოგი საკითხი“, „ევროპული ლიტერატურის ქართული თარგმანები XIX საუკუნის მეორე ნახევარში“, 1979).

ქართული თარგმნითი ხელოვნების ისტორიაში თავისი საპატიო ადგილი უჭირავს ინგლისური ლიტერატურის ქართულ ენაზე შესრულებულ თარგმანებს. ნელი უბილავა თავის ნაშრომში „ინგლისური ლიტერატურის ქართული თარგმანები XIX საუკუნის მეორე ნახევარში“ („ევროპული ლიტერატურის ქართული თარგმანები XIX საუკუნის, მეორე ნახევარში“, „მეცნიერება“, 1979) მიმოიხილავს ინგლისური ლიტერატურის ქართულ თარგმანებს, რომელთაც უდიდესი როლი შეასრულეს ქართული მთარგმნელობითი ხელოვნების განვითარების საქმეში. ქართულ ენაზე ინგლისური ლიტერატურის

თარგმნის საქმეს საფუძველი XIX საუკუნის პირველი ნახევრის მიწურულსა და მეორე ნახევრის დასაწყისში ეყრება, როდესაც ინგლისური კლასიკური ლიტერატურის თარგმნით დაინტერესება მკაფიოდ გამოვლინდა ქართულ საზოგადოებრიობაში, და რასაც სტიმული ქართული ჟურნალ-გაზეთების დაარსებამ მისცა. „ცისკარი“, „მნათობი“ და „დროება“ სათავეში ჩაუდგა უაღრესად საჭირო საქმეს, რომლის ნაკლებობასაც ძალიან განიცდიდა ქართული მწერლობა. მთარგმნელობითი საქმიანობით დაკავებული იყვნენ იმდროინდელი უდიდესი საზოგადო მოღვაწეები და მწერლები: ი. ჭავჭავაძე, ი. მაჩაბელი, ლ. არდაზიანი; დ. ყიფიანი, ა. ფურცელაძე და სხვები. მათი ინტერესი ძირითადად მიმართული იყო უ. შექსპირის პიესებისადმი. ევროპული და კერძოდ, ინგლისური ლიტერატურის თარგმნისადმი ინტერესი კიდევ უფრო გაძლიერდა XIX 50-იანი წლებიდან, რისი დასტურიც არის „ილია ჭავჭავაძისა და ივანე მაჩაბელის შემოქმედებითი თანამშრომლობა, სადაც ახალი ქართული სალიტერატურო ენის დამკვიდრების საქმეში ისეთსავე დიდ როლს ასრულებს მთარგმნელი, როგორი როლის შესრულებაც შეუძლიათ მხოლოდ მწერალსა და პოეტს. ინგლისური ლიტერატურის თავდაპირველ ქართულ თარგმანებში თარგმანისადმი ბევრნაირი მიდგომა შეინიშნება. ძალიან ხშირია ტენდენცია ორიგინალის გადაკეთებისა ქართულ ყაიდაზე, არც თუ ისე იშვიათია მიბადებები. რა თქმა უნდა, არც მიბადვა და არც გადაკეთება თარგმანად ვერ ჩაითვლება,... ქართული და ინგლისური ენები ერთმანეთთან საკმაოდ დაშორებულია როგორც შინაგანი სტრუქტურით, ასევე გრამატიკული კონსტრუქციებით, რაც გარკვეულწილად ართულებს თარგმნის პროცესს“ („ინგლისური ლიტერატურის ქართული თარგმანები XIX საუკუნის მეორე ნახევარში“, 1979).

XX საუკუნის 60-იანი წლებიდან ქართული საზოგადოება ეცნობა არა მხოლოდ თარგმანებს, არამედ ეს თარგმანები ცხარე კამათის საგანიც ხდება; დღის წესრიგში დგება ენის სიწმინდის საკითხები. ამის შესახებ გ. გაჩეჩილაძე წერს: „...წინადადების ქართული კონსტრუქციის მოძებნა ისევე სავალდებულო იყო მაშინ, როგორც უცხო სიტყვის შეცვლა ქართული სიტყვით“ (გაჩეჩილაძე 1959:61). შექსპირის, ბაირონის, სვიფტის, სკოტის, დიკენსის, შელის, ჯერომ ჯერომის, ტ. მურის, დ. დეფოს ცალკეული ნაწარმოებების გაცნობა უკვე მშობლიურ ენაზე შეეძლო ქართულ საზოგადოებას, მიუხედავად მათი

არაერთგვაროვანი შეფასებისა. XX საუკუნის 50-60-იანი წლები გამოირჩევა ინგლისური ლიტერატურის საუკეთესო ნიმუშების თარგმნით. ქართველი მთარგმნელები წარმატებულად ართმევენ თავს ისეთი მწერლების თუ პოეტების ნაწარმოებების თარგმნას, როგორებიც არიან: დ.დეფო, უ. თეკერი, რ. ბერნსი, ვ. გოლზუორთი, ო. უაილდი, ს. მოემი და სხვ. შემდგომი პერიოდი, 70-80-იანი წლები, ქართულ მთარგმნელობით ლიტერატურაში გამოირჩევა მაღალკვალიფიციური მთარგმნელების მიერ შესრულებული თარგმანებით, რაც განსაკუთრებით ეხება ინგლისური ლიტერატურის ნიმუშების თარგმანებს.

საინტერესო და ნიშანდობლივია ილია ჭავჭავაძის დამოკიდებულება თარგმანისადმი... „ილიას, უპირველეს ყოვლისა, მხატვრული თარგმანი წარმოდგენილი აქვს, როგორც მშობლიური ლიტერატურის განვითარების პროცესში მონაწილე სრულფასოვანი შემოქმედება - თავისი იდეური შინაარსითა და მხატვრული ფორმით თარგმანი ამ ამოცანას უნდა ემსახურებოდეს და სათარგმნი ნაწარმოების არჩევანსაც ეს ამოცანა უნდა სწყვეტდეს“ (გაჩეჩილაძე 1959:51).

საყურადღებოა, ასევე აკაკი წერეთელის მოსაზრებაც. „თავის „ბიოგრაფიულ შენიშვნებში“ აკაკი აყალიბებს საკუთარ შეხედულებას თარგმანის შესახებ: „მთარგმნელმა ზედმიწევნით უნდა იცოდეს ის ენა, საიდანაც სთარგმნის, ასე რომ წვრილმანიც რამ არ უნდა გამოეპაროს; თავის საკუთარ ენაში, რომელზედაც გადააქვს უცხოდან, რაღა თქმა უნდა, დახელოვნებული იყოს და ამას გარდა კიდევ ნიჭითაც თანაბარი დედნის დამწერის, რომ გაუსწორდეს; თვარა სიტყვით სიტყვად გადმოთარგმნა, ცოცხლის მოკვლა და მერე მკვდრის ღვლერჭით გადათრევა იქნება. ამიტომაც საზოგადოდ თარგმანი დედნის ჩრდილია ხოლმე“ (გაჩეჩილაძე 1959: 59).

დიდი ხნის განმავლობაში არაერთი მეცნიერი იკვლევდა მხატვრული თარგმანის არსს. ხდებოდა მთარგმნელობითი საქმიანობის შეფასება; შესაბამისად არსებობდა აზრთა სხვადასხვაობაც.

თარგმანი ზოგადად არის ერთი წერილობითი თუ ზეპირი ტექსტის ინფორმაციის (შინაარსის) სხვა ენაზე გამოხატვა, ეკვივალენტური ტექსტის შექმნის საშუალებით. ინფორმაციაში იგულისხმება სრული შინაარსი - აზრობრივი, სტილისტური, ემოციური,

ქანრული, ესთეტიკური. ეკვივალენტობა კი გულისხმობს დედნის ქანრული თავისებურებებისა და ინფორმაციის სრულ შენარჩუნებას თარგმანში. თუმცა თარგმანის ეკვივალენტობა ფარდობითი ცნებაა, რადგანც ადეკვატურობის ხარისხი დამოკიდებულია სათარგმნი ტექსტის ქანრსა და სპეციფიკაზე.

ედმონდ კარის განსაზღვრებით, „თარგმანი ის ოპერაციაა, რომლის მიზანია, დაადგინოს ეკვივალენტები ორ განსხვავებულ ენაზე დაწერილ ტექსტს შორის. ეს ეკვივალენტები ყოველთვის და უცილობლად ორი ტექსტის ბუნების, ასევე მათი დანიშნულების ფუნქციაა. იმ ურთიერთობის ფუნქციაა, რომელიც ორი ხალხის კულტურებს შორის არსებობს: ზნეობრივი, კლიმატური, ინტელექტუალური, ემოციური. მათი ყველა გარემოებისათვის დამახასიათებელი დროის და ადგილის ფუნქციაა, ორიგინალსა და სათარგმნ ენებში“ (ლედერერი 2013:12).

გ. წიბახაშვილის აზრით, მთარგმნელის საქმიანობას ზოგი ხელოსნობად მიიჩნევს, ზოგი კი ამ საქმიანობას ორიგინალური ნაწარმოების შექმნას უტოლებს. გ. გაჩეჩილაძე მიიჩნევს, რომ თარგმნის პროცესი დიდად არ განსხვავდება ორიგინალური შემოქმედებისაგან. დ.ფანჯიკიძის აზრით, ეს ცოტა არ იყოს გადაჭარბებული შეფასებაა, რადგან იგი თვლის, რომ „მხატვრული თარგმანი შემოქმედებაა, ოღონდ ფილოლოგიურ შრომასთან შერწყმული შემოქმედება.“

ლიტერატურის კრიტიკოსები დღესაც მსჯელობენ მხატვრული თარგმანის შესახებ. XX საუკუნის შუა ხანებში პრაქტიკულად დაგროვილი მასალის განზოგადების საფუძველზე ჩამოყალიბდა მხატვრული თარგმანის თეორია, რომლის მიზანი იყო თარგმანის ანალიზი და კრიტიკა ლინგვისტური და ექსტრალინგვისტური ფაქტორების გათვალისწინებით. გაჩნდა ახალი მეცნიერული მიმართულება - თარგმანმცოდნეობა, რომლის „როგორც კომპლექსური ფილოლოგიური დისციპლინის, უპირველესი ამოცანაა არა განსხვავებათა ძიება თარგმანის შესაწავლის მეთოდებსა და ორიენტაციებს შორის, არამედ პირიქით, მათი კორელაციის და ინტეგრაციის საშუალებათა გამოჩენა“ (საყვარელიძე 2001: 10).

„თარგმანის ლინგვისტური თეორიის ფუძემდებელთა (რომან იაკობსონი და ჯონ კეტფორდი) მოსაზრებით „თარგმანი“ არის ერთ ენაზე (ანუ წყარო ენაზე) მოცემული

ტექსტობრივი მასალის შეცვლა ეკვივალენტური ტექსტობრივი მასალით მეორე ენაზე (ანუ თარგმანის ენაზე). აქედან გამომდინარე, თარგმანის პრაქტიკის ცენტრალური პრობლემაა, თარგმანის ერთეულში თარგმნითი ეკვივალენტობის დაძვება, ხოლო თარგმანის თეორია თარგმნითი ეკვივალენტობის ბუნების აღწერას უნდა ემსახურობდეს” (ფანჯიკიძე 1995:37). ჯ. კეტფორდი ტექსტობრივ მასალაში გულისხმობს წერითი ან ზეპირი მეტყველების ნებისმიერ მონაკვეთს, რომელიც შესაძლოა არ დაემთხვეს არცერთ ლიტერატურულ ან ლინგვისტურ ერთეულს. მისი აზრით, ეს შეიძლება იყოს სიტყვა, შესიტყვება, წინადადება და მთელი ნაწარმოებიც კი...თარგმანის განხორციელების ძირითადი პირობა ჯ.კეტფორდის აზრით, რასაც უდაოდ ვიზიარებთ, მდგომარეობს თარგმნის ენაში თარგმნითი ეკვივალენტობის დაძვებით, ხოლო თარგმნის თეორიის მიზანია ამ ეკვივალენტობა ბუნების შესწავლა და თარგმნის ეკვივალენტობის აღწერა” (საყვარელიძე 2001: 23).

ნ. საყვარელიძე მიმოიხილავს მაიკლ ა. კ. ჰელიდის გამოკვლევას, რომელიც ეხმიანება ეკვივალენტობის პრობლემას თავის შრომაში „ენების შეპირისპირება“, რომლის ძირითადი მიზანია, წარმოადგინოს თარგმანი როგორც უცხოური ენის მშობლიურთან შეპირისპირების გზით შესწავლის ეფექტური საშუალება. გამომდინარე კონცეფციიდან, სინტაქსურ პლანში შეიძლება გამოიმიჯნოს ხუთი რანგი, რომლებსაც შეესაბამება ხუთი ენობრივი სიდიდე - მორფემა, სიტყვა, სინტაგმა, წინადადების ერთი წევრის სახით გაერთიანებული სიტყვათა ჯგუფი და წინადადება. ავტორი ცდილობს გამოავლინოს, თუ რომელ რანგში შეიძლება დამყარდეს ეკვივალენტობა. ა. კ. ჰელიდის გამოაქვს დასკვნა, რომ ეკვივალენტობის ალბათობა თანდათან იზრდება უმარტივესი რანგიდან, ანუ მორფემიდან შემდეგ რანგებზე გადასვლის პროცესში და საბოლოოდ დასტურდება მთელი წინადადების დონეზე; ხოლო უკუსვლის შემთხვევაში, ანუ უმაღლესი რანგიდან-წინადადებიდან უმარტივესი რანგისკენ-მორფემისკენ, ეკვივალენტობის ალბათობა კლებულობს და საბოლოოდ ქრება, რადგან მორფემა უთარგმნელი ელემენტია; აქედან გამომდინარე, თარგმნის ერთეულად ა.კ.ჰელიდი მიიჩევს წინადადებას და არა უფრო დაბალი რანგის სიდიდეს.

რასაკვირველია, მთარგმნელი უნდა მოერიდოს როგორც დედნის „კალკირებას“ და ტექსტზე მიჯაჭულობას, ასევე ზედმეტ თავისუფლებასაც. ნიჭიერმა მთარგმნელმა უნდა დაიცვას ზომიერება და იპოვოს ოქროს შუალედი, რაც ხშირ შემთხვევაში არცთუ ადვილად მიღწევადია. მთარგმნელს მოეთხოვება ორიგინალის ავტორის მხატვრული სამყაროს, მისი მსოფლმხედველობის ღრმა წვდომა და დიდი ოსტატობა იმისთვის, რომ უცხო ენაზე შექმნას ორიგინალთან მაქსიმალურად მიახლოებული თარგმანი.

თარგმანის თეორიის ლინგვისტურ ასპექტებზე მსჯელობისას განსაკუთრებული ადგილი უჭირავს რუს მეცნიერთა შრომებს. თარგმნის ცნობილი თეორეტიკოსი ა. ფეოდოროვი თარგმანს „ლინგვისტურ ფენომენს“ უწოდებს, ხოლო თარგმნის პროცესს - „ლინგვისტურ ოპერაციას“, რომელიც მოიცავს ენობრივი საშუალებების ანალიზს, თუმცა იგი არ გამორიცხავს ისეთ წმინდა ლიტმცოდნეობით საკითხებს, როგორიცაა ჟანრის ფაქტორი, მხატვრული სტილი, მწერლის მსოფლმხედველობა, მხატვრული ნაწარმოების შინაარსისა და ფორმის ერთიანობა და სხვა.

ლ. ს. ბარხუდაროვის დეფინიციით, თარგმნა არის „ერთ ენაზე შექმნილი ენობრივი წარმონაქმნის გარდაქმნა მეორე ენაზე ენობრივ წარმონაქმნად შინაარსის პლანის ანუ მნიშვნელობის შენარჩუნებით“ (ფანჯიკიძე 1995: 115). ამ განსაზღვრების მიხედვით მნიშვნელობას კარგავს სტილისტურ-ფუნქციური შესაბამისობის მცნება, რასაც დ. ფანჯიკიძე დაუშვებლად მიიჩნევს, განსაკუთრებით კი მხატვრულ თარგმანში. საერთოდ უნდა ითქვას, რომ შინაარსობრივი ეკვივალენტობის და განსაკუთრებით კი, სტილის ეკვივალენტობის საკითხი ერთ-ერთი სადავო საკითხთაგანია თარგმანის თეორიაში. ზოგიერთ ავტორს მიაჩნია შინაარსის პლანის აბსოლუტური შენარჩუნება. მაგალითად: ვ.ნ.კომისაროვი იზიარებს იმ ავტორთა შეხედულებებს, რომლებიც დედნის შინაარსში გამოყოფენ არა ინვარიანტს, არამედ რაღაც „ინვარიანტულ ნაწილს“, რომელიც შეიძლება უცვლელად დარჩეს თარგმნისას. ინვარიანტობის საფუძვლად მას მიაჩნია ენის ერთ-ერთი ძირითადი თვისება, რასაც ენასა და ექსტრალინგვისტურ რეალობას შორის დამოკიდებულების უნივერსალური ხასიათი ჰქვია. ვ.ნ.კომისაროვის აზრით, მნიშვნელოვანია არამარტო დედნის შინაარსი, არამედ ის დამატებითი ინფორმაციაც, რომელიც განსაზღვრავს ტექსტში არსებული სათქმელის მიზანს და განსაზღვრავს მას

ტერმინით „კომუნიკაციის მიზანი“, რომელიც შეიძლება გამოვლინდეს ემოციურ პლანში, პოეტურ ან მეტაფორულ შეტყობინებებში. ვ.ნ. კომისაროვს კომუნიკაციის მიზნის შენარჩუნება მიაჩნია თარგმანის ეკვივალენტობის საფუძვლად.

მიუხედავად მრავალი ურთიერთსაპირისპირო აზრის გამოთქმისა, თარგმანის თეორეტიკოსები ერთ მთავარ საკითხზე თანხმდებოდნენ: კერძოდ, მათი აზრით, შეუძლებელია აბსოლუტურად ზუსტი თარგმანის შესრულება, თუმცა შესაძლებელია ადეკვატური თარგმანი - ფორმისა და შინაარსის ერთიანობის შენარჩუნება სათარგმნ ენაზე, რაც უნდა წარმოადგენდეს მთარგმნელის უმთავრეს მიზანს. ამ პერიოდს უკავშირდება თარგმანის თეორიის მეცნიერულ საფუძვლებზე მუშაობის შემდგომი გაღრმავება-განვითარება.

ეკვივალენტობის განსაზღვრებისთვის თანამედროვე თარგმანის თეორიაში გამოიყოფა სამი ძირითადი მიდგომა:

1. ზოგიერთი თარგმანის განსაზღვრება ფაქტიურად ცვლის ეკვივალენტობის არსს და ამტკიცებს, რომ თარგმანი სრულად უნდა იმეორებდეს ორიგინალის შინაარსს. ა.ვ. ფეოდოროვი ტერმინის „ეკვივალენტობის“ მაგივრად იყენებდა ტერმინს „სრულფასოვანი“, გამოხატავდა რა დედნის შინაარსის გადმოცემის სიზუსტესა და სრულფასოვნებას.

2. მეორე მიდგომა ეკვივალენტური თარგმანის პრობლემის გადასაჭრელად არის იმის მცდელობა, რომ ორიგინალის შინაარსში აღმოჩენილ იქნას ის ინვარიანტული ნაწილი, რომლის შენახვაც აუცილებელი და საკმარისია სრული ეკვივალენტობის მისაღწევად; უფრო ხშირად ასეთ ინვარიანტად მიიჩნევა ან სათარგმნი ტექსტის ფუნქცია, ან ამ ტექსტში აღწერილი სიტუაცია. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, თუ თარგმანს შეუძლია, შესრულოს იგივე ფუნქცია, ან ზუსტად აღწეროს რეალობა, მაშინ ასეთი თარგმანი ჩაითვლება ეკვივალენტურად.

3. მესამე პირობა ეკვივალენტური თარგმანის გასაზღვრისას არის ემპირიული მიდგომა, რაც მდგომარეობს იმაში, რომ ლექსიკურ შემადგენლობასა და სინტაქსურ სტრუქტურებს შორის არ არსებობს პარალელიზმი.

როგორც ზემოთ ვთქვით, იმისათვის, რომ თარგმანი წარმატებული იყოს, მთარგმნელი უნდა ეცადოს, დამყარდეს ზოგადად ეკვივალენტური კავშირი ორიგინალსა და თარგმანს შორის, შესატყვისები კი ზუსტ მოთხოვნებს უნდა პასუხობდენენ.

ეკვივალენტობის ცნება ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ცნებაა, როგორც თარგმანის თეორიისთვის, ასევე პრაქტიკისთვის. ეს ცნება თავს იჩენს ყველა თეორიულ ნააზრევში, რომელიც ცდილობს პასუხი გასცეს კითხვაზე, თუ რა არის თარგმანი და ურთიერთობაც ორიგინალის შინაარსსა და თარგმანს შორის სწორედ ამ ტერმინით გამოისახება. ეკვივალენტობის პირობა შეიცავს თარგმანის განსაზღვრებას. ი. ნაიდა ამტკიცებს, რომ თარგმანი სრულდება ორიგინალის თარგმანის ენაზე ბუნებრივი ეკვივალენტის შექმნით; მეორე შემთხვევაში „ეკვივალენტობა“ იძენს შეფასების ხასიათს და თარგმანი ითვლება „კარგ თარგმანად“, როდესაც მიღწეულია სრული ეკვივალენტობა. მიუხედავად იმისა, რომ თარგმანის სრულფასოვნებას ხედავს დედნის აზრის ზუსტ გადმოცემასა და მისი სტილისტური მახასიათებლების შესაბამისობაში, იგი მაინც თვლის, რომ ეს მტკიცება შეიძლება დარჩეს მხოლოდ დეკლარაციად იმის გამო, რომ ეკვივალენტობის მიღწევა მხოლოდ ცალკეულ სიტყვათა დონეზე ანუ ტექსტის მიკროელემენტთა დონეზე არის შესაძლებელი. ამასთან დაკავშირებით რეკერს შემოაქვს ისეთი ცნებები, როგორიცაა „სრული ეკვივალენტები“, „ნაწილობრივი ეკვივალენტები“ და „ვარიანტული შესიტყვებები“ (საყვარელიძე 2001: 70).

ნ. საყვარელიძის აზრით, ტერმინები „ეკვივალენტი“ ან „ეკვივალენტობა“ იხმარება ზოგადი გაგებითაც და დიფერენცირებული შინაარსითაც. კანონზომიერად შეიძლება ჩაითვალოს ასევე თეორემა სიტყვათა ან შესიტყვებათა ეკვივალენტურობაზე. ამ შემთხვევაში გასათვალისწინებელია ის გარემოება, თუ რა მიზნით და რომელი ენობრივი ერთეული ექცევა მკვლევარის ყურადღების ფოკუსში ცალკეულ შემთხვევაში. მაგრამ ამ ტერმინის არადიფერენცირებული ხმარება თარგმანის ტექსტთან მიმართებაში არ არის გამართლებული, რადგან თარგმანი შესაძლოა ამჟღავნებდეს ეკვივალენტობას შინაარსის პლანში ან ფორმაში, მაგრამ არ იყოს ეკვივალენტურიკომუნიკაციურ- პრაგმატული ეფექტით. თარგმანი შეიძლება გავსაზღვროთ, როგორც ერთი ენის ელემენტთა შენაცვლება მეორე ენის ელემენტებით, ანუ ენის ნიშნებით. ეკვივალენტური თარგმანის პირობად ა.

ეტინგერი მიიჩნევს ორიგინალის ენის ნიშანთა ისეთ ჩანაცვლებას თარგმანში, როდესაც თარგმნითი ვარიანტები შეძლებისდაგვარად, იმავე მნიშვნელობას ინარჩუნებენ. თარგმანის თეორეტიკოსები განსაკუთრებულ როლს სწორედ ინვარიანტის (ანუ ის რაც უცვლელი რჩება თარგმნის პროცესში) არსებობას ანიჭებენ. ისინი თვლიან, რომ დედნისა და თარგმანის ეკვივალენტობის საფუძველი სწორედ ინვარიანტის შენარჩუნებაა, რაც განპირობებულია ეკვივალენტური შინაარსის ანუ მნიშვნელობის პლანის გადატანით თარგმანში, მაგრამ განსხვავებული გამოხატვის ფორმით იმდენად, რამდენადაც სხვადასხვა ენებს გააჩნიათ განსხვავებული ენობრივი ერთეულები.

დ. ფანჯიკიძე ამ საკითხთან დაკავშირებით წერს: „ეკვივალენტობის პირობას საერთოდ შეიცავს თარგმანის ცნება. მის გარეშე თარგმანი არც შეიძლება ჩაითვალოს დედნის შემცვლელად. ამიტომ თვით ამ ცნების დაზუსტება, ანუ რა უნდა შევინარჩუნოთ თარგმანში დედნის ტექსტიდან, რომ თარგმანი ეკვივალენტურად მივიჩნიოთ, მნიშვნელოვანია თარგმანის თეორიისათვის. მას აქვე მოყავს ი. რეცკერის ფორმულირება „თარგმანის სრულფასოვნება ნიშნავს დედნის აზობრივი შინაარსის ამომწურავ გადმოცემას და დედანთან მის სრულფასოვან ფუნქციურ-სტილისტურ შესაბამისობას“ (ფანჯიკიძე 1995: 114). მიუხედავად იმისა რომ ი. რეცკერი თარგმნის სრულფასოვნებას ხედავს დედნის აზრის ზუსტ გადმოცემასა და მისი სტილისტური მახასიათებლების შესაბამისობაში, იგი მაინც თვლის რომ ეს მტკიცება შეიძლება დარჩეს მხოლოდ დეკლარაციად იმის გამო, რომ ეკვივალენტობის მიღწევა მხოლოდ ცალკეულ სიტყვათა დონეზე ანუ ტექსტის მიკროელემენტთა დონეზე არის შესაძლებელი. ამასთან დაკავშირებით მას შემოაქვს ისეთი ცნებები, როგორიცაა „სრული ეკვივალენტები“, „ნაწილობრივი ეკვივალენტები“ და „ვარიანტული შესიტყვებები“ (საყვარელიძე 2001: 70).

მეორე ტიპის ეკვივალენტობად ვ.ნ. კომისაროვი მიიჩნევს დედნის შინაარსის იმ ნაწილის ან რაიმე სიტუაციის მახასიათებელი შეტყობინების შენარჩუნებას და მას „სიტუაციის იდენტიფიკაციას“ უწოდებს. ეს ტერმინი შეიძლება გავიგოთ, როგორც „გამონათქვამის შინაარსში რომელიღაც რეალური სიტუაციის ასახვა მისი ასაღწერი რომელიმე შესაძლებელი ხერხით. აქედან გამომდინარე, მეორე ტიპის

ეკვივალენტობისთვის დამახასიათებელია დედანში და თარგმანში ერთი და იმავე სიტუაციის იდენტიფიკაცია მისი აღწერის ხერხის ცვლილებით“ (ფანჯიკიძე 1995: 116).

მესამე ტიპის ეკვივალენტობაში ვ. ნ. კომისაროვი ჩამოთვლის მთელ რიგ ისეთ მახასიათებლებს, როგორიცაა: ლექსიკური შემადგენლობა, სინტაქსური სტრუქტურა, კომუნიკაციის მიზნის შენარჩუნება თარგმანში, სიტუაციის იდენტიფიკაცია და სხვ.

„ამ მხრივ პრინციპულად განსხვავებულ მიდგომას ვხედავთ ცნობილი ლინგვისტისა და თარგმანის თანამედროვე თეორეტიკოსის იუჯინ ნაიდას კონცეფციაში. იგი ცდილობს, გაარღვიოს თარგმანთან ვიწრო სემანტიკური მიდგომის საზღვრები. მიმოიხილავს რა თარგმანის ტიპებს იმის მიხედვით, თუ როგორია შეტყობინების ხასიათი, ავტორის განზრახვა, აუდიტორიის ტიპი და სხვ. ასკვნის, რომ მთარგმნელის მთავარი ამოცანაა ინფორმაციის გადმოცემა დედნის შინაარსზე და ფორმაზე; თარგმანში იგი გამოყოფს ორ განსხვავებულ ორიენტაციას: ერთის მხრივ, ეს არის ფორმალური ეკვივალენტობის მიღწევის მცდელობა და მეორეს მხრივ, სწრაფვა დინამიკური ეკვივალენტობისკენ“ (საყვარელიძე 2001: 76).

ფორმალური ეკვივალენტობის შემთხვევაში მთარგმნელის ყურადღება მიმართულია თვით შეტყობინებაზე, მის ფორმასა და შინაარსზე. ეს კი ნიშნავს, რომ მთარგმნელმა ზუსტად სიტყვასიტყვით უნდა დაიცვას მსგავსება საწყის ენასა და თარგმნის ენაზე მოცემულ შეტყობინებებს შორის. თუმცა ნაიდა არ გამორიცხავს ფორმალური ადეკვატურობის დაცვას გარკვეული ხასიათის ტექსტებში.

დინამიკური ეკვივალენტობის პრინციპით შესრულებულ თარგმანს ახასიათებს გამოხატვის ხერხების ბუნებრიობა და სიმსუბუქე ანუ შეტყობინებასა და მის მიმღებს შორის ურთიერთობა უნდა იყოს დაახლოებით ისეთივე, როგორიც ეს ურთიერთობა იყო ორიგინალის ენაზე მოცემულ შეტყობინებასა და მის მიმღებს შორის. საინტერესოა ის გარემოებაც, რომ ამ შემთხვევაში მიმღებს არ მოეთხოვება, ესმოდეს ორიგინალური კულტურის კონტექსტი, პირიქით, მას სთავაზობენ ქცევის ისეთ მოდუსს, რომელიც მისი საკუთარი კულტურის კონტექსტის შესაბამისია. სწორედ აქედან გამომდინარე ნაიდა განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს ტერმინს - „ბუნებრიობა“. თუმცა მისთვის ასევე მნიშვნელოვანია ორიგინალის აზრისა და სტილის შენარჩუნება, გრამატიკული ნორმების,

კულტურული მიმართებებისა და ლექსიკური ერთეულების ადაპტირება. ამ ყველაფრის გათვალისწინებით მთარგმნელი შეძლებს, შექმნას თარგმნის ეკვივალენტური ეფექტი. ი. ნაიდა თარგმანს უყენებს ოთხ ძირითად პირობას:

1. აზრის ქონა;
2. ორიგინალის აზრისა და სტილის გადმოცემა;
3. გამოხატვის ბუნებრივი და მარტივი ფორმა;
4. ადეკვატური რეაქციის გამოწვევა მიმღებში.

ი. ნაიდას თეორიამ ცხადყო, რომ „კარგი თარგმანის“ მისაღებად მთარგმნელისთვის უმნიშვნელოვანესი პირობა იყო სწორი არჩევანის გაკეთება. მან უარყო მეთოდი, რომელიც პირდაპირი, სიტყვასიტყვითი ეკვივალენტობის მომცემია და შემოგვთავაზა მოდელი, რომელსაც შეიძლება ვუწოდოთ თარგმანის ტრანსფორმაციული მოდელი.

ი. ნაიდას სისტემურმა ლინგვისტურმა მიდგომამ და ახალმა ტენდენციებმა ლინგვისტიკაში სტიმული მისცა ახალ ტალღას თარგმანის თეორიაში, რამაც დიდი ზეგავლენა იქონია არაერთ მეცნიერსა და მკვლევარზე, რომლებმაც მრავალი ნაშრომი მიუძღვნეს ამ თემას. მათ შორის არიან: პოლ ნიუმარკი, ჟან-პოლ ვინე, ვერნერ კოლერი, გერტ ეგერი, ოტო კადე და სხვ.

ზემოთ ჩამოთვლილი და ასევე სხვა მრავალი განმარტებისა თუ მიდგომის მიუხედავად, ეკვივალენტობის პრობლემა მაინც აქტუალური რჩება ლინგვისტებისთვის. როგორც ვხედავთ, სხვადასხვა მკვლევარი ეკვივალენტობის სხვადასხვა დონეს გამოყოფს.

სიუზან ბასნეტი თავის წიგნში (Translation Studies, 1980) საუბრობს ეკვივალენტური ანალიზის სამ დონეზე: სინტაქსურ, სემანტიკურ და პრაგმატიკულ დონეებზე. მოკლედ შევხებით თითოეულ მათგანს:

1. ეკვივალენტობა სინტაქსურ დონეზე წარმოადგენს ლინგვისტურ ერთეულებს შორის არსებულ შედეგს, ანუ ეს ნიშნავს, თარგმანში ერთი ლექსიკური ერთეულის ჩანაცვლებას მეორეთი, თუმცა შენარჩუნებულია გამონათქვამის სინტაქსური სტრუქტურა.
2. სემანტიკური დონის ეკვივალენტობა მიიღწევა ლინგვისტურ ერთეულებსა და მათ მნიშვნელობებს შორის არსებული ურთიერთობებით.

3. ეკვივალენტობის პრაგმატიკული დონის ურთიერთობა უნდა გავიგოთ, როგორც შედეგი ლინგვისტურ ერთეულებს, მათ მნიშვნელობებსა და იმ ადამიანებს შორის, რომლებიც იყენებენ ამ ენობრივ ერთეულებს. ეს უკანასკნელი არის უმნიშვნელოვანესი რგოლი თარგმანში, რადგანაც სწორედ მკითხველზე მოხდენილი შთაბეჭდილების მიხედვით განისაზღვრება თარგმანის ხარისხი.

პრაგმატიკული დონის ეკვივალენტობის დონეზე ხშირია ისეთი სახის ტრანსფორმაციები, როგორიცაა სიტყვების გამოტოვება ან დამატება, პერიფრაზირება და სხვ., რაც ორიგინალის ტექსტიდან გადაცდომაა, თუმცა აქვე უნდა ითქვას, რომ მკითხველზე წაკითხული მხატვრული ნაწარმოების სათანადო ეფექტს განაპირობებს არამხოლოდ ლინგვისტური ცოდნა, არამედ ექსტრალინგვისტური ცოდნა, განწყობა, ავტორის მიმართ დამოკიდებულება, ინტელექტი და ა.შ.

მიუხედავად აზრთა სხვადასხვაობისა, თარგმანის თეორეტიკოსები ერთ რამეზე თანხმდებიან, როდესაც აცხადებენ, რომ შეუძლებელია აბსოლუტურად ზუსტი თარგმანი, მაგრამ შესაძლებელია ადეკვატური თარგმანი, რაც გულისხმობს ორიგინალის ფორმისა და შინაარსის ერთიანობის, რაც შეიძლება ზუსტ გადმოცემას სათარგმნ ენაზე. სწორედ ამგვარი თარგმანის შესრულება უნდა იყოს მთარგმნელის მიზანი.

ნაწილი II

ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის

ბიოგრაფიული შტრიხები და შემოქმედება სალიტერატურო

კრიტიკაში

ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი XX საუკუნის ერთ-ერთი გამორჩეული მწერალია. იგი დაიბადა 1883 წლის 6 იანვარს ლიბანის ჩრდილოეთით მდებარე პატარა მთიან სოფელში -ბშარში, ღარიბი მარონიტი ქრისტიანის ოჯახში. მარონიტები ითვლებიან მიმდევრებად იმ ერთ-ერთი კათოლიკური სექტისა, რომელიც V საუკუნეში ბიზანტიის ეკლესიაში ჩამოვარდნილი განხეთქილების შემდგომ წმინდა მარონის მიერ დაარსდა და ფართოდ გავრცელდა მთელ ახლო აღმოსავლეთში. მარონიტ სასულიერო პირებს კათოლიკეთაგან განსხვავებით ჰქონდათ ქორწინების უფლება. ჯიბრანის დედა ასეთი მარონიტი მღვდლის ქალიშვილი იყო. მწერლის მამამ ადრევე მიატოვა ოჯახი და დედას მარტოს მოუწია ოჯახის რჩენა.

დაწყებითი განათლება, რომელიც შემოიფარგლებოდა საღმრთო წერილის თარგმანისა და სირიულ ენაზე ქრისტიანული საფუძვლების შესწავლით, ჯიბრანმა ოჯახში მიიღო. შემდეგ კი ამერიკაში და ლიბანში გააგრძელა სწავლა.

იმ ხანად ლიბანი ოსმალეთის იმპერიის ერთ-ერთ პროვინციას წარმოადგენდა და ქვეყანაში მძიმე პოლიტიკურ-ეკონომიური მდგომარეობა იყო. ამას თან დაერთო ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობა, რომელიც მუსლიმ და ქრისტიან არაბებს შორის სარწმუნოებრივ ნიადაგზე წარმოიქმნა. ქვეყანაში შექმნილმა რთულმა ვითარებამ ჯიბრანების ღარიბი ოჯახი სხვა მრავალ თანამემამულესთან ერთად ლუკმა-პურისა და უკეთესი მომავლის იმედით, ამერიკის შეერთებული შტატების გზას გაუყენა. ისინი ამერიკაში ემიგრირებულ ლიბანელთა პირველ ნაკადს შეუერთდნენ და 1895 წლის ზაფხულში ჯერ ნიუ-იორკში ჩავიდნენ, ხოლო შემდეგ მალევე გადასახლდნენ ბოსტონის მახლობლად, ჩინურ კვარტალში. მიუხედავად მძიმე

სოციალური მდგომარეობისა, ჯიბრანმა მაინც მოახერხა სკოლაში სიარული და სწავლა-განათლების მიღება.

1898 წელს ჯიბრანი არაბული და ფრანგული ენების შესასწავლად ლიბანში დაბრუნდა, სადაც 1902 წლამდე დაჰყო. ამ წლებში გამოჩნდა მისი სამწერლო და მხატვრული ნიჭი. მან თავის მეგობრებთან ერთად დაარსა ჟურნალი და ამ ჟურნალში გამოაქვეყნა პირველი ლიტერატურული ნაწარმოებები და გრაფიკული ესკიზები.

1902 წელს ჯიბრანი კვლავ დაბრუნდა ბოსტონში. ამ პერიოდს დაემთხვა მისი ცხოვრების მეტად ტრაგიკული მოვლენები: გარდაიცვალნენ მისი ოჯახის წევრები, რამაც მწერლის სულიერი მდგომარეობა ძალიან დაამძიმა. თუმცა მეორე მხრივ, მისი შემოქმედება ღრმა და მრავალმხრივი გახდა. იგი მალე მიიღეს ბოსტონის ლიტერატორთა და მხატვართა წრეებში და სულ მალე ეს ახალგაზრდა კაცი დაფასებულ და საყვარელ შემოქმედად იქცა.

ჯიბრანის ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა ორმა ქალბატონმა. პირველი იყო მწერალი ქალი ჟოზეფინ ბიპედი, რომლის წახალისებითაც დაწერა მან ერთ-ერთი შესანიშნავი ნაწარმოები „წინასწარმეტყველი“ (სწორედ „წინასწარმეტყველმა“ მოუტანა მწერალს მსოფლიო აღიარება. 1923 წელს გამოქვეყნებულმა ამ თხზულებამ მის უკიდურეს გაჭირვებას წერტილი დაუსვა.)

მეორე ქალბატონი გახლდათ ბოსტონის ქალთა გიმნაზიის დირექტორი მერი ჰასქელი, რომელიც ჯიბრანმა 1904 წლის ზაფხულში საკუთარი ნამუშევრების გამოფენაზე გაიცნო. მერი ჰასქელმა უბიძგა ჯიბრანს ინგლისურ ენაზე დაეწყო წერა, ინგლისურენოვანი თხზულებების რედაქტირება კი თავის თავზე აიღო. ასაკობრივი სხვაობის გამო მერი ჰასქელმა უარყო ჯიბრანის საქორწინო წინადადება, რითაც მწერალს ძალიან დიდი ტკივილი მიაყენა, თუმცა მერი ჰასქელს ჯიბრანისადმი სიყვარული და პატივისცემა ცხოვრების ბოლომდე არ შეუწყვეტია. მან მწერალთან ყოველდღიური ურთიერთობა დღიურების სახით გამოაქვეყნა, რაც შემდგომში არაბი მწერლის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის შესახებ საუკეთესო წყაროდ იქცა. მერი ჰასქელმა ასევე მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ჯიბრანის, როგორც მხატვრის ჩამოყალიბებაში; 1908 წელს მისი ფინანსური თანადგომით ჯიბრანი გაემგზავრა პარიზში და ხელოვნების უმაღლეს

სკოლაში იღებდა გაკვეთილებს თვით ოგიუსტ როდენისგან. მოგვიანებით, 1914 და 1917 წლებში ნიუ-იორკში მოეწყო მისი ნამუშევრების პერსონალური გამოფენა, რომელსაც ამერიკის პრესა დადებითად გამოეხმაურა. აღსანიშნავია ის გარემოებაც, რომ ჯიბრანი თავადვე აფორმებდა გრაფიკულად საკუთარ წიგნებს და ილუსტრაციებსაც ურთავდა.

1910 წელს ჯიბრანი ევროპიდან ისევ შეერთებულ შტატებში დაბრუნდა და 1912 წელს ბოსტონიდან გადავიდა საცხოვრებლად ნიუ-იორკში, რომელიც იმ პერიოდში არაბი ემიგრაციის კულტურულ და შემოქმედებით ცენტრს წარმოადგენდა. ჯიბრანმა დარჩენილი ცხოვრება მანჰეტენზე, დაქირავებულ ბინაში გაატარა და იქვე გარდაიცვალა 1931 წლის 10 აპრილს 48 წლის ასაკში. იგი დაასაფლავეს ბოსტონში, ხოლო იმავე წლის აგვისტოში სამშობლოში გადაასვენეს და მისი ანდერძისამებრ, მშობლიურ სოფელში დაკრძალეს; საფლავის ქვაზე კი შემდეგი სიტყვები წააწერეს: „აქ განისვენებს ჩვენი მოციქული ჯიბრანი“. ქ. ბოსტონში ერთ-ერთ პარკს მისი სახელი მიანიჭეს და მემორიალური დაფაც გაუხსნეს. ჯიბრანის სახელი მოხსენიებულია ამერიკულ ენციკლოპედიურ ლექსიკონებში ცნობილ ამერიკელ მწერლებთან ერთად. ჯიბრანის შემოქმედებას მაღალი შეფასება მისცეს არამარტო არაბულ სამყაროში, არამედ ამერიკულ და ევროპულ განათლებულ წრეებშიც. ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტმა თეოდორ რუზველტმა ასე მიმართა ჯიბრან ხალილს: „შენ პირველი ქარიშხალი ხარ, რომელიც აღმოსავლეთიდან მოვიდა დასავლეთში და ჩვენს სანაპიროებზე მხოლოდ ყვავილები მოიტანა“ (ქუთელია 2009: 210).

მისი შემოქმედება მრავალმხრივ საინტერესო აღმოჩნდა ლიტერატურის კრიტიკოსთათვის. მწერლის ლიტერატურულ მემკვიდრეობას არაერთი სამეცნიერო პუბლიკაცია მიეძღვნა. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ჯიბრანის ნაწარმოებები რამდენიმე ენაზე ითარგმნა.

ქართველი არაბისტი მურმან ქუთელია თავის წიგნში „არაბული რომანტიზმი“ ვრცლად მიმოიხილავს არაბი რომანტიკოსების შემოქმედებას. მათ შორის მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ახალი არაბული ლიტერატურის უდიდეს წარმომადგენელს ჯიბრან ხალილს, რომელიც მ. ქუთელიას აზრით, ყველაზე მჭიდროდაა დაკავშირებული დასავლეთის კულტურასთან. მისი პოეტური

მემკვიდრეობა მოიცავს: მოთხრობებს, ესეებს, იგავებს, აფორიზმებს, ეპისტოლარულ ჟანრს და ა. შ. განსაკუთრებით საყურადღებოა ჯიბრანის მსოფლმხედველობის არსი. თავისუფლებისკენ სწრაფვა, სამშობლოს ერთიანობა, ბრძოლა ბოროტების წინააღმდეგ, ქალთა ემასიპაციის საკითხები და კიდევ მრავალი თემა არის მის მრავალფეროვან შემოქმედებაში.

დღესდღეობით ჯიბრან ხალილი ერთ-ერთი ყველაზე პოპულარული არაბი ავტორია, ვის შემოქმედებასაც ინტერესით თარგმნიან და კითხულობენ მთელ მსოფლიოში. ოგიუსტ როდენი მას „მე-20 საუკუნის უილიამ ბლეიკს“ უწოდებდა, რადგან მისი ნაწარმოებების სულისკვეთება დიდი ინგლისელი მისტიკოსი მწერლისა და მხატვრის მონათესავედ მიაჩნდა.

ცნობილი აზერბაიჯანელი აღმოსავლეთმცოდნე, არაბული ლექსერატურის თვალსაჩინო მკვლევარი აიდა იმანგულიევა (1939-1992), რომელმაც არაერთი გამოკვლევა მიუძღვნა ჯიბრან ხალილის შემოქმედებას ასეთ შეფასებას აძლევს მას: „ჯიბრანის შემოქმედება- ეს არის იდეების სამყაროს პოეტური გამოხატულება“ (Халилов 2009: 8); ჯიბრანისთვის, განუყოფელია სიყვარულის, სილამაზის, სიკეთის, სამართლიანობისა და ჭეშმარიტების ცნება. ეს ყველაფერი კი გამოიხატება პოეტის ინდივიდუალური განცდების აზრებში გადმოტანით. ა. იმანგულიევას აზრით, ჯიბრანმა სიტყვის ხელოვნება აზროვნების ხელოვნებად აქცია, ოსტატურად გამოიყენა რა, არამართო სიტყვა, არამედ აზრიც და ესთეტიკურად დაგვიხატა თავისი შინაგანი სამყარო. ჯიბრანი არ იყო პოეტი ტრადიციული გაგებითა და მნიშვნელობით. მან მსოფლიო აღიარება მოიპოვა არამხოლოდ პოეტური შემოქმედებითი აზროვნების ხარჯზე, არამედ თავისი ნაწარმოებების ღრმა ფილოსოფიური და ზნეობრივი იდეების გამო. შემთხვევითი არ არის, რომ მისი ნაწარმოებები როგორც წესი პროზით ითარგმნება. ამ გარემოებას ა. იმანგულიევა შემდეგნაირად ხსნის: ჯიბრანისთვის არ აქვს მნიშვნელობა არც პათოსს, არც რითმას, არც კონკრეტულობას და არც შთაბეჭდილებებს. მისთვის ამოსავალი არის თვითონ იდეა, მისი სულიერების გამომხატველი აზრი, რომელიც ქმნის მის პოეტურ სამყაროს.

როგორც ცნობილია, ჯიბრანი ორ ენაზე წერდა. „თავდაპირველად მან წერა მშობლიურ, არაბულ ენაზე დაიწყო, თუმცა საქვეყნო აღიარება მწერალს ინგლისურ ენაზე დაწერილმა რამდენიმე პოეტურ-მისტიკურმა თხზულებამ მოუტანა, რომელთა მხატვრული ესთეტიკა დიდად არის დავალებული აღმოსავლური პოეზიისა და მისტიციზმისაგან“ (ლობჟანიძე 2003:30).

1905 წელს საზოგადოებამ პირველად გაიცნო ჯიბრანი, როგორც მწერალი. იგი მაშინ მხოლოდ 22 წლის იყო. ნიუ-იორკში გამოვიდა მისი არაბულ ენაზე დაწერილი ლექსი პროზად „მუსიკა“. ქართული თარგმანი ეკუთვნის ნ. დოლიძეს (ჟურნალი „ახალი საუნჯე“ №3 მარტი, 2013).

ჯიბრანის სახელსა და გვართან დაკავშირებით მეცნიერთა შორის აზრთა სხვადასხვაობაა. ამის შესახებ მ. ქუთელია ასეთ განმარტებას იძლევა: ერთნი „ჯებრანს“ წერენ, მეორენი - „ჯიბრანს“, მუსულმანურ გამოცემებში გვხვდება „ჯუბრანი“, გამომდინარე საკუთარი სახელიდან „გაბრიელი“, რომელიც არაბულად გამოითქმის, როგორც „ჯუბრანი“. თუმცა, თვით ავტორი თავის ფაქსიმილეში წერდა „ჯიბრან“-ს-“Gibran“. რაც შეეხება „ხალილს“, აქ საქმე მდგომარეობს შემდეგში: ბოსტონის სკოლაში შეცდომით დაწერილი მისი სახელი-“Kahlil“ ნაცვლად “Khalil“-ისა შერჩა მის ინგლისურენოვან წიგნებს. სწორია: „ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი“ (გიგინეიშვილი 2006: 4).

1906 წელს გამოვიდა მოთხრობების კრებული „ველთა საპატარძლოები“, რომელშიც შევიდა მწერლის სამი მოთხრობა: „შთამომავლობის ფერფლი და მარადიული ცეცხლი“, „მართა ალბანია“ და „გიჟი იუჰანა“, ხოლო 1908 წელს ნიუ-იორკში გამოსულ მის მეორე კრებულში, სათაურით „ამბოხებული სულები“, შესულია ოთხი ნაწარმოები: „ვარდა ალჰანი“, „საფლავთა ძახილი“, „საპატარძლო სარეცელი“ და „ურწმუნო ხალილი“. ამ ნაწარმოებებში ნათლად გამოჩნდა მწერლის მემკვიდრეული, მისი დამოკიდებულება სოციალური საკითხების მიმართ, მოძველებული ტრადიციებისა და კანონების დაუნდობელი კრიტიკა, კლასებად დაყოფილი საზოგადოება და მისი ეკონომიკური მდგომარეობა, ცხოვრება, რომელიც წარმოადგენს მუდმივ ბრძოლას ძლიერსა და სუსტს შორის და სადაც ძლიერი მუდამ იმარჯვებს;

თავისუფლება კი ფეხქვეშ ითელება. ჯიბრანის აზრით, სიკეთე და ბოროტება ცალ-ცალკე არ არსებობს. ისინი მუდმივად გვერდიგვერდ იმყოფებიან და გამოვლინდებიან საზოგადოებრივ ურთიერთობებში. თუმცა მას სჯერა, რომ საბოლოოდ სიკეთე გაიმარჯვებს, რისთვისაც აუცილებელი პირობაა ადამიანის ზნეობრივი დახვეწა, სულიერი სრულყოფა, განათლება და სოციალური უსამართლობის მოსპობა (ლექსი „ცრემლები“).

უმნიშვნელოვანესი პრობლემა, რომელიც წარმოჩინდა ჯიბრანის შემოქმედებაში, ქალთა ემანსიპაციის საკითხი იყო. მუსულმანურ გარემოცვაში დაკნინებულ ქალს მწერალმა გადამწყვეტი მნიშვნელობა მიანიჭა ერის ძლიერებისა და განვითარებისათვის, რითაც მან აშკარად გაილაშქრა აღმოსავლეთში გავრცელებული და გაბატონებული არსებული ტრადიციების წინააღმდეგ. ამ თემას მიუძღვნა მოთხრობა „დამსხვრეული ფრთები“ (1912), რომელსაც მიუხედავად ტრაგიკული დასასრულისა, მაინც ოპტიმისტური განწყობა აქვს: „სიყვარული ერთადერთი თავისუფლებაა ქვეყანაზე“ ამბობს ჯიბრანი და მართლაც, მკითხველისთვის გასაგები ხდება მისი მთავარი იდეა: ტყვეობაში ყოფნას, თავისუფლებაში სიკვდილი სჯობს.

სიყვარული ჯიბრანისთვის ყველაზე მშვენიერი და ძლიერი მოვლენაა. მწერლის აზრით, სამყაროში არსებობს ორი ძალა, რომელთაც ყველაფერი ხელეწიფებათ. ესენია სიყვარული და სიკვდილი. ძალიან საინტერესოა ამ ორი ფენომენის მისეული ახსნა: მან სიყვარული სიკვდილზე მაღლა დააყენა. მისი გაგებით სიყვარულის ხელოვნურად გამოწვევა შეუძლებელია, სიყვარული მოულოდნელად მოდის და პირველი შეხვედრისთანავე იპყრობს ადამიანის გულს და ეს გრძნობა მარადიულია. ჯიბრანი გამოარჩევს ორი სახის სიყვარულს: ხორციელს, რომელსაც აქვს დასაწყისი და დასასრული და სულიერს - უსაზღვროსა და უკიდევანოს.

1914 წელს გამოვიდა კრებული „ცრემლები და ღიმილი“, რომელშიც შევიდა ჯიბრანის მიერ სხვადასხვა დროს დაწერილი და ჟურნალებში გამოქვეყნებული ნაწარმოებები: „ქოხი და სასახლე“, „დამნაშავე“, „ქვრივი და მისი ბავშვები“, „მვირფასი ღარიბი“ და სხვა.

ჯიბრანის შემოქმედებაში, ისევე როგორც ზოგადად რომანტიკოსების შემოქმედებაში განსაკუთრებული ადგილი უკავია ბუნების სურათების ასახვას; არაბი რომანტიკოსების (აშ-შაბი, ილია აბუ მადი და სხვ.) მსგავსად ჯიბრანიც, საზოგადოებისგან გაუცხოებული და გარიყული, თავშესაფარს ბუნებაში ეძებდა. ეს იყო ერთგვარი პროტესტი ე.წ. „გაორებული“ საზოგადოების წინააღმდეგ. ჯიბრანი თვლიდა, რომ „საზოგადოებაში ყველაფერი გაორებულია, გვერდიგვერდ არსებობს სიკეთე და ბოროტება, მშვენიერება და უმგვანოება, უბიწოება და ბიწიერება, სიყვარული და სიძულვილი, მეგობრობა და მტრობა, სიმდიდრე და სიღარიბე და ა. შ. ბუნებაში კი მსგავსი რამ არ არსებობს“ (ქუთელია 2009:129). ამ მხრივ საინტერესოა ლექსების ციკლი „პროცესიები“, რომელიც ფილოსოფიური ხასიათის ნაწარმოებია; მასში ასახულია ავტორის სოციალური შეხედულებები და მისი, როგორც მეამბოხის დამოკიდებულება არსებული რეალობის მიმართ. იგი სრული ჰარმონიის პოვნას ბუნებაში ცდილობს. „პროცესიებში“ კარგად გამოჩნდა ევროპელი რომანტიკოსების, კერძოდ, ჟან-ჟაკ რუსოს გავლენა. ჯიბრანი „პროცესიებით“ თითქოს ეხმიანება რუსოს, რომელიც შემდეგნაირად განმარტავს ბუნებისა და ადამიანის ურთიერთდამოკიდებულებას: „ბუნებასა და ადამიანს შორის სინამდვილეში არ არის და არც შეიძლება იყოს რაიმე წინააღმდეგობა: საწყისი ჰარმონია მათ შორის, რომელიც ადამიანის მიზეზით გარდაიქცა დისჰარმონიად, უნდა აღდგეს“ (ქუთელია 2009:130).

პოეტი საზოგადოების მანკიერი მხარეების წარმოჩენით უპირატესობას ანიჭებს ბუნებას, აღწერს რა ულამაზეს პეიზაჟებს (ტყე, ტყის ბინადრები და ა. შ.) და მოუწოდებს ადამიანებს მიატოვონ საზოგადოება და დაუბრუნდნენ ბუნებას, იცხოვრონ ბუნების კანონებით, რაც არცთუ ადვილია, გამომდინარე ადამიანური შესაძლებლობებიდან. ბუნება ჯიბრანთან ასოცირდება სილამაზესთან, რომელიც ზოგადსაკაცობრიოა და ყველას, განურჩევლად სოციალური წარმომავლობისა, თანაბრად ეკუთვნის. ამის შესახებ ა. იმანგულიევა წერდა: „ჯიბრანი, ინგლისელი რომანტიკოსების მსგავსად, განსაზღვრავს სილამაზეს, როგორც რაღაც ერთობლივს და იდეალურს, ისევე როგორც ბუნება, ადამიანიც დაჯილდოებულია სილამაზით.

სილამაზე დიდგვაროვანთა და მდიდართა პრივილეგია კი არ არის, არამედ იგი მთელი კაცობრიობის საკუთრება”(Халилов2009: 12).

როგორც უკვე ვთქვით, ბუნების პეიზაჟები და მოვლენები მისი ნაწარმოებების ერთგვარი სიმბოლური ფონია, რომელიც მოთხრობაში გადმოცემული ამბის ექსპრესიულობას ემსახურება. მის შემოქმედებაში ბუნების სურათების აღწერისას ხშირად გვხვდება ზღვის მოტივი. ზღვა სიძლიერის, სიდიადის, უსაზღვროებისა და თავისუფლების სიმბოლოა (ლექსი „ზღვა“).

ბუნების მოვლენებიდან განსაკუთრებულ სიმპათიას იწვევს ღამე, რომელიც მისთვის ასოცირდება ოცნებასთან, ვნებასა და სიყვარულთან. ჯიბრანის აზრით, დღე ძალიან მკაცრია; ადამიანებს რეალური სამყაროს ტყვეობაში ამყოფებს და არ აძლევს მათ ოცნების საშუალებას. დღისგან განსხვავებით კი, ღამე სამართლიანი და თანამგრძნობია. იგი პოეტების შთამაგონებელი და მოაზროვნეთა დამრიგებელია (ლექსი პროზად „ო, ღამე“).

უკვე ადრეულ ნაწარმოებებში შეიმჩნევა მწერლის შემოქმედების მჭიდრო კავშირი დასავლეთის კულტურასთან. უილიამ ბლეიკის და ჟან ჟაკ რუსოს შეხედულებებმა, მის შემოქმედებაზე გარკვეული გავლენა მოახდინა. განსაკუთრებული კვალი ფრიდრიხ ნიცშეს მსოფლმხედველობამ დატოვა.

როგორც ზემოთ ვახსენეთ, ჯიბრანის მსოფლმხედველობაზე უდიდესი გავლენა მოახდინა ნიცშეს იდეებმა, რომელთაც მწერალი 1908-1910 წლებში საფრანგეთში ყოფნის დროს გაეცნო. ნიცშეს გავლენაზე საუბრობენ ჯიბრან ხალილის შემოქმედების მკვლევარები (მ. ნუაიმე; ა. იმანგულიევა, ი. კრაჩკოვსკი; ვ. მარკოვი; დ. იუსუპოვი); იგი დიდი გატაცებით კითხულობდა ნიცშეს და გულწრფელი თაყვანისმცემელი იყო დიდი გერმანელი ფილოსოფოსისა, განსაკუთრებით კი გაიტაცა ნიცშეს საუკეთესო ნაწარმოებმა „ესე იტყოდა ზარატუსტრა“, რომლის გავლენაც აშკარად ჩანს 1920 წელს გამოცემულ ჯიბრანის კრებულში „ქარიშხლები“, რომელშიც შევიდა მოთხრობები და პროზად დაწერილი ლექსები. ხოლო მოგვიანებით კი ნიცშეს ძლიერი გავლენა განიცადა ჯიბრანის საუკეთესო რომანებად აღიარებულმა ნაწარმოებებმა: „წინაწასწარმეტყველი“ და „იესო-მეკაცისა“. თუმცა „უნდა აღინიშნოს, რომ ჯიბრანი

როდი იზიარებს ნიცშეს იდეებს ბრმად და მთლიანად. ზოგი მისთვის მიუღებელია, ხოლო რასაც იღებს, იღებს თავისებურად, თავის შეხედულებებთან შეთანხმდომებულად“ (ქუთელია 2009:52). ამ აზრს იზიარებს ა. იმანგულიევაც, როდესაც განიხილავს ჯიბრანის შემოქმედებას ფილოსოფიურ ასპექტში: „ნიცშე თვლიდა, რომ ომების შედეგად ხდება საზოგადოების გაწმენდა--გასუფთავება ეჭვებისგან, რაც ხელს უწყობს კაცობრიობის სვლას დიდებისაკენ მიმავალ გზაზე (Халилов 2009: 53), რასაც არ ეთანხმებოდა არაბი პოეტი. განსაკუთრებით უცხო და მიუღებელი ჯიბრანისთვის აღმოჩნდა გერმანელი ფილოსოფოსის დამცინავი და სიძულვილით სავსე დამოკიდებულება ე. წ. „ბრბოს“ მიმართ. ეს დამოკიდებულება იყო ტიპური მაშინდელი ბურჟუაზიული ცნობიერებისათვის- დაპირისპირება „ბრბოსა“ და „გამორჩეულ პიროვნებას“ შორის ანუ „მასასა“ და „ზეკაცს“ შორის. ამის მაგალითად ა. იმანგულიევას მოჰყავს ჯიბრანის შემდეგი სიტყვები: „მე ყოველთვის ვთვლიდი მის (ნიცშეს - ა. იმანგულიევა) სტილს დამაჯერებლად, მაგრამ მისი ფილოსოფია მეჩვენებოდა საშინელი და სრულიად ცრუ“ (Халилов 2009: 54); და მართლაც, სილამაზის თაყვანისმცემელი ჯიბრანი ვერ მიიღებდა ნიცშესეულ ნიჰილიზმს, სამყაროს წარმოსახვას შავ ფერებში. ნიცშეს ფილოსოფიის ძირითადი პოსტულატები - „ძალაუფლების ნება“ და „მარადიულობაში დაბრუნება“ ჯიბრანთან არ არის სრული სახით წარმოდგენილი, ხოლო რაც შეეხება ნიცშესეული „ზეკაცის“ მიებას, ამ საკითხმა განსაკუთრებულად დააინტერესა პოეტი და ეს ნაწარმოებებიც ამის დასტურია: „The Prophet“ – „წინასწარმეტყველი“ (ზოგიერთი მთარგმნელი მას თარგმნის, როგორც „წინასწარმეტყველი“ მაგალითად მ. გიგინეიშვილი, დ. გოგიბედაშვილი, ნ. დოლიძე; ხოლო ზოგიერთი კი მოიხსენიებს, როგორც „მოციქული“ მაგალითად მ. ქუთელია; გ. ლობჟანიძე) და „Jesus the Son of Man“ – „იესო, ძე კაცისა“ (ინგლისურიდან თარგმნა მ. გიგინეიშვილმა; არაბულიდან თარგმნა გ. ლობჟანიძემ).

„წინასწარმეტყველი“-ს შექმნასთან დაკავშირებით არსებობს საინტერესო ისტორია. ჯიბრანმა სხვადასხვა წლებში ამ ნაწარმოების რამდენიმე ვარიანტი დაწერა; პირველი სამი ვარიანტი არაბულ ენაზე, ხოლო მეოთხე, საბოლოო ვარიანტი-ინგლისურ ენაზე.

ეს უკანასკნელი გამოიცა 1923 წელს. მოკლე დროში ეს პატარა წიგნი მსოფლიოს 20 ენაზე ითარგმნა და ათმილიონიანი ტირაჟით გავრცელდა. სალიტერატურო კრიტიკა აღფრთოვანებით შეხვდა „წინასწარმეტყველს“. ამ ნაწარმოებში ყველაზე კარგად გამოჩნდა ჯიბრანი, როგორც უდიდესი მოაზროვნე, ჰუმანისტი, ესთეტი, მწერალი. „წინასწარმეტყველში“ მწერალი რჩევა- დარიგებებს ცხოვრების სხვადასხვა სფეროზეც იძლევა. როგორ უნდა იცხოვროს ერთმა ადამიანმა მარტო და ყველამ ერთად; „გვთავაზობს ქცევის კანონებს, რომელთა დაცვა ადამიანს მიიყვანს ბედნიერებასთან, დაამყარებს საყოველთაო კეთილდღეობას და გაუხსნის გზას სრულყოფილებისაკენ ანუ უმაღლესი იდეალის- ღმერთის შესაცნობად“ (ქუთელია 2009:141).

ძალიან საინტერესოა ჯიბრანის აზრი ხელოვნების შესახებ. მისთვის უდავოა, რომ ხელოვნება ზოგადსაკაცობრიო მიზნების სამსახურში უნდა ყოფილიყო. იგი თვლიდა, რომ ხელოვნების ნამდვილი ნიმუში ცდება ეროვნულ ფარგლებს და ყველა ერის საკუთრება ხდება; თუმცა ისიც აშკარაა, რომ ხელოვნების ნიმუში ეროვნული ხასიათისაა, ეროვნულ ნიადაგზე აღმოცენებული და განვითარებული. ჯიბრანი ეწინააღმდეგებოდა ლიტერატურის კარჩაკეტილობას და მიაჩნდა, რომ ლიტერატურა ზოგადსაკაცობრიო კუთვნილება იყო. აქვე მოვიშველიებთ თვით ჯიბრანის სიტყვებს პოეტის განმარტებასთან დაკავშირებით: „დიდი პოეტი - ეს არის პოეტი, რომელიც გამოხატავს ჩვენს ღუმილს“ (Халилов 2009: 53) ხელოვნებისა და ხელოვანის (პოეტის) როლი კარგად გამოჩნდა მის წიგნში „ქვიშა და ქაფი“, რომელიც გამოვიდა 1926 წელს. ეს წიგნი წარმოადგენს აფორიზმებისა და გამოთქმების კრებულს. მასში კარგად ჩანს ავტორის შეხედულებები ხელოვნებაზე, პოეზიაზე, პოეზიის დანიშნულებაზე. იგი პოეტს ადარებს „წყაროს, რომლითაც მწყურვალნი იკლავენ წყურვილს“ (მ. ქუთელია). მწერალს არ ავიწყდება ისეთი ზოგადსაკაცობრიო თემები, როგორიც არის სიყვარული, მშვენიერება, სიკეთე, ბოროტებადა ა. შ. „ქვიშა და ქაფი“ ფრაგმენტების სახით დაიბეჭდა ჟურნალში „ახალი საუნჯე“. ინგლისურიდან თარგმნა ი. მახარაძემ („ახალი საუნჯე“ №3 მარტი 2013).

ჯიბრანის შემოქმედებას თაყვანისმცემლებთან ერთად კრიტიკოსებიც ჰყავდა. მათი კრიტიკის, ანუ როგორც მწერალი თვლიდა, უსამართლო კრიტიკის (იგულისხმება

ჩრდილოეთ ამერიკაში მცხოვრები არაბი მწერლებისა და პოეტების მიმართ გამოთქმული უსაფუძვლო დადანაშაულება წარსულის უპატივცემულობაში და ტრადიციული იდეალების არასწორ გაგებაში), საფუძველზე დაწერა მან ლექსი „ვინც ჩვენ გვმტრობს“, რომელშიც ჯიბრანი განმარტავს, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია „დღევანდელი და ხვალისდელი დღე, პროგრესი და უკეთესის ძიება“ (ქუთელია 2009:204) და არა გუშინდელ დღეზე დარდი და წუწუნი.

განსაკუთრებულია ჯიბრანის დამოკიდებულება რელიგიასთან. როგორც ცნობილია, იგი მარონიტი ქრისტიანი იყო და კარგად იცნობდა სახარებას, უფრო მეტიც, მთელი რიგი მისი ეთიკური კონცეფციებისა სათავეს უშუალოდ სახარებიდან იღებს. თუმცა იგი ყველა რელიგიას პატივისცემით ეკიდებოდა. მას სწამდა იმ ღმერთის, რომელიც ადამიანთა შორის სიყვარულს ქადაგებდა და ამკვიდრებდა თანასწორობასა და სიკეთეს.

ვმარკოვი თავის წინასიტყვაობაში მწერლის რელიგიურ მრწამსზე საუბრისას ამბობს, რომ მას შეიძლება უწოდო ქრისტიანი პირობითად. აბა სხვანაირად როგორ უნდა აიხსნას ის გარემოება, რომ სიკვდილის წინ კითხვაზე იყო თუ არა ქრისტიანი, ჯიბრანმა უარყოფითად უპასუხა. ქართველი მთარგმნელი გ. ლობჯანიძე თავისებურად ხსნის ჯიბრანის იესოსადმი დამოკიდებულებას და მოაქვს ნაწყვეტი მწერლის ნაწარმოებიდან „ქვიშა და ქაფი“. „...იგი იყო ისეთივე ადამიანი, როგორც მე და შენ...“ და იქვე გვაძლევს განმარტებას მისი აღმსარებლობის შესახებ. „ჯვარცმულო, შენ ჯვარს ეცვი ჩემს გულზე და ლურსმები, მაჯებში რომ გაგიარეს, ჩემი გულის კედლებს მიემსჭვალნენ. ხვალ კი შემთხვევითი გამვლელი, ამ გოლგოთას გვერდს რომ ჩაუვლის, ვერ გაიგებს, რომ აქ სისხლი ორმა დაათხია. მას იგი ერთი ადამიანის სისხლი ეგონება. თუ ამ ჩანაწერებმა გული ოდნავ მაინც აგითრთოლათ, შეგიძლიათ, თქვენც, მრავალთა მსგავსად, ჯიბრან ხალილ ჯიბრანს ღმერთმებრძოლობა და ურწმუნოება დააბრალოთ. მე კი მგონია, როცა ადამიანი ასე არსისეულად განიცდის ქრისტიანობას, მას შეუძლია, კითხვაზე - არის თუ არა ქრისტიანი - უარყოფითად უპასუხოს...“ (ლობჯანიძე 2003:247).

ის ქრისტიანული სახეები, სიმბოლოები და თემები, რომლებსაც იგი მიმართავს თავის ნაწარმოებებში, შორს არის ორთოდოქსალური განმარტებისგან. თვით იესოც მის წარმოდგენაში არის მემამოხე ადამიანი მეტრძოლი სულით. ვ. მარკოვის აზრით, მიუხედავად იმისა, რომ ჯიბრანი თავს მორწმუნე ქრისტიანად არ მიიჩნევდა, მაინც ყოველთვის დიდ სიყვარულს ამჟღავნებდა იესო ქრისტეს მიმართ. იგი მაცხოვარს თვლიდა ზეკაცად, რომელმაც თავისი ამქვეყნიური ცხოვრების წესით მომავალ თაობებს ზნეობისა და სიყვარულის უდიდესი მაგალითი მისცა.

აქვე არ შეიძლება არ აღვნიშნოთ ჯიბრანის დამოკიდებულება შუა საუკუნეების ფილოსოფიური მიმდინარეობის - სუფიზმის მიმართ. სუფიზმი წარმოიშვა არაბულ სახალიფოში და ფართოდ გავრცელდა მთელ ისლამურ სამყაროში. სუფიზმის ძირითადი დედააზრი სიყვარულია, კოსმიური ძალა და სამყაროს შექმნის პირველი მიზეზია. სუფიების გაგებით ადამიანი ერთგვარი გზაჯვარედინია, რომლისგანაც იწყება ევოლუციური განვითარება ანუ სვლა აბსოლუტური ჭეშმარიტებისკენ. თითოეულმა ადამიანმა ამ გზის გავლის შემდეგ უნდა სრულყოს საკუთარი თავი და მიაღწიოს აბსოლუტურ ჭეშმარიტებას. მათი რწმენით ერთადერთი ჭეშმარიტება ღმერთია. სუფიები არსებულ რეალურ სამყაროს მიიჩნევენ „დაბალ მშვენიერებად“, თუმცა აბსოლუტური ჭეშმარიტებისკენ მიმავალ გზაზე აუცილებლად გასავლელი ხიდია... „...სუფიებისთვის ადამიანი არის ღმერთის გამოჩენის საუკეთესო ფორმა, ღმერთის ასლი ...სუფიზმის არსს შეადგენს ღმერთი, რომელიც ადამიანის სიყვარულის, სწრაფვის საგანია, რომ ადამიანის ამ ქვეყნიური ცხოვრება არის მოსამზადებელი ეტაპი, გზა, სადაც იგი თავისი ამქვეყნიური ტკბობისა და ნივთიერი სურვილების დათრგუნვით, საკუთარი თავის განწმენდისა და საკუთარი სიცოცხლის გაქრობის საშუალებით აღწევს უმაღლეს მიზანს - შეერწყმის ღმერთს“ (ქუთელია 2009:148). სუფიების გაგებით, ადამიანი იმყოფება სამყაროს ცენტრში. მის მიზანს წარმოადგენს ღმერთისკენ სწრაფვა და ბოლოს მასთან შერწყმა, რათა გადაიქცეს მის ერთ-ერთ ნაწილად. ღმერთის წინაშე ყველას თანასწორობა იყო სუფიზმის უმთავრესი ამოსავალი. „ყოველი ადამიანი, მნიშვნელობა არა აქვს მდიდარია ის თუ ღარიბი, თანაბარი სიდიდით შეიცავს ღვთაებრივ საწყისებს...“ (ქუთელია 2009: 149). „რომ გახდე

თავისუფალი, უნდა გათავისუფლდე ქვენა გრძნობებისგან (მიწიერი მოთხოვნილებებისგან)“ (Халилов 2009: 13) წერდა ა. იმანგულიევა, იხილავდა რა სუფიზმის არსს.

საუკუნეების განმავლობაში სამყაროში გაბატონებული იყო აღმოსავლური იდეალისტური საწყისი. რენესანსის ეპოქამ კი თითქოს ორად გაყო მსოფლიო. საზოგადოებაში გაჩნდა ახალი ალტერნატიული დამოკიდებულება - დასავლური სულიერება, გამოხატული დასავლურ კულტურაში, ცივილიზაციაში. ე. წ. აღმოსავლური აზროვნება ჩაანაცვლა დასავლურმა ცივილიზაციამ. ახალმა დრომ მოიტანა ახალი აზროვნება, მატერიალური ცხოვრების გაუმჯობესებამ ხელი შეუწყო აქტიური, მოაზროვნე და სრულყოფილი საზოგადოების ჩამოყალიბებას. ინდივიდუალურმა „მე“-მ ადგილი დაუთმო საზოგადოებრივ „მე“-ს. მოხდა ორი იდეის დაპირისპირება. ერთი მხრივ, ინდივიდი, რომელიც უარს ამბობს ყოველგვარ მატერიალურ ფასეულობაზე და მიისწრაფვის აბსოლუტური ჭეშმარიტებისკენ ანუ ღმერთთან შერწყმისკენ და მეორე მხრივ ადამიანი, რომელიც ღებულობს მატერიალური კეთილდღეობის სიკეთეს არა როგორც ცალკეული პიროვნება, არამედ როგორც საზოგადოების წევრი, რომელიც ეყრდნობა იდეას - გახდეს ბედნიერი. ა. იმანგულიევას აზრით, სუფიზმის არსის მთავარი შეცდომა სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ სუფიებს ღმერთის სიყვარულში ავიწყდებოდათ ადამიანი. რა თქმა უნდა ღმერთის სიყვარული თავისთავად უდიდესი და უმთავრესი გრძნობაა, მაგრამ საკუთარი თავის ანუ ადამიანის მიმართ დამამცირებელი და უსიყვარულო დამოკიდებულება ცოდვაა. ღმერთი არ საჭიროებს მსხვერპლს. მთავარია, საჭიროების დროს გაწირო თავი დიადი იდეალის გამო ისევ და ისევ ღმერთის სახელით და ისიც უკიდურეს შემთხვევაში.

ჯიბრანის შეხედულებებმა რელიგიასა და ღმერთზე შედარებით სრული სახით ჰპოვა ასახვა მის საუკეთესო ნაწარმოებში „წინასწარმეტყველი“, რომელმაც მწერალს სიცოცხლეშივე დიდი წარმატება და აღიარება მოუტანა. „წინასწარმეტყველით“ ავტორმა კიდევ ერთხელ დაამტკიცა, რომ „რელიგია არ დაიყვანება დროსა და სივრცეზე, რადგან ყველაფერი არსებული წმინდაა“ (ქუთელია 2009: 140).

რელიგიათვითცხოვრებაში; რელიგიამოიცავსდაგანუყოფელიცხოვრებისაგან, რელიგია ადამიანით არსებობს, რადგან მისი არსებობის დამადასტურებელი ადამიანთა ცხოვრებაა. როდესაც ნაწარმოების მთავარ გმირს წინასწარმეტყველ მუსტაფას სთხოვს ხალხი ესაუბროს მათ რელიგიის შესახებ, ის გაკვირვებული პასუხობს, რომ ყველაფერი რის შესახებაც მან ისაუბრა, რელიგიაა. ადამიანთა რწმენით მოსილი, როგორც პრაქტიკული, ისე გონებრივი მოღვაწეობა არის რელიგია, ადამიანთა ცხოვრება მთლიანად რელიგიაა; „ვის შეუძლია გამოყოს თავისი რწმენა თავისი საქმიდან, ვის შეუძლია თქვას ეს ღმერთს ეს კი მე, ეს ჩემი სულისათვის- ეს კი სხეულისათვის“ (ქუთელია 2009:140). ამავე თემის გაგრძელებად შეიძლება ჩაითვალოს „წინასწარმეტყველის წალკოტი“. ნაწარმოები, რომელიც მწერლის სიკვდილის შემდეგ 1933 წელს გამოიცა (ქართულ ენაზე თარგმნა მ. გიგინეიშვილმა).

როდესაც ვლაპარაკობთ სუფიზმის გავლენაზე ჯიბრანის შემოქმედებაში, აქ მკვლევართა აზრი ორად იყოფა: ზოგი არაბი მეცნიერი მას სუფიზმის მიმდევრად აცხადებს და იხსენებს მის დამოკიდებულებას სუფიებისთვის ძირითად იდეასთან - სიყვარულთან; რომელიც, ჯიბრანის აზრით, ადამიანს მოეწოდება ღმერთის ნებით და მისი შთაგონებით, მიმართულია უფრო ადამიანებისადმი, მაგრამ ვერც ღმერთს გამოვრიცხავთ. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ „მოციქულის“ („წინასწარმეტყველი“ - მ. მ.) პირველი თემა, რომლის შესახებაც მუსტაფა ესაუბრება ხალხს, სიყვარულია და მასში ქრისტიანული სიმბოლოები მიგვანიშნებს, რომ ქრისტესმიერ სიყვარულზეა ლაპარაკი. „მოციქულში“ („წინასწარმეტყველი“) არის ადგილი, სადაც სიყვარულის საბოლოო მიზანს შეადგენს მიიყვანოს ადამიანი ღმერთთან. მ. გიგინეიშვილი შენიშნავს, რომ „წინასწარმეტყველში“ სახარებიდან მოყვანილი რიგი იგავების აზრი იმაში მდგომარეობს, რომ ადამიანმა სულიერი საზრდოსთვის უნდა იზრუნოს, რათა ამაღლდეს, მისმა ღვთაებრივმა „მე“-მ ლამპარით გამოანათოს და სულიერ სრულყოფილებას, ... ღვთაებასთან შერწყმას მიაღწიოს“... (გიგინეიშვილი 2006: 13).

მ. ქუთელია საპირისპირო აზრს ავითარებს ამასთან დაკავშირებით. იგი თვლის, რომ ჯიბრანი ვერ იქნებოდა სუფიზმის მიმდევარი მთელი რიგი მიზეზების გამო. თუ გადავხედავთ მწერლის ბიოგრაფიას ვნახავთ, რომ მან თავისი ცხოვრების

შეგნებული ნაწილი აშშ-ში, ემიგრაციაში გაატარა და მისთვის ძნელი იქნებოდა დეტალურად გაცნობოდა არაბული ლიტერატურის სუფიურ მიმდინარეობას. როგორც მისი მეგობარი და თანამედროვემ. ნუაიმე წერდა, მათ (იგულისხმება ამერიკაში მცხოვრები არაბი ლიტერატორები „არ-რაბიტა ალ-კალამიას“ წევრები) წაკითხულიც კი არ ჰქონდათ სუფი ჰალაჯას ნაწარმოებები. „...მნიშვნელოვანი ფაქტორია ისიც, რომ სუფიზმი, როგორც ფილოსოფიური მიმდინარეობა, ჩამოყალიბდა და განვითარდა გარკვეულ ისტორიულ პირობებში, გარკვეული საზოგადოებრივი წყობილების დროს. ხოლო XX საუკუნის I ნახევარი სულ სხვა ეპოქაა, ცხოვრების სულ სხვა პირობები, მოთხოვნილებები და პრობლემები დგას, სულ სხვა საზოგადოებრივ ურთიერთობასთან გვაქვს საქმე. ამ დროს, თუმცა აღმოსავლურ სამყაროში ჯერ კიდევ არიან სუფიზმის მიმდევარი პოეტები, არა აღმოსავლურ გარემოში მცხოვრები მწერალი, მით უმეტეს ქრისტიანი, საეჭვოა იყოს სუფიზმის მიმდევარი. ...ჩვენ შეგვიძლია დავუშვათ, რომ ჯიბრანმა გარკვეული ზომით განიცადა სუფიური ლიტერატურის სტილის ერთგვარი გავლენა, ზოგი რამ გადმოიღო მისგან, ან შექმნა მიბადებით, მაგრამ მისი მსოფლმხედველობის სუფიურად, ხოლო თვითონ მისი სუფიად მიჩნევა გადაჭარბებულად გვეჩვენება“ (ქუთელია 2009:156).

1928 წელს გამოქვეყნდა ჯიბრანის ინგლისურ ენაზე დაწერილი რომანი „იესო - მე კაცისა“, რომელიც ლიტერატურათმცოდნეებმა და კრიტიკოსებმა შეაფასეს, როგორც არაბი მწერლის საუკეთესო ინგლისურენოვანი ტექსტი. ამ ნაწარმოებში გრძელდება და ღრმავდება „წინასწარმეტყველის“ იდეური და მხატვრულ-ესთეტიკური ტენდენციები. „...მასში გადმოცემულია მძაფრი ემოციით ნაამბობი იმათი, ვინც შეუდგა იესოს, ვისაც უყვარდა და ვისაც სძულდა იგი, ვინც უღალატა მას და ვინც გულგრილი დარჩა მისთა საქმეთა გამო, ვინ ცსაკუთარი თავი იპოვა მისით და ვინც საქილიკოდ და საკიცხავად მიიჩნია იგი, ვინც ჯვარს აცვა და ვინც ეთაყვანა“ (გიგინეიშვილი 2006: 12).

ჯიბრან ხალილის ნაწარმოებები ყველა დონის მკითხველს აწვდის სულიერ და ინტელექტუალურ საზრდოს - მორწმუნე იქნება იგი თუ ურწმუნო, ან რა განათლებისა და გემოვნების, არავის ტოვებს გულგრილს, რადგან მწერლის შემოქმედების მთავარი არსი ადამიანთა შორის ღვთაებრივი სიყვარულის გაჩაღებაა. ერთმა ცნობილმა ამერიკელმა

კარდიოლოგმა წიგნიც კი მიუძღვნა ჯიბრან ხალილის შემოქმედებას და თავის პაციენტებს მისი თხზულებების სისტემატური კითხვა ურჩია გამოსაჯანმრთელებლად.

ნაწილი III

ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ნაწარმოებების ქართული თარგმანები

თავი 1. „იესო, ძე კაცისა“

1.1. იესო ქრისტეს სახე ჯიბრანის შემოქმედებაში

1928 წელს გამოქვეყნდა ჯიბრან ხალილის ინგლისურ ენაზე დაწერილი რომანი „იესო, ძე კაცისა“, რომელიც ლიტერატურათმცოდნეებმა და კრიტიკოსებმა შეაფასეს, როგორც არაბი მწერლის საუკეთესო ინგლისურენოვანი ნაწარმოები. მ. გიგინეიშვილის აზრით, „იესო, ძე კაცისა“ სახარების თემისადმი მიძღვნილ ყველა დროის ქმნილებათაგან გამორჩეული ნაწარმოებია. მან უმნიშვნელოვანესი ადგილი დაიკავა იმ მხატვრულ თხზულებათა რიგში, რომლებშიც იესო ქრისტეს სახე ლიტერატურულ - მხატვრული ინტერპრეტაციით არის წარმოდგენილი.

იესო ქრისტეს სახე და ზოგადად სახარებაში გადმოცემული საღვთო ისტორია არაერთი ლიტერატურული ნაწარმოების თემაა. ამ თემას მიუძღვნა თავისი გამოკვლევა „იესო ქრისტეს სახე მსოფლიო ლიტერატურაში“ (სახარებისეული ინტერპრეტაციები) მამა თეიმურაზმა (თათარიშვილი). იგი წერს: „უძველესი დროიდან დღემდე ძველი და ახალი აღთქმის ისტორიაზე არაერთი დიდი შემოქმედი წერდა ლექსს, პოემას, მოთხრობას, რომანს თუ დრამატულ ნაწარმოებს. ბევრი მათგანი ზედმიწევნით იცავდა ბიბლიურ გადმოცემას; ბევრიც თამამი ინტერპრეტაციით ახალ სიტყვას ქმნიდა და მკითხველთა ინტერესს იწვევდა; მართლაც, ვინაიდან ლიტერატურა ძირითადად წარმოსახვას ემყარება, იგი ზუსტად ვერ დაიცავდა წმინდა წერილის თხრობას. ამ შემთხვევაში მხოლოდ ბიბლიური ამბების შინაარსობრივ განვრცობასთან გვექნებოდა საქმე, რაც ლიტერატურად ვერ ჩაითვლებოდა. ძველი თუ ახალი აღთქმა უამრავი საინტერესო ისტორიის შემცველია და ბევრი მწერალი სწორედ მათში პოულობდა საკუთარი შემოქმედების წყაროს“ (იესო ქრისტეს სახე მსოფლიო ლიტერატურაში, 2012: 5) .

„ცნობილია, რომ სახარებისეული თხრობის ცენტრშია განკაცებული ღმერთი იესო ქრისტე. მაცხოვარი და მასთან დაკავშირებული ადამიანები, როგორც არაერთი მწერლის სამიზნე, ხშირად იწვევდა ისტორიაში რელიგიურ უთანხმოებას, აზრთა სხვადასხვაობას, კამათს. თუმცა ამოსავალი ყოველთვის რჩებოდა და დღესაც რჩება ერთი - განკაცებული ღმერთის-იესო ქრისტეს მიწიერი ცხოვრება, რომელიც გადმოცემულია მოციქულების: მათეს, მარკოზის, ლუკასა და იოანეს ევანგელურ თხრობაში. გარდა ამ კანონიკური სახარებებისა ნებისმიერი ნაამბობი ქრისტეზე არასრულფასოვანია“ („იესო ქრისტეს სახე მსოფლიო ლიტერატურაში“, 2012: 6).

მამა თეიმურაზი (თათარიშვილი) ქრისტეზე დაწერილ მხატვრულ ნაწარმოებებს შემდეგნაირად ყოფს: „გამოგონილი ბიოგრაფია“ ანუ „თანამედროვე აპოკრიფი“, რომელშიც ავტორები ცდილობენ იესოს ცხოვრების თავისებურად აღწერას. ისინი გვერდს უვლიან კანონიკურ სახარებათა თხრობას, თუმცა ცდილობენ შეინარჩუნონ მაცხოვრის ძირითადი ბიოგრაფიული ჩარჩო. ამ ციკლის რომანებსა თუ მოთხრობებში განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა ქრისტეს ცხოვრების უცნობ წლებს; ამას გარდა, შეიძლება ნაწარმოების ცენტრალური ფიგურა იყოს არა იესო, არამედ რომელიმე ბიბლიური, ან თუნდაც გამოგონილი პერსონაჟი. ხშირად მაცხოვარი გვევლინება ხალხის წრიდან გამოსულ, უსამართლობის წინააღმდეგ მებრძოლ ადამიანად.

მრავლად არის ისეთი ლიტერატურული ნაწარმოებები, რომლებშიც თხრობა მიმდინარეობს არა სახარებისეულ დროში, არამედ თანამედროვე ეპოქაში. სახარების მხატვრული ინტერპრეტაციის შედეგად შეიქმნა თხზულებები, რომელთაც უდიდესი წვლილი შეიტანეს მსოფლიო ლიტერატურის განვითარების საქმეში.

განსაკუთრებული ინტერესი სახარების თემატიკისადმი თავს იჩენს XX საუკუნეში - საყოველთაო სულიერი კრიზისისა და მატერიალიზმის ხანაში. დამოკიდებულება ქრისტეს პიროვნებისადმი არაერთგვაროვანი იყო: ნაწილი მწერლებისა მას ისტორიულ პიროვნებად მიიჩნევდა, ზოგიერთი კი მასში მხოლოდ მითს ხედავდა. შინაარსობრივად და სტრუქტურულად განსხვავებულ ამ ნაწარმოებებში არის ისეთი შედეგები, რომელთა ლიტერატურული ღირებულებაც განუზომელია. სწორედ ასეთ შედეგრთა რიცხვს მიეკუთვნება ერთ-ერთ ყველაზე შთამბეჭდავ რომანად აღიარებული ჯიბრან ხალილ

ჯიბრანის „იესო, ძე კაცისა“, რომლის ავტორსაც, მ. გიგინეიშვილის სიტყვებით რომ ვთქვათ, „მსოფლიო ლიტერატურა მე-20 საუკუნეში მოვლენილ კაცობრიობის დიდ ინსპირატორს უწოდებს... ხალილ ჯიბრანის „იესო, ძე კაცისა“ ამ თემაზე დაწერილ ურიცხვ თხზულებათაგან ერთი-ერთი საუკეთესო დამოწმებაა მაცხოვრის რეალური არსებობისა, ღვთის სიტყვის განკაცებისა“ (გიგინეიშვილი 2006: 35).

კრიტიკოსთა შეფასებით „იესო, ძე კაცისა“ არის მხატვრული ნაწარმოები ანუ გამოგონილი ამბავი, რომელშიც უფრო მეტია ჭეშმარიტება, ვიდრე თვით სიმართლეში. იგი მწერლის ერთ-ერთი ყველაზე იდუმალი და გასაოცარი ნაწარმოებია; ავტორი ისე აღწერს იესოს ცხოვრების დეტალებს, რომ იგი ერთნაირად აღწევს მკითხველის სულში განურჩევლად მისი მრწამსისა, ეროვნებისა თუ კულტურისა. ამ წიგნის წაკითხვისას ნებისმიერი მკითხველი იპოვის სულიერ საზრდოს, რაც უფრო მეტად დაახლოვებს ღმერთთან, აამაღლებს მის სულიერ განწყობას, ჰარმონიულს გახდის მის გრძნობებს და ხელს შეუწყობს სულიერი სილამაზის აღქმაში.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სახარების სიუჟეტი, რომელიც არაერთი მწერლისთვის გამბდარა შთაგონების წყარო, ჯიბრან ხალილმა ძალიან ორიგინალურად გადმოსცა; ავტორმა გამოიყენა თავისებური კომპოზიციური ხერხი და დაწერა მეტად საინტერესო ნაწარმოები. იესოს თანამედროვეების, (რომელთა შორის უმრავლესობა ისტორიული პირი, ზოგი კი მწერლის მიერ გამოგონილი პერსონაჟია), ნაამბობით მან შექმნა იესოს მოზაიკური პორტრეტი. ეს წიგნი ამ მხრივაც გამოირჩევა სახარების თემისადმი მიძღვნილი ყველა დროის ნაწარმოებებს შორის. ქართველი მკითხველი ჯიბრან ხალილის ინგლისურ ენაზე დაწერილ ნაწარმოებს გაეცნო მ. გიგინეიშვილის თარგმანით, თუმცა ასევე ცნობილია გ. ლობჯანიძის მიერ ამავე თხზულების არაბული ენიდან ნათარგმნი „იესო - ძე კაცისა“.

ჯიბრან ხალილის განსწავლულულობა ღვთისმეტყველებაში კარგად ჩანს მის შემოქმედებაში და განსაკუთრებით, ერთ-ერთ საუკეთესო ნაწარმოებში, „იესო, ძე კაცისა“. გ. ლობჯანიძის წინასიტყვაობაში ვკითხულობთ: „ჯიბრანს მთელი ცხოვრება ეძვირფასებოდა იესოს სახება და მის სახელს თავის თითქმის ყველა არაბულ ნაწერში

ახსენებდა; მას მთელ თავებსა თუ სპეციალურ ესეებსაც კი უძღვნიდა. მაგალითად შეგვიძლია, დავასახელოთ „იესო - ბავშვი და ბავშვის სიყვარული“, „ტანჯვა და ღიმილი“, „ჯვარცმული იესო“, „დღესასწაულის სადამო“ წიგნიდან „ქარიშხლები“, და ბოლოს, 1928 წელს გამოქვეყნებული მისი ინგლისური რომანი „იესო - მე კაცისა“, რომელშიც ნათლად ჩანს არაბი მოაზროვნის მხატვრული და ესთეტიკური ტენდენციები” (ლობჟანიძე 2003: 239).

„ქარიშხლებში“ (1920) და მოგვიანებით დაწერილ ნაწარმოებებში მწერალი გვიხატავს იესოს არა წამებულ პიროვნებად, არამედ როგორც მაღალი იდეალებისთვის მებრძოლს.

„ჯვარცმულ იესოში“ აღწერილი იესო ქრისტე დიდებული და მძლავრია, ამასთანავე კეთილდღეობისათვის თავდაუზოგავი მებრძოლი და ბედნიერების მამიებელია. მისი იესო არ ჰგავს ხალხის წარმოდგენაში არსებულ იესოს. ის არ ყოფილა „ღარიბივით შობილი, საცოდავი, უსუსურსავით საზიზღარი, დამნაშავესავით ჯვარცმული“. არ უცხოვრია მას „საწყალობლად და არ მომკვდარა ტანჯვითა და ეჭვით, არამედ ცხოვრობდა ამბოხებული, დაუმორჩილებელი, აჯანყდა და ჯვარს ეცვა, დაიღუპა გმირულად“. ის არ ყოფილა „ფრთებმომტვრეული ფრინველი“, არამედ იყო „ქარიშხალი, რომელმაც დაამსხვრია ყველა გაქვავებული ფრთა“. ჯიბრანის მიერ დანახული მაცხოვარი ცდილობდა „... სამყაროში გავრცელებინა ახალი ძლიერი სული, რომელიც დაანგრევდა თავის ქალებზე აღმართულ ტახტებს, საფლავებზე აშენებულ ციხე-სიმაგრეებს და გაანადგურებდა უსუსურთა სხეულებში აღმართულ კერპებს“. მისი მიზანი იყო „ადამიანის გული ექცია ტაძრად, სული - საკურთხევლად, გონება - ქურუმად“. ის მოველინა ხალხს, რათა „სიცოცხლე გაეხადა სიმართლისა და თავისუფლების სიმბოლოდ“. ყოველივე ამისთვის ის ჯვარს აცვეს, მაგრამ მან სიკვდილით დაამარცხა სიკვდილი...“ და გახდა ყველაზე და ყველაფერზე უფრო ამაღლებული, დიადი და უკვდავი. ფაქტობრივად, ჯიბრანმა ამ სახის დახატვით შექმნა იდეალური, სრულყოფილი, მომავლის ადამიანის სახე, რომლისკენაც ისწრაფოდა ფრ. ნიცშე, როცა ის ქმნიდა „ზეკაცის“ სახეს. უნდა დავძინოთ, რომ ჯიბრანის ეს იესო საკმაოდ განსხვავებულია ადრეული წლების მისი იესოსგან,... მაგრამ „სადღესასწაული სადამოში“ იესოს უკვე არ აქვს ზემოთ მოტანილი თვისებები. იგი ქვეყნიერებას მოვლენია არა როგორც მაუწყებელი

სიკეთისა და ბედნიერებისა, არამედ როგორც მტრობისა და ომის მთესველი. გვიანდელი პერიოდის იესოში უკვე ვერ იპოვით „ზეკაცი“ ნიშნებს, მაგრამ არც სახარებისეულია მთლიანად. ეს უნდა აიხსნას ნიცშეს გავლენით... [] ის, არ გრძნობს ტკივილებს, არამედ იცინის, რადგანაც დგას ტკივილებზე და ცრემლზე მაღლა. ის უკვე არ ამბობს: „დალოცე ღარიბები და უბედურები“, რადგან არ იცნობს სიღარიბეს და ვერ ხედავს მასში ბედნიერებას“. საბოლოოდ მწერალი „ქვიშასა და ქაფში“ (1926) თვითონვე აღიარებს იესოს ამ ორ სახეს შორის სხვაობას: „ყოველ წელს ლიბანის მთებს შორის ბაღში იესო ქრისტე ხვდება იესო ნაზარეველს. დიდხანს საუბრობენ და წასვლის წინ იესო ქრისტე მიმართავს იესო ნაზარეველს: „მეშინია, ჩემო მეგობარო, რომ ჩვენ ვერასდროს ვერ შევთანხმდებით“ (ქუთელია 2009: 142).

უპირველესად, საინტერესოა, ვისუბროთ რომანის არქიტექტონიკის შესახებ. ნაწარმოები შედგება 79 ამბისგან, ანუ მონათხრობისგან, რომლებსაც ყველიან ის ადამიანები, რომლებიც სიცოცხლეშივე იცნობდნენ იესოს. მთხრობელები არიან როგორც რეალურად არსებული, ასევე მწერლის მიერ გამოგონილი პერსონაჟები: იოანე ნათლისმცემელი, მარიამ მაგდალენელი, იოსებ არიმათიელი, იონათანი, კაიაფა-მღვდელთმოდგარი, ზაქე, მათე, ანდრია, პილატე პონტოელი, ბარაბა, იუდას დედა, ჯარა-ექიმი, ვილაც ქვრივი და ა.შ.

„ყველა ეს ადამიანი თავისებურად აღიქვამს და აფასებს ქრისტეს პიროვნებას. მათი ხედვის კუთხეები ხშირად რადიკალურად განსხვავებულია და იქმნება შთაბეჭდილება, რომ რეალობა, რეალური პიროვნება მის თანამედროვეთა წარმოდგენებითა და შეხედულებებით არის ჩანაცვლებული. აქედან: რომანის ერთ-ერთ ძირითად პრობლემას სინამდვილისა და ადამიანური აღქმის ავთენტურობის საკითხი წარმოადგენს. ჯიბრანი შეფარულად სვამს კითხვას: განა ამა თუ იმ პიროვნების რეალური სახე ყოველთვის ადეკვატურია თანამედროვეთა შეფასებებისა? რომანიდან ჩანს, რომ - არა... ყოველ შემთხვევაში „იესო - ძე კაცისას“ თითოეულ მთხრობელ პერსონაჟს თავისი იესო ჰყავს: ვისთვის იგი კეთილი და ღვთივგანბრძობილია, ვისთვის - სასტიკი და აბეზარი, ვისთვის - სიმართლისათვის წამებული და ვისთვის - სამართლიანად დასჯილი. თუმცა, ყოველ მონათხრობს მსჭვალავს იმის შეგნება, რომ იესო ნაზარეველი ღმერთი კი არა, „კაცი იყო,

შენი და ჩემი მსგავსი“, რომელმაც ძირისძირობამდე გამოსცადა ადამიანური სიხარული და მწუხარება” (ლობჟანიძე 2003: 240).

„იესო, მე კაცისა” იწყება რელიგიის არსზე საუბრით. იაკობ მოციქულის (აქ: იაკობი, მე ზებედესი) პირით მწერალი მოგვითხრობს იესოსა და მისი მოწაფეების შესახებ. მაცხოვარი მთის მწვერვალზე აიყვანს თავის მოწაფეებს და იქიდან დაანახებს ულამაზეს სანახაობას; იგი ესაუბრება მათ ამქვეყნიურ სილამაზეზე და მიწის მშვენიერებაზე და თან აუწყებს, რომ „ყოველივე ხილულის მიღმა არის სასუფეველი, სადაც მასთან ერთად მეუფე იქნება ყოველი ადამიანი”. ჯიბრანი ნაწარმოების დასაწყისშივე გვაცნობს რელიგიის არსს. ამის შესახებ მ. გიგინეიშვილი თავის წინასიტყვაობაში წერს: „ორი სამყარო - მიწიერი და ზეციერი, მიწიერი მეუფება და სულიერი მეუფება; სულიერი ამაღლებით ადამიანი უკავშირდება სულის საუფლოს და წუთისოფლიდან თავის ღვთაებრივ სამშობლოში, ზენა სოფელში, გააღწევს („რელიგია” ლათინურად ხელახალ კავშირს ნიშნავს). მოციქული გადმოგვცემს მაცხოვრის ნათქვამს: „ამა ქვეყნის მეუფენი არიან მონები, რომლებიც განაგებენ მონებს”. ადამიანშია ღვთაებრივი ნაპერწკალი - ეს მისი „მე” არის. ადამიანმა ნაპერწკალი ცეცხლად უნდა გააღვივოს, თავისი ღვთაებრივი არსი უნდა შეიცნოს, ამაღლდეს და მარადიული ღირებულებები დაამკვიდროს”.

იესოს გზა სულიერი მეუფების გზაა. ამ გზაზე მას გადაეღობება ამქვეყნიური დიდებით შეპყრობილი იუდა, რომელიც პირველივე თავში ჩნდება. მათი სახით ერთმანეთს უპირისპირდება ორი სამყარო მთელი თავისი ვნებებით, ცოდვა-მადლით, სიკეთითა და ბოროტებით, სიყვარულითა და სიძულვილით, მარადიული და წარმავალი ფასეულობებით. სწორედ ეს გრძნობები განსაზღვრავს თითოეული მთხრობელის ზნეობრივ ორიენტირს, პიროვნულ ღირსებასა თუ უღირსობას, განაპირობებს თითოეული მათგანის დამოკიდებულებას მაცხოვრისადმი და ამდენად საკუთარი თავის მიმართაც, და საზოგადოდ ადამიანის მიმართ. ყველა პერსონაჟი ავლენს თავის სუბიექტურ დამოკიდებულებას იესოს მიმართ. ეს დამოკიდებულება მათი ხმამაღალი ფიქრია, რომელიც გულწრფელად გადმოსცემს მათ ნააზრევს.

მწერალი ოსტატურად აღწერს საზოგადოების იმდროინდელ ყოფას, მათ შეხედულებებს, გრძნობებსა და განცდებს. მთხრობელთაგან ზოგს სახარებიდან

ვიცნობთ, ზოგი კი მწერლის ფანტაზიის ნაყოფია, გამოგონილი პიროვნებაა. კონკრეტული ადამიანები გვიყვებიან კონკრეტულ ამბებს. სხვადასხვა ეროვნების, სხვადასხვა სოციალური ფენის, სხვადასხვა ხელობისა თუ ასაკის, სხვადასხვა ცნობიერების ადამიანებს აერთიანებს ერთი საერთო ნიშანი. ისინი, ყველა იესოს თანამედროვენი, მისი უშუალო მხილველნი არიან. თითოეული მათგანი საუბრობს თავისი პიროვნების, თავისი შინაგანი სამყაროს შესაფერისად; მწერალი ზუსტად პოულობს ამა თუ იმ პერსონაჟის აზრისა და გრძნობის შესაბამის ფორმას, სიმბოლოს, ალეგორიას; მწერლის ფაქიზი ლიტერატურული ალღო და ღვთისმეტყველების ღრმა და ძირეული ცოდნა, ძლიერი ემოციური მუხტი და ესთეტიკა საოცარ ზემოქმედებას ახდენს მკითხველზე.

მ. გიგინეიშვილი თავის წინასიტყვაობაში ფართოდ მიმოიხილავს რა რომანს წერს: „ლიტერატურული კრიტიკა აღნიშნავდა, რომ „ეს წიგნი სულის სიმშვიდის მაძიებელი ყოველი ადამიანის თაროზე უნდა იდოს, განურჩევლად იმისა, თუ რომელი რელიგიის მოსავია მკითხველი. ხალილ ჯიბრანის „იესო, ძე კაცისა“ ამ თემაზე დაწერილ ურიცხვ თხზულებათაგან ერთი საუკეთესო დამოწმებაა მაცხოვრის რეალური არსებობისა, ღვთის სიტყვის განკაცებისა. მასში გადმოცემულია მძაფრი ემოციით ნაამბობი იმათი, ვინც შეუდგა იესოს, ვისაც უყვარდა და ვისაც სძულდა იგი, ვინც უღალატა მას და ვინც გულგრილი დარჩა მისთა საქმეთა გამო, ვინც საკუთარი თავი იპოვა მისით და ვინც საქილიკოდ და საკიცხავად მიიჩნია იგი, ვინც ჯვარს აცვა და ვინც ეთაყვანა“ (გიგინეიშვილი 2006: 12).

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ნაწარმოები პატარა თავებისგან შედგება. ყოველი თავი ცალკე აღებული მოთხრობაა, სიმბოლო-ალეგორიებითა და ქვეტექსტებით, რომლებშიც სხვადასხვა პიროვნებები თავიანთ ინდივიდუალურ დამოკიდებულებას გამოხატავენ მაცხოვრის მიმართ. მკითხველისთვის ნათელი ხდება, რომ ქრისტეა ყველას და ყველაფრის საზომი. ზოგიერთი მაცხოვარს ადიდებს და ეთაყვანება, ზოგი კი აძაგებს და უარყოფს.

„განსწავლულ მჭევრმეტყველს, ბერძენ და რომაელ რიტორთა მსმენელს, იესო მიაჩნია ყველაზე დიდ მჭევრმეტყველად, რომელიც „წელიწადის დროთაგან ქსოვდა სათქმელს“ და ისე ელაპარაკებოდა ხალხს, თითქოს „მთა ესაუბრებოდა ბარს“; ვიდაც სხვა ფიქრობს,

რომ იესო იყო ყველა ხუროზე უკეთესი ხურო; ვაჭარს მიაჩნია, რომ იესოსავით არავინ იცოდა ვაჭრობა; ბარაბას აზრით, კეისარზე და პომპეუსზე უკეთესი წინამძღოლი იყო; ჯარა ექიმი ფიქრობს, რომ იესოსავით არავის ემორჩილებოდა სასიცოცხლო ძალა; პოეტი გვარწმუნებს, რომ იესო უდიდესი პოეტია პოეტთა შორის” (გიგინეიშვილი 2006: 13).

ნაწარმოებში რამდენიმე თემაა. ერთ-ერთი მათგანია სტუმრობის თემა, რომელსაც რამდენიმე მონათხრობში ვხვდებით. იესოს სტუმრად იწვევენ გიორგი ბეირუთელი, ანდრია და პეტრე მოციქულები, ეფრაიმი, ლევი და სხვანი. ყველა სტუმრობას თავისებური დატვირთვა აქვს. საერთო კი ერთია. თითოეულმა ჩვენგანმა უნდა შეძლოს, რომ ქრისტე თავად იწვიოს სტუმრად და საკუთარ სულში მიუჩინოს ადგილი. იგი ეწვევა ყველას, ვინც კი თავის გულს ღვთის საკუთრებევლად გარდაქმნის.

ჯიბრანის ენა უხვად არის დატვირთული ბიბლიური სიმბოლოებითა და ალეგორიებით. სიმბოლოს როლი განსაკუთრებულია ქრისტიანულ მწერლობაში. ჩვეულებრივი, თუნდაც მდიდარი და დახვეწილი ენა გრძნობადი სამყაროს გამოხატვას ემსახურება, ზეგრძნობადის გადმოცემისას კი შემოქმედნი სიმბოლოს იყენებენ, რამეთუ „სიმბოლო სულიერი მნიშვნელობით დატვირთული ტევადი ხატია და ითავსებს იმ შინაარსს, რასაც ჩვეულებრივი ენობრივი ქსოვილი ვერ იტევს” (გიგინეიშვილი 2006: 9).

მარიამ მაგდალენელი სტუმრად იწვევს მას და, როდესაც იესო მიუგებს: „მე უკვე ვარ შენს სახლში”, მარიამი ხვდება, რომ მის სულს ეწვია ღმერთი და ასევე სიმბოლოთა ენას შეაგებებს: „ხომ არ ინებებდი ჩემი ღვინის და ჩემი პურის გასინჯვას?” მეორე მონათხრობშიც მარიამ მაგდალენელი სიმბოლოთა ენით გვესაუბრება: „ერთ საღამოს ვიხილე გზად მიმავალი. არა, იგი არ მიდიოდა, იგი თავად იყო გზა და იყო გზაზე”. თვით ეს ნათქვამი მეტყველებს მარიამის არსებაში მომხდარ ძვრაზე. ასე მხოლოდ მას შეუძლია თქვას, ვინც იცის, რომ ადამიანის სული განვითარების გზას გადის, ვისაც სულიერი თვალი აეხილა და შეიცნო, რას ნიშნავს ქრისტეს სიტყვები: „მე ვარ გზა და მე ვარ ჭეშმარიტება”.

სწორედ იოანე ღვთისმეტყველს, ქრისტეს ყველაზე საყვარელ მოწაფეს, ათქმევინებს მწერალი მაცხოვარზე - „ჟამზე ადრეშობილი, ანუ უჟამო სიტყვააო”; იგი საუბრობს ღვთის

სიტყვის განკაცების მარადიულ საიდუმლოზე, რომლის გამოხატულებას ხედავს სხვადასხვა ერების უძველეს კულტურათა წიაღში.

ბუნებრივია, ასეთი საუბრის მოსმენა სწორედ იოანე მახარებლისგან, სახარების იმ ავტორისგან გვმართებდა, რომელმაც ასე ზუსტად გამოხატა საზოგადო ჭეშმარიტება და გრანდიოზული სიბრძნის დამტკევი ფრაზა თქვა: „პირველითგან იყო სიტყვაი, და სიტყვაი იგი იყო ღმრთისა თანა, და ღმერთი იყო სიტყვაი იგი” (ახალი აღთქმაი უფლისა ჩუენისა იესო ქრისტესი 1963:194).

სიტყვის განსხეულების ძველთაგანვე აღთქმული იდეა ასაზრდოებდა მრავალ სხვადასხვა რელიგიასა და ფილოსოფიურ აზრს. პირველ საუკუნეთა ქრისტიანი მამები, ქრისტიანობის აპოლოგეტები, სოკრატესა და პლატონს უწოდებდნენ „ქრისტიანებს ქრისტემდე”, რადგან ისინი კაცობრიობას მოძღვრავდნენ იმ ლოგოსის, იმ სიტყვის შესახებ, რომელიც ბეთლემში „ხორციელ იქმნა”. იოანე მახარებელი ახსენებს ინდოეთს, ეგვიპტეს, ორფევს, პრომეთეს. იგი გოლგოთამდე ბევრად ადრე ხედავს შემოქმედი სიტყვის ძალის გამოვლინებას. და ეს ყველაფერი მიეწოდება მკითხველს უბრალოდ, ლაღად, ისე რომ ამ საკითხებში მეტ-ნაკლებად გათვითცნობიერებული მკითხველი გაოცდება ჯიბრანის განსწავლულობითა და მასშტაბური ხედვით; მაგრამ ვისთვისაც ეს სფერო არ ყოფილა ფიქრისა და განსჯის საგანი, იმათ ნაწარმოების მხატვრული ძალა და ემოციური მუხტი აგრძნობინებს სიტყვის განსხეულების დიად საიდუმლოს. ვიღაც მწყემსის სიზმარს ზმანებათა სფეროში გადავყავართ. ჯერ კიდევ ძველი სამყარო - ანტიკური საბერძნეთი ელოდა ქრისტეს, „ქრისტემდე ქრისტიანის” იდეა აქაც იჩენს თავს, რომელიც მწერალმა მწყემსის სიზმარში აღწერა.

ქრისტიანობის უნივერსალურ არსზე მიგვანიშნებს მოგვთა ნათქვამი: „ვიხილეთ ნათელი ჩვენი ღვთისა მის თვალებში და ღიმილი ჩვენი ღვთისა – მის ბაგეებზე”. და ამას ეხმიანება სპარსი ფილოსოფოსის მონათხრობი. ვისთვისაც ახლობელია ღმერთი, რომელსაც იესო „მამად” უხმობდა; მისთვის, ზარათუშტრას მიმდევრისთვის, მისაღებია ღმერთი, რომელიც არის „ნათელი ადამიანის სულში”.

განსაკუთრებულია ჯიბრანის ფრაზის იდუმალების ძალა, რაც ხან სიტყვათა შორის უნდა იგრძნო, ხან მცირე მინიშნებით, ხან რიტმით. იესოს შობა და მოგვთა სტუმრობა

იხატება ღვთისმშობლის დედის, ანას მონათხრობით. ღვთისმშობლისა და მოგვების საუბარზე ნაწარმოებში არაფერია ნათქვამი, მაგრამ მათი წასვლის შემდეგ მწერალი ასე გვიხატავს მას: „მარიამი გაოცებული და გაოგნებული იყო“. იდუმალება თან ახლავს მოგვთა სტუმრობას და მკითხველის ყურადღებას ამ იდუმალებისკენ წარმართავს ღვთისმშობლის დედის ნათქვამი: „ეგებ ჩემმა ასულმა იცის რაღაც, რაც ჩემთვის უცნობია. ეგებ მეც გამიმხილოს“.

ნაწარმოებში სახარების იგავის განწყობილება შემოიჭრება მწყემსის ნაამბობით. იხატება ბუკოლიკური (boucolos - მწყემსი, > boucolikos - მწყემსური, სოფლური) გარემო: ფარა, იალაღი, სალამურის ჰანგი, დაკარგული ცხვრის მოძიება. მწყემსის შინაგანი სამყარო გადმოიშლება მკითხველის წინაშე. იგი ვერ გაჰყვა იესოს, მისი სული სხვა გარემოსთვისაა მზად.

მ. გიგინეიშვილი საინტერესო ანალიზს გავძლევს თითოეული თემისა თუ მონათხრობის შესახებ. მაგალითად:

„იოსებ არიმათიელი ადამიანს ბუნების ღვთაებრივი ჰარმონიის ნაწილად წარმოგვიდგენს. მკითხველს უმძაფრესი ემოციით ეუფლება აზრი, რომ ყოველი ჩვენგანის ხელი ურევია სხვათა ჩადენილ დანაშაულში, რომ ჩვენ თუ არ დავეცით, სხვა არ დაეცემა. მის მონათხრობში ჩაქსოვილი საღვთისმეტყველო სიმბოლოები (გრძელი დღე, სისხლის ნაწვეთალიდან ამოზრდილი მუხა და ნეკერჩხალი, თესლის გავრცელება სხვა ქვეყნებში და სხვ.) პოეტური სიმსუბუქით მიეწოდება მკითხველს და გვიჩვენებს, რომ იესოს ცხოვრების რიტმი დედამიწის რიტმია, რომ მიწაში ჩაღვრილი მისი სისხლით დედამიწა გარდაიქმნება. ნაკადული რომ ზღვისკენ მიიკვლევს გზას, – ეს დედამიწის სიცოცხლის წესია. ადამიანიც ასევე უნდა მიისწრაფოდეს ღვთისკენ.“

მწერალი სტეფანე პირველმოწამის შესახებ გადმოგვცემს ვინმე ნაამან გადარენელის მონათხრობს. არ არსებობს მოწამის ღვაწლის ამსახველი ნაწარმოები, რომელიც არ ასახავდეს, მარტვილის შეუდრეკელობას. უმდიდრესი ლიტერატურა მიემდვნა მოწამის მიერ სიკვდილის შიშის დათრგუნვას. დამაინც, ჯიბრან ხალილ ჯიბრანმა შეძლო ამ მრავალმხრივ დამუშავებული თემის ახალი ემოციური ძალით დამუხტვა. მოვუსმინოთ ნაამანს: «სტეფანე რომ მიწაზე დაეცა, ხელები გაშალა, თითქოს თავისი მოძღვარივით

ჯვარზე მომკვდარიყოს. მკლავები ფრთებს მიუგავდა, თითქოს გასაფრენად იყო გამზადებული. და როცა უკანასკნელი სხივი ჩაუქრა თვალებში, ჩემი საკუთარი თვალთ ვიხილე ღიმილი მის ბაგეზე. ეს ღიმილი სიოს ჰგავდა, ზამთრის მიწურულს წამოქროლილ სიოს, გამოზაფხულების აღთქმასა და დაპირებასავით რომაა. აბა, როგორ აღგიწეროთ ესღიმილი? ამ ღიმილით სტეფანე თითქოს ამბობდა: „სხვა მხარეში რომ მოვხვდე, სხვა ხალხმა რომ მიმიყვანოს ჩასაქოლად სხვა მოედანზე, მაინც ვაღიარებ იესოს, რადგან იგია ჭეშმარიტება და ეს ჭეშმარიტება არის ჩემშიც“.

რამდენიმე დედის განცდებია გადმოცემული ნაწარმოებში. ანდრია და პეტრე მოციქულების დედა ბედნიერია, რომ მისი ორი ვაჟი იესოს გზას გაჰყვა. მაგრამ იქვე მკითხველი მოისმენს გალილეველი ქვრივის რისხვას და ვაებას. მას სძულს იესო, რადგან ვაჟიშვილმა მიატოვა და იესოს გაჰყვა. და ამათ გვერდით იუდას დედის დარდს და ვარამსაც შევიტყობთ. იგი მკითხველს მიმართავს: „წადით, სხვა ქალს ჰკითხეთ, იუდას დედაზე უფრო პატივსაცემს. მიდით იესოს დედასთან. მასაც მახვილი აქვს გულში ნაბგერები. იგი გეტყვით ჩემზეც და თქვენ ყველაფერს უკეთ გაიგებთ“. „ვეფხისა და მოყმის ბალადიდან“ სულისშემძვრელი სამძიმარი გაუცოცხლდება ქართველ მკითხველს.

ბაბილონელი ასტროლოგი გვესაუბრება სასწაულებზე, რომელთაც ისე მივეჩვიეთ, აღარც კი მიგვაჩნია სასწაულად. ასტროლოგი შეგვახსენებს რკოდან მუხის აღმოცენებას, რისი შემსწრეც ვართ ყოველ გაზაფხულზე; თესლში არსებულ ღვთაებრივ ნაპერწკალზე დაგვაფიქრებს და ადამიანის სულში ჩაბუდებული ღვთაებრივი ცეცხლის გაღვივებაზე გვესაუბრება.

უდაბნოდან მოსული კაცი შეესწრება იესოს მიერ იერუსალიმის ტაძრიდან მეკერმეთა და მოფარდულთა განდევნას. მას არაფერი სმენია იესოზე და პირველად იხილა იგი. მაგრამ მის სულში აღძრული კითხვა – „ვინ არის ის კაცი, განმარტოებით რომ დგას სხვა ტაძარივით?“ – ამხელს, რომ მისი სულიც შეძრა იესოს ხილვამ. თუმცა მას არც «ტაძრის» სიმბოლიკა ესმის და ვერც საკუთარ განცდებში გარკვეულა.

ვინმე იოთამი რომაელ ნაცნობს მიმართავს და ცხადად წარმოაჩენს ქრისტეს მოძღვრების საპირისპირო მისწრაფებებს რომის იმპერიისას: „შენ გირჩევნია მართო ქვეყნები, ვიდრე თავად შენ გმართავდეს სული. შენ ამჯობინებ დაიმორჩილო და

დათრგუნო კაცთა მოდგმა და იყო კრული და გმოზილი, ვიდრე დაეტიო შენს რომში და იყო კურთხეული, სვებედნიერი”.

რომის იმპერიულ ამბიციებს – დაპყრობას, დაჯაბნას, სანახაობით მასების გაბრუებას – უპირისპირდება კაცთა გულებში სიყვარულისა და სიმართლის დამკვიდრება.

ვილაც ბენიამინი ფიქრობს, რომ იესო „უფრო დიდი იყო, ვიდრე სახელმწიფო და ვიდრე კაცთა მოდგმა, უფრო დიდი იყო, ვიდრე ჯანყი და ამბოხი. იგი იყო ერთადერთი და მარტომყოფი. და იგი იყო მღვიმარება სულისა”. ერთი მთხრობელი მეორეს ეპასუხება. სხვანი აკი ამბობდნენ, იესო ღატაკთა ამბოხებას ცდილობდაო ამა ქვეყნის ძლიერთა წინააღმდეგ. მთხრობელნი ერთმანეთს არ ეპაექრებიან, ერთმანეთის ნათქვამი არც იციან. მკითხველი კი ფიქრდება იესოსთან დაკავშირებულ ყველა შესაძლო თვალსაზრისზე და ხედავს პიროვნებათა ფართო სპექტრს, – არამხოლოდ იმ ეპოქისთვის დამახასიათებელს, არამხოლოდ დრო და ჟამით განპირობებულ ზრახვებს, აზრებს, ემოციებს ადამიანებისას, არამედ – ზოგადსაც, უნივერსალურსაც.

იოანე ღვთისმეტყველი, რომელიც ერთხელ უკვე გვესაუბრა გონებამიუწვდომელ საღვთისმეტყველო საკითხებზე, ბიბლიურ კოსმოგონიაზე, კვლავ გველაპარაკება და გულწრფელად გვიმხელს, როგორ დაავიწყა შიმშილმა რიდი. სამყაროს დაბადებაზე მოსაუბრე უსაყვარლესი მოწაფე ქრისტესი ამჯერად გვიყვება ორი ვაშლი როგორა ჭამა მაცხოვარმა. იოანე მოულოდნელად საუბარს წყვეტს და გვეტყვის: „კიდევ ბევრი მაქვს სათქმელი, მაგრამ როგორ გითხრათ? დიდ სიყვარულს სიტყვა ვერ იტევს. წამლეკავი მოგონებებში დუმარებას ითხოვს”. და დამაბულობით გაწყვეტილი მისი საუბარი მკითხველსაც ითრევს ამ მღელვარე მდუმარებაში.

სოსანა, ღვთისმშობლის ყმაწვილქალობის დროინდელი ნაცნობი, ჰაგიოგრაფიული მწერლობისთვის დამახასიათებელი მხატვრული გამომსახველობითი ხერხებით გვესაუბრება მარიამზე: „ნორჩი იყო, მაგრამ გონებით მხცოვანს ჰგავდა. ყვავილობის ჟამიც დასდგომოდა და თან რთვლობის ჟამიც. მისი სიცოცხლის გაზაფხული მწიფე ნაყოფით იყო დახუნძლული”.

ხალილ ჯიბრანი ჯვარცმის მთელ პროცესს აღწერს ღვთისმშობლის განცდათა ფონზე. სოსანას ცნობიერების დონე ვერ მოიცავს ღვთისმშობლის სიდიადეს. ეს თავადაც კარგად

ესმის, მაგრამ მისი ნაამბობით მკითხველიც ხვდება, რომ ესაა მხოლოდ ის, რაც სიტყვამ და ჩვეულებრივმა ცნობიერებამ შეძლო, რომ ამის მიღმა უნდა შეძლებისამებრ წარმოვისახოთ და შევავსოთ ღვთისმშობლის ხატება. „ქალი მარად უნდა იყოს წიალი და აკვანი, მაგრამ სამარე – არასდროს!“ – ასე დამოდღვრავს ღვთისმშობელი თავის თანამოასაკეს და ურჩევს, წინ არ აღუდგეს შვილის სურვილს, თავისუფლება არ შეუზღუდოს მას, რაკი დედის მიტოვება და შორს გაჭრა გადაუწყვეტია. ამ სიტყვებში ჩაატია ხალილ ჯიბრანმა დედაშვილობის მარადიული იდეალი.”

ნაწარმოების დასასრულს კვლავ წამოიჭრება იუდას თემა. პირველი მონათხრობიდან ამქვეყნიური დიდების მაძიებელი იუდა ახსოვს მკითხველს. თვითმკვლელობამდე იუდას ათქმევინა ხალილ ჯიბრანმა: „იესოს სამეფო იყო გული კაცისა“. ბევრი დაწერილა ცოდვისა და ღალატის შესახებ. კვლავაც ბევრი დაიწერება, მაგრამ არ შენელებს ჯიბრანის სიტყვათა ძალა: „იუდამ დაასრულა თავისი უბადრუკი სიცოცხლე, რომელიც ნისლის კოტორივით თავს დასტრიალებდა რომაელთაგან დამონებულ მის ქვეყანას... კაცი ნატრობდა სამეფოს, რომელშიც თვითონ იქნებოდა წარჩინებული. იესოს სურდა სასუფეველი, რომელშიც ყოველი კაცი იქნებოდა წარჩინებული”.

მარიამ მაგდალენელი მესამედაც გაგვესაუბრება. იგი, ვინც პირველმა იხილა მკვდრეთით აღმდგარი ქრისტე, კიდევ ერთხელ ემოწმება მას: „ჩვენ, რომელთაც გვიყვარს იესო, ვიხილეთ იგი ჩვენი თვალით, მან რომ აგვიხილა, იმ თვალით. ხელით შევეხეთ მას“. მარიამის დამოწმებას სხვა დატვირთვა აქვს. „მეც ერთი თქვენგანი ვიყავი... თქვენ გპულთ იესო, რადგან იგი არის მე ღვთისა... თქვენ ერთმანეთიც გპულთ, რადგან ყოველ თქვენგანს თავი მიაჩნია სხვებზე აღმატებულად. თქვენ არ შეგიძლიათ ემძოთ სხვა ადამიანს“. მარიამ მაგდალენელია ის პიროვნება, რომელმაც პირველმა განიცადა ქრისტიანული სასწაული. სინანულით წმინდანად გარდაქმნილი მარიამ მაგდალენელის ნათქვამს განსაკუთრებული ძალა აქვს.

იესოს თანამედროვეთა 78 მონათხრობს ერთვის 79-ე. იგი ეკუთვნის „ვინმე ლიბანელს“, რომელიც თავად ავტორად აღიქმება. ეს „ვინმე ლიბანელი ცხრამეტი საუკუნის შემდეგ ისევ მიმართავს უფალს და გამოთქვამს გულისტკივილს იმასთან

დაკავშირებით, რომ მისი სახელი ბევრმა ბოროტად გამოიყენა, ზოგიერთმა ამქვეყნიურ პატივს დახარბებულმა დაივიწყა სამყაროს ღვთებრივი არსი და განუდგა უფალს.

ლიბანელი გონების თვალს ავლებს კაცობრიობის მიერ გოლგოთის მისტერიის შემდგომ განვლილ გზას. კაცთა მოდგმამ ცოტა რამ შეიგნო. კაცობრიობა ისევ დგას მარადიული პრობლემის წინაშე: იუდა საშოვარზეა გადაგებული, მაცხოვრის სახელი ისევ სალოცავად ან საკიცხავად აქვთ ადამიანებს, სიმონ კვირინელი ისევ ეზიდება ჯვარს, ისევ მოისმის ლურსმნებზე ჩაქუჩის ხატქუნი, ჯვარცმა გრძელდება, ხელის ბანაც ისევ გრძელდება; ოღონდ ანა, კაიაფა, პილატე, მწიგნობარნი თუ ფარისეველნი, იუდა თუ ლონგინოზ ასისტავი – ეს ის ადამიანები არიან, ვინც არ მიყვება იესოს გზას.

მაგრამ ლიბანელის მიმართვაში დიდი იმედიც ღვივის. მარიამ მაგდალენელისა და მარჯვენა ავაზაკის გზას ბევრი გაივლის. ბევრს უკვე გაუვლია. ლიბანელს უნახავს, თავისუფალი, საკუთარ ბორკილთაგან თავდახსნილი, მაცხოვრის ბაძვით ამაღლებული მრავალი ადამიანი. ღვთისმშობლის თვალთა ნათელია თურმე ყოველი დედის ალერსიან გამოხედვაში; „და უფლის დედის ხელი არწევს ყველა ყრმის აკვანს, და ჩვრებში ახვევს ის სათუთად ყველა პატარას“; თურმე „ხელის ფათურით რომ მიიკვლევს გზას, უფლის თვალია იმ ბრმის თითებში“. ადამიანი არ არის მიტოვებული, ჯვარცმა და აღდგომ აარამხოლოდ აწმყოში ხდება ყოველწამს, ყოველწუთს, – ქრისტე მომავალშიც წაუძღვება კაცობრიობას. „შენი სიტყვები ჩურჩულია მომავლის მკვიდრთ“, – ამბობს ლიბანელი და გვაუწყებს რომ მარადიულია მისი ღვაწლი, რომ მაცხოვრის სიტყვებით ისაზრდოებს მომავლის მოდგმას; ქრისტე იშვება იმათ სულებში, ვინც ჯერ არ დაბადებულა, და მიჰმადლებს მათ მღვიმარებას სულისას. ლიბანელმა გვითხრა, რომ ქრისტიანობა მხოლოდ მოძღვრება როდია, რომელიც ზოგს ასე ესმის და ზოგს სხვაგვარად, არამედ ფაქტია, რომელიც მხოლოდ სულიერად შეიძლება გავიგოთ, ფაქტია, რომელიც სამყაროს ნაწილი გახდა“ (გიგინეიშვილი 2006: 24).

მიუხედავად იმისა, რომ ადამიანები დიდი მოწიწებით სცემენ თაყვანს უხილავ ღმერთს, იდეას ღვთისას, რომელიც ყოველდღიურობისაგან გარიდებულად მიაჩნიათ. მათთვის სულაც არ წარმოადგენს ნუგეშს ისეთი ღმერთი, რომელიც მათ ჰგავს და

მათსავით კაცია. ამიტომაც უჭირთ იმის აღიარება, რომ იგი მათ შორის კაცად მოვლენილი ღვთის ძეა.

აქ კი ნათელი ხდება, თუ რატომ აირჩია ჯიბრანმა თავისი რომანის სათაურად „იესო, ძე კაცისა“; თუმცა ნაწარმოებში ნათლად ჩანს, რომ „იესო არის ბიბლიურ წინასწარმეტყველთაგან აღთქმული მესია, მაცხოვარი, მირონცხებული, ძე ღვთისა, ჟამზე ადრე შობილი და ჟამში მოქცეული, კაცად მოვლენილი ღმერთი. „ძე კაცისა“ – ეს ასპექტი ქრისტესი გვაუწყებს, რომ კაცთათვისაც შესაძლებელია მასავით ცხოვრება, მისი ზამცა“ (გიგინეიშვილი 2006: 23).

როგორც უკვე ვთქვით, ჯიბრან ხალილმა „იესო, ძე კაცისა“ ინგლისურ ენაზე დაწერა. 2003 წელს გამომცემლობა „დიოგენეშ“ გამოსცა გიორგი ლობჯანიძის მიერ არაბული ენიდან შესრულებული მისი ქართული თარგმანი. 2006 წელს კი მანანა გიგინეიშვილმა ინგლისურიდან თარგმნა ეს შესანიშნავი ნაწარმოები.

გ. ლობჯანიძის სიტყვებს თუ მოვიშველიებთ, სტილისტური თვალსაზრისით, „იესო, ძე კაცისა“, ერთი შეხედვით, თითქოს მარტივი ტექსტია და მისი სხვა ენაზე გადატანა არ უნდა გაჭირდეს; მაგრამ მთარგმნელისთვის არცთუ ისე იოლია შეინარჩუნოს არამარტო ტექსტობრივი სიზუსტე, არამედ ის შინაგანი ტონალობა, რაც, არამც თუ ყოველ მწერალს, ყოველ მხატვრულ ტექსტს გამოარჩევს და რის მიგნებასაც, უფრო დიდი ძალისხმევა და უნარი სჭირდება, ვიდრე რომელიმე ნაწარმოების ერთი ენიდან მეორეზე გადმოღებას. ამ მხრივ, „იესო, ძე კაცისას“ თავისებურებებიდან გამომდინარე, მთარგმნელს უნდა გაეთვალისწინებინა, ერთი მხრივ, სახარების ქართულ თარგმანთა სტილისტიკა და მეორე მხრივ, ჯიბრან ხალილის არაბული ბელეტრისტიკის ძირითადი ასპექტები. მ. გიგინეიშვილი ინარჩუნებს ადეკვატური თარგმნის პრინციპებს, ზუსტად მიყვება ინგლისურ ტექსტს, თუმცა ცდილობს შემოქმედებითად მიუდგეს თარგმნის პროცესს; იგი არც ინტერპრეტაციას ერიდება, მაგრამ ამით არ არღვევს სიუჟეტის მთლიანობას.

შევეცდებით, განვიხილოთ „იესო, ძე კაცისას“ მ. გიგინეიშვილისეული ქართული თარგმანი და მასში არსებული ზოგიერთი პრობლემა. დავიწყოთ იქიდან, რომ ორიგინალის სამოცდაცხრამეტივე თავი ზუსტად და სრულად არის ნათარგმნი: დასათაურებაც სიტყვასიტყვით არის გადმოტანილი; საინტერესოა, რამდენად ემთხვევა

მწერლის მიერ შექმნილი ტექსტი სახარების ტექსტს და როგორი ასახვა ჰპოვა მან თარგმანში.

იმისათვის რომ ქართველ მკითხველსაც ისევე განეცადა მწერლის აზრის ძალა და ენერგეტიკა, მთარგმნელს რთული სამუშაო უნდა შეესრულებინა; თარგმნის ერთ-ერთი არსებითი მომენტი არის სიტყვათა, შესიტყვებათა, ფორმათა, სინტაქსურ კონსტრუქციათა სტილისტური ელფერის გადმოცემა.

როგორც უკვე ვთქვით, ჯიბრანმა რომანში გააცოცხლა რეალურად არსებული ბიბლიური ადამიანები, რომელთა გვერდით შთამბეჭდავად გამოიყურებიან გამოგონილი პერსონაჟებიც. სამოცდაცხრამეტიდან ოცდათვრამეტი მთხრობელი ჯიბრანის ფანტაზიის ნაყოფია. თუმცა უნდა ითქვას, რომ თითოეული თემა, რომელიც მათ მონათხრობშია გაშლილი, ორგანულად ერწყმის რომანის სიუჟეტს.

1. 2. აზრობრივი ეკვივალენტური თარგმანი

ჩვენ შესავალში ვისაუბრეთ მხატვრული თარგმანის რაობაზე, მის სახეობებზე, იმის შესახებ, თუ როგორ ხდება თარგმანში დედნის მსაგავსი მხატვრული ეფექტის მიღწევა, რა მეთოდებსა და საშუალებებს იყენებს მთარგმნელი მიზნის მისაღწევად და ა. შ., შესაძლებელია, ორიგინალსა და თარგმანში ბევრი სიტყვა არც ემთხვეოდეს ერთმანეთს, მაგრამ თარგმანი მაინც ადეკვატურად ჩაითვალოს. ადეკვატური თარგმანი იგივეა, რაც სწორი, ზუსტი, სრულფასოვანი ანუ ეკვივალენტური თარგმანი. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ მთარგმნელმა სწორად გადმოიტანოს დედნის აზრები და ინტონაცია სათარგმნ ენაზე. ასეთ შემთხვევაში მკითხველს რჩება შთაბეჭდილება, რომ ნათარგმნი ბუნებრივად და ადეკვატურად იკითხება ახალ ენაზე, არ არის დარღვეული გრამატიკული ნორმები და სინტაქსური სტრუქტურები. თარგმანში იგივე აზრია გადმოცემული, რაც ავტორმა იგულისხმა და დაწერა. სწორედ ასეთი თარგმანის შესახებ საუბრობს იუჯინ ნაიდა, როდესაც ახასიათებს სრულფასოვან ანუ ეკვივალენტურ თარგმანს, რომელიც ორ განსხვავებულ ორიენტირს მოიცავს. ერთი - ეს არის ფორმალური ეკვივალენტობა და

მეორე - დინამიური ეკვივალენტობა. ი. ნაიდა ემხრობა „დინამიკური ეკვივალენტობის“ პრინციპს. მისი აზრით, დინამიკური ეკვივალენტობის პრინციპის დაცვით შესრულებული თარგმანი იმდენად ბუნებრივი და ადვილად აღსაქმელია შეტყობინების მიმღებისათვის, რომ მას არ მოეთხოვება დედნის კულტურის კონტექსტის არსი. უფრო მეტიც, მას სთავაზობენ ქცევის ისეთ მოდუსს, რომელიც საკუთარი კულტურის კონტექსტს შეესაბამება.

რაც შეეხება ფორმალურ ეკვივალენტობას, ი. ნაიდა ფიქრობს, რომ ასეთი ტიპის თარგმანი შეიძლება გამართლებულად ჩაითვალოს გარკვეული ხასიათის ტექსტების თარგმნის დროს.

ამ შემთხვევაში ჩვენთვის საინტერესოა დინამიკური ეკვივალენტობის პრინციპით შესრულებული თარგმანის ნიმუშები, რომლებსაც ქვემოთ განვიხილავთ:

“Upon a day in the spring of the year Jesus stood in the market – place of Jerusalem and He spoke to the multitudes of the Kingdom of heaven” (Gibran1941:7).

„გაზაფხულის ერთ დღეს იდგა იესო იერუსალიმის მოედანზე და ცათა სასუფეველზე ესაუბრებოდა სიმრავლეს ერისას“ (გიგინეიშვილი 2006:39).

ინგლისურ სახარებაში ვკითხულობთ:

“And the whole multitude of the people were praying without at the time of incense” (St. Luke 1:10).

„და ყოველი სიმრავლე ერისაი ილოცვიდა გარეშე ჟამსა მას საკუმეველისა კუმევისასა“ (ლუკ. 1:10).

მაცხოვარის მოხსენიებისას ჯიბრანი ყველგან იყენებს პირის ნაცვალსახელს დიდი ასაოთი „He“, რაც იმას ნიშნავს, რომ ავტორისთვის ის ღმერთია.

multitudes – სიმრავლე, აურაცხელი რაოდენობა - ეს სიტყვებია სახარების ქართულ ტექსტშიც „სიმრავლე ერისა“. ქართულ თარგმანში გამოტოვებულია ინგლისური “year” - „წელი“.

“And He accused the scribes and the Pharisees of setting snares and digging pitfalls in the path of those who long after the Kingdom and He denounced them” (Gibran1941:7).

„და კიცხავდა იგი მწიგნობართა და ფარისეველთ, რომელნიც მახეს უგებენ და გზაზე ხნარცვს უთხრიან სასუფეველის მაძიებელ კაცს. იესო იმათი ძვირის ხსენებაში იყო და იქადნებოდა” (გიგინეიშვილი 2006:39).

ამ წინადადებაში ყურადღებას იმსახურებს სიტყვა “denounce” [di'nauns] – 1. დასმენა, დაბეზლება; 2. საჯაროდ დაგმობა / მხილება / ბრალის წაყენება.მ. გიგინეიშვილმა თარგმნა - „იმათი ძვირის ხსენებაში იყო და იქადნებოდა”. „ძვირის ხსენება” კარგი შესატყვისია ზემოთ მოყვანილი მნიშვნელობებისა.

„იქადნებოდა”, ქადნება- მუქარა, შურცხყოფა სწორი თარგმანია. ეს არის ადეკვატური და გავრცობილი თარგმანი, როცა ინგლისური ერთი სიტყვა denounce” [di'nauns] ქართულად ორი აზრობრივი შესატყვისით არის გადმოღებული და შინაარსის ექსპრესიას ემსახურება.

შემდეგი სიტყვა არის: snare - ხაფანგი, მახე

pit-fall (fig) unsuspected trap or danger; მახე, ხაფანგი ან მოულოდნელი საშიშროება;

pit - a large hole in the ground; დიდი ზომის ორმო.

„ხნარცვი დაუგო“ არ არის ზუსტი თარგმანი, რადგან მწერალს აქვს „ხაფანგი“, რომლის „დაგებაც“ შეიძლება. გავიხსენოთ გამოთქმა „ხაფანგი დაუგო“, ხოლო რამდენადაც „ხნარცვი“ არის „თხრილი“, „ორმო“, ორმოს გათხრა უფრო სწორია, ვიდრე დაგება.

შემდეგ ნიმუშში მ. გიგინეიშვილმა ზუსტად მოძებნა ქართული ეკვივალენტი და წინადადების ორაზროვნებაც შესანიშნავად გადმოსცა თარგმანში, რის შედეგადაც მივიღეთ ინტერპრეტირებული ეკვივალენტური თარგმანი. მთარგმნელმა ისევ გამოიყენა სიტყვა „ხნარცვი”, მაგრამ ამჯერად სრულიად სხვა სიტყვის შესაბამისად:

„In their fear of Him they sought His death; and like moles in the dark earth they worked to undermine His footsteps. But He fell not into their snares”(Gibran 1941: 35).

თარგმანში ვკითხულობთ:

„ემინოდათ იესოსი და მის სიკვდილს ეძიებდნენ. თხუნელეზებით უთხრიდნენ ფეხქვეშ მიწას, მაგრამ იესო არ ვარდებოდა იმათ გათხრილ ხნარცვში” (გიგინეიშვილი 2006:72).

სიტყვა „ხნარცვი“, როგორც ზემოთ ვნახეთ ძველი ქართული სიტყვაა და „თხრილს“, „ორმოს“ ნიშნავს. თუმცა დედანში ეს სიტყვა საერთოდ არ არის. ამ შემთხვევაშიც საქმე გვაქვს მთარგმნელის მიერ სიტყვის შეცვლასთან.

ინგლისური სიტყვა „snare“ არის „მახე“, „ხაფანგი“. ვფიქრობ, შეიძლება იყოს:

„არ ებმებოდა იმათ დაგებულ მახეში“, ნაცვლად „არ ვარდებოდა იმათ გათხრილ ხნარცვში“.

“The field and vineyards have banished sleep are awake to greet the sun with their green figs and tender grapes” (Gibran 1941:7).

შვადროთ ქართული თარგმანი :

„ხეხილის ბაღებმა და ვენახებმა ძილს წაართვეს თავი და გამოფხიზლდნენ, რათა მიესალმონ მზეს და ძღვნად მიართვან მომწვანო ლეღვები და ჩაქარვებული მტევნები“ (გიგინეიშვილი 2006:39).

ეს მონაკვეთი შესანიშნავად არის ნათარგმნი. დედანში არსებული სიტყვის „field“ ლექსიკონური მნიშვნელობა არის „ველი, მინდორი, დიდი სივრცე“, მთარგმნელმა „ხეხილის ბაღები“-თ შეცვალა.

“banish” - „გაგდება, გაძევება“ აქ: „ძილს წაართვეს თავი“

“figs“ არის „ლეღვები“, თუმცა როგორც ზმნა, შეიძლება იყოს „მორთვა-მოკაზმვა“

“tender” როგორც ზედსართავი სახელი არის „რბილი, ნაზი“, ხოლო როგორც ზმნა ნიშნავს „შეთავაზებას“.

„tender grapes“ თარგმნში „ჩაქარვებული მტევნებია“, რაც სიმწიფეს და სიტკბოს გულისხმობს; არ არის დედანში „ძღვნად მიართვან“. „ხეხილის ბაღებმა“, „ძილს წაართვეს თავი“, „მზეს ძღვნად მიართვან“ ძალიან მხატვრულად ჟღერს და ენობრივად გამართულია, მაგრამ ტექსტს დაშორებულია.

ამ ნიმუშების მიხედვით შეიძლება ითქვას, რომ მთარგმნელი ცდილობს ზუსტად მოძებნოს ქართულ ენობრივ ლექსიკაში არსებული შესატყვისებიდან საუკეთესო ვარიანტები და ისე მიიტანოს მკითხველამდე ავტორის ჩანაფიქრი ანუ იგი უპირატესობას ანიჭებს აზრობრივ ეკვივალენტებს და არა ზუსტ თარგმანს, რაც თარგმანში დასაშვებად მიიჩნევა.

ვნახოთ შემდეგი ნიმუში:

“My face and your faces shall not be masked; our hand shall hold neither sword nor sceptre, and our subjects shall love us in peace and shall not be in fear of us” (Gibran 1941:7).

„თავს დარქმული არ გვექნება მუზარადი, ხელთ არ გვექნება ხმალი, არც კვერთხი. ქვეშევრდომთ ვეყვარებით და არ ექნებათ ჩვენი შიში” (გიგინეიშვილი 2006:40).

ეს პასაჟი შესანიშნავად არის ნათარგმნი. დედანში არსებული სიტყვის “field” ლექსიკონური მნიშვნელობა არის „ველი, მინდორი, დიდი სივრცე“, მთარგმნელმა „ხეხილის ბაღები“-თ შეცვალა.

“banish” - „გაგდება, გამევეება“ აქ: „ძილს წაართვეს თავი“

“figs” არის „ლელვები“, თუმცა როგორც ზმნა, შეიძლება იყოს „მორთვა-მოკაზმვა“

“tender” როგორც ზედსართავი სახელი არის „რბილი, ნაზი“, ხოლო როგორც ზმნა ნიშნავს „შეთავაზებას“.

„tender grapes“ თარგმნში „ჩაქარვებული მტევნებია“, რაც სიმწიფეს და სიტკბოს გულისხმობს; თუმცა სიტყვა „ქარვა“, რომლის ინგლისური შესატყვისია “amber”, წყარო ენის ტექსტში საერთოდ არ არის ნახსენები. ასევე არ არის დედანში „ძღვნად მიართვან“. „ხეხილის ბაღებმა“, „ძილს წაართვეს თავი“, „მზეს ძღვნად მიართვან“ ძალიან მხატვრულად ჟღერს და ენობრივადც გამართულია, მაგრამ ტექსტს დაშორებულია. ჩვენი ყურადღება მიიპყრო ამ წინადადების პირველმა ნაწილმა, რომლის ზუსტი თარგმანი ასე იქნება: „ჩემი სახე და თქვენი სახეები არ იქნება შენიღბული“. ქართულ თარგმანში არის სიტყვა „მუზარადი“. ინგლისური სიტყვა mask [ma:sk] არის ნიღაბი; შენიღბვა; ხოლო „მუზარადი“ იგივე მეომრის რკინის (სპილენძის) ქუდი არის helm(et), casque (გვარჯალამე: 402). ამდენად აქ „მუზარადი“ ნამდვილად არ უნდა იყოს, თანაც თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებას, რომ ე. წ. „მუზარადი“ არის თავსაბურავი და არა სახის შესანიღბი ნივთი. აქ უფრო სწორი იქნებოდა „ნიღაბი“ ანუ „პირბადე“, როგორც პირდაპირი (სახის დასაფარი აქსესუარი), ასევე გადატანითი მნიშვნელობით: გარეგნული, მოჩვენებითი, ნამდვილ ზრახვათა დასაფარი ნივთი. თუმცა მ. გიგინეიშვილმა გაითვალისწინა ამ პასაჟის შინაარსი, რომელშიც მწერალი საუბრობს

საბრძოლო იარაღზე „ხმალზე“ და ამ კონტექსტში „მუზარადი“ უფრო შესაფერისად მიიჩნია, ვიდრე „ნილაბი“.

იგივე შეიძლება ითქვას შემდეგ მაგალითზეც:

“Let ignorance reproduce itself until it is weary of its own offspring”(Gibran 1941: 8).

ქართული შესატყვისი ასე იკითხება:

„აცალეთ, უმეცრებამ იბოგინოს, ვიდრე არ მოიმკის შედეგს“ (გიგინეიშვილი 2006:42).

სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასეთი იქნება: „დე, უვიცობამ/უცოდინარობამ აღადგინოს/აწარმოოს თავისი თავი, ვიდრე არ დაიღლება/დაიქანცება თავისივე შთამომავლობით/მონაგარით.“ სიტყვები: „აცალეთ“, „იბოგინოს“, „მოიმკის“, „შედეგს“ დედანში არ გვხვდება, ანუ ეკუთვნის მთარგმნელს. ხოლო ინგლისური სიტყვები: „reproduce“ მეხსიერებაში აღდგენა; “weary” - „დაქანცული“ და “offspring” - “შთამომავლობა, თაობა“ საერთოდ დაიკარგა. მაგრამ მიუხედავად ამისა, ქართველი მკითხველისთვის აზრი ადვილად აღსაქმელია.

ამ მაგალითებზე დაკვირვებისას ნათლად ჩანს მთარგმნელის დამოკიდებულება დედნის მიმართ. მთარგმნელს ურჩევნია, რომ ტექსტი დაუახლოვოს მშობლიური ენის ნორმებს, ამავე დროს არ დაკარგოს სახარების სტილი და უპირატესობა მიანიჭოს აზრობრივ მხარეს, ვიდრე გარეგნულ ფორმას. ამის თვალნათელი მაგალითია შემდეგი წინადადებები:

“And I stayed my steps for amoment, and raised my hands to hail him. But he didn’t look at me. And I hated him...” (Gibran 1941:12).

ვნახოთ ამ წინადადების ქართული თარგმანი:

„წამით შევდექი და ხელი შევმართე მისასალმებლად. თავი არ მოუბრუნებია, არც გამოუხედავს ჩემსკენ. ვიწყინე, ბოღმა მომეძალა. გულში ჩავიხვიე წყენა...”(გიგინეიშვილი 2006: 50).

მთარგმნელი თითქმის სიტყვა-სიტყვით მიყვება ორიგინალის ტექსტს. მხოლოდ ერთი ფრაზა “...I hated him...”, რაც შემდეგნაირად ითარგმნება: „მე შემძულდა იგი“ („hate” არის „სიძულვილი“), მ. გიგინეიშვილმა ეს მოკლე და მშრალი ფრაზა, რომელიც მხოლოდ

უარყოფითი ემოციის გამომხატველია და მეტი არაფერი, რამდენიმე სიტყვით გადმოსცა, და ამავე დროს ემოციაც თანდათანობით გაშალა და სიმსუბუქე შესძინა. „ვიწყინე, ბოლმა მომეძალა, გულში ჩავიხვიე წყენა” - არაჩვეულებრივი მიგნებაა და ვფიქრობთ გამართლებულიც.

შემდეგი მაგალითი:

“Many doors were open to the Tyrians and the Thebans, and to this man also certain sealed doors were opened” (Gibran 1941:16).

„იდუმალებათა ბევრი ბჭე შეაღეს ტვიროსელებმა და თებეელებმა. იესოს წინაშეც განიხვნა დაბეჭდულნი ბჭენი” (გიგინეიშვილი 2006:54).

ამ წინადადების თარგმანშიც თავს იჩენს მთარგმნელის დამოკიდებულება და ერთგულება სახარების მიმართ იყენებს რა ისეთ სიტყვებს, როგორიცაა: „ბჭე”, „განიხვნა.” „...და ამას კლდესა ზედა აღვაშენო ეკლესიაი ჩემი, და ბჭენი ჯოჯოხეთისანი ვერ ერეოდიან მას” (მათე 16:18) ვკითხულობთ სახარების ტექსტში.

ვნახოთ შემდეგი ნიმუში:

“And my brother Andrew spoke and said: “Master, we would be threads between your hands and your loom. Weave us into the cloth if you will, for we would be in the raiment of the Most High” (Gibran 1941:21).

თარგმანში ასე ჟღერს ეს წინადადება:

„და მიუგო და თქვა ძმამ ჩემმა ანდრეამ: „მოდღვარო, ჩვენ ძაფი ვიქნებით შენს თითებსა და საქსოვ დაზგას შორის. თუ ინებებ, ჩაგვაქსოვე ქსელში, რათა ჩვენც ვერიოთ ნაწილად უზენაესის კვართში” (გიგინეიშვილი 2006:59).

სიტყვის “cloth” მნიშვნელობაა მაუდი, ქსოვილი. მთარგმნელმა გამოიყენა სიტყვა „ქსელი”, რომელსაც შემდეგნაირი ახსნა აქვს: საფეიქრო დაზგაზე სიგრძივ გაბმული საქსოვი ძაფები, რომლებშიც გარდიგარდმო გადის ძაფი და იქსოვება ქსოვილი.

“raiment” - სამოსი; აქ: კვართია. „კვართი” კარგი თარგმანია, რადგან მაცხოვრის შესამოსელი იგულისხმება ანუ მთარგმნელმა ასოციაციურად გაიაზრა სათქმელი.

ასევე საინტერესო ნიმუშია შემდეგი მონაკვეთი:

“And after that all the tasteless fruit of life turned sweet to my mouth and the scentless blossoms breathed, fragrance into my nostrils” (Gibran 1941: 27).

„მას მერე სიცოცხლე დატკბა ჩემთვის და მეტი ძალით ვგრძნობ აფეთქებული ყვავილნარის სურნელებას” (გიგინეიშვილი 2006: 64).

ზუსტი თარგმანი ასე იქნებოდა:

„და მას შემდეგ ცხოვრების ყველა უგემური ხილი გახდა ტკბილი ჩემი პირისთვის და უსუნო ყვავილები სურნელოვნად შევისუნთქე ჩემი ნესტოებით.“

ინგლისური სიტყვები: „tasteless“-„უგემური“; „fruit“- „ხილი“; „mouth“-„პირი“; „scentless“- „უსუნო“; „breathe“- „შესუნთქული“; „nostril“-„ნესტო“ გაქრა თარგმანში. სამაგიეროდ გაჩნდა: „სიცოცხლე დატკბა“, „მეტი ძალით ვგრძნობ“, „აფეთქებული ყვავილნარის სურნელება“ - ქართული ენისთვის დამახასიათებელი სიტყვათწყობებია, რამაც არათუ დააკნინა, არამედ უფრო გააღამაზა და ემოციურად დატვირთა აზრი.

“And I ran and brought the silver cup and filled it with water; and I poured into it a few drops from the jasmine vial” (Gibran 1941: 28).

ამ წინადადებას ასე თარგმნის მ. გიგინეიშვილი:

„გავვარდი და ვერცხლის ფიალა მოვურბენინე, წყლით ავუვსე და შიგ იასამნის რამდენიმე წვეთიც ჩავუწურე” (გიგინეიშვილი 2006:65).

როგორც ვხედავთ, ავტორის მიერ გამოყენებულისიტყვა “jasmine”, რაც ქართულად ნიშნავს „ჟასმინს“, თარგმანში არის „იასამანი“. “vial” არის „ფლაკონი” (პატარა ბოთლი სუნამოსთვის); “pour”- „დასხმა, დაღვრა” თარგმანში საერთოდ დაიკარგა, სამაგიეროდ გაჩნდა სიტყვა - „ჩავუწურე”, რომელიც ორიგინალში არ არის; თუმცა ამით აზრს არაფერი დაკლებია, პირიქით უფრო მხატვრულად იკითხება. ზუსტი თარგმანი იქნებოდა „რამდენიმე წვეთი ჩავასხი“, თუმცა „წვეთის ჩავარდნა“ უფრო სწორია. მთარგმნელი იყენებს სიტყვას „ჩავუწურე“, ალბათ, იმიტომ რომ ეს ძვირფასი სურნელოვანი სითხე მცირე რაოდენობით არის ჭურჭელში.

ასევე ძალიან საინტერესოა შემდეგი მაგალითი:

“I often think of the earth as a woman heavy with her first child” (Gibran 1941: 68).

„ზშირად ვფიქრობ, რომ დედამიწა ფეხმძიმე ქალს ჰგავს, პირმშოს მომლოდინეს“ (გიგინეიშვილი 2006:106).

„ფეხმძიმე ქალს“, „პირმშოს მომლოდინეს“ დინამიკური ეკვივალენტობის მშვენიერი მაგალითებია. „heavy with her first child“ - ამ ფრაზის ზუსტი თარგმანი ასე იქნება: „პირველ ბავშვზე ფეხმძიმე“, ანუ „სიყრმის შვილზე ფეხმძიმე“, მთარგმნელმა გამოიყენა ქართული სიტყვა „პირმშო“, რომელის მნიშვნელობაც არის „პირველი შვილი“.

საინტერესო მაგალითია ეს თარგმანიც:

„The groves in which their magic was born have been cut down by the axes of the Athenians and the Alexandrians“ (Gibran 1941:32).

„კორომები და ტყე-ჭალები, სადაც იშვა მათი მაგია, სწორედ ათენელთა და ალექსანდრიელთა ნაჯახებით გაიკაფა“ (გიგინეიშვილი 2006:69).

ინგლისური სიტყვა „grove“ არის ტყიანი ადგილი, პატარა ტყე; ხოლო „კორომი“-ს მნიშვნელობაა - ჯგუფად მდგარი ხეები.

კორომები და ტყე-ჭალები სინონიმური მნიშვნელობის სიტყვებია.

„cut down“ - მოჭრაა, აქ: „გაიკაფა“

ზოგადად მთარგმნელის დამსახურებად ითვლება ის გარემოება, რომ იგი მშობლიური ენის კანონზომიერებებს იცავს და აზროვნებს შესაბამისად. კვალიფიციური მთარგმნელი მექანიკურად კი არ მიყვება და იმეორებს ტექსტს, არამედ ცდილობს თავისი მშობლიური ენის გამომხატველობითი საშუალებებით შეუნარჩუნოს დედანს ეროვნული თავისებურებები, რიტმი და ინტონაცია და ამასთანავე მკითხველსათვის აღქმადი და გასაგები გახადოს უცხო გარემოში შექმნილი ნაწარმოები.

ასეთი მაგალითები საკმაოდ ბევრია ამ წიგნში.

„Only the old women and the weary men seek the temples of their forefathers; only the exhausted at the end of the road seek its beginning“ (Gibran 1941:32).

„მხოლოდ დახრონილი ბერიქალები და დაჩაჩანაკებული ბერიკაცები აკითხავენ თავიანთ წინაპართა ტაძრებს. ქანცგაწყვეტილები გზის დასასრულში ეძიებენ დასაწყისს გზისას“ (გიგინეიშვილი 2006:69).

“old” -მოხუცია; აქ: „დახრონცილი”; „დაჩაჩანაკებული”. „ხრონცი” ნიშნავს გამხდარს, სიბერისაგან მიხრწნილს. „old women“- „ბერიქალები”. ეს სიტყვა გვხვდება ქართულ მხატვრულ ლიტერატურაში „ბერიქალა” ანუ მოხუცი ქალი. მთარგმნელმა ზუსტად მოარგო ქართული „ბერიქალა” ინგლისურ „old women“-ს. „weary“ არის დაქანცული, დაჩაჩანაკებული, დაუძლურებული, დამაბუნებული. აქ კი არის „ქანცგაწყვეტილი”.

შევჩერდებით ერთ საინტერესო ნიმუშზე. ქვემოთ მოყვანილ მაგალითში გვხვდება სიტყვა „კვართი”, რომელიც ქართულ ენაში მიღებული ფორმაა და ყველასთვის გასაგებია, რომ ეს სიტყვა გამოიყენება მაცხოვრის სამოსის, კერძოდ პერანგის მნიშვნელობით. მაგალითად: „უფლის კვართი”, „ქრისტეს პერანგი” და სხვ. მ. გიგინეიშვილი ამ სიტყვას შემდეგნაირად თარგმნის:

“...He who would take your cloack, let him your other cloack also” (Gibran 1941: 37).

„ვისაც შენი კვართის წართმევა უნდა, გაატანე შენი სხვა შესამოსელიც” (გიგინეიშვილი 2006: 71).

სიტყვის „cloack“ ქართული შესატყვისია „ლაბადა”, „მოსასხამი”, „საფარველი”. ამ შემთხვევაში ჯიბრანი გულისხმობს მოსასხამს და არა „კვართს”; ანუ აქ მთარგმნელი ცვლის წყარო ენაში არსებულ სიტყვებს საკუთარი სიტყვებით.

ასეთივე ტიპის ცვლილებას, ანუ სიტყვის ჩანაცვლებას აქვს ადგილი შემდეგ წინადადებაში:

“He held a mirror in His hand and there in He saw the sluggard and the limping and those who stagger and fall by the roadside on the way to the summit”(Gibran 1941:35).

„მას თითქოს ხელთ ეპყრა სარკე და მასში ხედავდა უქნარებს, უნდილთ და მერყევთ, იმათ ვინც ბორძიკობს და ეცემა მწვერვალისკენ მიმავალი გზის განაპირას” (გიგინეიშვილი 2006:72).

„sluggard“ არის მუქთახორა, უქნარა;

limping – 1. კოჭლი 2. მოდუნებული, დუნე, უსიცოცხლო; he has a limping character - უნებისყოფი / რბილი კაცი აქ: „უნდილთ”. ვნახოთ ამ სიტყვის მნიშვნელობა: „უნდილი”

ნიშნავს 1. დაუმწიფებელ, მკვახე, შემოუსვლელ ხილს; 2. გამოუწვავ ჭურჭელს; 3. უფხო, მოუხერხებელ ადამიანს; 4. გაუხარელს, უხალისოს.

„stagger“ არის ბარბაცი, ტორტმანი აქ გვაქვს: „ბორძიკობს“. „ბორძიკი“ ფეხის გადაბრუნება ან წამოდებაა რამეზე და წაბარბაცება, ფორხილი, წაფორხილება.

ზუსტი თარგმანის შემთხვევაში ამ წინადადების ეს მონაკვეთი „...He saw the sluggard and the limping and those who stagger...“ ასე იქნებოდა: „... და მან დაინახა უქნარები და კოჭლები, რომლებიც მიბარბაცებდნენ...“. თუმცა სიტყვა „კოჭლი“ მთარგმნელმა შეცვალა „უნდილით“, რომელიც ვფიქრობთ, ექსპრესიულობას ანიჭებს თარგმანს.

შემდეგი მაგალითი:

”Yet the sound of His voice descended never to emtiness for the memory of man keeps that that wcich his mind takes no care to keep” (Gibran 1941:42).

ვნახოთ როგორ ჟღერს ეს წინადადება ქართულად:

„მაგრამ ღვთის სიტყვა ამაოდ არ ჩამოგვესმის ზეციდან. ადამიანის სული მაინც იუნჯებს იმას, რის შენახვასა და დამახსოვრებაზე დიდად არ ირჯება გონება მისი“ (გიგინეიშვილი 2006:80).

დედანში არის სიტყვები მაგ: „sound“; „voice“; „descend“; „to emtiness“, რომლებიც არ თარგმნა და სხვა სიტყვებით შეცვალა მთარგმნელმა ან სულაც დაამატა ისეთი სიტყვები, რომლებიც საერთოდ არ არის ტექსტში. მაგალითად: „სიტყვა“, „ამაოდ“, „ჩამოგვესმის“, „ზეციდან“, „ადამიანი“, „სული“, „მაგრამ“. ეს თარგმანი შეიძლება ჩაითვალოს მთარგმნელისეული გააზრების ნიმუშად.

ასევე შემდეგ მაგალითშიც:

”They say that Jesus of Nazareth was humble and meek” (Gibran1941:58).

„ამბობენ, იესო ნაზარეველი ბეჩავი და გაუბედავი იყო“ (გიგინეიშვილი 2006:97).

საინტერესოა, რომელი სიტყვის მნიშვნელობით იხმარა ამ წინადადებაში მთარგმნელმა სიტყვა „ბეჩავი“, მაშინ, როცა ამ სიტყვის განმარტებითი მნიშვნელობა შემდეგია: „ბეჩავი“ არის ბედისაგან დაბრიყვებული, დაჩაგრული, უბედური, საწყალი, საცოდავი, საბრალო; ხოლო რაც შეეხება ინგლისური სიტყვების ქართულ

მნიშვნელობას, ასეთია: “humble”- „თავმდაბალი“, „თავდაჭერილი“, „მორჩილი“, მოკრძალებული; “meek” არის „მშვიდი“, „წყნარი“, „თვინიერი“.

“He spoke of fields and green pastures; of the slopes of Lebanon where the white lilies are heedless of the caravans passing in the dust of the valley” (Gibran 1941: 53).

ვნახოთ როგორ არის გადმოტანილი ეს წინადადება ქართულ თარგმანში:

„იესო საუბრობდა ველებზე, ლორთქო ბალახით გადამწვანებულ სამოვრებზე, თეთრ შროშანებზე, - ლიბანის ბორცვებზე რომ ღაღანებენ და არც კი ამჩნევენ ქარავნებს, დაბლა რომ მიირწევიან და მტვრის ბუქს აყენებენ“ (გიგინეიშვილი 2006:92).

დედანში მოცემული “green pastures” - „მწვანე სამოვრებს“ მთარგმნელმა დაამატა “ლორთქო ბალახი“, რითაც წინადადებას უფრო მხატვრული ელფერი შესძინა.

„ლორთქო“ ახლად-ამოყრილი, ნორჩი მცენარე ან მცენარის ტოტი, ყლორტია. სწორედ „ენის ეროვნული თავისებურებების“ გამოყენებით არის ნათარგმნი ეს მონაკვეთი. მთარგმნელმა „ლორთქო ბალახით გადამწვანებული სამოვრებით“ ჩაანაცვლა ჯიბრანის მიერ ნათქვამი უბრალოდ „მინდვრები და მწვანე სამოვრები“. ქართველი მკითხველისთვის ბუნებრივი და დამკვიდრებული გამოთქმაა „ლორთქო ბალახი“, მაშინ როცა ლიბანში, სადაც მოქმედება ვითარდება და სადაც ტერიტორიის უდიდესი ნაწილი უდაბნოა და კლიმატი კი ცხელია, იქ ბალახი „ლორთქო“ ვერ იქნება. ცოტა არ იყოს, გვეჩვენება, რომ ზედმეტად გაიდევალებულია პეიზაჟის აღწერა, თუმცა ესეც „ესთეტიკის საკითხია“.

გვხვდება ისეთი შემთხვევები, როცა მთარგმნელი ცდილობს ქართული ჟღერადობა და ინტონაცია მისცეს უცხო ტექსტს. ამ მხრივ საინტერესოა შემდეგი წინადადების თარგმანი:

„He was a mountaain burning in the night, yet he was a soft glow beyond the hills” (Gibran1941:74).

„იგი მთა იყო, ღამის წკვარამში ალავარდნილი მთა! თან იგი რბილი შუქი იყო მთების მიღმა ამონათებული“ (გიგინეიშვილი 2006: 104).

„წკვარამი“ უკუნეთი, ბნელი ღამეა.

“Then in face of Jesus I saw, as if we, the rocky heights of Lebanon” (Gibran 1941:82).

„მაშინ იესოს სახეზე ლიბანის პიტალო ქარაფები ვიხილე“ (გიგინეიშვილი 2006:119).

“rocky heights”-კლდოვანი სიმაღლეები აქ: „პიტალო ქარაფებია“; „პიტალო” -სალი, ფრიალო კლდეა.

ჩვენი აზრით, მთარგმნელმა შეძლო ზუსტი ეკვივალენტების მოძებნა ქართულ ენაში და აზრი ემოციურად გადმოსცა. სწორედ ასეთი შემთხვევების შესახებ საუბრობს დ. ფანჯიკიძე, როდესაც ამბობს, თუ რამდენად მნიშვნელოვანია მთარგმნელისათვის სიტყვის მოძიება და სწორი ტონალობის დაჭერა და რომ ყოველი ახალი ავტორის თარგმნისას იგი ახალი გამოცდის წინაშე დგას. როგორც ვნახეთ, თარგმანში ბევრია ისეთი ადგილი, სადაც სიტყვები ჩანაცვლებულია სხვა სიტყვებით, ზოგან დამატებულია მთარგმნელის მიერ ან სულაც გამოტოვებულია არა მარტო სიტყვა, არამედ მთელი ფრაზა და ზოგჯერ წინადადებაც კი. მოვიყვანთ რამდენიმე ნიმუშს.

მაგალითად:

„We whose senses have been dulled, we gaze in full daylight and yet we don't see. We would cup our ears, but we don't hear; and stretch our hands, but we don't touch...” (Gibran 1941:96).

„ჩვენ დაგვიჩლუნგდა გრძნობები. დღის სინათლეზეც ველარ ვხედავთ ხეირიანად. ხელებს ვიშვერეთ და შეხება არ ძალგვიძს” (გიგინეიშვილი 2006:133).

თარგმანში ეს ფრაზა “we would cup our ears, but we don't hear” სრულიად ამოვარდა.

ანალოგიური მაგალითია:

“And I remember Him pacing the evening. He was not walking. He himself was a road above the road; even as a cloud above the earth that would descend to refresh the earth” (Gibran 1941:107).

„მახსოვს, ერთ საღამოს ვიხილე გზად მიმავალი; არა, იგი არ მიდიოდა, იგი თავად იყო გზა და იყო გზაზე” (გიგინეიშვილი 2006:144).

“...even as a cloud above the earth that would descend to refresh the earth” ასე იქნებოდა: “და ვით ღრუბელი დედამიწის თავსაბურავი წვიმად ჩამოიღვრებოდა ქვეყნიერების გასაცოცხლებლად.” საინტერესოა, რატომ არ ჩათვალა საჭიროდ მისი თარგმნა მ. გიგინეიშვილმა.

“They are hunted like the deer and the foxes of the fields and the quiver of the hunter is yet full of arrows” (Gibran 1941: 108).

„მის მიმდევრებზე ნადირობენ, როგორც ირმებზე და კაპარჭი მონადირისა ახლაც გამეძგილია ისრებით” (გიგინეიშვილი 2006: 119).

ჯიბრანს ამ წინადადებაში „ირმები” და „მელიები” აქვს. თარგმანში კი ეს უკანასკნელი დაიკარგა და დარჩა მხოლოდ „ირმები”. მრავალი ასეთი მაგალითის მოყვანა შეიძლება. მ.გიგინეიშვილი ხშირად იყენებს ისეთ სიტყვებს, რომელთა გამოხატვა მხოლოდ ქართული ენის ბუნებას შეუძლია. ხშირ შემთხვევაში ქართულ თარგმანში არსებული სიტყვები და შესიტყვებები ინგლისური დედნის აზრობრივი და არა ლექსიკონური შესატყვისებია. მაგ: „ნისლის კოტორი”, „პარპალებს”, „ბამბას აჩხრიალებენ”, „ბოგანო”, „ქანცაწყვეტილი”, „ხნარცვი” და ა. შ.

ჩვენი აზრით, მთარგმნელმა სწორი გზა აირჩია, რადგანაც სხვანაირად ტექსტის ჰარმონია დაირღვეოდა. გარდა ამისა, ამ ხერხით იგი თარგმანს უფრო ბუნებრივს ხდის და მკითხველიც მას მშობლიური ენის დარად იღებს.

მაგალითად:

“Once I too deemed myself a poet, but when I stood before Him in Bethany, I knew what it is to hold an instrument with but a single string before one who commands all instruments. For in his voice there was the laughter and thunder and the tears of rain, and the joyous dancing of trees in the wind” (Gibran 1941:80).

„ერთ დროს მეც პოეტად მიმაჩნდა თავი. ბეთანიაში მის წინ ვიდექი, მაშინ შევიტყვე, თურმე რა ყოფილა, ხელთ გეპყრას ერთძალიანი ქნარი იმის წინაშე, ვის ხელშიც შეწყობილად ჟღერს ყველა ქნარი, ყველა საკრავი. მის ხმაში გვრგვინვა იცინოდა, წვიმა იცრემლებოდა, ქარში ხეების ხალისიანი ფერხული მოისმოდა” (გიგინეიშვილი 2006: 117).

ამ პასაჟში კარგად ჩანს მთარგმნელის მიერ სათარგმნი ტექსტის მხატვრული გააზრება და მცდელობა იმისა, რომ ქართულად შესაბამისი მხატვრული ენით გადმოსცეს მწერლის ჩანაფიქრი. ამის თვალსაჩინო მაგალითებია ეს ინგლისური ფრაზები, რომლებიც თარგმანში შემდეგნაირად არის: „to hold” - „ხელთ გეპყრას”; „an

instrument” - „ერთძალიანი ქნარი”; „commands all instruments” - „შეწყობილად ჟღერს”; „in his voice there was a laughter” - „მის ხმაში გვრგვინვა იცინოდა”; „tears of rain” - „წვიმა იცრემლებოდა”; „joyous dancing” - „ხალისიანი ფერხული”. კარგი მიგნებაა „ქნარი”, რომელიც „ინსტრუმენტის, საკრავის” შესატყვისად გამოიყენა მ. გიგინეიშვილმა. სწორედ ქნარია ის ბიბლიური საკრავი, რომელითაც დავით მეფე ფსალმუნების კითხვისას აკომპანირებდა. რაც შეეხება „ძალს“, ეს სიტყვაც ქართულია და „სიმის” სინონიმია.

დინამიკური ეკვივალენტობის ნიმუშებია ასევე შემდეგი მაგალითებიც:

“And we would feed them all with our beak, both the sluggish and the swift” (Gibran 1941: 82).

„ნისკარტით უნდა ვკვებოთ ყველანი: უსუსურნიც და წამოჩიტულნიც” (გიგინეიშვილი 2006:119).

მთარგმნელმა აბსოლუტურად შეცვალა ამ სიტყვების - „sluggish” - „მდორე”, „ნელი”; „swift” - „ჩქარი”, „სწრაფი”-მნიშვნელობა და ჩაანაცვლა სიტყვებით: „უსუსურნი” და „წამოჩიტულნი”, რის შედეგადაც ძალიან დაახლოვა ქართულ ენასთან. ვფიქრობთ, ამ შემთხვევაში კონტექსტიდან გამომდინარე განავრცო მან „ბარტყების” თემა.

ვნახოთ შემდეგი პასაჟი:

“Upon a night in the month of August we were with the Master on a heath not far from the lake. The heath was called by the ancients the Meadow of Skulls” (Gibran 1941: 86).

„აგვისტოს ერთ ღამეს მოძღვართან ერთად მინდორში ვიყავით, ტბის შორიახლოს. ეს ვერანი ადგილი მამა-პაპათაგან იწოდებოდა თხემის ველად” (გიგინეიშვილი 2006:123).

“heath” - უნაყოფო, ყამირი ადგილია, სადაც მხოლოდ ძეძვი და ნარ-ეკალი ხარობს. აქ არის მინდორი. მეორე შემთხვევაში იგივე სიტყვას მ. გიგინეიშვილი თარგმნის როგორც „ვერანი ადგილი”. „ვერანი” იგივეა რაც „ვერანა” - აოხრებული, გაპარტახებული, გატიალებული, უპატრონო, მოუვლელი, დაუმუშავებელი ადგილი.

“Meadow of Skulls” - სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასეთია: „თავის ქალათა მინდორი”, მ. გიგინეიშვილი კი თარგმნის როგორც: „თხემის ველად”. აქაც სახარების ზეგავლენაა. გავიხსენოთ მაცხოვრის ჯვარცმის პასაჟი: „თხემის ადგილი“, ანუ გოლგოთა, სადაც

ჯვარს ეცვა ქრისტე. როგორც ამბობენ, აქვეა დაფლული ჩვენი პირველმამის, ადამის „თხემი“ ანუ მისი თავის ქალა. ცნობილია, რომ ქრისტეს საფლავი ახლოს იყო ჯვარცმის ადგილთან. ხსენებული „თხემის ადგილი“ წინასწარ მოასწავა აბრაამმა, როდესაც მან ერთ-ერთ მთაზე, ღვთის ბრძანებით, ქვის საკურთხეველი ანუ სამსხვერპლო ააგო, შეშა დაუდო მას და ზედ თავისი ძე ისააკი დააწვინა, შემდეგ კი ისააკის სანაცვლოდ ვერძი შეწირა სრულნაყოფიერ მსხვერპლად (εἰς ὅλοκαυσίον).

თუ დავესხებით გ. გაჩეჩილაძეს, „მხატვრული თარგმანი რთული შემოქმედებითი პროცესია, მთარგმნელი კი სიტყვის მხატვარია და მაშასადამე, მისი ხელოვნების შეფასება ესთეტიკის საქმეა... მთარგმნელმა მექანიკურად კი არ უნდა გაიმეოროს ტექსტი, არამედ უნდა ეცადოს მშობლიურ ენაზე გამოხატოს, თუნდაც ენის ეროვნული თავისებურებების მეშვეობით“ (გაჩეჩილაძე: 1966).

1. 3. ინტერპრეტაციული თარგმანი

თარგმანის თეორია ორიენტირებულია ადეკვატური თარგმანის თეორიული და პრაქტიკული პრინციპების დებულებებზე. თარგმნის ლინგვისტური თეორია თარგმანის პროცესში მნიშვნელობას ანიჭებს ენას და ლინგვისტურ ნიშნებს. ინტერპრეტაციული თარგმანის თეორია კი გულისხმობს ორიგინალის ტექსტის მორგებას სათარგმნ ენაზე. ეს ნიშნავს, რომ მთარგმნელმა უნდა თარგმნოს არა ის, რაც მხოლოდ ლინგვისტური ნიშნებით არის გადმოცემული სათარგმნ ტექსტში, არამედ მან მხედველობაში უნდა მიიღოს და გაითვალისწინოს ორ ენას შორის არსებული კულტურული განსხვავებები, სათარგმნ ტექსტის თემატიკა, ჟანრობრივი ასპექტები და სხვა.

ტექსტის ინტერპრეტაცია გულისხმობს ტექსტის თავისუფალ წაკითხვას. ამიტომ იგი ერთგვარად ეწინააღმდეგება ადეკვატურ თარგმანს. ადეკვატური თარგმანის უმნიშვნელოვანესი მახასიათებელი დედნის ზუსტი ასახვაა, რაც სათარგმნ ტექსტისადმი შემოქმედებითი დამოკიდებულებით ვერ აიხსნება. სწორედ აქ იჩენს თავს მთარგმნელის სუბიექტური დამოკიდებულება სათარგმნ ტექსტის მიმართ, რაც შემდგომში შესაძლოა ინტერპრეტაციის საფუძველი გახდეს. ინტერპრეტაცია ზედმიწევნით პიროვნულია და მთარგმნელის მხატვრულ პოზიციაზეა დამოკიდებული. ტექსტის ინტერპრეტაცია

არსებობდა ისტორიულ-ლიტერატურული ეპოქის ყველა საფეხურზე და მას მხარდამჭერებიც ჰყავდა; თუმცა თარგმანის თეორია გმობს ორიგინალის ტექსტის თარგმნის ასეთ გზას. ამ მეთოდის მოწინააღმდეგეები თვლიდნენ, რომ ასეთი ტიპის თარგმანი უკიდურესად სუბიექტურ აღქმას წარმოადგენდა და ვერ პასუხობდა თავის დანიშნულებას.

რაც შეეხება მხატვრულ თარგმანს, იგი განსაკუთრებულია როგორც სირთულით, ასევე ლიტერატურული მნიშვნელობითაც. იმის გათვალისწინებით რომ შეუძლებელია მხატვრული კომპონენტების სრულად წარმოსახვა (ზოგიერთი მათგანი კი სრულიად შეცვლილი სახით წარმოგვიდგება), ყველა თარგმანი მაინც ინტერპრეტაციაა. რასაკვირველია, მათ რიცხვს არ მიეკუთვნება დამახინჯება, თუ ის ტექსტის არასწორ გაგებასთან არის კავშირში. ასეთი თარგმანი ინტერპრეტაციად ვერ ჩაითვლება.

ცნობილი თეორეტიკოსები რ. იაკობსონი, ჯ. კეტფორდი, ი. ნაიდა და სხვები იკვლევდნენ რა თარგმნის ფენომენს, დიდ ყურადღებას აქცევდნენ ლინგვისტურ პრობლემებს და საერთოდ არ ითვალისწინებდნენ მთარგმნელის პიროვნებას. ეს დამოკიდებულება შეიცვალა მას შემდეგ, რაც მ. ლედერერმა თ. სელესკოვიჩთან ერთად განიხილა თარგმანი, როგორც ინტერპრეტაციული მოდელი და გააკეთა დასკვნა: თარგმნის პროცესში სწორედ მთარგმნელი ასრულებს უმნიშვნელოვანეს როლს. გ. გაჩეჩილაძის აზრით: „...მთარგმნელის შემოქმედებითი მეთოდი შეესაბამება მის მსოფლმხედველობას. მთარგმნელი ასახავს თავისი მსოფლმხედველობის შესაბამისად შერჩეულ დედნის სინამდვილეს ამ უკანასკნელის შინაარსისა და ფორმის ერთიანობაში, მთელისა და ნაწილის ურთიერთმიმართებაში“ (გაჩეჩილაძე 1959:122). იგი ეწინააღმდეგება იმ აზრს, რომ თითქოს მთარგმნელმა თავისი პიროვნება მთლიანად უნდა დაუმორჩილოს სათარგმნი ავტორის პიროვნებას და რომ მისთვის შეუძლებელია, საკუთარი ინდივიდუალობის შენარჩუნება. უფრო მეტიც, ყოველი თარგმანი ატარებს მთარგმნელის ინდივიდუალობის ნიშანს.

სამეცნიერო ტექსტებისგან განსხვავებით მხატვრული თარგმანი არ შეიცავს ობიექტურ ფაქტებს. იგი წარმოადგენს ავტორის სუბიექტურ დამოკიდებულებასა და შეხედულებებს ამა თუ იმ საკითხზე. მისი მიღება სხვადასხვა მკითხველის მიერ სხვადასხვაგვარად

ხდება; აქედან გამომდინარე მთარგმნელი პირველ რიგში თვითონ არის მკითხველი, რომელსაც გააჩნია კითხვის საკუთარი პარამეტრები. მთარგმნელის საკუთარი ინტერპრეტაცია მხატვრული ტექსტის თარგმნის პროცესში განისაზღვრება მხატვრული თარგმანის თეორიებით, რომლებსაც ვერცერთი მთარგმნელი ვერ აუვლის გვერდს, თუმცა ჯ. კეტფორდის აზრით, თარგმნის პროცესის ნებისმიერ შემთხვევაში შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღება დამოკიდებულია მთარგმნელის სუბიექტურ ცოდნასა და ინტუიციაზე.

კარგი მთარგმნელის მიზანი ყოველთვის არის იმ აზრის მიტანა მკითხველამდე, რომლის გამოხატვაც სურდა ავტორს. ედმონდ კარი აღნიშნავდა, რომ მთარგმნელისთვის გაცილებით რთულია ტექსტიდან აზრის გამოტანა, ვიდრე დისკურსიდან. „ტექსტი დაშორებულია იმ გარემოებებს, რომლის დროსაც ის იქნა შექმნილი; ავტორი და მკითხველები მხოლოდ ფორმით არიან დაკავშირებული და ამიტომ, მრავალი სახის ინტერპრეტაციაა შესაძლებელი“ (ლედერერი 2013:20). მთავარი საკვლევი ობიექტი, რომელსაც თარგმნის ინტერპრეტაციული თეორია განიხილავს, არის აზრი. „ჟან-პოლ სარტრი თავის ნაშრომში: რა არის ლიტერატურა?“ წერდა: „აზრი თავიდანვე არ არის ჩადებული სიტყვებში, პირიქით თავად ის იძლევა საშუალებას თითოეული სიტყვის მნიშვნელობა გავიგოთ; ლიტერატურის ობიექტი, თუნდაც ის მეტყველების მეშვეობით რეალიზდებოდეს, არასოდეს არაა მოცემული მეტყველებაში; [...] ასე, რომ ერთ წიგნში ასი ათასი ერთმანეთის მიყოლებით ჩამწკრივებული სიტყვა შეიძლება ისე იქნას წაკითხული, რომ ნაწარმოების აზრი უცებ არ გამოჩნდეს; აზრი არ არის სიტყვების ჯამი, აზრი არის მისი ორგანული მთლიანობა“ (ლედერერი 2013:28). მაშინ როცა მხატვრული თარგმანის ადეკვატურად გადმოცემა ითვალისწინებს ავტორის სტილის, ეროვნული სპეციფიკის, ისტორიულ-ლიტერატურული ფონის, დროისა და სივრცის მახასიათებლების, ასევე ენის თავისებურებების შენარჩუნებას.

დანიცა სელესკოვიჩი თავის ნაშრომში „ტრადუქტოლოგია ინტერპრეტაციასა და ლინგვისტიკას შორის“ „აზრს“ ენის მიღმა არსებულ მნიშვნელობას უწოდებს და თვლის, რომ ფრაზის „აზრი“ არის ის, რისი გამოხატვაც სურს ავტორს. რამდენადაც „აზრი“ არავერბალურია და ისეთი ინფორმაციის მატარებელია, რომელიც აღქმით ვლინდება,

მთარგმნელს მოეთხოვება სათანადო კოგნიტური ცოდნა, რათა თავი აარიდოს მთელ რიგ სირთულეებს - ტენდენციურობას, ტექსტის დამახინჯებას, მოვლენის მცდარად გადმოცემას და სხვ.

რამდენადაც აზრი ენის მიღმა არსებული მნიშვნელობაა და არ არის ვერბალური, ამიტომ მისი სწორად აღქმა და გაგება მთარგმნელისგან მოითხოვს სათანადო ცოდნას. დ. ფანჯიკიძის აზრით, მხატვრული თარგმანის კვლევისას ლიტერატურათმცოდნეები თარგმანს განიხილავენ, როგორც შემოქმედებით პროცესს, სადაც ლინგვისტური კანონზომიერებანი დაქვემდებარებულ როლს თამაშობენ. „ცხადია, არ შეიძლება არ ვაღიაროთ ისეთი ექსტრალინგვისტური ფაქტორების როლი, როგორიცაა საზოგადოებრივ-პოლიტიკური ვითარება, ლიტერატურული მიმდინარეობა, სტილი, ნაწარმოების ემოციური გარემო...“ (ფანჯიკიძე 1995: 56).

მხატვრული ნაწარმოების ინტერპრეტაციის პროცესში თარგმანის თეორეტიკოსები განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებენ მთარგმნელის სუბიექტურ დამოკიდებულებაზე სათარგმნი ტექსტის მიმართ; და ზოგ შემთხვევაში ამ მოსაზრებას გამართლებაც აქვს. თუმცა მისი არსებობა არ უნდა გადაიზარდოს პესიმისტურ მიდგომაში. მხატვრული ტექსტის სუბიექტური ინტერპრეტაცია, თუ იგი გარკვეულ რისკთან არის დაკავშირებული, არ შეიძლება იყოს მისაღები. უფრო მეტიც, ავტორის მიერ გამოთქმული აზრის ობიექტური ინტერპრეტაციისთვის აუცილებელია ერთგვარი კრიტერიუმების ჩამოყალიბება. ამ კრიტერიუმების ერთობლიობა წარმოადგენს ლიტერატურული ნაწარმოების ინტერპრეტაციის სტრატეგიას, რომელმაც შეიძლება მთარგმნელს მეგზურობა გაუწიოს პრაქტიკულ საქმიანობაში.

მხატვრული ნაწარმოები წარმოადგენს ხელოვნების ნიმუშს და შესაბამისად მისი თარგმნა ხელოვნებაა. მხატვრული თარგმანის, როგორც საერთოდ მხატვრული ლიტერატურის, განვითარება-განახლების ერთ-ერთი უდიდესი სტიმულია ლიტერატურული გემოვნების ცვალებადობა, ანუ.... განვითარება. მხატვრული ნაწარმოების დედანი ხელშეუხებელი და შეუვალია თითქმის ყოველ მის კომპონენტში, გარდა მისი იდეური დატვირთვისა, რომლის გაგებაზეც ხშირად მოქმედებენ ექსტრალიტერატურული ფაქტორები, რაც იწვევს საერთო იდეის ცალკეული

კომპონენტების აქტუალიზაციას დროის, ეპოქის მოთხოვნათა შეასბამისად“ (წიბახაშვილი 2000: 4).

თარგმანის თეორეტიკოსები ჯერ კიდევ ვერ თანხმდებიან იმაზე, შესაძლებელია თუ არა ინტერპრეტაცია. ზოგი მეცნიერი თვლის, რომ ინტერპრეტაცია აზიანებს ტექსტს, და რომ მხოლოდ ნიშნების შენარჩუნებით არის შესაძლებელი ავტორისადმი ერთგულების დაცვა. ზოგიერთი კი პირიქით ფიქრობს და უპირატესობას ანიჭებს ინტერპრეტაციულ თარგმანს, რადგანც „არც ერთი თარგმანი, როგორი სიტყვასიტყვითიც არ უნდა იყოს იგი, ვერასოდეს ვერ განხორციელდება მხოლოდ ენის დონეზე. ისინი ვინც სიტყვების ერთგულებას იცავენ, დროდადრო აუცილებლად მოუწევთ დადგენილ შესატყვისებზე უარის თქმა, რომ აზრი ეკვივალენტებით გამოხატონ. ეს კი გულისხმობს ექსტრალინგვისტური ცოდნის გამოყენებას არამხოლოდ ტექსტების გაგებისას, არამედ მათი ხელახალი გამოხატვისას“ (ლედერერი 2013: 37).

ამ დაკვირვებებიდან გამომდინარე ნათელი ხდება, რომ თუკი მთარგმნელი კარგად ჩაწვდება ავტორის აზრს, მის ჩანაფიქრს და მიზანს, იგი შეძლებს თავიდან აიცილოს სუბიექტური ინტერპრეტაცია.

თეორიული მოსაზრებების ილუსტრირების პარალელურად შევეცდებით, გიჩვენოთ, თუ რამდენად შეძლო მთარგმნელმა ამ არცთუ მარტივი პრობლემის გადაჭრა. ზემოთ ჩამოთვლილი კონცეფციებიდან გამომდინარე საინტერესოა, რამდენად გაითვალისწინა მან ავტორის სუბიექტური დამოკიდებულება ამათუ იმ საკითხისადმი; მისი ცხოვრებისეული ხედვა, ფილოსოფიური და რელიგიური აზროვნება. თავისუფალი ინტერპრეტაციის ნიმუშები მრავლადაა თავმოყრილი „იესო, მე კაცისას“ მ. გიგინეიშვილის მიერ შესრულებულ თარგმანში.

განვიხილოთ რამდენიმე მათგანი:

„Many indeed are the owls who know no song unlike their own hooting“ (Gibran 1941: 100).

„ბევრი ყვავივითაა, ჰანგს არ ცნობს გალობად, თუ ყრანტალს არ ჩამოჰგავს“ (გიგინეიშვილი 2006:137).

დედანში არსებული სიტყვა შეიცვალა სხვა სიტყვით: ინგლისური “owl”- „ბუ“, მ. გიგინეიშვილმა თარგმნა როგორც „ყვავი“-“crow”.

”hoot” არის „ჰყვილი, კვილი”(to hoot – cry of an owl); სიტყვის ”song” ლექსიკონური მნიშვნელობაა „სიმღერა“, რომელსაც თარგმანში ორი შესატყვისი მიესადაგა: ჰანგი და გალობა (bird song). ზუსტი თარგმანი უნდა ყოფილიყო:

„ბევრი მართლაც ბუები არიან, რომლებიც არ ცნობენ არანაირ სიმღერას, თუ არ ჰგავს მათ საკუთარ კვილს“.

მთარგმნელმა „ბუს კვილი” ჩაანაცვლა „ყვავის ყრანტალით”. ჩვენი აზრით, აქ ჩანს ტექსტის გაქართულება, ანუ ქართულ ენობრივ და ფსიქოარელაში არსებული „ყვავის ყრანტალით” არის ინტერპრეტირებული „ბუების კვილი”.

შემდეგი მაგალითიც ამას მოწმობს:

„What flower save the lotus knows the waters and the sun? What heart save the lotus heart shall know both earth and sky?” (Gibran 1941:122).

„ვინ შეწყობია შრომანივით წყლის ჩქერსა და მზეს? ვის გაუღელავს გული თვისი ცისთვის მასავით?” (გიგინეიშვილი 2006:158).

როგორც ვხედავთ, მწერლის მიერ ნახსენები სიტყვები - „what“, „flower“, „save“, „lotus“, „knows“, „both“, „earth“ - დაიკარგა თარგმანში, სამაგიეროდ გაჩნდა ახალი სიტყვები: „ვინ“, „შეწყობია“, „შრომანი“, „ჩქერი“, „გაუღელავს“. სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასე იქნებოდა: „რომელმა ყვავილმა იცის წყლისა და მზის შესახებ, როგორც ეს იცის ლოტოსმა? ვისმა გულმა იცის იმდენი ცისა და მიწის შესახებ, რამდენიც ლოტოსის გულმა?” საინტერესოა, რატომ შეცვალა მთარგმნელმა სიტყვა „ლოტოსი” „შრომანიტ”?! „Lotus” ქართულადაც „ლოტოსია”, ხოლო „შრომანი“-ს ინგლისური შესატყვისი არის „Lilly”. (ა. მაყაშვილი „ბოტანიკური ლექსიკონი” მეცნ. თბ. 1991 წ.). რაც შეეხება „გული გაუღელავს”, უმჯობესი იქნებოდა „გული გადაუშლია”. ვნახოთ ამ სიტყვების განმარტება და დავრწმუნდებით: „გაღელავს საყელოს” იგივეა, რაც „საკინძეს გასწევ-გამოსწევს, ყელს (მკერდს) ნიშნავს - გულისგადაშლას; გულისნადებისგამხელას.

შემდეგი ნიმუში ასეთია.

“She lived alone, and the people of the country-side sought her in the maladies and she healed them with green herbs and with roots and flowers dried in the sun” (Gibran 1941:124).

„განმარტოებულად ცხოვრობდა. სნებაშეყრილი სოფლელები აკითხავდნენ და კურნავდა

მათ ლორთქო ბალახბულახით, მზეზე გამომხმარი ძირხვენეულითა და ყვავილებით” (გიგინეიშვილი 2006: 160).

ვნახოთ ამ პასაჟში არსებული სიტყვების ქართული მნიშვნელობები:

„sought“ – seek (sought) – look for; try to find;- ძებნა;

„melady“ – ავადმყოფობა აქ: სნეხაშეყრილი

„heal“ – მოშუშება, განკურნება;

„herb“ – სამკურნალო მცენარეები;

„root“ – ფესვი, ძირი აქ: ძირხვენეული

„green herbs“ – მწვანე სამკურნალო მცენარეები მთარგმნელმა შეცვალა „ლორთქო ბალახბულახით“, რომელიც ქართული ლექსიკისთვის ბუნებრივი ადეკვატია. „dried in the sun“ თარგმანში გადმოტანილია – „მზეზე გამომხმარი“, აქ უკეთესი იქნებოდა ყოფილიყო უბრალოდ „გამხმარი“, რამდენადაც „გამომხმარი“ უარყოფით ემოციას იწვევს, მაგ. სიძველისგან გამომხმარი პური, ანუ ცუდი, საკვებად უვარგისი. „გამომხმარი“ ყვავილი უსიამოვნო მოსასმენია.-მართალია „გამომხმარი“ ლიტერატურული ფორმაა მაგ. მზეზე გამომხმარი თიხა, გამომხმარი რცხილის შეშა; თუმცა ვფიქრობთ, აქ სიტყვა „გამომხმარი“ ცოტა უსიამოდ ხვდება ყურს.

საინტერესო ინტერპრეტაციულ თარგმანს ვხვდებით შემდეგ მაგალითებშიც:

“I deemed her old while she was young, for there was a harvest in her blossoming and ripe fruit in her spring” (Kahlil Gibran 1941: 157).

„ნორჩი იყო, მაგრამ გონებით მხცოვანს ჰგავდა. ყვავილობის ჟამიც დასდგომოდა და თან რთვლობის ჟამიც, მისი სიცოცხლის გაზაფხული მწიფე ნაყოფით ჩამოხუნძმულიყო” (გიგინეიშვილი 2006: 192).

სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასე იქნებოდა:

„მე მივიჩნიე იგი მოხუცად, თუმც ახალგაზრდა ყოფილა ქალი, და ჰგავდა იგი ყვავილობის ჟამს აღებულ მოსავალს და გაზაფხულზე დამწიფებულ ხილს.” თარგმანში დამატებულია სიტყვები: „ნორჩი”, „გონებით”, „რთვლობის”, „სიცოცხლის”, „ჩამოხუნძმულიყო”.

“These valleys shall be barren,

And we shall have naught but dried fields and arid,
All green things will parch in the sun,
And our orchards will bring forth sour apples,
And our vineyards bitter grapes,
We shall thirst for your wine,
And our nostrils will long for your fragrance” (Gibran 1941:184).

„ეს ველ-მინდვრები გვალვისაგან დაიშაშრება,
მოლი დაღრება, თაკარა მზე დაგვალავს ყანებს,
ხეხილის ბაღი გამოიტანს პანტას, მაჟალოს,
და ჩვენი ზვრები მწკლარტე ყურძენს მოგვანატრებენ,
და მოგვწყურდება ღვინო შენი, სურნელი შენი” (გიგინეიშვილი 2006:219).

დედანში არსებული სიტყვები: „barren“ - „უნაყოფო”; „naught“ - „არაფერი, არარა”; „arid“ - „მშრალი, უწყლო; უნაყოფო”; „parch“ - „1. გატრუსვა, გარუჯვა; 2. გაშრობა” - საერთოდ დაიკარგა თარგმანში და მათ ნაცვლად გაჩნდა სხვა სიტყვები და ფრაზები:

„დაიშაშრება” - დასერვა, დაჭრა (ზედაპირისა); დასკდომა, დახეთქა (კანისა).

„დაღრება”-დაჭკნება.

„დაგვალავს”, გვალვა გამოაშრობს (ნიადაგს); ზრდას შეუჩერებს და დააჭკნობს (მცენარეულობას), - დაწვავს, გაახმობს.

„გვალვისაგან დაიშაშრება”, „მოლი დაღრება”, „თაკარა მზე”, „დაგვალავს ყანებს”, „ხეხილის ბაღი”, „პანტა, მაჟალო” - თავისუფალი ინტერპრეტაციის მშვენიერი მაგალითებია.

დედნის ტექსტის ინტერპრეტაციის საინტერესო ნიმუშია შემდეგი მონაკვეთის თარგმანი:

“You and I know the jugglers of words who would honour only a greater juggler, men who carry their heads in baskets to the market-place and sell them to the first bidder” (Gibran 1941: 100).

„თქვენც იცნობთ და მეც ვიცნობ გაქნილ გაიძვერებს, ლაქრდიანი ენა რომ აქვთ და პატივს რომ მიაგებენ მხოლოდ მათზე უფრო ენააღესილთ. ეგენი ბამბას აჩხრიალებენ და ოქროდ ასაღებენ” (გიგინეიშვილი 2006:137).

„juggler“ – ოინბაზი, თვალთმაქცი თარგმნილია როგორც „გაქნილი გაიძვერა“ „a greater juggler“ –უფრო თვალთმაქცი (შდრ. ხარისხი) თარგმნილია, როგორც „მათზე უფრო ენააღესილთ“. რაც დედნისეული სიტყვის აზრობრივი ინტერპრეტაციაა. და ბოლო ფრაზაც “men who carry their heads in baskets to the market-place and sell them to the first bidder“-რომლის სიტყვა- სიტყვითი თარგმანი ასეთია: „ადამიანებს, რომელთაც თავიანთი ჭკუა-გონება კალათებით მიაქვთ ბაზარში და მიჰყიდებიან პირველივეს, ვინ შეევაჭრება.“ ქართულ თარგმანში გადმოღებულია ქართული იდიომური შესატყვისით „ეგენი ბამბას აჩხრიალებენ და ოქროდ ასაღებენ.”

იგივე შეიძლება ითქვას შემდეგი მონაკვეთის თარგმანზეც:

“...and sometimes my soul was a begger and a wanderer, and sometimes it was a peincess in her garden” (Gibran 1941:104).

„...და სული ჩემი იყო გლახაკი, მიუსაფარი, ზოგჯერ კი სული ჩემი ჰგავდა ასულს მეფისას, თავის წალკოტში შვებულს და ნეტარს” (გიგინეიშვილი 2006:141).

„begger“ - მათხოვარი, გლახაკია;

„wanderer“ - მოხეტიალე, აქ: მიუსაფარი.

მთარგმნელმა დაამატა ეს ფრაზა: „თავის წალკოტში შვებულს და ნეტარს”, ნაცვლად ინგლისური - “... and sometimes it was a princess in her garden”, რომლის სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასეთი იქნებოდა: „და ზოგჯერ იგი იყო მეფის ასული თავის წალკოტში”.

ზოგ შემთხვევაში მთარგმნელი კიდევ უფრო შორდება ტექსტს და ხანდახან ეს ერთგვარ უზუსტობასაც ქმნის ორიგინალთან მიმართებაში. თვალსაჩინოებისთვის მოვიყვანოთ რამდენიმე მაგალითი:

„...but my wings enfolded my secret, and I was made warm” (Gibran 1941: 107).

„...მაგრამ თითქოს ფრთები შემესხა და სულში სითბო ჩამეღვარა” (გიგინეიშვილი 2006:148).

ამ წინადადებაში, ჩვენი აზრით, შინაარსი არასწორად არის გადმოცემული. ინგლისური სიტყვის “enfolded“ ქართული მნიშვნელობაა „შეხვევა, დაფარვა“, აქ კი ვკითხულობთ: „ფრთები შემესხა“. უნდა იყოს: „ჩემმა ფრთებმა დაფარა, შებურა ჩემი საიდუმლო და გამათბო“. მთარგმნელმა დაამატა: „ფრთები შემესხა“ და „სულში სითბო ჩამელვარა“.

განსაკუთრებით გვინდა, გამოვყოთ შემდეგი სტოფი:

“Take your hareps and let us sing

The fearless hunter on the hill,

Who marked the beast, and shot his viewless arrow,

And brought the horn and tusk

Down to the earth.” (Gibran 1941:114).

„ქნარი მოიმარჯვეთ, ერთად ვუგალობთ უდრეკ მონადირეს, კლდე-ღრეთა დამლახველს, - რომელმაც ნადირის გეში აიღო და სტყორცნა მას ისარი მიზანსაუცდენელი და დასცა მიწაზე, სისხლი ანთხევინა და დააყრევინა ჩლიქები და რქები“ (გიგინეიშვილი 2006:150).

თუ ტექსტს დაკვირვებით წავიკითხავთ, მივხვდებით, რას გულისხმობს ავტორი. თუმცა, სიდონელი ქალი, მღვდელთმომღვარი ქებას ასხამს და უმღერის „კლდე-ღრეთა დამლახველ, უდრეკ მონადირეს, რომელმაც „who marked the beast“ - „დაუმიზნა მხეცს, მიზანში ამოიღო მხეცი“ და „shot his viewless arrow“ „ესროლა (სტყორცნა) თავისი უხილავი, მიზანსაუცდენელი ისარი“ - ასეთია ზუსტი თარგმანი; მთარგმნელი კი შემდეგნაირად თარგმნის ამ პასაჟს: „...ნადირის გეში აიღო და სტყორცნა მას ისარი მიზანსაუცდენელი,...“ განმარტებით ლექსიკონში ვკითხულობთ: „გეში“ - დაკარგულის ან რაიმე სამიებლის მისაკვლევ ნიშანია. როგორც ვხედავთ, „გეში“ იგივე „კვალია, ნაკვალეია, კვალის მიგნება“, რომლის მიზანში ამოღება არაფრის მომცემია მონადირისთვის. მან უბრალოდ უნდა დაინახოს სამიზნე ანუ ნადირი, ისარი რომ ესროლოს. დედანშიც პირდაპირ წერს ჯიბრანი, რომ მონადირეს მხეცისთვის დაუმიზნებია და შესაბამისად, თავისი მიზანსაუცდენელი, უხილავი ისარიც უტყორცნია. („უხილავი“ ალბათ იმიტომ, რომ ისრის სროლის სისწრაფიდან გამომდინარე, შეუძლებელია მისთვის თვალის შევლება). მ. გიგინეიშვილი კი ამ თვისებას უკარგავს

„ისარს” და მხოლოდ „მიზანსაუცდენელობის” თვისებას უნარჩუნებს. ესეც ინტერპრეტაციული თარგმანია.

შემდეგი უზუსტობა, რომელიც არის ამ მონაკვეთში, ეხება არა მარტო დედნისეული სიტყვების შენაცვლებას სხვა სიტყვებით, არამედ ფრაზების გადაადგილებას და შინაარსის სრულ ცვლილებას: დედანში ვკითხულობთ: „...and brought his horn and tusk down to the earth” - „და მიწაზე ჩამოიტანა მისი რქა (horn) და ეშვი (tusk).

მთარგმნელის ვერსია კი ასეთია: „და დასცა მიწაზე და სისხლი ანთხევინა და დააყრევინა ჩლიქები და რქები.”

„ჩლიქი” ინგლისურ ენაზე არის “hoof”, რომელიც საერთოდ არ არის ორიგინალში, სამაგიეროდ არის ეშვი - “tusk” , რომელიც რატომღაც ჩლიქით შეიცვალა; რამაც აზრობრივი უზუსტობა გამოიწვია. გამომდინარე იქიდან, რომ ცხოველს „ჩლიქი” აქვს ფეხზე, ხოლო რქები თავზე და ეშვები ყბაზე. რაც შეეხება „სისხლი დაანთხევინა”-ს, სისხლი დედანში საერთოდ არ არის ნახსენები.

“I gaze upon the long shadows of sunset” (Gibran 1941:120).

„ისიც ვიცი, მზის ჩასვლისას ჩრდილები რატომ წაფერდებიან” (გიგინეიშვილი 2006:165).

ამ წინადადების სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასეთი იქნება: „მივშტერებივარ მზის ჩასვლისას დაგრძელებულ ჩრდილებს”. თარგმანში ოსტატურადაა გამოყენებული სიტყვა „წაფერდებიან”, რომელიც ჩრდილის დაგრძელების მნიშვნელობითაა ნახმარი. ენის განმარტებით ლექსიკონში ეს სიტყვა ასეა ახსნილი: „წაფერდებული” - რამდენადმე გადახრილი, ცალმხრივ გადაზნექილს (შენობა, ხე) ნიშნავს.

ზემოთ განხილული მაგალითებიდან გამომდინარე, შეიძლება ითქვას რომ, მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი ცდილობს ზუსტად მოძებნოს შესატყვისები და მოარგოს ქართულ ენობრივ სივრცეს, რათა უცხოენოვანი ტექსტი ახლობელი გახადოს ქართველი მკითხველისთვის. ვთვლით, რომ იგი ინტერპრეტაციას ახდენს ამ ტერმინის საუკეთესო გაგებით, რაც ნამდვილად არ არის იოლი.

1. 4. ტროპების თარგმნის თავისებურებანი

მთარგმნელისთვის ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანა მეტყველების უმნიშვნელოვანესი ელემენტის - ტროპის ადეკვატური თარგმანია.

„ტროპი“ (ბერძნ. შებრუნება) არის არაპირდაპირი, გადატანითი მნიშვნელობით გამოყენებული სიტყვა, სიტყვათშეთანხმება, გამოთქმა ან წინადადება, რომელიც საგანს ან მოვლენას უფრო მკვეთრად და ემოციურად წარმოაჩენს. კაცობრიობის განვითარების ადრინდელ საფეხურზე ტროპი, როგორც ასეთი, არ არსებობდა. სიტყვას და გამოთქმას მხოლოდ ერთი, პირდაპირი მნიშვნელობა ჰქონდა. მხატვრული აზროვნების განვითარების შედეგად გაჩნდა თვისებათა გადატანითობაც („ლიტერატურისმცოდნეობის ტერმინთა მოკლე ლექსიკონი“ გამომცემლობა „ნაკადული“, თბილისი: 1966). ტროპების შესწავლას საფუძველი ჩაეყარა ჯერ კიდევ ანტიკურ საბერძნეთში. ტროპებს შეისწავლიდა მეცნიერება, რომელსაც „რიტორიკა“ ერქვა. ანტიკურმა რიტორიკამ, რომლის ძირითადი მიზანი იყო ტექსტის მხატვრული „უზრუნველყოფა“, ანუ სათანადო ტროპებით „შემკობა“, უდიდესი როლი შეასრულა ესთეტიკისა და მხატვრული აზროვნების ჩამოყალიბებაში. შემდგომ ეპოქებში რიტორიკის საკითხებს მეცნიერების სხვადასხვა დარგი იკვლევდა. ჰუმანიტარული დისციპლინების წარმომადგენლები-ლინგვისტები, ლიტერატურის თეორეტიკოსები, ფილოსოფოსები, ლოგიკოსები აქტიურად იყვნენ ჩართული ამ საქმეში. განსაკუთრებული პოპულარობა ამ მიმართულებამ მეოცე საუკუნეში მოიპოვა. თანამედროვე ლინგვისტურ აზროვნებაში აღინიშნება დიდი ინტერესი ტროპის სახეობების მიმართ. კვლევისადმი მეცნიერული ინტერესი უფროდაუფრო ინტენსიურდება და ფართოვდება.

ტროპის სახეობებს შორის განსაკუთრებული ადგილი უკავია მეტაფორას. „მეტაფორა“ ბერძნული სიტყვაა და „გადატანას“ ნიშნავს. არისტოტელე, რომელამაც დაამკვიდრა ტერმინი „მეტაფორა“, წერდა: „მეტაფორა არის უცხო სიტყვის გადატანა ან გვარიდან სახეზე, ან სახიდან გვარზე, ან სახიდან სახეზე, ან ანალოგიის მიხედვით“ (პოეტიკა“, 21,22 „რიტორიკა“, 111, 2,4,9,11). სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, მეტაფორა მეტყველების ისეთი მექანიზმია, რომელიც ახდენს საგანთა ან მოვლენათა აღმნიშვნელი რომელიღაც კლასის ნიშან-თვისებათა გადატანას სხვა კლასის საგნებსა და მოვლენებზე. „მეტაფორა ტროპის

ერთადერთი სახეობაა, რომელიც განეკუთვნება ენის პლანს. ის არასოდეს ემთხვევა საკუთარ განმარტებას და მოძრაობს ორ-ენისა და მეტყველების-პლანებს შორის, სინტაგმად გარდაიქმნება და გვევლინება შედარების სახით" (ცანავა, მეტაფორა: 2009).

არისტოტელედან მოყოლებული ყველა ხელოვანი და მკვლევარი აღიარებს, რომ მეტაფორა არის ტექსტის მხატვრულობის ერთ-ერთი ძირითადი განმსაზღვრელი. როგორც მეოცე საუკუნის ცნობილი ესპანელი ფილოსოფოსი, პუბლიცისტი და საზოგადო მოღვაწე ხოსე ორტეგა-ი-გასეტი ამბობს: „მეტაფორა არის სამყაროს შეცნობის გასაღები“. უნდა აღინიშნოს, რომ მეტაფორამ ადგილი დაიმკვიდრა ყველა სფეროში. როგორც ზემოთ აღვნიშეთ, მეტაფორას შეისწავლის მეცნიერების სხვადასხვა დარგი.

საინტერესოა, ურთიერთმიმართების საკითხი მეტაფორასა და ტროპის სხვა სახეობებს შორის, განსაკუთრებით კი მეტაფორასა და შედარებას შორის, მათი აშკარა სიახლოვიდან გამომდინარე. მეტაფორის თეორეტიკოსები მეტაფორის შექმნის მთავარ ხერხად მიიჩნევენ შედარებიდან კავშირების - „როგორც“, („ისე“, „თითქოს“, „მსგავსად“...ინგლ. „like“) - ამოღებას.

შედარება შეიძლება გამოიხატოს ვითარებით ბრუნვაში დასმული სიტყვის საშუალებით. იგი შეიძლება მივიღოთ „ვით“, „ებრ“-ის დართვითაც. მეტაფორა ლაკონურია; იგი ამოკლებს მეტყველებას, შედარება კი პირიქით-განავრცობს.

მეტაფორასთან განსაკუთრებული დამოკიდებულება აქვს ალეგორიას. (ალეგორია - ბერძ. ნიშნავს „ქარაგმულად, სხვაგვარად გამოხატვას“). ალეგორიას, როგორც მხატვრულ ხერხს, ხშირად იყენებენ ლიტერატურაში. იგი გამოსახვის ფორმაა, რომელიც თავისთავად წარმოადგენს „შინაგანისა" და „გარეგანის" სინთეზს.

სიმბოლო (ბერძ. „პირობითი ნიშანი“) ტროპის ერთ-ერთი სახეა და იგი წარმოადგენს რომელიმე მოვლენის, საგნის ან ცნების შეცვლის მხატვრული წარმოსახვის შედეგს გარკვეული მსგავსების საფუძველზე. „სიმბოლოს“, როგორც ტერმინს, იყენებენ სხვადასხვა დარგში: ლოგიკაში, მათემატიკაში, სემანტიკაში, სახვით ხელოვნებაში, პოეზიაში და სხვ. მისი როლი განსაკუთრებულია თეოლოგიაში, სადაც სწორედ სიმბოლო წარმოადგენს სარწმუნოების ერთ-ერთ მთავარ სინონიმს. ქრისტიანული მწერლობის მკვლევარები ტექსტების მხატვრულ მხარეზე მსჯელობისას უპირატესად წინ წამოსწევენ სიმბოლოს,

ალეგორიასა და შედარებას, რაც თავად სასულიერო მწერლობის სპეციფიკითაა განპირობებული: „ღვთის I ხატი ქრისტეა... ადამიანი „სახის სახეა“...იგი ერთადერთია, რომელშიც გაერთიანებულია ღვთიური და ქვეყნიური".

საერთოდ, ქრისტიანული სასულიერო მწერლობა ყოველთვის ეფუძნებოდა ძველი და ახალი აღთქმის სახესა და ფორმას, მხატვრულ გემოვნებასა და დახვეწილ ენას. ამ ჟანრის ნაწარმოებები უხვად არის გაჯერებული „საღვთო წიგნებიდან" ამოღებული ციტატებით, მეტაფორებით, შედარებებით, ალეგორიებით, სიმბოლოებითა და სხვა სტილისტიკური ფორმულებით. სწორედ ამ ხერხს მიმართავს ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი თავის ნაწარმოებში, იყენებს რა სახარებისეულ მყარ შესიტყვებებსა და ენობრივ ფორმულებს. მისი ხატოვანი ენა ნასაზრდოებია ბიბლიური სიმბოლო-ალეგორიებითა თუ მდიდარი და ორიგინალური მეტაფორებითა და შედარებებით; რაც მისი მხატვრული აზროვნების უმნიშვნელოვანესი კომპონენტია.

მთარგმნელისათვის ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანა სწორედ ასეთი მეტყველების ელემენტების ადეკვატური თარგმანია, რაც განსაზღვრავს თარგმანის წარმატებასა და მხატვრულ ღირებულებას; თუმცა გარკვეულ პრობლემასაც უქმნის მთარგმნელს. გარდა ამისა, ტროპის თარგმნისას მთარგმნელის მიზანია, დედნის ადეკვატური ესთეტიკური ემოციების აღძვრა მკითხველში, რაც ნამდვილად არ არის მარტივი.

მ. გიგინეიშვილი კარგად იცნობს მწერლის შემოქმედებას, მის სულიერ სამყაროს და ცდილობს, რაც შეიძლება მეტი ემოციურობით გადმოიტანოს იგი ქართულ ენობრივ გარემოში. ამასთანავე აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ მთარგმნელმა ზედმიწევნით იცის სახარების ტექსტი, რაც კარგად ჩანს მის თარგმანში.

ტროპის სახეობებიდან გამოვყოფთ მეტაფორას და შედარებას და სწორედ მათ შესახებ ვისაუბრებთ. განვიხილოთ შემდეგი მაგალითები:

“You are the salt of the earth; should the salt lose its savour wherewith shall the food of man’s heart be salted?” (Gibran 1941: 37).

„თქვენ ხართ მარილი ქვეყნისა. უკეთუ მარილი განქარდეს, რით დამარილდეს საზრდელი კაცისა გულისა?“ (გიგინეიშვილი 2006:75).

ვნახოთ, როგორია სახარების ეს მონაკვეთი:

“Ye are the salt of the earth: but if the salt have lost his savour, wherewith shall it be salted?...” (St. Matthew 5:13).

„თქვენ ხართ მარილი ქუეყანისაი; უკეთუ მარილი იგი განქარდეს, რაითა-მე დაიმარილოს?“ (მათე 5:13).

როგორც დავინახეთ, მწერალი მცირეოდენი ცვლილებით იმეორებს სახარების სიტყვებს და მთარგმნელიც თითქმის ზუსტად ახდენს მის გადმოქართულებას.

„თქვენ ხართ მარილი ქვეყნისა“-სიტყვასიტყვითაა ნათარგმნი. შემდგომ- “should the salt savour“- უნდა იყოს: „მარილს თუ სხვა გემო ექნება“, ტექსტში კი ასეა: „უკეთუ მარილი განქარდეს...“ "food of man's heart" უნდა იყოს - „კაცის გულის საკვები“, აქ კი ზუსტი თარგმანია: „საზრდელი კაცისა გულისა“.

გავანალიზოთ ეს მაგალითი: მოვიშველიებთ ისევ სახარების ტექსტის განმარტებას.

„თქვენ ხართ მარილი ქვეყანისაი..." ასე მიმართავს მაცხოვარი თავის მოწაფეებს, აკისრებს რა მათ უდიდეს მისიას კაცობრიობის წინაშე-ცოდვით დამძიმებულ დედამიწას უქადაგონ ქრისტეს სწავლება და თითოეული ადამიანის ყურამდე მიიტანონ ჭეშმარიტი სიტყვა. როგორც მარილით ხდება საზრდელი გემრიელი, ასეთივე ძალა ექნებოდა მოციქულთა ქადაგებასაც. „უკეთუ მარილი იგი განქარდეს..." და თუ მარილი დაკარგავს გემოს და აღარ ექნება თავის პირვანდელი ძალა, მაშინ იგი უვარგისი ხდება გამოსაყენებლად; ანუ მასწავლებელი, რომელიც დაკარგავს გონიერებას და ვეღარ შეძლებს სწავლებას, მაშინ მისი შრომა არათუ ფუჭი, არამედ დანაშაულის ტოლფასი ხდება(მათეს სახარების განმარტება, საუბარი 15; წმიდა იოანე ოქროპირი კონსტანტინეპოლის მთავარეპისკოპოსი, თბილისი, 2009).

“You and your neighbour are two seeds sown in the field. Together you grow and together you shall away in the wind. And neither of you shall claim the field. For a seed on its way to growth claims not even its own ecstasy” (Gibran1941: 53).

„შენ და მოყვასი შენი ორი მარცვალი ხართ, ველად დათესილი. ერთად იზრდებით და ერთად გარწევთ ქარი. ნურც ერთი ნუ გაუნაწყენდებით ველს. რამეთუ მარცვალი ისე იზრდება, არც ველს, არც მიწას და არც თავის საკუთარ ძალას არ ემდურის“ (გიგინეიშვილი 2006: 93).

“your neighbour” „შენი მეზობელი, ნათესავი, მოყვასი” აქ: „მოყვასი შენი” მოყვასი ლათ. *proximus*, აღმატებითი ხარისხის ფორმაა სიტყვისა „პროპე”- „ახლობელი”, It. *Prossimo*. ისრაელში ასეთად მიიჩნეოდა ადამიანი, რომელიც არ განეკუთვნებოდა გვარს, მაგრამ გვარის ახლობელი იყო, როგორც თანამემამულე და ღმრთის ხალხის წარმომადგენელი (ეს. 20:16; ლევ. 19:13.16.18; რჯლ. 5:1; 24:14, შმდ.; იერ. 22:13; მალ. 3:5), აგრეთვე ქვეყანაში მცხოვრები უცხოელი (ეს. 22:20; ლევ. 19:34; რჯლ. 10:18; 24:17; 27:19; ფსალმ. 146:9), ზოგჯერ მტერიც (ეს. 23:4, შმდ.; პროკლ. 25:21; იერ. 15:11). იესო ამ ცნებას ყველა ადამიანზე ავრცელებს (მათ. 5:44, შმდ.; ლუკ. 10:25-37; იოან. 13:34, შმდ.; რომ. 13:8, შმდ.; გალ. 6:2.10) და აცხადებს, რომ ყოველი ადამიანი ისევე უნდა გვიყვარდეს, როგორც უნდა გვიყვარდეს ღმერთი (მათ. 22:36-40; მარკ. 12:28, შმდ.; ლუკ. 10:25, შმდ.; 1 იოან. 4:20). კეთილი სამარიტელის იგავში აღნიშნულია, რომ მოყვასი ის კი არ არის, რომელიც ჩვენ გვიკეთებს სიკეთეს, არამედ ნებისმიერი ადამიანი, რომელსაც შეიძლება სიკეთე გავუკეთოთ (ლუკ. 10:25-37).

“together you shall away in the wind”- სიტყვასიტყვით: „ერთად იხრებით, დაშორდებით ქარში” თარგმანში კი ვკითხულობთ: „ერთად გარწევთ ქარი”. *Swing, swung, swung* –1) რწევა, რხევა, რყევა, ქანაობა; გაქანება, მოქნევა; გაქანება.

საინტერესოდ არის ნათარგმნი შემდეგი ფრაზა, რომელშიც აზრის გასამძაფრებლად მთარგმნელმა დაამატა მთელი რიგი სიტყვებისა. მაგალითად, დედანში ვკითხულობთ:

“For a seed on its way to growth claims not even its own ecstasy” ამ მონაკვეთის ზუსტი თარგმანი ასე იქნებოდა: „მარცვალი აღმოცენების, გაზრდის გზაზე არაფერს საჭიროებს”. თარგმანში კი ასეა: „რამეთუ მარცვალი ისე იზრდება, არც ველს, არც მიწას და არც თავის საკუთარ ძალას არ ემდურის.” „ველს, მიწას”-მთარგმნელს ეკუთვნის.

შემდეგი ნიმუში ასეთია:

“He was a mountain burning in the night, yet He was a soft glow beyond the hills. he was a tempest in the sky, yet He was a murmur in the mist of daybreak. He was a torrent pouring from the heights to the plains to destroy all things in its path. And He was like the laughter of children” (Gibran 1941: 7).

„იგი მთა იყო. ღამის წკვარამში ალავარდნილი მთა. თან იგი რბილი შუქი იყო მთების მიღმა ამონათებული. იგი ბობოქარი ქარიშხალი იყო და თან განთიადისას ნისლის გაფაჩუნება იყო. იგი ცათა სიმაღლიდან ბარად ჩამოქცეული დელგმა იყო, ყველაფერს რომ დააქცევს თავის გზაზე. თან იესო ბავშვის ღიმილს ჰგავდა” (გიგინეიშვილი 2006: 104).

“burning in the night“-„ღამის წკვარამში ალავარდნილი;

“a soft glow“-„რბილი შუქი”;

“tempest in the sky“- „ბობოქარი ქარიშხალი”;

“murmur in the mist“- „ნისლის გაფაჩუნება”;

„from the heights”-„ცათა სიმაღლიდან”;

“a torrent pouring“-„ჩამოქცეული დელგმა”;

“laughter of children“- „ბავშვის ღიმილი”.

უნდა ითქვას, რომ თარგმანი არათუ ჩამოუვარდება დედნის ენის მუსიკალურობას და ტკბილხმიანობას, არამედ ქართველისთვის ძალიან ახლობელი, კარგად გასაგები და ემოციურადაც აღსაქმელია, რაც უდავოდ მთარგმნელის ოსტატობაზე მეტყველებს. ზუსტი თარგმანი ასე იქნება: „ის იყო მთა, რომელიც იწვოდა ღამეში, თუმცა გორაკებს იქით სუსტ ნათებად მოჩანდა. ის იყო გრიგალი ცაში, თუმცა ის იყო შრიალი, ფაჩუნი განთიადის ბურუსში. იგი იყო ნიაღვარი სიმაღლიდან ბარისკენ ჩამომავალი, რომელიც თავის გზაზე ყველაფერს ანგრევს და ანადგურებს. და იგი ასევე ჰგავდა ბავშვების სიცილს”.

ვნახოთ შემდეგი ნიმუში:

“For in His voice there was the laughter of thunder and the tears of rain, and the joyous dancing of trees in the wind” (Gibran 1941: 6).

სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასე იქნებოდა:

„მის ხმაში იყო მრისხანება (გვრგვინვა, ჭექა, ქუხილი) და წვიმის ცრემლები, და ხეების მხიარული ცეკვა ქარში.”

მ. გიგინეიშვილმა კი პოეტური ექსპრესიულობით შეძლო ამ ტროპების თარგმნა:

„მის ხმაში გრგვინვა იცინოდა, წვიმა იცრემლებოდა, ქარში ხეების ხალისიანი ფერხული მოისმოდა” (გიგინეიშვილი 2006: 11).

“the laughter of thunder”- „მის ხმაში გვრგვინვა იცინოდა”;

“the tears of rain” - „წვიმა იცრემლებოდა”;

”joyous dancing of trees”- „ხალისიანი ფერხული”.

ვნახოთ მეტაფორების ის ნიმუშები, სადაც თარგმანი თითქმის სიტყვასიტყვით არის შესრულებული:

“The earth was fragrant, and like the daughter of a king at her wedding-feast, she wore all her jewels. And the sky was her bridegroom” (Gibran 1941: 37).

„მიწას სურნელი ასდიოდა და თითქოს ყველა თავისი სამკაულით გამობრწყინებულიყო, როგორც ასული მეფისა ქორწინების დღეს. ზევსა სასიძო იყო მიწისა” (გიგინეიშვილი 2006: 74).

“Then in the face of Jesus I saw, as it were the rocky heights of Lebanon” (Gibran 1941: 81).

„მაშინ იესოს სახეზე ლიბანის პიტალო ქარაფები ვიხილე თითქოს” (გიგინეიშვილი 2006: 119).

ეს მეტაფორა, შეიძლება ითქვას, მაცხოვრის სახის აღწერის შესანიშნავი ნიმუშია; როდესაც ავტორმა სიმკაცრე და შეუვალობა ქრისტეს ბუნებისა კლდის სიმტკიცეს შეადარა; რაც ქართულ თარგმანშიც ადვილად აღქმადია.

საინტერესო ნიმუშია შემდეგი მეტაფორა, რომელიც აზრობრივი ანუ დინამიკური ეკვივალენტობის შესანიშნავ მაგალითს წარმოადგენს:

“He was but a youth. Spring had not yet given Him full bread, And His summer was still young in His field” (Gibran 1941: 114).

„იგი ყრმა იყო, უწვერული ყრმა, ედგა სიცოცხლის აპრილ-მაისი და ჯერ ზაფხული მას არ სწევოდა” (გიგინეიშვილი 2006: 151).

ამ შემთხვევაში მთარგმნელმა შეიტანა გარკვეული ცვლილებები. მაგ: სიტყვები „აპრილ-მაისი”, ინგლისური-“spring”- „გაზაფხული”-ს ნაცვლად, საქმე გვაქვს რთულ მეტაფორასთან. ჩვენ ვფიქრობთ, აქ მთარგმნელმა ემოციური სიმდაფრე მისცა ტექსტს და ამავე დროს თხრობის ესთეტიკური მხარეც გაითვალისწინა და წელიწადის დროების მხოლოდ მშრალად ჩამოსახელების ნაცვლად გამოიყენა პოეტური ფრაზა: „აპრილ-მაისი”.

როგორც ვნახეთ, მეტაფორის შემეცნებითი და ესთეტიკური ღირებულება საკმაოდ დიდია როგორც დედანში, ასევე თარგმანშიც; მაგრამ ამავე დროს, გასათვალისწინებელია ის წესი,

რომ მეტაფორის შინაარსის სწორი ამოცნობა დიდ წილად დამოკიდებულია მკითხველის ალლოზე, მის გონებრივ უნარზე და მხატვრული გემოვნების განვითარებაზე; ამ ნაწარმოების აღქმისთვის კი საჭიროა სახარებისეული ტექსტის ცოდნა, რათა ბევრ კითხვას, რომელიც გზადაგზა გაუჩნდება მკითხველს, პასუხი გაეცეს.

დედანში და შესაბამისად ქართულ თარგმანშიც ასევე მრავლად არის შედარებების საინტერესო ნიმუშები:

“And His face shone like molten gold”(Gibran 1941: 3).

„მისისახესხვისსროდაბაჯაღლოქროსავით” (გიგინეიშვილი 2006: 40).

ინგლისურისიტყვა “like”- (ზედ.) „მსგავსი”; (ზმნზდ.) „როგორც, მსგავსად” თარგმანშიშედარებამიღებულიათანდებული „ვით”-ისდართვით.

“And He spoke in a voice terrible as the thunder of the sky” (Gibran1941: 3).

„და თქვა მან გრგვინვასავით ზარდამცემი ხმით” (გიგინეიშვილი 2006: 41).

ამ შემთხვევაში ინგლისური სიტყვა “as” - „როგორც”, „ასე”, „ასევე” თარგმნილია ისევე, როგორც წინაშე ემთხვევაში „ვით” თანდებულის დართვით.

“Shall He whose wings encircle the earth seek shelter in a nest abandoned and forgotten”(Gibran 1941: 4).

„მან, ვისი ფრთებიც დედამიწას გარეშემოწერს, სავანედ და თავშესაფრად ვით ეძიოს მიგდებულ-მივიწყებული ბუდე?!” (გიგინეიშვილი 2006: 41).

ამ წინადადების თარგმნისას ინგლისური სიტყვა “shall”, რომელიც არის მეშველი ზმნა და იხმარება მყოფადი დროის მისაღებად, ნათარგმნია როგორც „ვით”, ოღონდ არა როგორც თანდებული, არამედ როგორც მაკავშირებელი სიტყვა. თუმცა დედანში მისი ანალოგი არ არის.

“His heart was a winepress. You and I could approach with a cup and drink therefrom” (Gibran 1941: 66).

„მისი გული საწნახელივით იყო. ჩვენც შეგვეძლო თასით ხელში მივახლებოდით და შეგვესვა” (გიგინეიშვილი 2006: 105).

„მისი გული იყო საწნახელი”- ნათარგმნია: „მისი გული საწნახელივით იყო”- გამოყენებულია შედარება „- ვით” თანდებულის საშუალებით.

შემდეგი ნიმუშებიც საინტერესო მასალას იძლევა ამ თვალსაზრისით:

“...he was still if he had been carved out of stone, like the statues in Antioch and other cities of the North Country” (Gibran 1941: 12).

„ქვისგან გამოქანდაკებულ ძეგლს ჰგავდა, ანტიოქიაში ან ჩრდილო მხარის რომელიმე სხვა ქალაქში აღმართულს” (გიგინეიშვილი 2006: 50).

“Weaklings, whom you call sinners, are like the featherless young that fall from the nest. The hypocrite is the vulture waiting upon a rock for the death of the prey”(Gibran 1941: 35).

„ჯაბანი, რომელსაც შენ ცოდვილს უწოდებ, შეუბუმბლავბარტყს ჰგავს, ბუდიდან გადმოვარდნილს. პირმოთნე კი სვავია, კლდის ქიმზეა დადარაჯებული და ელოდება მსხვერპლის სიკვდილს” (გიგინეიშვილი 2006: 73).

“He was like poplars shimmering in the sun; And like a lake among the lonely hills, shining in the sun; And like snow upon the mountain heights” (Gibran 1941: 63).

„მცხუნვარე მზეში მოციმციმე ვერხვს ჰგავდა იგი. მთებში ჩაკარგულ, მზეში მბზინავ ტბას ჰგავდა იგი. სპეტაკ თოვლს ჰგავდა, მოქათქათეს მთათა მწვერვალზე” (გიგინეიშვილი 2006: 101).

ეს სურათი შეიძლება ჩაითვალოს თარგმანის ერთ-ერთ საუკეთესო ნიმუშად თავისი პოეტური და ემოციური შინაარსის გამო. ავტორის მიერ აღწერილი ზემოთხსენებული პეიზაჟის თარგმნისას მთარგმნელი ქმნის თავისებურ მხატვრულ სახეებს, რაც მკითხველზე დიდ შთაბეჭდილებას ახდენს. ვერხვის ვერცხლისფერი შეფერილობის ფოთლები მცხუნვარე და კაშკაშა მზის სხივებზე ისე ელვარებდა, რომ ცახცახის შთაბეჭდილებას ქმნიდა. “a lake among the lonely hills”- ინგლისური სიტყვა “lonely”-„განმარტოებული; მოწყენილი” საერთოდ ამოვარდა თარგმანში, სამაგიეროდ მივიღეთ გამხატვრულებული თარგმანი - „მთებში ჩაკარგული”.

“shining in the sun” -„მზეში მბზინავია”;

“snow upon the mountai heights”- „თოვლი მთის სიმაღლეებზე“-ასეთია ამ ფრაზის ზუსტი თარგმანი. აქაც საინტერესო ხერხს მიმართვს მთარგმნელი და შესანიშნავად გადმოაქვს ქართულად პეიზაჟის მძაფრად აღსაქმელად: „სპეტაკი თოვლი“, „მოქათქათე“, „მთათა მწვერვალები“. ამ მაგალითში დედანში სულაც არ არის ნახსენები სიტყვა “ like”.

ცხადია, მხოლოდ აზრობრივი სიზუსტე არ არის საკმარისი მხატვრული თარგმანის შესრულებისას. მთარგმნელმა ასევე უნდა შეძლოს თავისი შემოქმედებითი ფანტაზიის საშუალებით მხატვრულად დატვირთოს კონტექსტში მოცემული თითოეული ლექსიკური ერთეული. ამის ნიმუშია შემდეგი წინადადება:

“Doubt is a foundling unhappy and astray and though his own mother who gave him birth should find him and enfold him, he would withdraw in caution and in fear” (Gibran 1941: 74).

„ექვი უპატრონო ბავშვს ჰგავს, გაუბედურებულ-გაგარეულებულსა და გზასაცდენილს. მშობელმა დედამ რომც იპოვოს და გულში ჩაიკრას არ მიენდობა, დაფრთხება და შორს გაიჭრება” (გიგინეიშვილი 2006: 112).

“doubt“ - ეჭვი;ეჭვი,

“foundling“ -ნაპოვნი, მიგდებული ბავშვი (მშობლებისაგან მიტოვებული);

“unhappy“ -უბედური;

“astray“-the right path, esp. (fig) into doing wrong,- გზასაცდენილი.

“enfold“ -შეფუთვა, გახვევა;

“withdraw“ -უკან გაწევა, უკან დახევა;

“caution“ -სიფრთხილე, გაფრთხილება;

“in fear“ -შიში, დაშინება.

ვნახოთ შედარებები:

“foundling ” - „უპატრონო ბავშვი“;

“astray ” – „გაუბედურებულ-გაგარეულებული და გზასაცდენილი“;

“his own mother who gave him birth ” -„მშობელი დედა”.

ასეთივე შედარებაა გამოყენებული ამწინადადებაშიც:

“I often think of the earth as a woman heavy with her first child”(Gibran 1941: 69).

„ვფიქრობ, რომ დედამიწა ფეხმძიმე ქალს ჰგავს, პირმშოს მომლოდინეს” (გიგინეიშვილი 2006: 106).

“as a woman heavy with her first child“- „ქალი, დამძიმებული თავისი პირველი ბავშვით, ასეთია სიტყვასიტყვითი თარგმანი, ხოლო მ. გიგინეიშვილმა მშვენიერი შედარება გამოიყენა: „დედამიწა ფეხმძიმე ქალს ჰგავს, პირმშოს მომლოდინეს”.

შემდეგ ნიმუშში ვკითხულობთ:

“And when Stephen fell to earth he outstretched his arms as if he would die as his Master had died. His arms were spread like wings ready for flight” (Gibran 1941: 74).

„სტეფანე რომ მიწაზე დაეცა, ხელები გაშალა, თითქოს თავისი მოძღვარივით ჯვარზე მომკვდარიყოს. მკლავები ფრთებს მიუგავდა, თითქოს გასაფრენად იყო გამზადებული...” (გიგინეიშვილი 2006: 109).

“as“ -თითქოს; “like“ - თითქოს.

ძალიან საინტერესოდ არის ნათარგმნი შემდეგი ნიმუშები:

„When He smiled His smile was as the hunger of those who long after the unknown. It was like the dust of stars falling upon the eyelids of children. And it was like a morsel of bread in the throat” (Gibran 1941: 78).

„გაიღიმებოდა და ... მისი ღიმილი ჰგავდა წყურვილს, შეუცნობელისშე ეცნობით ატანილ ადამიანთა წყურვილს. ღიმილი მისი ვარსკვლავებიდან ჩამოცვენილ მოციმციმე ცახეს ჰგავდა, ბავშვის ქუთუთოზე შერჩენილს. ღიმილი მისი პურის ლუკმას ჰგავდა მოშიებულ კაცისას” (გიგინეიშვილი 2006: 115).

“hunger “ - „შიმშილი” აქ: ნათარგმნია როგორც, „წყურვილი”. „შეუცნობელის შეცნობით ატანილ ადამიანთა წყურვილი”-მთლიანად მთარგმნელის ინტერპრეტაციაა.

“dust of stars “-„ვარსკვლავების მტვერი” აქ: „ ვარსკვლავებიდან ჩამოცვენილ მოციმციმე ცახეს”.

morsel - ნაჭერი, ნატეხი. აქ: პურის ლუკმა “... a morsel of bread in the throat.” სიტყვასიტყვით: „პურის ნატეხი ყელში” მ. გიგინეიშვილმა კარგი ქართულით ჩაანაცვლა: „...პურის ლუკმას ჰგავდა მოშიებულ კაცისას”.

ასეთივე შესანიშნავი მაგალითია შემდეგი წინადადება:

“It was like a golden veil in the forest when autumn is upon the world. And sometimes it seemed like moonlight upon the shores of the lake” (Gibran 1941: 78).

„მისი სევდა ოქროსფერ რიდეს ჰგავდა, რომლითაც ტყეს შებურავს ხოლმე შემოდგომა. ზოგჯერ მისი სევდა მთვარის ნათელს ჰგავდა, ტბის ნაპირზე ჩაღვრილს, ილიმოდა და ... მისი ბაგეები თითქოს საქორწინო ჰანგს გალობდნენ” (გიგინეიშვილი 2006:115).

ამ წინადადების თარგმნისას მთარგმნელმა დაამატა მთელი ფრაზა, რითაც უფრო გააღამაზა და ემოციურად დატვირთა სათქმელი. „ილიმოდა და... მისი ბაგეები თითქოს საქორწინო ჰანგს გალობდნენ” დედანში მისი შესატყვისი არ არის. ასევე ძალიან საინტერესო შედარებებია: „ ოქროსფერი რიდე”, „ტყეს შებურავს”, „მთვარის ნათელი”, „ტბის ნაპირზე ჩაღვრილი” და ა. შ.

საინტერესოდ არის დახატული იესოს პორტრეტი ავტორის მიერ და კიდევ უფრო ხატოვნად თარგმნილი ქართულ ენაზე.

“When He was nineteen He was as comely as a hart, and His eyes were like honey and full of the surprise of a day” (Gibran 1941: 158).

„ცხრამეტი წლისა რომ მოიყარა, მშვენიერი სანახავი იყო, ირემს ჰგავდა, მის მზერაში თაფლის სიტკბოება იყო ჩაღვრილი და ნათელი დღით გაკვირვება იხატებოდა” (გიგინეიშვილი 2006: 194).

“comely“ - სანდომიანი

“a hart“ – ირემი

“surprise“- გაკვირვება, განცვიფრება; გაოცება, მოულოდნელობა, უეცრობა;

ამ წინადადების სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასე იქნებოდა:

„ როდესაც ის ცხრამეტი წლის იყო იგი ისეთი სანდომიანი იყო, როგორც ირემი, და მისი თვალები თაფლს ჰგავდა და სავსე იყო დღის გაკვირვებით”. ზუსტი თარგმანი ძალიან მშრალი და სადაა. სწორედ ამაში მდგომარეობს მთარგმნელის ოსტატობა, ისე გადმოსცეს აზრი, რომ მკითხველისთვის არამართო გასაგები, არამედ ყურისთვის ლამაზად მოსასმენიც იყოს. აქ გამოყენებული ქართული შესატყვისი შედარებები ამ მიზანს ემსახურება: „მოიყარა”; „მშვენიერი სანახავი”; „ირემს ჰგავდა”; „თაფლის სიტკბოება”; „ჩაღვრილი”; „ნათელი დღით”; „იხატებოდა”. განსაკუთრებით გვინდა გამოვყოთ შემდეგი ფრაზა:

„ნათელი დღით გაკვირება“. სიტყვა გაკვირება – „surprise“ თითქოსდა უადგილოდ გვეჩვენება ამ კონტექსტში, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ მწერლის დამოკიდებულებას თავისი პერსონაჟის მიმართ, მაშინვე ყველაფერი ნათელი ხდება. დავიწყეთ იქიდან, რომ მაცხოვარი ამ მოცემულ მომენტში ცხრამეტი წლის შესრულდა. მის ცხოვრებაში დასრულდა ყრმობის ასაკი ანუ მისი მიწიერი ცხოვრების განთიადი და დაიწყო ახალი, დღის სინათლით სავსე პერიოდი. ალბათ, სწორედ ამას გულისხმობდა ავტორი როდესაც წერდა „full of the surprise of day“ -- „დღის სინათლით სავსე“ იყო მისი გარეგნობა, რომელიც მნახველზე წარუშლელ შთაბეჭდილებას ახდენდა. ვფიქრობთ, მთარგმნელმა ზუსტად გაიაზრა ეს კონტექსტი და თარგმანშიც შესაბამისად გადმოსცა ავტორის ჩანაფიქრი.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, სიმბოლოს როლი განსაკუთრებულია ქრისტიანულ მწერლობაში. ჩვეულებრივი, თუნდაც მდიდარი და დახვეწილი ენა გრძნობადი სამყაროს გამოხატვას იყო მორგებული, ხოლო რაც შეეხებოდა ზეგრძნობადის გადმოცემას, აქ შედარებით რთულად იყო საქმე. არაერთი დიდი შემოქმედი დამდგარა ამპრობლემის წინაშე. ასეთ შემთხვევებში მხსნელად სწორედ „სიმბოლო“-ს მოიშველიებდნენ ხოლმე, რამეთუ „სიმბოლო სულიერი მნიშვნელობით დატვირთული ტევადი ხატია და ითავსებს იმ შინაარსს, რასაც ჩვეულებრივი ენობრივი ქსოვილი ვერ იტევს“ (გიგინეიშვილი 2006: 30). „შრომანი“, „ლიბანისკედარი“, „გზა“, „ქორწილი“, „სიძე“, „მწყემსი“, „ფარა“, „მოძიებულიცხვარი“, „ბჭე“, „სოფელი“ და მრავალი სხვა სიმბოლო გვხვდება ნაწარმოებში. საერთოდ, ჯიბრან ხალილის შემოქმედებაში უხვად არის სიმბოლოები. თხრობა მიზნად ისახავს იდეის წარმოჩენას, ხოლო მხატვრული ხასიათი და ეროვნული კოლორიტი ემსახურება იდეის განვითარებას. ამისთვის კი მწერალი კარგად იყენებს დასავლურ კულტურასთან შერწყმულ აღმოსავლურ ფილოსოფიას. მისთვის ზოგადსაკაცობრიო თემები არ არის დამოკიდებული კონკრეტულ დროსთან და სივრცესთან. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ჯიბრანის შემოქმედება არის „მთის მდინარე, რომელიც გადის ათასწლეულებს, შეედინება ოკეანის მდუმარე წყლებში და აღვიძებს დასავლეთის გასაოცარ იდეებს.“

მკვლევარი ნ. საყვარელიძე თავის ნაშრომში თარგმანის თეორიის შესახებ აღნიშნავს, რომ ნებისმიერი ჟანრობრივი სახის თარგმანი, მხატვრული იქნება ის თუ ინფორმაციული,

განხილულ უნდა იქნეს ფართო კონტექსტში, იმ სუბიექტურ-ფსიქოლოგიურ თუ სოციალურ-კულტურულ გარეუბრებში ფაქტორთა გათვალისწინებით, რომელთა ფონზეც იქმნებოდა, ერთი მხრივ, ორიგინალის და, მეორე მხრივ, თარგმანის ტექსტები. ჩვენ კი დავამატებთ, თარგმანის ღირსებად უნდა ჩაითვალოს ის, რომ მასში სრულად და ზედმიწევნით არის შენარჩუნებული ორიგინალის ინტონაცია და ზუსტად არის მოძებნილი ეკვივალენტები, რაც უდავოა, თარგმანის თვალსაზრისით საინტერესო ნიმუშებს იძლევა.

თავი 2

„წინასწარმეტყველი“

2.1. ბიბლიური სახეების და სიუჟეტების თარგმნითი თავისებურებანი

„წინასწარმეტყველის“ ქართულ თარგმანებში

“წინასწარმეტყველი” განეკუთვნება ბელეტრისტიკის ფუნქციურ სტილს. ჟანრის თვალსაზრისით, ამ წიგნში რამდენიმე ჟანრია გაერთიანებული, მათ შორის გამოიყოფა ე. წ. “სიბრძნის ლიტერატურა” და „ქადაგების” ჟანრი.

მეცნიერები მივიდნენ იმ დასკვნამდე, რომ ჩამოყალიბდა ე. წ. სინთეზური ფორმები; რაც ნიშნავს, რომ მწერალს შეუძლია, ერთი ჟანრის ელემენტები წარმატებით გამოიყენოს მეორე ლიტერატურული ჟანრის ტექსტში. მაგალითად: სამეცნიერო ბელეტრისტიკის ჟანრში ჩართოს სამეცნიერო ფუნქციური სტილისა და ბელეტრისტიკული სტილის ელემენტები. სინთეზური ჟანრის მშვენიერი მაგალითია ბიბლია, სადაც რამდენიმე ლიტერატურული ჟანრი - იგავ-არაკი, მატანე, ისტორიული თხრობა, ა. შ. გაერთიანებულია ეპიკურ ჟანრში.

ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის “წინასწარმეტყველი” რამდენიმე ჟანრის სინთეზურ ფორმად შეიძლება ჩაითვალოს. პირველი მახასიათებელი, რაც სიუჟეტში ცხადად იგრძნობა, არის “სიბრძნის ლიტერატურის” ჟანრის შტრიხები. ადამიანების ყოველდღიურ ყოფასთან დაკავშირებული საგნები, როგორცაა სახლები, ჭამა-სმა, სამოსი შესაძლოა მიმართებაში იყოს ისეთ მარადიულ, უნივერსალურ ცნებებთან, როგორიც არის: სიყვარული და სიკვდილი, დრო და ცოდნა, ღოვვა და რელიგია და ა. შ. ჯიბრანის „წინასწარმეტყველში” თვით ყველაზე ტრივიალური ნივთებიც კი ალეგორიულ დატირვას იძენს და ოსტატურად არის ჩაწნული ეპიკური თხრობის ქსოვილში.

მეორე დამახასიათებელი თავისებურება, რომელიც საშუალებას გვაძლევს “წინასწარმეტყველი” ეპიკური სინთეზური ჟანრის ნაწარმოებად მივიჩნიოთ, გახლავთ ის, რომ ყველა მოვლენა (თუმცა თხზულება მოქმედებებით დახუნძლული არ არის)

თითქოსდა ერთ დღეში ხდება. დრო უმნიშვნელოა, გარდა იმ ეპიზოდისა, სადაც ნათქვამია, რომ მთავარი გმირი მრავალი წლის მანძილზე ელოდებოდა თავის გემს. დრო გაყინულია, თითქოს ყველაფერი დროშია შეჩერებული.

ალმუსტაფას მოკლე საუბრები მცირე ქადაგებებს ჰგავს. ის მასწავლებელია, ხოლო ორფალესის მაცხოვრებლები – მისი მოწაფეები. მას “მასწავლებელს” უწოდებენ. ამ ჟანრის არსებითი მახასიათებლები კარგად ჩანს „წინასწარმეტყველში”: ალმუსტაფას გამონათქვამების აფორიზმული ეფექტი, მის მიერ გამოყენებულ სახეთა ალეგორიული ხასიათი, საგანთა, რომელთაც ის ეხება, ეპიკური ბუნება და მეტყველების აღმატებული ტონი. გარკვეული დოზით წამოდგენილია დიდაქტიკაც, მაგრამ დიდაქტიკურ-კომუნიკაციური ფუნქცია სრულყოფილ განხორციელებას მაინც ვერ ჰპოვებს. ჟანრის კანონების მიხედვით, ის აუცილებელია, თუმცა ეწირება თხრობის პოეტურ ტონს.

ქადაგება უპირატესად ზეპირი ჟანრია. ის ზეპირ შესრულებას გულისხმობს, თუმცა ხშირად სწორედ წერილობითი ფორმით იქმნება და იკითხება აუდიტორიის წინაშე. მისი ძირითადი ლინგვისტური ფუნქციებია კომუნიკაცია და ზეგავლენა. ჟანრის მიზანია აღძრას ძლიერი გრძნობები, გავლენა მოახდინოს ადამიანის შეხედულებებსა და სულიერ მდგომარეობაზე და, ამრიგად, მისი ცხოვრება უკეთესობისკენ შეცვალოს. თანამონაწილეთა კომუნიკაციის თვალსაზრისით, აქ ორი მხარეა ჩართული – მღვდელი (ჩვეულებრივ, მღვდელი წარმოთქვამს ქადაგებას) და აუდიტორია – მისი სამწყსო.

როგორც წესი, ქადაგების კომპოზიცია კომპლექსური არ არის. გვხვდება საკვანძო საკითხი ან გარკვეული პრობლემატიკის შემცველი განცხადება, რომელიც ფონს ქმნის თემის შემდგომი განვითარებისა და ინტერპრეტაციისთვის. ორატორის მიერ გაკეთებული განცხადებები და დასკვნები გამყარებულია სანდო წყაროებიდან მოხმობილი ციტატებით, (რომლებიც ჩვეულებრივ რელიგიური ბუნებისაა), ან კონტექსტის შესატყვისი სხვა მტკიცებულებებით.

მას შემდეგ, რაც მოხდება თემის გაშლა-განვითარება, ორატორი საბოლოო დასკვნებს აკეთებს და მოუწოდებს მსმენელს მისდოს მის რჩევა-დარიგებებს. ჟანრი იყენებს სხვადასხვა რიტორიკულ ხერხს. მათ შორის ყველაზე გავრცელებულია საზეიმო მიმართვა მსმენელისადმი - ორფალესის მკვიდრთათვის, ასევე რიტორიკული

კითხვები: "რა გეკუთვნის შენ გარდა იმ საგნებისა, რომელთაც ინახავ და დაჰფოფინებ ხვალინდელი დღის შიშით?" ანდა: "რა არის მოთხოვნილების შიში, თუარა თავად მოთხოვნილება?" და ა.შ.

მღვდლის (ან წინასწარმეტყველის) სიტყვებმა ხალხს უნდა შთააგონოს მოწიწება და შედეგად მიიღოს მორჩილება. მიმართვის მნიშვნელობა ხაზგასმულია ოფიციალური, არქაული და ლიტერატურული სიტყვებით, რომელთა მნიშვნელობაც გასაგები უნდა იყოს თვით ყველაზე გაუნათლებელი მსმენელისთვისაც კი. შესაბამისად, საზოგადოდ გამოყენებული ლექსიკა ჭარბობს ოფიციალურ და ლიტერატურულ ენას.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი ხერხი, რომელიც ამ ჟანრის ლიტერატურულ ნაწარმოებში გვხვდება, სანდო წყაროების მოშველიებაა. "წინასწარმეტყველი" სინთეზური ფორმის თხზულება გახლავთ, ამიტომაც ყოველთვის როდი მისდევს ქადაგების ჟანრის წესებს. ჯიბრანი ხშირად მიმართავს ციტირებას, თუმცა ამას საკმაოდ ნატიფად ახერხებს; ციტატები და ტექსტი ერთ ორგანულ მთლიანობას ქმნის.

ნაწარმოებში გვხვდება სხვა უმნიშვნელოვანესი რიტორიკული ხერხებიც: პარალელიზმი და კონტრასტი. პარალელური კონსტრუქციების გამოყენებით ჯიბრანი გამორჩეულ რიტმს ქმნის ერთ ან რამდენიმე სტრიქონში. განსხვავებული სიტყვების გამეორებით ერთი იდეის გამოხატვა განსაკუთრებულ სიცხადეს სძენს მას (იდეას).

ჯიბრანის თხრობა ზედმიწევნით პოეტურია. ტექსტში უხვადაა პოეტური ლექსიკა და სახეები, რომლებიც ევფონიის (მხატვრულ ნაწარმოებში – კეთილხმოვან ბგერათა შერჩევა მხატვრული ეფექტის მისაღწევად) და დიდებულების ზოგად ეფექტს ქმნის. რობინ უოთერფილდი – ცნობილი ინგლისელი მეცნიერი, მკვლევარი და მთარგმნელი, ჯიბრანის ერთ-ერთი ბიოგრაფი, მწერლის არაბული თხზულებების წინასიტყვაობაში წერს: "პროზაული პოემის, როგორც საკუთრივ არაბული ფორმის, ჩამოყალიბება ჯიბრანისა და სხვა მწერლების, მათ შორის, ამენ რეიჰანის, სახელებს უკავშირდება. პროზაული პოეზია შეიძლება განისაზღვროს როგორც პროზა პოეტური განცდებითა და რიტმით; ჯიბრანი დაესესხა სხვა პოეტებს, განსაკუთრებით, უიტმენს და ეს ფორმა სრულყო არაბულში" (ბოჩაროვა, კონურბაევი 2001: 28).

ჯიბრან ხალილის თხზულებათა მკვლევარნი ერთხმად აღნიშნავენ, რომ ისინი გამორჩეული მხატვრულ-ფილოსოფიური შინაარსისაა და მათში მოცემულია ბიბლიური სიუჟეტების თავისებური ინტერპრეტაცია. სწორედ ამიტომ საინტერესოა მხატვრულ-ფილოსოფიური პოემის „წინასწარმეტყველის“ სტილიზებული ქართული თარგმანების განხილვა. ბიბლიური სიუჟეტების თარგმნითი ტრანსფორმაციების სამი მთარგმნელისეული ინტერპრეტაციების წარმოჩენა და ანალიზი.

განვიხილოთ სიტყვათა და სიტყვათშეთანხმებათა ლექსიკური ჯგუფი, რომელიც უშუალოდ უკავშირდება ბიბლიას, ან მეორდება წმინდა წერილის სხვადასხვა ინგლისურ თარგმანში. მაგალითად:

“verily, to deliver unto one’s hand”

შევადართ:

“Do this now, my son, and deliver thyself, when thou art come into the hand of thy friend”(Prov. 6:3); -

და

„ამ დროს ასე მოიქეცი, შვილო, დაიხსენი თავი, რადგან შენი ახლობელის ხელში ხარ ჩავარდნილი“ (იგავ. 6:3)

“the sweat of your brow”

შევადართ:

“In the sweat of thy face” (Gen.3:19);

და

„პიროფლიანი“(დაბ. 3:19);

“the seat of fear”

შევადართ:

“seat of violence” (Amos 6:3);

„მძლავრობის მეუფება”

“ to suffer to do smth.”

შევადართ:

“but the abundance of the rich will not suffer him to sleep” (Eccl. 5:11);

და

„ხოლო სიმადრე ძილს უფროთხობს მდიდარს” (ეკლ. 5:11)

“to become a stranger unto the seasons”

შევადართ:

“To every thing there is a season, and a time to every purpose under the heaven” (Eccl. 3:1);

და-

„ყოველივეს თავის დრო აქვს და ყველაფერს თავისი ჟამი ამ ცისქვეშეთში” (ეკლ. 3:1)

“seasons” - წელიწადის დროები ჯიბრანთან “time”- „დრო”-ს მნიშვნელობით გვხვდება.

შემდეგი მაგალითი:

“chastisement,exceeding tenderness” შევადართ:

“I am thy shield, and thy exceeding great reward (Gen. 15:1) –

„მე ვარ ფარი შენი! დიდზე დიდი იქნება შენი ჯილდო” (დაბ. 15:1);

“an exceeding good land” (Num. 14:7) - „ძალზე კარგი ქვეყანა” (რიცხვ. 14:7);

“an exceeding bitter cry” (Gen. 27:34) - „მწარედ ამოიგმინა” (დაბ. 27:34).

ან თუნდაც ეს:

“ earth yielding fruit” შევადართ:

“the tree yielding fruit” (Gen. 1:12) - „ხე თესლოვანი ნაყოფის მომტანი (დაბ. 1:12);

“to lay the axe unto the evil tree” შევადართ:

“And now also the axe is laid unto the root of the trees: therefore every tree which bringeth not forth good fruit is hewn down and cast into the fire”(Mt. 3:10) –

„რამეთუ აწვე ესერა ცული ძირთა თანა ხეთასა ძეს. ყოველმან ხემან რომელმან არა გამოიღოს ნაყოფი კეთილი, მოეკუეთოს და ცეცხლსა დაედვას” (მათე 3:10).

ნაწრმოებში უხვად არის ბიბლიური სიტყვები.

მაგალითად: ლექსიკონების მიხედვით, სიტყვა “righteous” ” - "მართალი" ბიბლიური შინაარსის სიტყვაა და აღნიშნავს "სამართლიან და პატიოსან" კაცს, რომელისთვისაც ცოდვა უცხოა. “scourge”-“with hook and scourge”-გამოლტვა, გამათრახება; “harness” –“a harness and a chain” –შეკაზმვა, აღკაზმვა;“sluggard”-მცონარე; “fouling”–შესვარვა, შებლაღვა; “alms”-მოწყალება; “beast” - მხეცი და სხვ.

ასევე გვხვდება ბიბლიური ფრაზეოლოგია:

“to deliver unto one’s hand” „მიეცეს ვიღაცის ხელში”;

“to become a stranger unto” – „უცხო ქმნა”;

“to walk among something or someone” - „განვლო შორის“;

“to take alms, to be satisfied ” - „გასცე მოწყალება“ და სხვ.

ჯიბრანი ხშირად იყენებს პირდაპირ ან მცირედ შეცვლილ ციტატებს ბიბლიიდან.
ვნახოთრამდენიმენიმუში:

“a divided house” შევადაროთ:

“And Jesus knew their thoughts, and said unto them, Every kingdom divided against itself is brought to desolation; and every city or house divided against itself shall not stand” (Mt. 12:25)

„იცოდნა იესო ზრახვანი იგი გულისა მათისანი და ჰრქუა მათ: ყოველი მეუფებაი, რომელი განევთის თავსა თვისსა, მოოხრდის; და ყოველი ქალაქი გინა სახლი, რომელი განევთის თავსა თვისსა, ვერ დაემტკიცის“ (მათე 12:25);,

“a den of thieves” შევადაროთ:

“And he said unto them, It is written, My house shall be called the house of prayer; but ye have made it a den of thieves” (Mt. 21:13)

„და ჰრქუა მათ: წერილ არს: სახლსა ჩემსა სახლ სალოცველ ეწოდოს, ხოლო თქვენ გიყოფიეს იგი ქუაზ ავაზაკთა“ (მათე 21:13)

ზოგიერთი ზმნის ფორმა და დამხმარე სიტყვები - წინდებულები და კავშირები დღეს არქაიზმებად მიიჩნევა და იშვიათად გამოიყენება.

მაგალითად:

“needs must, to suffer to do something, in the midst of” პოეტური ფორმაა და ხშირად იხმარება შემდეგი ფორმების ნაცვლად “in the middle of”, “unto”, “upon”, “even” “as”, “so”.

„წინასწარმეტყველის“ ერთ-ერთ თავში ჯიბრანი ლოცვის ეფექტის შესაქმნელად მიმართავს სტილიზაციას. ვნახოთ ეს ნიმუში:

„Our God, who are our winged self, it is **thy** will in us that **willeth**.

It is **thy** desire in us that **desireth**.

It is **thy** urge in us that would turn our nights, which are **thine**, into the days which are **thine** also.

We cannot ask **thee** for **aught**, for **thou knowest** our needs before they are born in us:

Thou art our need; and in giving us more of **thyself thou givest** us all” (On Prayer: 67).

„უფალო, ღმერთო ჩვენო, რომელიც ხარ ფრთაშესხმული ჩვენი არსი, შენი ნებაა ჩვენს არსებაში და იგი წარმართავს ჩვენს ნებას;
შენი სურვილია ჩვენს არსებაში და იგი წარმართავს ჩვენს სურვილებს;
შენი ზრახვაა ჩვენს არსებაში და იგი წარმართავს ჩვენს ღამეებს, რომლებიც შენია, – და ცვლის მათ დღეებად, რომლებიც აგრეთვე შენია.
ჩვენ ვერაფერს გთხოვთ, რამეთუ წინასწარ იცი საჭიროებანი ჩვენნი” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი:312).

„უფალო ჩვენო, დაფრთიანებულო ჩვენი არსობა
შენი ნებაა ჩვენშიც ნებული.
იგი ნდომაა შენი, ჩვენში მონდომებული.
იგი ზრახვაა შენი, იმ ჩვენ დღეებს, შენ რომ გეკუთვნის, იმ ღამეებად რომ აქცევს, ასევე შენი რაცაა.
ჩვენ ვერაფერს შეგთხოვთ, რადგან შენთვის ცნობილია ჩვენი სათხოვნელი, სანამ ისინი გაგვიჩნდებიან.
შენი არს ჩვენი სათხოვნელი და ბევრის გაცემისას
შენ ყველაფერს გვაძლევ” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი:76).

„ღმერთო, ჩვენო გაფრთიანებულო არსებავ,
ეს შენს ნებას ნებავს ჩვენი თავი,
ეს შენს სურვილს ვსურვართ ჩვენ,
შენი გულისწადილი აქცევს ჩვენს ღამეებს, რომელიც შენ გეკუთვნის, დღეებად, ასევე შენია.
ვერაფერს შეგთხოვთ, რადგანაც ჩვენი გაჭირვება და მწუხარება იცი მანამდე, ვიდრე ისინი ჩვენში გაჩნდება.
გვჭირდები და ყოველთვის, როდესაც გვაძლევ შენი არსების უმეტეს ნაწილს, გვაძლევ ყველაფერს” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 86).

ბიბლიური ეფექტის შესაქმნელად ჯიბრანი იყენებს ბიბლიისთვის დამახასიათებელი ნაცვალსახელებისა და ზმნების არქაულ ფორმებს: “thy”, “thee”, “thou”, “givest”, “knowest”, “desireth” და ა. შ. მწერლის წინადადებათა აგებულება ბიბლიის წინადადებათა სტრუქტურასთან ასოცირდება. ტექსტში ხშირია დამოკიდებულ წინადადებაში ქვემდებარედ გამოყენებული მიმართებითი ნაცვალსახელები: “which”, “that”, “who”, ასევე “for” კავშირით შეერთებული მიზეზის გარემოებითი დამოკიდებული წინადადებები. ჩვეულებრივია მოდალური ზმნის “shall” – ის გამოყენებაც. საინტერესო იქნება ვნახოთ, როგორ გადმოიტანეს ქართველმა მთარგმნელებმა ზოგიერთი ეს ფორმა.

სიტყვათშეთანხმებები, რომლებიც ნაწარმოების რამდენიმე თავში გვხვდება, ანუ ერთი თავიდან სხვებში გადადის და მეორდება. ესეც ერთ-ერთი მახასიათებელია ჯიბრანისთვის და გამოხატავს მწერლის ინდივიდუალურ სტილს. ამის დასტურად გამოდგება შემდეგი ნიმუშები:

“Speak to us of... :”;

“And he answered, saying:”;

“Oftentimes have I heard you say:”;

“Some of you say:”;

“But I say (unto you)” და ა. შ.

მეტასემიოტიკურ დონეზე განვიხილავთ სიტყვათა მნიშვნელობების გაფართოებისა და შეკვეცის პოტენციალს. სწორედ აქ ჩნდება ცნება კონოტაცია - ამ სიტყვის ყველაზე ფართო გაგებით. კონოტაცია (ენობრივი ერთეულის დამატებითი, თანმდევი მნიშვნელობა) არის ემოციურ-გამომსახველობითი ობერტონი, რომელიც იქმნება ტექსტში სიტყვების სპეციფიური შერჩევითა და განლაგებით. ზოგიერთ სიტყვას გააჩნია მეტი სემანტიკური პოტენციალი, რომელიც მხატვრული ნაწარმოების კონტექსტში სხვადასხვაგვარად არის ხორცშესხმული. დამატებითი სემანტიკურ-შეფასებითი ობერტონების “შთანთქმა” მკითხველის გონების თვალში ქმნის თავისებურ მეტა-რეალობას. სწორედ ამ თვალსაზრისით გამოვყოფდით ორი ძირითადი ტიპის კონოტაციას: პირველი ტიპის საშუალებით მკითხველის შემეცნებაში იქმნება მეტა-რეალობა; მეორე კი მხოლოდ აძლიერებს სხვადასხვა ლინგვისტური ხერხებით შექმნილ საერთო ესთეტიკურ

განცდას. უხეშად რომ ვთქვათ, სახელობით ბრუნვაში სიტყვათა ძირითადი მნიშვნელობა კონტექსტის მიხედვით შესაძლოა გაფართოვდეს (იძენს რა დამატებითი მნიშვნელობის იერსა და შეფასებით ელფერს სხვა სპეციფიური სიტყვების გარემოცვაში), ან პირიქით, კონტექსტუალურად შეიკვეცოს (ეს ნიშნავს მათ ტერმინოლოგიური და წმინდა ესთეტიკურ-დეკორატიული მიზნით გამოყენებას, სიტყვებისა და ფრაზების სემანტიკური და შეფასებითი შესაძლებლობების გაზრდას, ანდა განსაზღვრული კონცეფციისა თუ იდეისადმი ყურადღების მიპყრობას.)

ეს ყველაფერი ზედმიწევნით შეესაბამება ჯიბრანის თხზულებას. მისი ენა გამომსახველობითი და კონოტაციურია: ზოგი სიტყვა არსებითად კონოტაციურია: “serenity”, “beauty”, “joy” და ა. შ. ზოგიერთიც კონოტაციურია პოეტურ გარემოში, სხვებს გარკვეულ კონტექსტში რამდენიმე მნიშვნელობა აქვს.

სიტყვათა კონოტაციური გამოყენების პირველი მაგალითი მოხმობილია წიგნის შესავალში “გემის დაბრუნება”:

“And you, vast sea, sleepless mother,

Who are alone are peace and freedom to the river and the stream,

Only another winding will this stream make, only another murmur in this glade,

And then I shall come to you, **a boundless drop to a boundless ocean**” (The Coming of The Ship: 3).

„და შენ, უკიდევანო ზღვაო, მარად ფხიზელო დედაო!

შენ ერთადერთი ხარ სიმშვიდე და თავისუფლება მდინარეთა და წყაროთა.

კიდევ ერთხელ გაიკლაკნება ეს ნაკადული, კიდევ ერთხელ ჩაიჩურჩულებს ამ კორდზე.

და მერმე მოვალ შენთან, მე – გარეშეუწერელი წვეთი – მოგაშურებ შენ – გარეშეუწერელ ოკეანეს” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 257).

„მთვლემარე დედაო, ზღვაო უხმელეთო, მდინარენი

და ნაკადულნი შენში ჰპოვებენ სიმშვიდესა

და თავისუფლებას.

მხოლოდ ერთხელ მოიქცევა მდინარე, მხოლოდ

ერთხელ გაიჩქაფუნებს ველად და მეც

შემოვიღვრები შენში, უსასრულო წვეთი უსასრულო
ოკეანისა” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 12)

„ჰოი, შენ, უნაპირო ზღვაო, უძინარო დედავ, მხოლოდ შენში ნახულობე ნსიმშვიდესა და
თავისუფლებას მდინარეები და ნაკადულები.

კიდევ ერთხელ შეირხევა ეს ნაკადულიც, ერთხელაც ჩაიჩურჩულებს ამ ველზე,
და შემდეგ მოგენდობი – უკიდევანო წვეთი უკიდევანო ოკეანეს” (მთარგმნელი ნ.დოლიძე:
13).

გავანალიზოთ ტექსტში სიტყვათა სემანტიკური პოტენციალი, კონტექსტში სიტყვების
სხვადასხვა ელფერი, რაც უშუალო კავშირშია ადმოსავლურ კულტურასა და
ფუნდამენტალურ რელიგიურ დოქტრინებთან. მაგალითისთვის მოგვყავს განსაზღვრებითი
ფრაზა “boundless drop”, რომელიც კონტექსტში განხილული უნდა იყოს მომიჯნავე
ფრაზასთან ერთად – “boundless ocean”. სიტყვა “boundless” ნიშნავს “უსაზღვროს”,
“უღიმიტოს”. “Boundless” გულისხმობს არამხოლოდ “უსასრულო რაოდენობას”, არამედ
“საღზვარდაუდებელს”. “წინასწარმეტყველის” იდეაა, შეერწყას “ერთს” (უკიდევანო
ოკეანეს), რომელიც ყველაფერია და დაკარგოს მასში საკუთარი “მე”, ისე როგორც
უსასრულოდ მცირე წვეთი უჩინარდება უზარმაზარ და უსაზღვრო ოკეანეში. ჯიბრანი
ეთამაშება ოკეანის უკიდევანობის იდეას. უსასრულოდ განფენილი და საკუთარ თავში
დაუსაზღვრელი–ყველაფერი ეს არის “ერთი” ოკეანე. როდესაც წვეთი უერთდება ოკეანეს,
საკუთარ საზღვრებს კარგავს და ოკეანის დიდებულებას ერწყმის. ამრიგად, ოკეანისა და
წვეთის ალეგორიული სახეების მოხმობით, სიტყვა “boundless” მნიშვნელობა ფართოვდება:
როდესაც წვეთი მთლიანად უჩინარდება ოკეანის უსაზღვრო სივრცეში, ხდება ისეთივე
დიადი და უკიდევანო, როგორც თავად ოკეანე.

სწორედ ამ ნიშნით იხელმძღვანელებს ქართველმა მთარგმნელებმა, რომლებმაც ინგლისური
“**a boundless drop to a boundless ocean**” შემდეგნაირად გადმოიტანეს ქართულ თარგმანებში.
მ. გიგინეიშვილმა – „გარეშეუწერელი წვეთი გარეშეუწერელ ოკეანეს”, დ.
გოგიბედაშვილმა – „უსასრულო წვეთი უსასრულო ოკეანისა” და ნ. დოლიძემ –
„უკიდევანო წვეთი უკიდევანო ოკეანეს”. როგორც ზემოთ ვნახეთ, “Boundless”

გულისხმობს არამხოლოდ “უსასრულო რაოდენობას”, არამედ “საღვარდაუდებელს”, ვფიქრობთ, ქართული შესატყვისები – „უსასრულო” (დ. გოგიბედაშვილი) და „უკიდევანო” (ნ. დოლიძე) კარგად გამოხატავს მწერლის იდეას; ხოლო რაც შეეხება მ. გიგინეიშვილის მიერ გამოყენებულ სიტყვას „გარეშეუწერელი”, ეს სიტყვა ხშირად გვხვდება საღვთისმეტყველო ტექსტებში, რაც ნათელი მაგალითია იმისა რომ ქართველი მთარგმნელი იყენებს ძველქართულ დამკვიდრებულ საღვთისმეტყველო ტერმინს და არ ქმნის ახალს (ძველქართულ-ძველბერძნული ფილოსოფიურ-თეოლოგიური ტერმინოლოგიის დოკუმენტირებული ლექსიკონი [ქართველოლ., ჰუმანიტ. და სოც. მეცნ. ფონდი რუსთაველის ფონდი]; პროექტის ავტ. და სამეცნ. ხელმძღვ. დამანა მელიქიშვილი; თბ.: 2010).

შემდეგი მაგალითი მოყვანილია თავიდან “On Giving” “წყალობის გაღება”:

“And there are those who give with pain and that pain is their **baptism**” (On Giving: 19).

„ზოგნი ისე გასცემენ, არც ტკივილი იციან, არც სიხარულს ეძიებენ, არც სიჭკელეზე ფიქრობენ.” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 269).

„ვინც ტკივილით გასცემს, ასეთებიც არიან და ტკივილი მათი ნათლობაა” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 26).

„ზოგიერთები გასცემენ ტკივილით და ეს ტკივილია მათი მირონცხება” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 33).

ტრადიციული გაგებით, სიტყვა “baptism” აღნიშნავს ქრისტიანულ ეკლესიაში თავზე წყლის დასხმით ინიციაციას. გვხვდება სხვა ტერმინიც – “baptism by fire” - ცეცხლით მონათვლა. როგორც ცნობილია, ადრექრისტიანულ პერიოდში კათაკმეველებს ხშირად აპატიმრებდნენ და კლავდნენ, სანამ ისინი მოინათლებოდნენ. მათ აღიარებდნენ ეკლესიის ჭეშმარიტ წევრებად, რადგან თავიანთი რწმენისთვის სიცოცხლე გაიღეს (მათ ხანდახან კოცონზეც წვავდნენ). "ცეცხლით ნათლობა" საკმაოდ ხშირი იდიომია ინგლისურ ენაში. ის აღნიშნავს ისეთ მდგომარეობას, როდესაც ინიციაცია მიიღწევა ბრძოლით და არა სწავლების სხვა უფრო გავრცელებული გზებით. მოცემულ შემთხვევაში ჯიბრანი "ცეცხლს" "ტკივილით" ანაცვლებს ("ტკივილით მონათვლა"). ამით მიაწინებს,

რომ ხსნა მხოლოდ ტრადიციული ხერხებით როდი მიიღწევა, არამედ იმითაც რომ საკუთარი თავი უარყო (გაიღო სხვებისთვის). რაც შეეხება ქართულ ვერსიებს, ეს მონაკვეთი ასეა. განვიხილოთ თარგმანები: მ.გიგინეიშვილმა ეს წინადადება შეცვლილი ფორმით თარგმნა და მთავარი სიტყვა **“baptism”** ამოვარდა, დ. დ. გოგიბედაშვილმა სიტყვა **“baptism”** თარგმნა, როგორც „ნათლობა“, ხოლო ნ. დოლიძემ–„მირონცხება“. „ნათლობა“ და „მირონცხება“ ქრისტიანული ეკლესიის შვიდ საიდუმლოთა შორის არის და ქრისტიანობაში უმნიშვნელოვანესი ადგილი უჭირავს. პირველი საიდუმლო ქრისტიანის ცხოვრებაში სწორედ ნათლობაა. ნათლობისას სრულდება „მირონცხება“, ანუ მღვდელი მონათლულს სცხებს მირონს შუბლზე, თვალებზე და ა. შ. როგორც ვხედავთ, მთარგმნელების მიერ შერჩეული სიტყვები შესაბამისად გადმოსცემენ მწერლის ჩანაფიქრს. წმინდა ექსპრესიული თვალსაზრისით გამოყენებული სიტყვების მაგალითები გაცილებით ხშირია. ჩვეულებრივ, ეს სიტყვები მნიშვნელობით ერთმანეთთან ახლოს არის და შეიძლება სინონიმებადაც ჩაითვალოს. სინონიმური კონდენსაცია შესაძლოა, მივიჩნიოთ გამომსახველობის გაზრდისა და წინადადებაში რიტმის შექმნის ერთგვარ ხერხად. ამ მხრივ საინტერესოა შემდეგი ნიმუშები:

“... sharing peace and serenity”. “Serenity” ნიშნავს მშვიდსა და წყნარ სულიერ მდგომარეობას, გაყუჩებას. ასე რომ, სიტყვა “peace” მხოლოდ ექსპრესიული ელფერის მატარებელია.

“...you may find in them [clothes] a harness and a chain” - "შესაძლოა იპოვო მათში (სამოსელში) აღვირი და ჯაჭვი" – “აღვირი” სპეციალური ღვედია, რომელსაც ცხენის დასაბმელად იყენებენ. ორივე სიტყვა (აღვირი და ჯაჭვი) კონტექსტში მეტაფორული მნიშვნელობით არის გამოყენებული და ნიშნავს ისეთ რამეს, რაც არჩევანის თავისუფლებას ზღუდავს, დომინირებს და გარკვეულ აკრძალვებს აწესებს. სიტყვა "ჯაჭვი" იდეის გადმოსაცემად სრულიად ზედმეტია, მაგრამ, რიტმული ჟღერადობის თვალთა ხედვით, არსებითი მნიშვნელობა აქვს.

მსგავსი მაგალითებია:

“the holy and the righteous” – „წმიდა და მართალი”;

“of magnificence and splendour” - “დიდებული და ბრწყინვალე”;

“the pure and the innocent” - „უმანკო და უცოდველი”;

“a yoke and a handcuff” - „უღელი და ბორკილი და ა. შ.

ეს რაც შეეხებოდა „წინასწარმეტყველის” ჟანრობრივ თავისებურებებს. ახლა ვისაუბროთ ნაწარმოების კომპოზიციაზე და გავაანალიზოთ ქართული თარგმანები.

2.2. დედნის კომპოზიცია და სინტაქსი

„წინასწარმეტყველის” ქართულ თარგმანებში

“წინასწარმეტყველის” შინაარსი აგებულია აღმოსავლური ლიტერატურისთვის დამახასიათებელი “ჩარჩოს კომპოზიციის” პრინციპით, რომელიც დასავლეთში რენესანსის ეპოქაში გახდა ცნობილი. “ჩარჩოს კომპოზიციის” პრინციპი გულისხმობს რამდენიმე ამბის თხრობას, რომლებსაც ერთი კონკრეტული სიუჟეტი აერთიანებს ან სხვადასხვა რამდენადმე დამოუკიდებელ საკითხს ეხება. ამბავს ერთი ადამიანი ყვება. გვხვდება პირიქითაც: ამბების რაოდენობა შეუზღუდავია, ფაბულა და გმირები—ერთმანეთში გადახლართული. ამბის თხრობა, ჩვეულებრივ, მისდევს “ექსპოზიციურ” გმირს, რომელიც ფონს ქმნის შემდგომი ისტორიებისთვის. “არაბული ღამეების” შესავალში ვიგებთ მეფე შაჰრიარის ამბავსა და მიზეზს, რატომ ართობს შეპერაზადა მეფეს ზღაპრებით ყოველღამე. ჯოვანი ბოკაჩო “დეკამერონში” თავის ქალბატონებსა და რაინდებს შავი ჭირით შეჭირვებული ფლორენციიდან მოშორებულ სოფელში უყრის თავს.

“წინასწარმეტყველში” აღმუსტაფა, რომელიც ქალაქ ორფალესში თორმეტი წელია ცხოვრობს, ელოდება თავისი გემის გამოჩენას, რათა მშობლიურ კუნძულზე დაბრუნდეს. როდესაც გემი ბრუნდება, იგი “წასასვლელად მზად არის”. ხალხი მას თხოვნით მიმართავს: “გაგვიმხილე ჩვენ ჩვენივე თავი. გვითხარი, რაც გეცნობა: რა არის დაბადებასა და სიკვდილს შორის”. აღმუსტაფაც უზიარებს მათ თავის ცოდნასა და სიბრძნეს და მიმოიხილავს 26 საკითხს. ესენია: სიყვარული, ქორწინება, ბავშვები, წყალობის გაცემა, ჭამა-სმა, შრომა, სიხარული და მწუხარება, საცხოვრისი, სამოსელი, ყიდვა-გაყიდვა, დანაშაული და სასჯელი, კანონები, თავისუფლება, კეთილგონიერება და ვნება, ტკივილი, თვითშემეცნება, სწავლება, მეგობრობა, საუბარი, დრო, კეთილი და ბოროტი, ლოცვა, სიამოვნება, მშვენიერება, რელიგია და გარდაცვალება.

წიგნის თავები მოქცეულია ალმუსტაფას მოლოდინისა და გამგზავრების “ჩარჩოში”. ექსპოზიცია და კვანძის გახსნა უცილობელი ფაზებია “ჩარჩოს კომპოზიციისთვის”: სიკვდილზე საუბრის დასრულების შემდეგ, ალმუსტაფა ემშვიდობება ხალხს და მიემგზავრება. ასეთია თხზულების ფინალური სცენა. თემების თანმიმდევრობა რაიმე განსაკუთრებულ პრინციპს არ ეფუძნება, თუმცა საბოლოო სიტყვა გარდაცვალებაზე კულმინაციად შეიძლება ჩაითვალოს.

წიგნის გადაშლისას პირველივე, რაც მკითხველს აოცებს, ტექსტის ვიზუალური მხარეა. ტექსტი დაყოფილია სტრიქონებად, რომლებიც შეძლებისდაგვარად მოკლეა. ჯიბრანი ცდილობდა თავისი პროზისთვის პოეტური ჟღერადობის მინიჭებას. ცხადია, სურდა, ვიზუალურადაც დამსგავსებოდა თხზულება პოემას. ტექსტის ამგვარად დაყოფას სხვა ეფექტიც აქვს – თითქმის ყველა სტრიქონი თუ წინადადება აფორისტულ (ბრძნულ) იერს იძენს. თითოეული ხაზი და წინადადება გამოხატავს იდეას დასრულებული სახით. არცერთ სტრიქონს არ აქვს უბრალო მაკავშირებლის, წინა და მომდევნო სტრიქონის შემაერთებელი ერთეულის ფუნქცია. ყოველი ხაზი თავისი წილი ესთეტიკური და იდეოლოგიური ღირებულების მატარებელია. ჩვენთვის ეს განსაკუთრებით საინტერესოა თარგმანის თვალსაზრით.

მოკლედ მიმოვიხილოთ პოეტური თარგმანი, რომელიც მხატვრულ თარგმანში განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია. პოეტი ორიგინალური, მისთვის დამახასიათებელი ფორმით გამოხატავს სათქმელს. „პოეტური სინტაქსი“, „პოეტური ფონეტიკა“ და „პოეტური მორფოლოგია“ პირობითი ცნებებია. უმეტეს შემთხვევაში მხატვრულ ლიტერატურაში ვხვდებით ე. წ. საყოველთაო გამოყენების სიტყვებს, რომლებიც ამოღებულია ეროვნული ენის საერთო არსენალიდან. სიტყვა თავისთავად არ შეიძლება იყოს პოეტური ან არაპოეტური. სიტყვის პოეტურ ფუნქციაზე შეიძლება ლაპარაკი მაშინ, როცა სხვა გამომსახველობითი ხერხების სისტემაში ის გახდება მხატვრული სახის შექმნის საშუალება. სწორედ ამაში მდგომარეობს პოეტური ენის განსაკუთრებული ფუნქცია. ჩვეულებრივი სიტყვები ესთეტიკურ დატვირთვას მხოლოდ გარკვეულ სტრუქტურაში იძენს. პოეტური ენის მთავარი დამახასიათებელი ნიშანი სწორედ ესთეტიკური ფუნქციაა, რაც იმას ნიშნავს რომ

ენის ნებისმიერი მოვლენა შეიძლება გახდეს პოეტური, თუკი მას შეექმნება გარკვეული ფუნქციონალურ-შემოქმედებითი პირობები.

სანამ ასეთ მაგალითებს განვიხილავთ, უპრიანი იქნება რამდენიმე სიტყვით შევეხოთ ზოგადად პოეტური თარგმანის სპეციფიკას. თუ დავესესხებით გ. გაჩეჩილაძეს, მისი აზრით, პოეტურ თარგმანს მეთოდოლოგიურად იგივე საფუძვლები უდევს, როგორც პროზაულს, მაგრამ ამასთანავე თავისი მახასიათებლები გააჩნია. პოეტურ თარგმანში, ისევე როგორც პროზაულ თარგმანში, მთარგმნელმა უნდა გაითვალისწინოს ნაწარმოების თითოეული კომპონენტი - სტილი, რიტმი, ინტონაცია, სინტაქსური წყობა, მხატვრული სახეები და სხვ; მაგრამ პოეტური თარგმანის ძირითადი მახასიათებელი არის ის, რომ ყველა ეს კომპონენტი უნდა მოექცეს „პოეზიის კანონების მკაცრად რეგლამენტირებულ ჩარჩოებში“, რაც გამოიხატება ლექსის მწყობრი რიტმით, ლექსის ინტონაციის მუსიკალურობით, თავისებური სინტაქსური ორგანიზაციით, რომლის დროსაც ხშირ შემთხვევაში დარღვეულია სიტყვათა ჩვეულებრივი რიგობითობა, და რაც ყველაზე მთავარია, ეს არის განსხვავება ენებს შორის ლექსთა წყობის თვალსაზრისით. ამის შესახებ გ. გაჩეჩილაძე წერს: „სხვადასხვა ენის ლექსთა წყობის უბრალო შედარებას შეუძლია ადვილად დაგვარწმუნოს, რომ სხვაობას ქმნის არამარტო ლექსთა წყობის ენობრივი საფუძველი, არამედ ლექსთა წყობის სისტემა აღებული მთლიანობაში. ბევრი რამ არის დამოკიდებული სიტყვათა სპეციფიკურ სიგრძესა და ჟღერადობაზე“ (გაჩეჩილაძე 1959: 285).

პოეზიის თარგმნა მთელ რიგ სირთულეებთან არის დაკავშირებული. პოეტური თარგმანის ძირითადი თავისებურება და განმასხვავებელი ნიშანი მდგომარეობს იმაში, რომ პროზაულ თარგმანთან შედარებით იგი თავისუფალი ხასიათისაა. შეუძლებელია პირდაპირი ენობრივი შესატყვისის პოვნა, ლექსის რითმის გადატანა; ამასთანავე დიდ სიძნელეს წარმოადგენს პოეტური ინტონაციის და მუსიკალურობის ზუსტი შეფარდება, წყარო და რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, მთარგმნელმა უნდა შეძლოს ორიგინალის შესაბამისი პოეტური რითმისა და საზომის შერჩევა, რაც ქმნის პოეტურ ინტონაციას.

როგორც ვნახეთ, პოეტური თარგმანის გასაანალიზებლად და შესაფასებლად მნიშვნელოვან როლს თამაშობს არა მარტო მისი მხატვრული დონე, არამედ დედნის აზრის სწორად გადმოცემის უნარი. უნდა განისაზღვროს ნათარგმნი მასალის ხარისხი და დადგინდეს მისი ეკვივალენტობა ორიგინალთან მიმართებაში. რამდენად პოეტურად არის გამოხატული ძირითადი არსი და აზრი, და საერთოდ, რამდენად ეკვივალენტურია თარგმანი მხატვრული ფორმისა და შინაარსის ერთიანობის თვალსაზრისით.

„თანამედროვე ფრანგი ლიტერატორი ჟორჟ მუნენი წერილში „თარგმანი ზუსტი, მაგრამ ზუსტი რით?“ ამბობს: „ლექსის ტექსტის პოეტური თარგმანის სიზუსტე არ არის მექანიკური სიზუსტე სემანტიკის მხრივ, არც ავტომატურად ზუსტი წარმოქმნა გრამატიკული ფორმებისა, არც ასპროცენტიანი ფრაზეოლოგიური სიზუსტე, არც მეცნიერულად დადგენილი ფონეტიკური სიზუსტე, - არა, აუცილებელია ზუსტად გადმოიცეს დედნის პოეზია. იმისათვის კი, რათა ის გადმოიცეს, საჭიროა არა მარტო ვთარგმნოთ იგი, არამედ ღრმად ჩავწვდეთ პოეტის განზრახვას და სავსებით დავეუფლოთ ყველა მის გამომსახველობით საშუალებას“ (გაჩეჩილაძე, 1959: 346).

„წინასწარმეტყველში“ არამარტო ტექსტია ჩაშლილი სტრიქონებად, არამედ წინასწარმეტყველის სიტყვაც უფრო მოზრდილ ნაწილებად იყოფა, რომელთაც ერთი სახე ან იდეა აერთიანებთ. მოვიყვანთ მაგალითს თავიდან “On Death” - „სიკვდილი“:

“Then Almitra spoke, saying, "We would ask now of Death.

And he said:

You would know the secret of death.

But how shall you find it unless you seek it in the heart of life?

The owl whose night-bound eyes are blind unto the day cannot unveil the mystery of light.

If you would indeed behold the spirit of death, open your heart wide unto the body of life.

For life and death are one, even as the river and the sea are one.” (1)

*

“In the depth of your hopes and desires lies your silent knowledge of the beyond;

And like seeds dreaming beneath the snow your heart dreams of spring.

Trust the dreams, for in them is hidden the gate to eternity.” (2)

*

“Your fear of death is but the trembling of the shepherd when he stands before the king whose hand is to be laid upon him in honour.

Is the sheered not joyful beneath his trembling, that he shall wear the mark of the king?
Yet is he not more mindful of his trembling?” (3)

*

“For what is it to die but to stand naked in the wind and to melt into the sun?

And what is to cease breathing, but to free the breath from its restless tides, that it may rise and expand and seek God unencumbered?” (4)

*

“Only when you drink form the river of silence shall you indeed sing.

And when you have reached the mountain top, then you shall begin to climb.

And when the earth shall claim your limbs, then shall you truly dance” (5) (On Death: 80).

„მერმე ალმითრამ თქვა: ახლა კი სიკვდილზე გკითხავდით”.

და მიუგო მან:

„სიკვდილის საიდუმლო გინდათ შეიტყოთ.

მაგრამ როგორ მიაგნებთ მის იდუმალებას, ვიდრე სიკვდილს არ მოიძევთ სიცოცხლის წიაღში?

დამდამობით თვალხილული ბუ დღისით ბრმაა. იგი ვერ შეიტყობს ნათლის იდუმალებას.

თუ ნამდვილად გსურთ შეიცნოთ სიკვდილის სული, ფართოდ გადაუხსენით თქვენი გული სხეულს სიცოცხლისას.

რამეთუ სიცოცხლე და სიკვდილი ერთნი არიან, რიგორც მდინარე და ზღვა არიან ერთნი.” (1)

•

„თქვენი იმედების და სურვილების სიღრმეში დავანებულია გამოუთქმელი ცოდნა იმიერ სამყაროსი.

თოვლქვეშ მოვლემარე თესლივით ოცნებობს თქვენი გული გამოზაფხულებაზე.

ენდეთ ოცნებებს, მათში მიმალულია კარიბჭე მარადისობისა.”(2)

•

„თქვენი შიში სიკვდილისა ჰგავს ხელმწიფის წინაშე წარმდგარი მწყემსის ცახცახს, როცა წყალობის ნიშნად უნდა შეეხოს მას მეფის მარჯვენა.

განა არ არის სიხარული მწყემსის კანკალში? მწყემსს ხომ უხარია, მეფემ რომ გამოარჩია?

მაგრამ თან მწყემსი ხომ წუხს, რომ კანკალითაა ატანილი?!”(3)

•

„და რას ნიშნავს მოკვდე, თუ არა—დედიშობილა იდგე ქარში და დნებოდე მზისგულზე?

და რას ნიშნავს სუნთქვის შეჩერება, თუარა – სუნთქვის გამოთავისუფლებას შეუჩერებელი მიქცევა-მოქცევისაგან, რათა გაიჭრას უსაზღვროებაში და ეძიოს დაუსაზღვრელი ღმერთი?!”(4)

•

„ჭეშმარიტად იმღერებთ მხოლოდ მაშინ, როცა დაეწაფებით მდინარეს მდუმარებისას.

და მხოლოდ მაშინ დაიწყებთ აღმასვლას, როცა მიაღწევთ მწვერვალს მთისას.

და ნაღდად მხოლოდ მაშინ იცეკვებთ, როცა მიწა მოითხოვს თქვენს ხელ-ფეხს, თქვენს სხეულს”(5) (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 323).

„შემდგომ ამისა, ალმიტრამ თქვა:

–ხოლო ახლა გვითხარი სიკვდილის შესახებ.

და მან უპასუხა:

–გინდათ სიკვდილის საიდუმლო ამოიცნოთ.

მაგრამ სად მიაგნებთ მას თუ არა, შიგ სიცოცხლის გულში?

ბუ, ვისაც თვალები ღამემ აუხვია, დილის იდუმალებას ვერ ახდის საფარველს.

თუ მართლა გნებავთ სიკვდილის სულის შეცნობა, სიცოცხლის ტანის საწილოდ თქვენი გულის კარი შეაღეთ.

რადგან სიცოცხლე და სიკვდილი ერთარსია, როგორც ერთარსია მდინარე და ზღვა.”

(1)

•

„თქვენი იმედებისა და გულისთქმათა სიღრმეში, მიღმას მდუმარე შემეცნებაა ჩაფლული.

და როგორც თესლნი თოვლის ქვეშ მძინარენი, გული თქვენი გაზაფხულის შესახებ ხედავს სიზმრებს.

ერწმუნეთ სიზმრებს, რადგან მარადისობის ბჭენი მათშია მიმაღლული.” (2)

•

„სიკვდილის შიში თქვენი, კანკალია მწყემსისა მეფესთან პირისპირ მდგომის, რომელიც ნიშნად მოწყალებისა მალე დაადებს ხელს.

განა მწყემსის თრთოლვაში, ის წინათმგრძნობი სიხარული არ იმალება, რომ მეფისგან იქნება ხელდასხმული?

მაგრამ ყველაზე მეტად განა ცახცახი არ აშფოთებს მას?” (3)

•

„რადგან რაღაა გარდაცვალება, თუ არა ქარში შედგომა შიშვლად და მზეზეგალღობა?

და რაღაა უკანასკნელი ამოსუნთქვა, თუ არა აფორიაქებულ მოქცევათა და მიქცევათაგან სუნთქვის გათავისუფლება, რომ მას ამაღლება და ადიდება შეეძლოს, ღვთის ძიება ნების ნებივრობით.” (4)

•

„და მხოლოდ მდუმარების მდინარიდან როცა შესვამთ, ნამდვილად ლაღად გალობას მაშინღა შესძლებთ.

და როცა მწვერვალს მიაღწევთ, მაშინღა დაიწყებთ ზეასვლას.

და როცა მიწაც უკან მოითხოვს თქვენს გვამს, მაშინ შეასრულებთ თქვენს ნამდვილ ცეკვას”(5) (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 88).

•

„შემდეგ ალმიტრამ თქვა: ახლა სიკვდილზე გვსურს, რომგვითხოვთ.

და მან თქვა:

გინდათ სიკვდილის საიდუმლოებას ჩასწვდეთ, მაგრამ სად ნახავთ მას, თუ არა ცხოვრების გულში?!

ბუს, რომელსაც ღამემ აუკრა თვალები, არ შეუძლია, სინათლის საიდუმლოს ახსნას საბურველი.

თუ მართლა გინდათ, სიკვდილის სული იხილოთ, თქვენი გულისკარიც ხოვრების სხეულს ფართოდ გაუღეთ.

განუყოფელია სიცოცხლე და სიკვდილი, როგორც მდინარე და ზღვა.”(1)

•

„თქვენი იმედებისა და სურვილების სიღრმეში მიღმიურის ჩუმი ცოდნა დევს.

და როგორც თოვლქვეშ ჩაძინებულ თესლს, თქვენს გულსაც ესიზმრება გაზაფხული.

გაჯეროდეთ სიზმრების, რადგან მათში მარადისობის კარიბჭე იმალება.”(2)

•

„სიკვდილის შიში მეფის წინაშე წარმდგარი მწყემსის თრთოლვას ჰგავს. მეფე მას მალე ხელს დაადებს წყალობის ნიშნად.

განა ამ მწყემსის გულის ფანცქალში არ იფარება სიხარული იმისა, რომ მეფე დანიშნავს?!

და განა ეს თრთოლვა არ აწუხებს ყველაზე მეტად?!”(3)

•

„რას ნიშნავს გარდაცვალება, თუ არა ქარში შიშვლად დადგომას და მზეზე დადნობას?

და რას ნიშნავს შეწყვიტო სუნთქვა, არა მშფოთვარე მიქცევ-მოქცევათაგან გათავისუფლდე, რათა ამ სუნთქვამ შეძლოს აფრენა, გაფართოება და ამსუბუქებით ღმერთის მოძებნა?”(4)

•

„მხოლოდ მაშინ ამდერდებით მთელი გულით, როდესაც სიჩუმის მდინარიდან შესვამთ.

მხოლოდ მაშინ დაიწყებთ აღმასვლას, როდესაც მწვერვალს მიაღწევთ.

მხოლოდ მაშინ შეასრულებთ თქვენს ნამდვილ ცეკვას, როდესაც დედამიწა გამოითხოვს თქვენს სხეულს”(5) (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 102).

პირველ ნაწილში წარმოდგენილია სიკვდილის შეუცნობელი და სიცოცხლესთან იდენტური ბუნების იდეა. მეორე ეხება გარდაცვალების შესახებ ადამიანების თანდაყოლილ ცოდნას, მომდევნო—სიკვდილის შიშს. შიშის უსაფუძვლოება ახსნილია “აცახცახებული მწყემსის” პოეტური სახით, რომელიც თემატურად კრავს პასაჟს. მეოთხე ნაწილში საუბარია სიკვდილის არსზე. მისი გამაერთიანებელი ნიშანია ლექსიკური და სინტაქსური პარალელიზმი (პარალელიზმი-ორ ან მეტ ერთმანეთის მომდევნო წინადადებაში ერთნაირი წევრების ერთგვარი განლაგება). ბოლო ნაწილი შედგება სამი სინტაქსურად პარალელური წინადადებისგან. თითოეულში გამოყენებულია ურთიერთსაპირისპირო სიტყვათაშეხამება.

რაც შეეხება თარგმანებს, მთარგმნელები მეტ-ნაკლები სიზუსტით იმეორებენ დედანს. ცდილობენ ჯიბრანისეული მუხტის გადმოცემას ქართულ ვერსიებში. მიუხედავად იმისა, რომ თითოეული მათგანი თავისებურ შეფერილობას აძლევს ტექსტს, ისინი მაინც მწერლის იდეების ერთგულნი რჩებიან. თუმცა არის გარკვეული თავისებურებებიც. ამ შემთხვევაში ყურადღებას გავამახვილებთ პარალელებზე და ვნახავთ, თუ როგორი ასახვა ჰპოვა ამ ლიტერატურულმა ხერხმა ქართულ თარგმანებში.

მ. გიგინეიშვილის თარგმანში შეიმჩნევა ამაღლებული პოეტური ხასიათი, ერთი სისტემით აგებული შედარებები, ერთგვარი რიტმული წყობით გამეორებული წინადადებები, პოეტური სახეები.

მაგალითად: „...დავანებულია გამოუთქმელი ცოდნა იმიერ სამყაროსი...”; „...თოვლქვეშ მთვლემარე თესლივით...”; „...თქვენი შიში სიკვდილისა ჰგავს...”; „...მიაღწევთ მწვერვალს მთისას...” და ა. შ.

დ. გოგიბედაშვილი მიმართავს თარგმანის ერთგვარ არქაიზაციას, რაც რიგ შემთხვევებში გადაჭარბებულადაც კი ჩანს.

მაგალითად: „...სიცოცხლის ტანის საწილოდ...”; „...სიცოცხლე და სიკვდილი ერთარსია, როგორც ერთარსია მდინარე და ზღვა...”; „...მარადისობის ბჭენი მათშია მიმაღული...”; „...თუ არა ქარში შედგომა შიშვლად...” და ა. შ.

ამ მხრივ თავისუფალია ნ. დოლიძის მიერ შესრულებული თარგმანი, რომელიც მიუხედავად იმისა, რომ სრულად იმეორებს დედნის მწყობრ რიტმს, იგი თანამედროვე მკითხველისთვის ადვილად გასაგები და აღქმადია.

მაგალითად: „...გინდათ სიკვდილის საიდუმლოებას ჩასწვდეთ...”; „...განუყოფელია სიცოცხლე და სიკვდილი...”; „...მხოლოდ მაშინ ამღერდებით მთელი გულით...” და ა. შ.

სტრიქონებად ტექსტის დაყოფით მწერალი ქმნის ევფონიურ რიტმულ მოტივანობას, რაც ხელს უწყობს იდეების მნიშვნელობის გამოხატვასა და სადღესასწაულო განწყობის შექმნას.

ტექსტში ადვილია დიდი და მცირე სინტაქსური ჯგუფების გამოყოფა, რომლებიც ემყარება სინონიმურ და ანტონიმურ პრინციპს. ეს ჯგუფები გადამწყვეტ როლს ასრულებენ რიტმის შექმნაში. მცირე ჯგუფებში სიტყვები ერთნაირი სიგრძისაა. მახვილიც, ჩვეულებრივ, ერთსადაიმავე მარცვალზე მოდის. ისინი წინადადების ჰომოგენური (ერთგვაროვანი ელემენტებისგან შემდგარი) ნაწილებია და შეერთებულია კავშირით: “and”. ვნახოთ შემდეგი ნიმუშები:

“the chosen and the beloved” – „რჩეული და საყვარელი”;

“aburden and an ache” – „ტვირთი და ტკივილი”;

“in peace and without sorrow” – „მშვიდობით და მწუხარების გარეშე”;

“a harness and a chain” – „აღკაზმულობა და ჯაჭვი”;

“to the river and the stream” – „მდინარე და შენაკადი”;

“hard and steep” – „ძნელი და ციცაბო”;

“willingly and joyfully” – „ნებით და სიხარულით”;

“keep and guard” – „დაცვა და გაფრთხილება”;

“of forest and plain” – „ტყის და ბარის”;

“of magnificence and splendor” – „ბრწყინვალეობით და სიდიადით”;

“the holy and the righteous” - „წმინდა და მართალი”;

“alone and unguarded” - „მარტოხელა და დაუცველი”;

“dumb and silent” - „მუნჯი და ჩუმი”;

“their fields and their vineyards” - „მინდვრები და ვენახები”;

“the pure and the innocent” etc. - „სუფთა და უცოდველი” და ა. შ.

მოცემული წყვილებიდან ყველა მათგანი პირდაპირ სინონიმებად ვერ ჩაითვლება, თუმცა ერთი და იმავე ცნების არეალს განეკუთვნება და სინონიმურობის გარკვეული ხარისხის მატარებელია. მაგალითად:

“a burden and an ache” – ნეგატიური კონოტაციის სიტყვებია, “a burden”–ამ სიტყვის ქართული მნიშვნელობა არის ტვირთი. ტვირთმა შესაძლოა გამოიწვიოს ფიზიკური და გონებრივი ტკივილი, მწუხარება; ამ სიტყვათა წყვილს კარგად ხსნის ნაწყვეტი „ბიბლიიდან”. „...მან იკისრა ჩვენი სნეხები და იტვირთა ჩვენი სატანჯველი; ჩვენ კი ვეგონა, ღვთისგან იყო ნაცემ-ნაგვემი და დამცირებული” (ეს.53:4).

“the pure and the innocent” – პოზიტიური კონოტაციის სიტყვებია. ორივე მორალური ცდომილებისგან თავისუფალს აღნიშნავს. ასეთი სინონიმური კონდენსაცია ექსპრესიულობასა და მიმზიდველობას მატებს ტექსტს.

მცირე სინტაქსური ჯგუფები ლექსიკური ანტონიმურობის პრინციპს ეფუძნება. მაგალითად:

“the good and the bad” - „ცუდი და კარგი”

“the fruitful and the fruitless” - „ნაყოფიერი და უნაყოფო”;

“your sorrow and your joy” - „მწუხარება და სიხარული”;

“your joy and your pain” - „სიხარული და ტკივილი”;

“the songs and the silences” - „სიმღერები და დუმილი” და ა. შ.

დიდი ჯგუფები შედარებით მომსხო სინტაქსური სტრუქტურისაა.

მაგალითად:

“work is a curse and labour a misfortune” - „მუშაობა წყევლაა და შრომა უბედურება”

“their worth naked and their pride unabashed”(On Giving)–

„მათი გაშიშვლებული ღირსება და შეცბუნებისგან გათავისუფლებული სიამაყე”

“life goes not backwards nor tarries with yesterday” (On Children) –

„ცხოვრება უკან-უკან არ მიდის და გუშინდელ დღესთან არ ყოვნდება.”

“rise and expand and seek” (On Death) – „აფრენა და გაფართოება და მოძებნა”

დიდი სინტაქსური ჯგუფები პარალელური სტრუქტურისაა, ან “and” კავშირით შეერთებული სამი სიტყვისგან შედგება.

ორივე ჯგუფი გარკვეულ რიტმს ქმნის. ორი სიტყვისგან შემდგარი მცირე ჯგუფები უფრო დასრულებული ჟღერადობისაა. სამ და მეტსიტყვიანი დიდი ჯგუფები რიტმის განსხვავებულ ეფექტს ქმნის. ამ ეფექტის სათავე თავად მკითხველშია, მომდევნო ლექსიკური ერთეულის მისეულ მოლოდინში. სქემა დაახლოებით ასეთია: “სიტყვა და სიტყვა და სიტყვა” – ერთ სიტყვას მოსდევს მეორე და ასე დაუსრულებლად.

პოლისინდეტონი გულისხმობს კავშირის ხშირ გამოვლენას წინადადების თავში ან სხვა ნაწილში. ასევე გამოიყენება ჩამოთვლისას. როდესაც მიმართავენ პოლისინდეტონს, წინადადება ვერასოდეს აღწევს კულმინაციას. მკითხველი ისწრაფვის მივიდეს მნიშვნელოვან დასკვნამდე, მას კი აიძულებენ შეჩერდეს, აწონ-დაწონოს და ყურადღება მიაქციოს თითოეულ სიტყვას. სიტყვათა ასეთი ჯაჭვი გამორჩეულ რიტმს ქმნის. მას პირობითად ვუწოდებთ “გავრცობილს”, რადგან ადვილად შესაძლებელია მისი გაზრდა ამგვარად: „და” კავშირი და სიტყვა ან წინადადება. ასეთი მეტყველება დამახასიათებელია აღმოსავლური პოეტიკისთვის და ეწოდება “ტაუში”, რაც “გრაგნილს” ნიშნავს. იგი ტრადიციული ამპლიფიკაციის (წინადადების გავრცობის ხერხი) იდენტურია (ბოჩაროვა, კონურბაევი 2001:34).

ბიბლიის ენას ახასიათებს ამპლიფიკაციისა (ამპლიფიკაცია[ლათ.amplificatio გავრცობა, გაზრდა, გაფართოება] 1.სტილისტიკური ხერხი, რომლისთვისაც დამახასიათებელია სინონიმთა სიუხვე, ცალკეულ კონსტრუქციათა ხშირი გამოვლენა მხატვრული გამომსახველობის გაძლიერების მიზნით. 2. ტექსტის გავრცობა, მოცულობითი მატება ერთი ენიდან მეორეზე თარგმნის დროს) და პოლისინდეტონის (პოლისინდეტონი [ბერძ. polysyndeton] პოეტიკაში რამდენიმე კავშირის თავმოყრა წინადადებაში; მრავალკავშირიანობა) ხშირი გამოყენება. (ჭაბაშვილი 1989: 63).

მველი აღთქმის პირველი თავი 31 მუხლისგან შედგება და აქედან მხოლოდ ორი არ იწყება „და“ კავშირით.

„და“ კავშირით შეერთებულ სიტყვათა დაუსრულებელი მდინარების პრინციპი ნათელყოფს ჯიბრანის წიგნის კავშირს აღმოსავლურ პოეტიკასთან, განსაკუთრებით ბიბლიურ სტილთან. ეს კი აუჩქარებელ ეპიკურ თხრობასთან ერთად გამორჩეულ რიტმულ მოდელსაც ქმნის. ამ მხრივ საინტერესოა შემდეგი პასაჟი, რომელიც პოლისინდეტონის და ამპლიფიკაციის კარგი ნიმუშია.

ციტატა თავიდან “On Work”- „შრომა-გარჯა“:

“You have been told also that life is darkness, and in your weariness you echo what was said by the weary,

And I say that life is indeed darkness save when there is urge,

And all urge is blind save when there is knowledge,

And all knowledge is vain save when there is work,

And all work is empty save when there is love;

And when you work with love you bind yourself to yourself, and to one another, and to God”

(On Work: 25).

ვნახოთ, რამდენად იცავს ქართული თარგმანები დედნის ამ სპეციფიკას:

„გითხრეს აგრეთვე, რომ სიცოცხლე სიბნელეა. დაიქანცებით და იმასვე იმეორებთ, რასაც ამბობდნენ სხვა დამაშვრალნი.

ხოლო მე გეტყვით თქვენ: მისწრაფების გარეშე სიცოცხლე ნამდვილად სიბნელეა.

და ყოველგვარი სწრაფვა ბრმაა ცოდნის გარეშე.

და ყოველგვარი ცოდნა ამაოა შრომის გარეშე.

და ყოველგვარი შრომა ფუჭია სიყვარულის გარეშე.

და, როცა სიყვარულით შრომობთ, უახლოვდებით საკუთარ თავს, უახლოვდებით ერთმანეთს და ღმერთს” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 274).

„ხშირად ამბობდნენ ცხოვრება წყვდიადიაო და

თქვენც გადაღლილნი იმეორებდით ნათქვამს.

გეტყვით: – სინამდვილეში ცხოვრება მართლაც

რომ უკუნეთია, როცა მისწრაფებანი არ არსებობენ.

ბრმაა ყოველი სწრაფვა თუკი უვიცნი ხართ.

ცოდნაც ამაოა თუკი არ შრომობთ.

შრომაც უნაყოფოა უსიყვარულოდ.

ხოლო საქმენი სიყვარულით ნამოქმედარი

თავთან გაახლოვებთ, ერთმანეთთან და ღმერთთან” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 32).

„ასევე გითხრეს, რომ ცხოვრება არის წყვდიადი. თქვენც, დაღლილებმა, დაიჯერეთ გადაქანცულთა მიერ ნათქვამი ეს ფუჭი სიტყვა.

მე კივამბოზ:

რომ ცხოვრება მართლა წყვდიადია, თუ მასში არ არის ჟინი, სწრაფვა, დიდი სურვილი,

რომ სწრაფვა ბრმაა, თუკი მასში არ არის ცოდნა,

რომ ამაოა ყველა ცოდნა შრომის გარეშე,

უნაყოფოა ყველა შრომა უსიყვარულოდ.

როცა მუშაობთ სიყვარულით, უკავშირდებით თქვენსავე თავს, მოყვასს და ღმერთსაც” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 41).

ქართული თარგმანის პირველ ვარიანტში მთარგმნელი თითქმის კვალდაკვალ მიყვება დედანს და ჯიბრანის მიერ დაცული სტილი უცვლელად გადმოაქვს „და” კავშირის საშუალებით. მეორე და მესამე ვარიანტში კი მთარგმნელებმა „და” კავშირი ჩაანაცვლეს კავშირებით „რომ”, „თუ”, „თუკი” და ა. შ.

ნაწარმოების სინტაქსისთვის ნიშანდობლივია ინვერსიის (სიტყვათა გადასმა წინადადებაში მათი რიგობითობის დარღვევით. მაგ: „გზა ვიწრო”) გამოყენებაც. იგი ძალიან მძლავრი ხერხია გამორჩეული პოეტური ეფექტის, რიტმის, სიტყვისა თუ სიტყვათშეთანხმებების ხაზგასმის მისაღწევად. ჯიბრანი ინვერსიას არცთუ იშვიათად მიმართავს. ამის თვალსაჩინო მაგალითებად გამოდგება შემდეგი ციტატები:

“Long were the days of pain I have spent within its walls, and long were the nights of aloneness; and who can depart from his pain and his aloneness without regret?”

Too many fragments of the spirit have I scattered in these streets, and too many are the children of my longing...”

“It is not a garment I cast off this day, but a skin that I tear with my own hands.”

“Nor is it a thought I leave behind me, but a heart made sweet with hunger and with thirst”

“Fain would I take all that is here. But how shall I?”

A voice cannot carry the tongue and the lips that gave it wings. Alone must it seek the ether.

And alone and without his nest shall the eagle fly across the sun“

“How often have you sailed in my dreams. And now you come in my awakening, which is my deeper dream.

Ready am I to go, and my eagerness with sails full set awaits the wind.

Only another breath will I breathe in this still air, only another loving look cast backward,..”

“Only another winding will this stream make,...”

“And ever has it been that love knows not its own depth until the hour of separation”

“Prophet of God, in quest of the uttermost, long have you searched the distances for your ship”

(The Coming of The Ship: 6).

სხვადასხვაგვარად არის ასახული დედნის ეს თავისებურება ქართულ თარგმანებში:

„ამ გალავანს შიგნით ჩაიარა ჩემმა ტკივილიანმა გრძელმა დღეებმა და მარტოობის გრძელმა ღამეებმა, ვის ძალუძს დაუნანებლად გაეცალოს თავის ტანჯვასა და სიმარტოვეს?

ამ ქუჩებში მიმოვფანტე ჩემი სულის ნაწილები, ამ გორაკებს შორის დაიარებიან ჩემ მისწრაფებათა შიშველი და მიუსაფარი ნაშიერები. მე მათ ვერ დავეხსნები უდარდელად და უტკივილოდ.

დღეს სამოსს კი არ ვიხდი, საკუთარი ხელით ვიცვლი კანს.

მე აქ აზრს კი არ ვტოვებ, არამედ გულს, შიმშილითა და წყურვილით მოღმობიერებულ გულს.”

„სიამოვნებით თან გავიყოლებდი ყველაფერს, რაც აქაა, მაგრამ, აბა, რანაირად?

ხმა თან ვერ წაიტანს ენას და ბაგეებს, რომელთაც ფრთა შეასხეს მას. ხმა მარტო უნდა გაიჭრას ეთერში.

ბუდეს ტოვებს, მარტოდმარტო მიქრის მზისკენ არწივი.”

„რამდენჯერ მოცურებულხართ ჩემს ზმანებებში. ახლა კი მოხვედით ცხადში, თუმცა ცხადი ჩემთვის სიზმრისა უფრო სიზმარია.

მზად ვარ წამოსასვლელად, აფრებაშვებული ჩემი სწრაფვა ზურგის ქარს ელის.

კიდევ ერთხელ ჩავისუნთქავ ამ ჩაწყნარებულ ჰაერს, კიდევ ერთხელ სიყვარულით მოვიხედავ უკან.”

„კიდევ ერთხელ გაიკლაკნება ეს ნაკადული, კიდევ ერთხელ ჩაიჩურჩულებს ამ კორდზე.”

„ასეა მუდამ. სიყვარულის ძალა არ შეიცნობა განშორებამდე.”

„უფლის წინასწარმეტყველო, უსაზღვროებას მიელტვოდი და დიდხანს გაჰყურებდი შორეთს ხომალდის მოლოდინში” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 260).

„დასასრული არ უჩანდა ტანჯვის დღეებს, რაც ქალაქის ამ კედლებში გამიტარებია და არც ღამენი თავდებოდნენ და ვის ძალუმს მარტოობისა და ტკივილის დათმობა სინანულის გარეშე?

ჩემი სულის უთვალავი მარცვალი ვთესე ამ ქალაქის ქუჩებში და ბევრნი შვილნი ჩემნი, შიშვლად დადიან ამ ბორცვებს შორის და მე არ ძალმიძს იოლად და უმტკივნეულოდ უარყო ისინი.

არა სამოსელს ვიცვლი დღეს, არამედ ტყავს საკუთარი ხელით ვიძრობ.

არა ფიქრს ვტოვებ ჩემს შემდეგ, არამედ შიმშილითა და წყურვილით დაღბილებულ გულს ჩემსას.”

„ყველაფერს თან გავიყოლებდი, მაგრამ როგორ?

ხმას არ ძალუმს ენა და ბაგენი თან გაიყოლოს, რამაც დააფრთიანა, მან მარტომ უნდა შეხსნას ზეკარი.

და არწივიც მარტო ფრენს მზისკენ, კლდის მწვერვალებზე სტოვებს რა ბუდეს.”

„...რამდენჯერ მოცურებულხართ ჩემდა სიზმრად და ახლა მეწვიეთ, როცა კი გამოვიღვიძე და გამოღვიძება ჩემი, ჩემივე ძილია ყველაზე ღრმა, მზად ვარ შევცურო და მოუთმენლად აღვმართო აფრა, დაე, ზურგის ქარმა დაჰბეროს მას.

დაე, მეც მშვიდად ვისუნთქო, ნაპირს სიყვარულით გამოვხედო...”

„მხოლოდ ერთხელ მოიქცევა მდინარე, მხოლოდ ერთხელ გაიჩქაფუნებს ველად და ...”

„მარად ასე იყო, სიყვარულის ძალას განშორებისას ვიგებთ.”

„ღვთის წინასწარმეტყველო, მიღმასკენ სულთმიქცეულო, დიდხანს ეძებდი შენს ხომალდს...” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 16).

„ამ კედლებში გავატარე გრძელი ტკივილიანი დღეები, გრძელი მარტოობის დამეები. და ვის ძალუმს, საკუთარ ტკივილსა და მარტოობას სინანულის გარეშე განემოროს?!

ამ ქალაქის ქუჩებში უხვად მიმოვფანტე ჩემი სულის ნამსხვრევები. ჩემი კაემნის პირმშოები მრავლად დადიან ამ ბორცვებს შორის. არ შემიძლია, მათ უტკივილოდ დავცილდე.

ტანისამოსს კი არ ვიხდი დღეს, არამედ ტყავს ვიძრობ საკუთარი ხელებით.

ჩემს უკან აზრს კი არ ვტოვებ, არამედ შიმშილისაგან და წყურვილისაგან დამტკბარ გულს.”

„მე წავიღებდი აქედან ყველაფერს, მაგრამ როგორ?!

ხმას არ შეუძლია, თან წაიღოს ენა და ტუჩები, რომლებიც მას აფრთიანებენ. ის მარტო უნდა გაიჭრას სივრცეში.

არწივით ტოვებს თავის ბუდეს და მარტო მიფრინავს ცისკენ.”

„...რამდენჯერ შემოცურებულხართ ჩემს სიზმრებში, ახლა კი მოხვედით ცხადში, როცა გამოვიღვიძე, თუმცა ეს სიცხადე ჩემი უფრო ღრმა სიზმარია.

მზად ვარ წასვლისთვის და ჩემი სწარფვა გამგზავრებისკენ აფრებს აღმართავს, რომლებიც უკვე ქარებს ელიან.

მხოლოდ კიდევ ერთხელ ჩავისუნთქავ ამ მშვიდ ჰაერს, კიდევ ერთხელ მოვიხედავ უკან სიყვარულის მზერით...”

„კიდევ ერთხელ შეირხევა ეს ნაკადულიც...”

„ყოველთვის ასე ხდებოდა – სიყვარულის სიღრმეს განშორების ჟამს შეიგრძნობ მხოლოდ.“

„ღვთისწინასწარმეტყველო, თვალუწვდენელ სივრცეებში დიდხანს ეძებდი შენს გემს...“ (მთარგმნელი ნ.დოლიძე: 18).

ამ შემთხვევაში მოცემული თარგმანების ნიმუშები სრულად ადეკვატურად არ შეიძლება ჩაითვალოს, თუმცა თითოეული მთარგმნელი ცდილობს საკუთარ თარგმანში შეინარჩუნოს აზრი და ტონალობა, დაიცვას დედნის შინაარსი. აზრობრივი შინაარსის გადმოცემის პირობები განსაკუთრებულად არის გათვალისწინებული ნ. დოლიძის მიერ შესრულებულ თარგმანში. იგი ცდილობს მარტივი ენით მიიტანოს მკითხველთან ჯიბრანის აზრის ფილოსოფია და თანამედროვე ლექსიკის გამოყენებით აღწევს კიდეც მიზანს. მისი ენა ადვილად გასაგებია. წინადადებები მოკლე და ლაკონურია. „ამ კედლებში გავატარე გრძელი ტკივილიანი დღეები...“; „ამ ქალაქის ქუჩებში უხვად მიმოვფანტე ჩემი სულის ნამსხვრევები...“; „არწივიც ტოვებს თავის ბუდეს და მარტო მიფრინავს ცისკენ...“ და ა. შ.

მ. გიგინეიშვილი ორიგინალის აზრს მშობლიურ ენაში პოულობს; იგი ცდილობს შეაღამაზოს და მხატვრულად გადმოსცეს სათქმელი და შესაბამისად თავიდან აიცილოს მწირი თარგმანი. მაგალითისთვის მოვიყვანოთ რამდენიმე ნიმუშს: „...ამ ქუჩებში მიმოვფანტე ჩემი სულის ნაწილები...“; „...ხმა თან ვერ წაიტანს ენას და ბაგეებს...“; „...ბუდეს ტოვებს, მარტოდმარტო მიქრის მზისკენ არწივი...“ და ა. შ.

ჯიბრანის წერის მანერა და სინტაქსური ინვერსია ყველაზე თვალსჩინოდ დ. გოგიბედაშვილის თარგმანში გვხვდება. მაგ: „...არა სამოსელს ვიცვლი დღეს...“; „...არა ფიქრს ვტოვებ ჩემს შემდეგ...“ და ა. შ.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ინვერსია ძლიერი ემფატური ხერხია, რომლის საშუალებით პროზა თითქმის სიმღერასავით ჟღერს. ზოგიერთი სიტყვის გამოსაყოფად მსაზღვრელად გამოყენებული ზედსართავები და მიმღეობები არსებით სახელს მოსდევს. ამით დარღვეულია სიტყვათა ტრადიციული თანმიმდევრობა. მაგალითად:

“to see their worth **naked** and their pride **unabashed**”; (On Giving. 20)

“a heart**enflamed** and a soul **enchanted**”; (On Beauty. 74)

“that temple **invisible**” (On Prayer.67)

საინტერესოა, რამდენად შეინარჩუნეს ქართველმა მთარგმნელებმა იგივე ემფატური ხერხი თარგმანებში. ვნახოთ, ზემოთ მოყვანილი მაგალითების შესატყვისი თარგმანები სხვადასხვა ვარიანტში. მ. გიგინეიშვილი და დ. გოგიბედაშვილი ამ შემთხვევაშიც მიყვებიან არჩეულ კურსს და თარგმნით ინტერპრეტაციას ანიჭებენ უპირატესობას.

მ. გიგინეიშვილი:

„...თქვენ წინაშე წარმოდგენ ღირსებაშელახულნი და პატივყრილნი?“ (270)

„მშვენიერება ანთებული გულია და აღტაცებული სული.“ (318)

„უხილავ ტაძარში...“ (311)

დ. გოგიბედაშვილი:

„... რათა ღირსეულობა მათი შიშვლად იხილოთ და სიამაყე მათი დარცხვენისგან განთავისუფლდეს?“ (27)

„...აღმოდებული გულია და მონუსხული სამშვინველი.“ (82)

„... იმ უხილავ ტაძარში...“ (74)

ნ. დოლიძე ცდილობს დაიცვას მაქსიმალური სიზუსტე:

„... რათა მათი გაშიშვლებული ღირსებისა და შეცბუნებისგან გათავისუფლებული სიამაყის დანახვა შეძლოთ?!“ (34)

„...მხურვალე გულია და მოხიბლული სული.“ (94)

„ეს ტაძარი უხილავი“ (85)

სინტაქსური ინვერსიით შექმნილი მუსიკალურობა და გამორჩეული რიტმული მოდელები განსაკუთრებით საგრძნობია ზეპირი კითხვისას. ამგვარად, ინვერსია “წინასწარმეტყველის” სტილის მნიშვნელოვანი თავისებურებაა.

ბოლო სინტაქსური ხერხი, რომელსაც განვიხილავთ, გახლავთ “რიტორიკული” პარალელიზმი. თანაბარი მნიშვნელობის იდეები გადმოცემულია ერთნაირი ტიპის კონსტრუქციებით, რათა ნათელი გახდეს მათი მსგავსება. სწორედ პარალელიზმი თამაშობს უმთავრეს როლს წიგნის უნიკალური სტილის ჩამოყალიბებაში, რომელსაც ხშირად “ჯიბრანისეულს” უწოდებენ. მართლაც, პარალელიზმი ტექსტის სინტაქსური წყობის მთავარი პრინციპია; გვხვდება პარალელები ერთ წინადადებაში, ასევე

პარალელური წინადადებები; სინტაქსური და სემანტიკური პარალელები დაიძებნება ნაწარმოების ერთმანეთისგან დაშორებულ ნაწილებშიც.

პარალელიზმი, როგორც ლექსიკური, ისე სინტაქსური, აღმოსავლური პოეტიკის ყველაზე დამახასიათებელი ნიშანია. სპარსული და არაბული კლასიკური პოეზია, თითქმის გამონაკლისის გარეშე, დაფუძნებულია პარალელიზმზე. საჯის (კლასიკური არაბული ლექსის განვითარების ერთ-ერთი ეტაპის) ძირითადი მახასიათებლებია პარალელიზმი და რითმა. მესამე წესი, რომელიც უცილოდ უნდა იყოს დაცული, თითო სტრიქონში სიტყვათა ერთი და იგივე რაოდენობაა. ამგვარად, სტრიქონებიც თანაბარი სიგრძისაა. ბიბლიაშიც სწორედ ეს ხერხი გამოიყენება აზრის სიცხადისა და წინადადების რიტმულობისათვის (ბოჩაროვა, კონურბაევი 2001: 36).

ჯიბრანთან გვხვდება სემანტიკურ სინონიმისა და ანტონიმიაზე დაფუძნებული ლექსიკურ-სინტაქსური და სინტაქსური პარალელიზმები. ქვემოთ მოყვანილია ლექსიკურ-სინტაქსური პარალელური სტრუქტურის მაგალითები:

1 And his soul cried out to them, and he said:

2 Sons of my ancient mother, **you riders of the tides,**

3 How often have you sailed in my dreams. And now you come in my awakening, which is my deeper dream.

4 Ready am I to go, and my eagerness with sails full set awaits the wind.

5 **Only another** breath will I breathe in this still air, **only another** loving look cast backwards,

6 **And then I shall stand** among you, **a seafarer among seafarers.**

7 And you, vast sea, **sleepless mother,**

8 Who are alone are peace and freedom to the river and the stream,

9 **Only another** winding will this stream make, **only another** murmur in this glade,

10 **And then I shall come** to you, **a boundless drop to a boundless ocean**“ (The Coming of the Ship: 3).

„და შეეხმიანა მათ სული მისი და თქვა მან:

„ძენო ჩემი პირველდედისა, თქვენ ტალღებზე მოჯირითენო!

„რამდენჯერ მოცურებულხართ ჩემს ზმანებებში. ახლა კი მოხვედით ცხადში, თუმცა ცხადი ჩემთვის სიზმრისა უფრო სიზმარია.

მზად ვარ წამოსასვლელად, აფრებაშვებული ჩემი სწრაფვა ზურგის ქარს ელის.

კიდევ ერთხელ ჩავისუნთქავ ამ ჩაწყნარებულ ჰაერს, კიდევ ერთხელ სიყვარულით მოვიხედავ უკან.

და მერმე ჩავდგები თქვენ შორის, ზღვაოსანი – ზღვაოსანთა შორის.

და შენ, უკიდევანო ზღვაო, მარადფხიზელო დედაო!

შენ ერთადერთი ხარ სიმშვიდე და თავისუფლება მდინარეთა და წყაროთა.

კიდევ ერთხელ გაიკლავნება ეს ნაკადული, კიდევ ერთხელ ჩაიჩურჩულებს ამ კორდზე.

და მერმე მოვალ შენთან, მე – გარეშეუწერელი წვეთი – მოგაშურებ შენ – გარეშეუწერელ ოკეანეს” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 257).

„მაშინ სამშვინველმა მისმა მოუხმო მათ და

თქვა:

–შვილნო ჩემი დედათმთავრისა, თქვენ ტალღები გახედნეთ, რამდენჯერ მოცურებულხართ ჩემდა სიზმრად და ახლა მეწვიეთ, როცა კი გამოვიღვიძე და გამოღვიძება ჩემი, ჩემივე ძილია ყველაზე ღრმა, მზად ვარ შევცურო და მოუთმენლად აღვმართო აფრა, დაე, ზურგის ქარმა დაჰბეროს მას.

დაე, მეც მშვიდად ვისუნთქო, ნაპირს სიყვარულით გამოვხედო და ზღვაოსანთა შორის დავდგე თავად ზღვაოსანი.

მთვლემარე დედაო, ზღვაო უხმელეთო, მდინარენი და ნაკადულნი შენში ჰპოვებენ სიმშვიდესა და თავისუფლებას.

მხოლოდ ერთხელ მოიქცევა მდინარე, მხოლოდ ერთხელ გაიჩქაფუნებს ველად და მეც შემოვიღვრები შენში, უსასრულო წვეთი უსასრულო ოკეანისა” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 11).

„მათ დანახვაზე აღმოხდა მის სულს: პირველდედის შვილებო, ტალღებზე ამხედრებულნო, რამდენჯერ შემოცურებულხართ ჩემს სიზმრებში, ახლა კი მოხვედით ცხადში, როცა გამოვიღვიძე, თუმც ეს სიცხადე ჩემი უფრო ღრმა სიზმარია.

მზად ვარ წასვლისთვის და ჩემი სწარფვა გამგზავრებისკენ აფრებს აღმართავს, რომლებიც უკვე ქარებს ელიან.

მხოლოდ კიდევ ერთხელ ჩავისუნთქავ ამ მშვიდ ჰაერს, კიდევ ერთხელ მოვიხედავ უკან სიყვარულის მზერით და შემდეგ დავდგები თქვენს შორის—მეზღვაური მეზღვართა შორის.

ჰოი, შენ, უნაპიროზღვაო, უძინარო დედავ, მხოლოდ შენში ნახულობენ სიმშვიდესა და თავისუფლებას მდინარეები და ნაკადულები.

კიდევ ერთხელ შეირხევა ეს ნაკადულიც, ერთხელაც ჩაიჩურჩულებს ამ ველზე.

და შემდეგ მოგენდობი – უკიდევანო წვეთი უკიდევანო ოკეანეს” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე:13).

ლექსიკური და სინტაქსური პარალელები გამოყოფილია მუქი შრიფტით. მეორე სტრიქონი მეშვიდე სტრიქონის პარალელურია, მეხუთე-მეცხრისა და მეექვსე-მეათისა. მეორე სტრიქონი მეშვიდესთვის მოდელს ქმნის. მიმართვის ფორმა ორივე მათგანში იდენტურია: *you* + აპოზიცია—არსებით სახელიან ფრაზას მოჰყვება მეორე, დამატებითი ინფორმაციის შემცველი ფრაზა. მეხუთე, მეექვსე, მეცხრე და მეათე სტრიქონების სტრუქტურა იდენტურია არამართო სინტაქსური, არამედ ლექსიკური ერთეულების თვალსაზრისით. მეხუთე და მეექვსე სტრიქონების აგებულება შემდეგ მოდელს მისდევს: *only another* + არსებითისახელი + დამხმარეზმნა + ქვემდებარე + აპოზიცია, *only another* + არსებითი სახელი + აპოზიცია, *and then* + ქვემდებარე+შემასმენელი+აპოზიცია. მეცხრე და მეათე სტრიქონებიც იმავე სტრუქტურისაა. ლექსიკური პარალელიზმი მიიღწევა სიტყვათა გამეორებით როგორც ერთი სტრიქონის ფარგლებში, ისე მასთან დაკავშირებულ სხვა სტრიქონებშიც: “მეზღვაური მეზღვართა შორის”, “უსასრულო წვეთი უსასრულო კეანეში”.

საგულისხმო ნიმუში სინტაქსური პარალელიზმისა გვხვდება თავებში “შრომის შესახებ” და “თავისუფლების შესახებ”:

“And what is it to work with love?

It is to weave the cloth with the threads drawn from your heart, **even as if your beloved were to wear** that cloth.

It is to build a house with affection, **even as if your beloved were to dwell** in that house.

It is to sow seeds with tenderness and reap the harvest with joy, even as if your beloved were to eat the fruit.

It is to charge all things you fashion with the breath of your own spirit,

And to know that all the blessed dead are standing about you and watching“ (On Work: 25).

*

“**And if it is a care you would cast off**, that care has been chosen by you rather than imposed upon you.

And if it is a fear you would dispel, the seat of that fear is in your heart and not in the hand of the feared” (On Freedom: 47).

„რა არის სიყვარულით შრომა?

ესაა – სამოსი ქსოვით თქვენი გულიდან ამოხლართული ძაფით, თითქოს თქვენი სატრფოს შესამოსელი იყოს.

ესაა – სახლი აშენით საგულადგულოდ, თითქოს თქვენი სატრფოს სამკვიდრებელი იყოს.

ესაა – თესლი მუყაითად თესოთ და ჭირნახული ხალისით მოიწიოთ, თითქოს თქვენი სატრფოს სარჩო იყოს.

ესაა – ყოველგვარ თქვენს ნახელავში ჩატოვით სუნთქვა თქვენი სულისა.

და თან იცოდეთ, რომ ნეტარი მიცვალებულები გარს შემოგჯარვიან და შემოგცქერიან” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 274).

„მაგრამ რაღაა საქმენი სიყვარულითა?

იგი სამოსელის ისეთი ძაფებით ქსოვაა, გულს რაც შებმია, თითქოს ამ შესამოსით შენი მიჯნური უნდა დამშვენდეს.

გულდასმით სახლის შენებას ჰგავს იგი, თითქოს მიჯნური შენი იქ უნდა დასახლდეს.

იგი, სათესებში გულისხმით თესვის მსგავსია და მოსავლის სიხარულს იკრებს, თითქოს მიჯნურმა შენმა უნდა იგემოს.

ყოველივე რასაც იქმ, შენივე სულის ამოსუნთქვით უნდა გაჟღინთო და დალოცვილ წინაპართა მზერასაც ყოველთვის უნდა გრძნობდე (მთარგმნელი დ.გოგიბედაშვილი: 32).

„და რას ნიშნავს სიყვარულით შრომა?

ეს ნიშნავს, შენივე გულის ძაფებისგან ქსოვდე ტანსაცმელს, თითქოს მას შენი შეყვარებული ჩაიცვამდა.

ეს ნიშნავს, ისეთი მონდომომებით აშენებდე სახლს, თითქოს იქ შენი შეყვარებული დასახლდებოდა.

ეს ნიშნავს, თესლი რუდუნებით დათესო და მოსავალი სიხარულით აიღო, თითქოს ამ ნაყოფს შენი შეყვარებული დააგემოვნებს.

ეს ნიშნავს, ყველაფერი, რასაც აკეთებ, შენივე სულის სუნთქვით აავსო.

და თან იცოდე, რომ სულ ყველა დალოცვილი მიცვალებული შენ სიახლოვეს დგას და ჩუმადთვალყურს გადევნებს” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 40).

„და, თუ ეს საზრუნავია, რომლისგანაც თავის დაღწევას ინდომებდით,—იგი თქვენი არჩეულია და თავზე არავის მოუხვევია თქვენთვის.

და, თუ ეს შიშია, რომლის დამღევასაც ინდომებდით, იგი თქვენს გულშია ჩაბუდებული და არა—თქვენი დამთრგუნველის ხელში” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 292).

თუ ამას მზრუნველობად მიიჩნევთ, რისგანაც თავის დაღწევას ლამობთ, მაშინ ასეთი მზრუნველობა თქვენ მიერ უფროა არჩეული, ვიდრე თავსმოხვეული.

და თუ იგი შიშია, რასაც მოიშორებდით, მისი მიზეზი თქვენს გულში უნდა ეძებოთ და არა შემშინებლის ხელებში” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 55).

„და თუ ეს საზრუნავია, რომლისგანაც გსურთ თავი დაიხსნათ, იცოდეთ, რომ ის თავად აირჩიეთ; რომ ის თქვენთვის თავს არვის მოუხვევია.

და თუ ეს შიშია, რომელიც გინდათ, გაფანტოთ, ამ შიშის წყარო თქვენს გულეშია და არა დამშინებლის ხელში” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 65).

მომდევნო ამონარიდი სემანტიკურ-ანტონიმური პარალელიზმის პრინციპის ბრწყინვალე მაგალითია. მწერალი იყენებს სრულ ან ნაწილობრივ ანტონიმებს მომიჯნავე სტრიქონებში და, იმავდროულად, პირველი და მეორე წინადადებების სტრუქტურაც პარალელურია. ნაწყვეტი თავიდან “დანაშაული და სასჯელი”:

“But I say that **even as the holy and the righteous cannot rise beyond the highest which is in each one of you,**

So the wicked and the weak cannot fall lower than the lowest which is in you also.

And as a single leaf **turns not** yellow but with the silent knowledge of the whole tree,

So the wrong-doer **cannot do** wrong without the hidden will of you all.” (On Crime and Punishment: 39).

„ხოლო მეგეტყვით თქვენ: უბიწონი და მართალნი ვერ ამაღლდებიან ყოველ თქვენგანში უზენაესზე მაღლა.

ასევე, ბოროტნი და ლაჩარნი ვერ დაეცემიან ყოველ თქვენგანში დავანებულ უმდაბლესზე დაბლა.

და ერთი ფოთოლიც კი ვერ გაყვითლდება მთელი ხის უჩუმარი დასტურის გარეშე;

თქვენ ყველანი ერთად, ერთიან ნაკადად მიემართებით თქვენი ღვთაებრივი არსისკენ”(მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 285).

„მაგრამ გეტყვით:—როგორც წმინდაწმიდა მართალნი უზენაესზე მეტად ვერ ამაღლდებიან, რომელიც ყოველ თქვენგანშია, ისე ავბედითი ალქაჯნი ვერ დაეცემიან იმაზე დაბლა, ვიდრე დაცემული რაცაა თქვენში განრთხმული.

და როგორც მთლიანად, ხის მდუმარე თანხმობის გარეშე, ვერც ერთი ფოთოლი გაყვითლდება თავისით, ასევე ავის ჩამდენი ვერ ჩაიდენს სიბოროტეს უკლებლივ ყველა თქვენგანის ფარული ნების გარეშე (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 46).

„მაგრამ მე ვამბობ: როგორც წმინდანებს არ შეუძლიათ იმ უმაღლესზე ამაღლება, რაც თითოეულ თქვენგანშია, ისე ბოროტმოქმედებსა და სუსტებს არ ძალუძთ იმ ყველაზე უზადრუკზე მეტად დაკნინება, რაც ასევე ყოველ თქვენგანშია.

და როგორც ერთი ფოთოლიც არ გაყვითლდება მთელი ხის მდუმარე თანხმობის გარეშე,

ისე ბოროტების ჩამდენს არ შეუძლია, ყოველი თქვენგანის ფარული ნების გარეშე იმოქმედოს” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 55).

ორივე წინადადების სინტაქსური მოდელი ასეთია: “even as ...”, “so ... “. პირველ წინადადებაში ანტონიმური პარალელური კონსტრუქცია “წმინდა და მართალი” “ბოროტისა და სუსტის” საპირისპირო მნიშვნელობისაა და ქართულ თარგმანში შემდეგნაირად მივიღეთ:

„უბიწონი და მართალნი” დაუპირისპირდა „ბოროტნი და ლაჩარნი”ს (მ. გიგინეიშვილი);

„წმინდანნი და მართალნი” – „ავბედითი ალქაჯნი” (დ. გოგიბედაშვილი)

„წმინდანებს”– „ბოროტმოქმედებსა და სუსტებს” (ნ. დოლიძე).

ამ შემთხვევაში მხოლოდ პირველ ვარიანტში შეძლო მთარგმნელმა ზუსტად გადმოეცა ორიგინალში არსებული ანტონიმური პარალელური კონსტრუქცია, თუმცა ინგლისური სიტყვა “the weak”, რომლის ქართული მნიშვნელობა არის „სუსტი” შეცვალა „ლაჩარი”-თ.

დ. გოგიბედაშვილმა კონსტრუქცია “the wicked and the weak” ჩაანაცვლა „ავბედითი ალქაჯი”-თ. რამდენადაც ინგლისური სიტყვის “wicked” ქართული მნიშვნელობა არის „ბოროტი”, „ავი”, ხოლო „ავბედითი”-ს განმარტებითი მნიშვნელობა კი – ავის, ცუდის, უბედურების მანიშნებელია . ვფიქრობთ, ეს სიტყვა აქ უადგილოა. რაც

შეეხება სიტყვას „ალქაჯი“ ინგლისურ ენაზე მისი შესატყვისი არის “witch”, რომელიც დედანში საერთოდ არ არის და მთარგმნელის ინტერპრეტაციის ნაყოფია.

ტექსტთან სიახლოვის პრინციპს არ არღვევს ნ. დოლიძე და ცდილობს გადმოსცეს მწერლის მიერ ნაგულისხმევი; ამავე დროს ქართული ენისთვის დამახასიათებელი ინტონაციური შესატყვისებით გაამდიდროს ტექსტი.

საინტერესო მასალას გვაძლევს შემდეგი მონაკვეთი. ეს არის ნაწყვეტი თავიდან “სიამოვნების შესახებ”, რომელიც სემანტიკურ-სინონიმური პარალელიზმის ნიმუშად გამოდგება. აქვე მოგვყავს ქართული თარგმანების ვარიანტები, რომლებშიც ასევე კარგად აისახა ჯიბრანისეული წერის მანერა. მთარგმნელების სანაქებოდ უნდა ითქვას, რომ მათ თავი გაართვეს ამ რთულ დავალებას; თუმცა არის აქ რამდენიმე ნიუანსი, რომელზეც ღირს ყურადღების გამახვილება. მ. გიგინეიშვილი და ნ. დოლიძე თითქმის კვადაკვალ მიყვებიან დედანს და ზუსტად იმეორებენ ინგლისური ტექსტის სემანტიკური და სინონიმური პარალელიზმის ნიმუშებს, რასაც ვერ ვიტყვით დ. გოგიბედაშვილის მიერ შესრულებულ თარგმანზე. „წინასწარმეტყველში“ ხშირია პოეტური პროზის ნიმუშები. სწორედ ერთერთი მათგანია ქვემოთ მოყვანილიპასაჟი. როგორც ლევან ბრეგაძე ამბობს: „...ლექსის მთარგმნელს ვერ მოვთხოვთ აბსოლუტური სიზუსტის დაცვას, მაგრამ დედანში არარსებული სიტყვის ან გამოთქმის შემოტანა უნდა მოხდეს დიდი სიფრთხილით, გემოვნებით, ლექსის საერთო განწყობილების გათვალისწინებით” (ლ. ბრეგაძე „თარგმანი და ორიგინალი” გვ. 27). მთარგმნელმა თვითნებურად ჩამატებული სიტყვებით, ფრაზებით, სახეებით არ უნდა გააბუნდოვნოს ავტორის ჩანაფიქრი. დ. გოგიბედაშვილის თარგმანის კითხვისას არცთუ იშვიათად გვიჩნდება ასეთი შეხედულება, რაც აკნინებს ჯიბრანის შემოქმედებას. იგი ინგლისური სიტყვების – “Pleasure”, “blossoming”, “calling”, “taking” -სანაცვლოდ იყენებს ქართულ სიტყვებს: „ტკბობა”, „იერი”, „შემავედრებელი”, „შემრხევი”, რომლებიც არ შეესაბამება ინგლისურ მნიშვნელობებს.

“Pleasure is a freedom-song,

But it is not freedom.

It is the blossoming of your desires,

But it is not their fruit.

It is the depth calling unto the height,

But it is not the deep nor the high.

It is the caged taking wing,

But it is not space encompassed.

Ay, in very truth, pleasure is a freedom-song” (On Pleasure: 70).

„სიამოვნება სიმღერაა თავისუფლებისა,

მაგრამ თვითონ არაა თავისუფლება.

სიამოვნება ყვავილობაა თქვენი სურვილებისა,

მაგრამ იგი არაა სურვილთა ნაყოფი.

იგი სიღრმეა და უხმოზს სიმაღლეს,

მაგრამ იგი არც ღრმაა, არც – მაღალი.

იგი გალიაშია გამომწყვდეული და აფრენას ლამოზს,

მაგრამ თვით სიამოვნება არაა შემოსაზღვრული სივრცე.

დიახ, ნამდვილად, სიამოვნება საგალობელია თავისუფლებისა” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 313).

„ტკბობა თავისუფლების სიმღერაა.

მაგრამ არა თავისუფლება.

თქვენს სურვილთა იერია,

მაგრამ არა მათი ნაყოფი.

იგი სიღრმეა სიმაღლის შემავედრებელი,

მაგრამ არა ღრმა და არა მაღალი.

იგი ტყვეა გალიაში ფრთების შემრხევი,

მაგრამ არა შემოზღუდული სივრცე.

მართალია, ტკბობა ჭეშმარიტად თავისუფლების სიმღერაა” (მთარგმნელიდ. გოგიბედაშვილი: 78).

„სიამოვნება სიმღერაა თავისუფლების,

მაგრამ არ არის თავისუფლება.

ის თქვენ სურვილთა ყვავილობაა,

მაგრამ არა – ნაყოფი მათი.

ის სიღრმეა, სიმაღლისკენ რომ მოუწოდებს,

მაგრამ არც ღრმაა და არც მაღალი.

ის ტყვეა ფრთაგაშლილი, გალიიდან გაფრენას რომ ლამობს,

მაგრამ არა – დასაზღვრული სივრცე.

დიახ, სიამოვნება მართლაც სიმღერაა თავისუფლების...” (მთარგმნელი ნ.დოლიძე:87).

გთავაზობთ სინტაქსური და სემანტიკური პარალელიზმის მაგალითს, რომელიც ეფუძნება როგორც სინონიმias, ისე ანტონიმias. ამ კონსტრუქციებმა თითქმის ზუსტი ასახვა ჰპოვა ქართულ თარგმანებში. ნაწყვეტი თავიდან “დანაშაული და სასჯელი”:

“What judgement pronounce you upon him who though honest in the flesh yet is a thief in the spirit?”

What penalty lay you upon him, who slays in the flesh yet is himself slain in the spirit?”
(On Crime and Punishmen: 39).

„რა სასჯელს გამოუტანთ მას, ვინც სხეულით უბიწოა, სულით კი ბიწიერი?

რა სასჯელს დაუწესებთ მას, ვინც კლავს სხეულს, თავად მას კი სული მოუკლეს?”
(მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 287).

„...მათ რა განაჩენს გამოუტანთ, ვინც ხორციტაა მართალი, მაგრამ ქურდია სულით?

როგორ დასჯით იმას, ვინც ხორცს მოაკვდენს, მაგრამ თვითონაა სულით მკვდარი”
(მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 48).

„...როგორ განაჩენს გამოუტანთ მას, სხეულით პატიოსანი არამზადაა სულით?

როგორ სასჯელს გაუმზადებთ მას, ვინც კლავს ხორცს, თუმცა მკვდარია სულით?”
(მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 57).

ინგლისური ფრაზები შემდეგნაირად გადმოვიდა ქართულ თარგმანებში: “honest in the flesh...a thief in the spirit” „სხეულით უბიწოა, სულით კი ბიწიერი” (მ. გიგინეიშვილი); „ხორციტ მართალი, მაგრამ ქურდია სულით” (დ.გოგიბედაშვილი) და „სხეულით პატიოსანი არამზადაა სულით” (ნ.დოლიძე).

ეს კონსტრუქცია სემანტიკურად ანტონიმურია, რაც გათვალისწინებულია მ. გიგინეიშვილის და ნ. დოლიძის ვარიანტში, ხოლო დ. გოგიბედაშვილმა დაარღვია ანტონიმია და სიტყვა “honest”, რომლის ქართული მნიშვნელობაა „პატიოსანი” „კეთილსინდისიერი” თარგმნა, როგორც „მართალი”. „მართალის”, ანტონიმი კი ნამდვილად არ არის „ქურდი”.

ასევე სემანტიკურად ანტონიმური კონსტრუქციის ნიმუშია:

“...him, who slays in the flesh yet is himself slain in the spirit... (Crime and Punishment: 40).

„ვინც კლავს სხეულს, თავად მას კი სული მოუკლეს?” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 285).

„ვინც ხორცს მოაკვდენს, მაგრამ თვითონაა სულით მკვდარი” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 46).

„ვინც კლავს ხორცს, თუმცა მკვდარია სულით?” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 55).

ამავე მონაკვეთშივე არის სემანტიკურად სინონიმური კონსტრუქციები- “to pronounce judgement” - „განაჩენის გამოცხადება” და “to lay a penalty” - „სასჯელის დაკისრება”.

პარალელიზმი თხზულების ერთმანეთისგან დაცილებულ ნაწილებშიც საგრძნობია. თავში “დანაშაული და სასჯელი” ჯიბრანი საუბრობს ადამიანში არსებული ქონდრისკაცის შესახებ. და შემდეგ ამავე იდეას ეხმიანება, ოღონდ საპირისპირო მნიშვნელობით გოლიათის შესახებ თავში „სიკეთე და ბოროტება”. განვიხილოთ შემდეგი ციტატები:

“Much in you is still man, and much in you is not yet man,

But a shapeless **pigmy** that walks asleep in the mist searching for its own awakening.” (Crime and Punishment: 40).

ავტორი გვიხატავს „ქონდრისკაცის, ჯუჯაკაცის” და „გოლიათის” ურთიერთსაპირისპირო სახეებს.

„ბევრი რამ თქვენში უკვე ადამიანია, ბევრი რამ თქვენში ჯერ კიდევ არ არის ადამიანი. უგვანი ჯუჯაა, რომელიც რულმორეული დაბორიალობს ნისლში და ცდილობს გაღვიძებას” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი:284).

„თქვენში ჯერ ბევრი კაცისაა და ბევრი კიდევ არაა ადამიანის, უშნო ჯუჯაა თქვენში მთვლემარე, ბურუსში ვინც გამოღვიძების საპოვნელად დაწანწალებს”(მთარგმნელი დ.გოგიბედაშვილი: 46).

„ბევრი რამ თქვენში ჯერ კიდევ ადამიანია და ბევრი რამ ჯერ არ არის ადამიანი, არამედ მხოლოდ მახინჯი ჯუჯაა, რომელიც მძინარე დაეხეტება ნისლში და ეძებს თავის გამოღვიძებას” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 54).

საინტერესო შედარებაა “shapeless pigmy” - „უფორმო ჯუჯა”, რომელიც სამივე მთარგმნელმა სხვადასხვანაირად თარგმნა:

მ. გიგინეიშვილმა - „უგვანი”, რომელიც ნიშნავს „უმსგავსოს”;

დ. გოგიბედაშვილმა - „უშნოს”, ანუ ვისაც შნო და მოხდენილობა აკლია, ვინც ულამაზო და ულაზათოა;

ნ. დოლიძემ - „მახინჯი” ანუ რაიმე ფიზიკური ნაკლის მქონე ადამიანი, იგივეა რაც გონჯი.

“In your longing for your **giant self** lies your goodness and that longing is in all of you” (On Good and Evil: 65).

„თქვენივე დიადი არსისკენ თქვენს სწრაფვაშია სიკეთე თქვენი. და ეს სწრაფვა არის ყოველ თქვენგანში” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 310).

„თქვენი თავისკენ ლტოლვაში ვეებადაა თქვენი სიკეთე და იგი ყოველ თქვენგანშია” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 72).

„თქვენს სწრაფვაში თქვენივე არსებისაკენ დევს სიკეთე. ის თითოეულ ადამიანშია” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 84).

ეს ფრაზა “giant self” - „დიადი არსისკენ” მხოლოდ მ. გიგინეიშვილმა თარგმნა, დ. გოგიბედაშვილმა და ნ. დოლიძემ საერთოდ გამოტოვეს, რითაც დაარღვიეს ჯიბრანისეული პარალელიზმი ტექსტში.

თავებში “On Houses” - „სახლები” და “Farewell” - „დღე გასრულდა” შესაძლებელია პარალელების გავლება. ადამიანის “მეორე უფრო დიდი სხეულის” შესახებ იდეა საბოლოო შტრიხებს ნაწარმოების ბოლოს იძენს:

“For even as you have home-comings in your twilight, so had the wanderer in you, the ever distant and alone.

Your house is your larger body.

It grows in the sun and sleeps in the stillness of the night, and it is not dreamless.

Does not your house dream? and dreaming, leave the city for grove or hilltop?” (On Houses: 31).

„რამეთუ შედამებულზე, როცა შინ ბრუნდებით, თქვენს არსებაში სწორედ ასევე ბრუნდება მოხეტიალე მწირი, მარად შორეული და მარტომყოფი.

თქვენი სახლი თქვენივე სხეულია, ოღონდ – ბევრად დიდი. მას ზმანებებიც აქვს. განა არ ხედავს სიზმრებს თქვენი სახლი? და განა ზმანებებში არ გაეცლება ქალაქს, არ მიაშურებს ტყე-ჭალებს ან მწვერვალებს მთისას?” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 278).

„რამეთუ საკუთარი მწუხრისას როგორც შინ ბრუნდებით, თქვენშიც ბრუნდება შორეთის მგზავრი, მარტოსული.

სახლი თქვენი, თქვენივე დიდი სხეულია.

ის მზისქვეშ სახლობს, ღამის დუმილში სძინავს და სიზმრებსაც ხედავს.

განა თქვენს სახლს არ სძინავს და ქალაქიდან სიზმრად არ მიშენდება? ჭალებსა და გორაკებზე არ მოგზაურობს?” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 37).

„რადგან როგორც თქვენ ბრუნდებით ბინდბუნდში შინ, ისევე ბრუნდება თქვენში ყარიბი, მუდმივად შორი და მარტოსული.

თქვენი სახლი თქვენი უფრო დიდი სხეულია.

ის იზრდება მზეში და ისვენებს ღამის სიმშვიდეში. სიზმრებიც კი ესიზმრება. გგონიათ, ის ძილში ქალაქს არ ტოვებს, კორომებისკენ და ბორცვებისკენ არ მიემართება?” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 46).

ამ მონაკვეთში ჩვენს ყურადღებას იპყრობს სიტყვა “wanderer”, რომლის ქართული შესატყვისია „მოხეტიალე”, და რომელიც ნიშნავს უაზროდ, უთავბოლოდ მოსიარულე ადამიანს. ვნახოთ, როგორ გაიგეს ეს სიტყვა ქართველმა მთარგმნელებმა: მ. გიგინეიშვილის ვერსიაშია სიტყვა „მწირი” - უცხოეთიდან გადმოხვეწილი, უთვისტომო, უნათესაო ადამიანი; ნ. დოლიძემ თარგმნა, როგორც „ყარიბი” -ასევე, უცხოებაში მყოფი, გადახვეწილი, უთვისტომო, უპატრონო, საცოდავი, საწყალი, ღარიბი; ხოლო დ. გოგიბედაშვილმა- „შორეთის მგზავრი” რომელიც, ვფიქრობთ, ყველაზე კარგად გამოხატავს მწერლის ჩანაფიქრს. „მოხეტიალე” ადამიანი არ ასოცირდება „მწირთან” ან „ყარიბთან”.

შევადაროთ შემდეგი მაგალითი:

“But sweeter still than laughter and greater than longing came to me.

It was the boundless in you;

The vast man in whom you are all but cell and sinews;

He in whose chant all your singing is but a soundless throbbing.

It is in the vast man that you are vast” (The Farewell: 82).

„მაგრამ მოაღწია ჩემამდე რაღაცამ, სიცილზე უფრო ხალასმა და სწრფვაზე უფრო დიადმა. ესაა უსაზღვროება თქვენი.

ესაა დიადი ადამიანი, რომლის ოდენ მყესები და ძარღვები ხართ თქვენ.

იგია დიადი ადამიანი, რომლის გალობასთან შედარებით ხრინწიანი ჩიფჩიფია თქვენი მღერა.

სწორედ ამ დიადი ადამიანით ხართ თქვენც დიადნი”(მთარგმნელიმ. გიგინეიშვილი: 326).

„მაგრამ რაღაცა, უფრო უტკბესი ვიდრე სიცილი და უფრო დიადი ვიდრე ვნება მეწვია მე.

იგი უსასრულობა იყო თქვენში.

დიდი გოლიათი, რომელშიც თქვენ ყველა უჯრედები ხართ და კუნთები.

იგი, ვის სიმღერაშიც თქვენი ნამღერი მხოლოდ და მხოლოდ უხმო თრთოლვაა.

და სწორედ რომ ამ დიდ გოლიათში ხართ თქვენც დიდნი” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 92).

„მაგრამ სიცილზე უფრო ტკბილი, ვნებაზე უფრო დიდებული მოვიდა ჩემთან.

ეს იყო უსაზღვრობა თქვენში – გოლიათი, რომელშიაც ყველანი უჯრედები და მყესები ხართ მხოლოდ.

ის, ვინც სიმღერაშიც თქვენი მღერა უხმო თრთოლვაა.

სწორედ ამ გოლიათში ხართ უზარმაზარნი” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 107).

შევჩერდებით ფრაზაზე “cell and sinews”, რომლის ზუსტი თარგმანი არის „უჯრედი და მყესები”, რასაც ნ. დოლიძის თარგმანში ვკითხულობთ. რაც შეეხება მ. გიგინეიშვილს და დ. გოგიბედაშვილს, მათ რატომღაც არ ჩათვალეს საჭიროდ ამ სიტყვების ადეკვატურად თარგმნა. ერთ შემთხვევაში გვაქვს „მყესები და ძარღვები” და მეორე შემთხვევაში - „უჯრედები და კუნთები”. განვიხილოთ თითოეული მათგანი ცალ-ცალკე: მ. გიგინეიშვილი „მყესს” და „ძარღვს” სხვადასხვა მნიშვნელობით ხმარობს; თუმცა მყესი და ძარღვი ერთი და იგივეა; იგი წარმოადგენს შემაერთებული ქსოვილის ერთგვარ მკვრივ და დრეკად იოგას, რომლითაც კუნთი მიმაგრებულია ძვალზე. ინგლისური სიტყვა “cell” მის ვარიანტში საერთოდ დაიკარგა. დ. გოგიბედაშვილმა ინგლისური სიტყვა “sinews” ჩაანაცვლა ქართული სიტყვით „კუნთი”. შემდეგი სიტყვათშეთანხმება, რომელიც ვფიქრობთ, ყურადსაღებია, არის “soundless throbbing”. ნ. დოლიძემ და დ. გოგიბედაშვილმა ზუსტი შესატყვისი მოძებნეს და მიიღეს „უხმო თრთოლვა”, ხოლო მ. გიგინეიშვილმა შემოიტანა „ხრინწიანი ჩიფჩიფი” (ჩიფჩიფი - უკბილო ადამიანის გაურკვეველი ლაპარაკი), რომელიც ცოტა არ იყოს ირონიულად ჟღერს და აქ უადგილოდ გვეჩვენება.

2.3. სპეციფიკური კულტურული ელემენტების ასახვა

მხატვრულ თარგმანში

თარგმანის აღიარებული რუსი თეორეტიკოსის ა. შვეიცერის აზრით, თარგმანი ლინგვისტური და კულტურული ფენომენია, რომელიც ენათა და კულტურათა საზღვრებს კვეთს. თარგმანი ემყარება ძალთა ურთიერთქმედებას, რომელთაგან მხოლოდ ერთია ლინგვისტური (ამ ცნების ვიწრო გაგებით), რაც ორი ენის სისტემათა კონტაქტის შედეგია. სხვა ექსტრალინგვისტური (ორი კულტურის კონტაქტის შედეგი) ძალებია: სოციოლინგვისტური, ფსიქოლინგვისტური და სტილისტური.

თარგმანის ერთ-ერთი ყველაზე პრობლემური ასპექტი უკავშირდება არამართო ნაწარმოების საერთო განცდის, არამედ მისი ეროვნულ-კულტურული ელფერის შენარჩუნებასაც. კ. ჩუკოვსკი ამბობს: “სინტაქსი უნდა იყოს რუსული, ხოლო სტილი და შეფერილობა, რამდენადაც ეს შესაძლებელია, ორიგინალთან მიახლოებული.

ორიგინალსა და თარგმანს შორის სრული იდენტურობა შეუძლებელია და არც არსებობს. ამრიგად, ორიგინალის სპეციფიური მახასიათებლების სრულად დაცვა წარმოუდგენელია. თარგმანის ორიგინალთან მიმართება განსაკუთრებული ბუნებისაა: თარგმანისთვის მიუღებელია, თქვას იმაზე მეტი, ვიდრე ამას დედნის ტექსტი გულისხმობს. თარგმანი “ორიგინალის იმიტაციაა,” როდესაც ორიგინალი “განსხვავებული მასალით” წარმოდგენილია სხვა ლინგვისტურ-სოციალურ კონტექსტში.

თარგმანის ძირითადი წესი ასეთია: მხატვრული ნაწარმოების თარგმნა სხვა ენაზე ნიშნავს ფორმისა და შინაარსის ისეთ ერთობას, რომ მკითხველზე მოხდენილი შთაბეჭდილება ორიგინალისას უთანაბრდება. დედნის ფორმის დაცვა მექანიკურად არ უნდა ხდებოდეს; ჩვენ შეგვიძლია მხოლოდ მისი (დედნის) მნიშვნელობისა და ესთეტიკური ღირებულების შექმნა. შეუძლებელია ყველა სპეციფიკური ეროვნული თუ ისტორიული ელემენტის გათვალისწინება. მთარგმნელმა უნდა შექმნას გარკვეული ეროვნული და ისტორიული გარემოს ილუზია.

ბელეტრისტიკა ასახავს გარკვეულ რეალობას, რომელიც დაკავშირებულია ამათუიმ ერის ცხოვრებასთან. ამიტომაც, მნიშვნელოვანია სათარგმნ ტექსტში ეროვნული ელფერი შენარჩუნდეს იმავე დოზით, რაც ორიგინალშია. დედნისეული “სურნელის” დაცვა

გულისხმობს მის მართებულ აღქმასა და სხვადასხვა ელემენტების კომპლექსთა ადეკვატურ გადმოღებას.

კულტურული განსხვავება დედანსა და თარგმანს შორის კონტრასტს აძლიერებს. ერთი კულტურის მეორეზე დომინირებისას მათ შორის კონფლიქტი განსაკუთრებით თვალშისაცემი ხდება.

მთარგმნელისთვის უპირატესი მნიშვნელობა აქვს იმ ეროვნულ-კულტურული ელემენტების სფეროს განსაზღვრას, რაც დაცული უნდა იყოს. ამასთან დაკავშირებით შევხებით ცალკეულისა და საზოგადოს, ან ნაწილისა და მთლიანის დიალექტიკურ პრინციპს. ერთი მხრივ, მთარგმნელმა უნდა განსაზღვროს დეტალების მნიშვნელობა და, მეორე მხრივ, დაუქვემდებაროს ისინი მთლიანს. რასაკვირველია, მთარგმნელის უმთავრესი მიზანი მთლიანის თარგმნაა, მაგრამ სემანტიკური ელემენტების დაცვა ასევე აუცილებელია.

ზოგჯერ მთარგმნელი ცალკეული ელემენტების თარგმნის მეთოდის ერთგულია. ამ დროს თარგმანი ზედმიწევნითი, მარტივი, ყოველგვარ შემოქმედებითობასა და წარმოსახვას მოკლებული გამოდის. ზოგიერთი მთარგმნელისთვის კი მთლიანი იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ მას ეწირება ცალკეული ელემენტები და გარკვეული იდეები.

თუ სიტყვას დამოუკიდებელი მნიშვნელობა არ აქვს და მხოლოდ მთლიანის ნაწილია, თარგმნისას ცალკეულ სიტყვათა მნიშვნელობის უგულებელყოფა ზოგჯერ მისაღებია. სიტყვათ შეთანხმებები, იდიომები, გამოთქმებისა და ანდაზების უმრავლესობა სწორედ ამგვარად ითარგმნება. მხატვრულ სახეთა ადეკვატური თარგმანისას უნდა გავითვალისწინოთ სიტყვათა შორის მეორადი დამოკიდებულება, სემანტიკური რეალობის ასახვა, იდეასა და მის გამოხატულებას შორისკორელაცია. თვით უმცირესი დეტალიც იმსახურებს სკრუპულოზურ თარგმანს, განსაკუთრებით მაშინ, როცა ის უფრო “მაღალი დონის” – ავტორის სტილის, მეტყველების თავისებურების და ა.შ.– ელემენტია.

თარგმანის მკვლევარებმა შეიმუშავეს ორიგინალის ეროვნული ელფერის დაცვის რამდენიმე პრინციპი. მათგან მნიშვნელოვანია:

ა. რეკომენდებულია მხოლოდ იმ სპეციფიკური ეროვნულ-კულტურული ელემენტების დაცვა, რომლებიც უცხოელმა მკითხველმა “ეროვნული ან ისტორიული ელფერის” მატარებლად შესაძლოა აღიქვას;

ბ. მხატვრული საშუალებები, რომელთაც სათარგმნ ენაზე ეკვივალენტი არ დაემუშავა და უცხო გარემოს ილუზიი სგამაფრებას არ ემსახურება, შესაძლებელია, შეიცვალოს ნეიტრალური, არამკაფიო ხერხებით, რომლებიც განსაზღვრულ ადგილსა თუ დროსთან არ იქნება ასოცირებული.

„წინასწარმეტყველში“ დიდი რაოდენობით გვხვდება სპეციფიკური კულტურული ცნებები, რომელთაც ქართულში პირდაპირი ეკვივალენტი მოეპოვებათ. შესაძლებელია მათი პირდაპირი ჩანაცვლება. ეს სიტყვები არ განეკუთვნება ქართული ეროვნული მსოფლმხედველობის არეალს და ზოგადი მნიშვნელობით არის გასაგები.

სიტყვები და სახელები: “myrth”, “cypress”, “frankincense”, “Almustafa”, “Almitra”, “Ielool”.

მათი ქართული შესატყვისებია: „მური“, „კვიპაროსი“, „საკმეველი“, „გუნდრუკი“, „ალმუსტაფა“, „ალმიტრა“, „იელულ“ (არაბულად "ამომავალი მთვარის თვე").

თარგმანში დაცულია ყველა ალეგორიული სახის ეროვნულობა: სალამური, ღვინო, მთესველი, სიყვარული, მშვილდოსანი, საყვარელი, ისრები, ქსოვა, ნაკადული, ოკეანე და ა.შ.

"წინასწარმეტყველის" მთარგმნელისთვის განსაკუთრებით რთული დასაძლევია პოლიფონია და უკიდურეს სიფრთხილეს მოითხოვს. მთარგმნელმა უნდა მიაგნოს სიტყვას, რომელიც დედნისეული სიტყვის მსგავსად ფართო პოლიფონიური ინტერპრეტაციის საშუალებას იძლევა. ასეთი შემთხვევები მეტ-ნაკლები სირთულისაა. ნიმუშად მოვიხმოთ ერთ-ერთ მათგანს თავიდან „ლოცვის შესახებ“:

“When you pray you rise to meet in the air those who are praying at that very hour, and whom save in prayer you may not meet.

Therefore let your visit to that temple invisible be for naught but ecstasy and sweet **communion**”
(On Prayer: 67).

ჩვენ მიერ მოყვანილ მონაკვეთში საინტერესოა სიტყვა “communion”, რომელიც შესაძლოა, გავიგოთ როგორც:

- 1) ზიარება ქრისტიანულ ღვთისმსახურებაში;
- 2) გამორჩეული დამოკიდებულება ადამიანისადმი, ვისიც ძალიან კარგად გესმის; და
- 3) საერთო რელიგიური რწმენის ამიანთა გაერთიანება.

ლოცვა ალეგორიულად შედარებულია ტაძარში შესვლასთან. ეს კი განსხვავებული ინტერპრეტაციების საფუძველს ქმნის: როდესაც ლოცვას აღავლენს ადამიანი, იგი სულიერ კავშირს ამყარებს სხვა ადამიანებთან, რომლებიც სწორედ ამ დროს ლოცულობენ;

რადგან ლოცვა ალეგორიულად შედარებულია ტაძართან, მეყსეულად ჩნდება ასოციაცია რელიგიურ მსახურებასთან. ქართული სიტყვა „ზიარება“, როგორც ეკვივალენტი სიტყვისა „communion“, მხოლოდ ღვთისმსახურების იდეას გამოხატავს, ხოლო „გაერთიანება“ –სულიერ ერთობას. ყველაზე შესაფერისი სიტყვაა „თანაზიარება“, რომელიც ქართული ენის ლექსიკონში ასეა განმარტებული:

- 1) მონაწილეობა რაღაც ქმედებაში, გახდეს რაღაცის მონაწილე;
- 2) წმიდა საიდუმლოებებთან ზიარება.

ვნახოთ, როგორ არის ეს სტრიქონი ნათარგმნი ქართულ ენაზე სამ სხვადასხვა ვარიანტში:

„როცა ლოცულობთ, მაღლდებით, რათა ეთერში შეხვდეთ იმათ, ვინც სწორედ ამ დროს ლოცულობს, და მათ შეხვდებით მხოლოდ ლოცვისას. ამდენად, უხილავ ტაძარში თქვენს სტუმრობას, დაე, მოჰყვეს ოდენ ნეტარება და საამური ერთობა“ (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 311).

„ლოცვისას მაღლდებით, რათა ჰაერში მათ შეხვდეთ, ვინც ამ ჟამისთვის ლოცულობს და ვისაც შესაძლოა შეხვდეთ მხოლოდ ლოცვის ჟამს. ამიტომ იმ უხილავ ტაძარში, მხოლოდ სატკბო ურთიერთობისთვის და დიადი აღფრთოვანებისთვის შედით“ (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 74).

„ლოცვისას იწევთ მაღლა, რათა შეხვდეთ მათ, ვინც იმ წუთს ლოცულობს და მათ, ვისაც მხოლოდ ლოცვისას შეხვდებით. ამიტომ შედით ამ უხილავ ტაძარში ნეტარებისთვის და საამო ურთიერთობისთვის“ (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 85).

ნ. დოლიძე იცავს სათარგმნი ტექსტისადმი ერთგულების პრინციპს და სიტყვასიტყვით მიყვება დედანს და ზუსტ შესატყვისებს პოულობს მშობლიურ ენაზე. მაგალითად ფრაზას “Therefore let your visit to that temple invisible be for naught but ecstasy and sweet communion” შემდეგნაირად თარგმნის „ამიტომ შედით ამ უხილავ ტაძარში ნეტარებისთვის და საამო ურთიერთობისთვის. სიტყვა „communion” –ს ანაცვლებს ქართული სინონიმით „ურთიერთობა”.

მ. გიგინეიშვილი იმავე მონაკვეთის თარგმნისას იყენებს სიტყვას „ერთობა”-ს ინგლისური „communion” შესატყვისად: „ამდენად, უხილავ ტაძარში თქვენს სტუმრობას, დაე, მოჰყვეს ოდენ ნეტარება და საამური ერთობა”.

დ. გოგიბედაშვილი უპირატესობას თავისუფალ თარგმანს ანიჭებს და მოცემულ ნაწყვეტს ასეთ შეფერილობას აძლევს: „ამიტომ იმ უხილავ ტაძარში, მხოლოდ სატკბო ურთიერთობისთვის და დიადი აღფრთოვანებისთვის შედით.” „დიადი აღფრთოვანება” რამდენად შეეფარდება ინგლისურ „communion”-ს ერთი შეხედვით ცოტა გაუგებარია, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ ამ სიტყვის არაერთგვაროვან მნიშვნელობას, რომ სულიერი ერთობა, ღმერთთან თანაზიარება იწვევს ადამიანში აღფრთოვანებას, არ არის გასაკვირი, რომ მთარგმნელმა სწორედ შინაარსიდან გამომდინარე გამოიყენა ეს შესატყვისი.

გვხვდება შედარებით მარტივი შემთხვევებიც, თუმცა აქაც საჭიროა ნაწარმოების საერთო დედააზრთან შესაბამისობა. განვიხილოთ შემდეგი ციტატა:

“Say not, “I have found the **path** of the soul.” Say rather, “I have met the soul walking upon my **path**.” For the soul walks upon all **paths**” (On Self-Knowledge: 54).

სიტყვა “path” - ის ქართულიშესატყვისებია „ბილიკი”, „გზა”, „გეზი”. რელიგიურ კონტექსტში გზას მნიშვნელოვანი დატვირთვა აქვს, ამიტომ სწორად გაიგეს მთარგმნელებმა მისი აზრი, როდესაც “path” თარგმნეს, როგორც „გზა”. მ. გიგინეიშვილმა დაამატა „ბილიკი”.

რაც შეეხება ინგლისურ სიტყვას “soul”, მისი ქართული შესატყვისი არის „სული”, დ. გოგიბედაშვილმა კი თარგმნა „სამშვინველი”, რომელიც ასევე სწორი ფორმა.

როგორც ცნობილია, ადამიანი შედგება ორი ძირითადი ელემენტისგან: მატერიალური-სხეულის სახით და სულიერი-უკვდავი სულის სახით. სული, ფსიქიკა-ეს ადამიანის გონებისათვის მიუწვდომელი, აუხსნელი, მაცოცხლებელი ძალაა, რომელიც ადამიანს ღვთისგან ზემოდან მიეცემა: „და შთაბერა მის ნესტოებს სიცოცხლის სუნთქვა“ (დაბ. 2:7) წმინდა წერილში ეს საწყისი იწოდება ხან სამშვინველად - „ფსიქი“ (ბერძ.), „ანიმა“ (ლათ.), ხან სულად – „პნევმა“ (ბერძ.), „სპირიტუს“ (ლათ.)

„ნუ იტყვით: „მე ვიპოვე გზა სულისა“, ჯობს თქვათ: „ჩემს გზაზე მოარული სული შემომხვდა“. რამეთუ სული დაიარება ყველა გზასა და ბილიკზე“ (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 299).

„ნუ იტყვით: „მე სამშვინველის გზა ვიპოვე“, უმჯობესია თქვათ: „მე ჩემს გზაზე მიმავალი სამშვინველი შემხვდა.“ რადგან სამშვინველი ყველა გზით დადის“ (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 61).

„ნუ იტყვით: „სულისკენ მიმავალი გზა ვიპოვე.“ უკეთესია, თქვათ: „სული შემომხვდა, ჩემი გზით მიმავალი.“ რადგანაც სული ყველა გზით დადის“ (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 71).

კიდევ ერთ მაგალითს მოვიყვანოთ თავიდან “სიკვდილის შესახებ”:

“The owl whose night-bound eyes are blind unto the day cannot **unveil** the mystery of light” (On Death: 80).

„ღამდამობით თვალხილული ბუ დღისით ბრმაა. იგი ვერ შეიტყობს ნათლის იდუმალებას“ (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 322).

„ბუ, ვისაც თვალები ღამემ აუხვია, დღის იდუმალებას ვერ ახდის საფარველს“ (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 87).

„ბუს, რომელსაც ღამემ აუკრა თვალები, არ შეუძლია, სინათლის საიდუმლოს ახსნას საბურველი“ (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 101).

დასაშვებია „ბუს“ ალეგორიის რამდენიმე განსხვავებული ინტერპრეტაცია: იგი შესაძლოა მიაწინებდეს ჩვეულებრივ ადამიანს, მის შინაგან სამყაროში დაბუდებულ ქონდრისკაცს, რომელიც დღის სინათლეს ვერ ხედავს და სიბნელეში ძილბურანში დააბიჯებს. ასეთ სულიერ მდგომარეობაში წარმოუდგენელია ჩაწვდეს და აღიქვას

სინათლის მისტერია, ღვთაებრივი ჭეშმარიტება. ალეგორიით შესაძლოა ასევე იგულისხმებოდეს ცრუ წინასწარმეტყველი, რომელსაც არ შესწევს უნარი, ჭეშმარიტება გაუცხადოს ხალხს. ალეგორია სხვა განმარტებების საშუალებასაც იძლევა. საინტერესოა, რამდენად არის დაცული სიზუსტე შემდეგი ფრაზის “unveil the mystery” თარგმნისას: პირველ შემთხვევაში მთარგმნელმა უგულებელყო სიტყვა “unveil”, რომლის ქართული შესატყვისი - „საფარველის ახდა” (დ. გოგიბედაშვილი) ან „საბურველის ახსნა” (ნ. დოლიძე) ადეკვატური თარგმანის ნიმუშებად ჩაითვლება. მ. გიგინეიშვილმა დაამატა სიტყვები, რომლებიც დედანში არ არის. მაგალითად: „ღამდამობით”, „თვალხილული”, „შეიტყობს”. ამ სიტყვების გამოყენებით მიიღო შინარსობრივი, ანუ თავისუფალი თარგმანი.

2.4. სტილისტურად გამორჩეული ლექსიკური ჯგუფების თარგმნა

“წინასწარმეტყველში” სიტყვათა განსაზღვრული ჯგუფი პირდაპირ ასოცირდება ბიბლიასთან, ანდა უშუალოდ გამოყენებულია წმინდა წერილში. ეს ჯგუფი დიდ როლს თამაშობს ბიბლიური ელფერის შექმნაში. თარგმნისას აუცილებელი იყო ისეთი ეკვივალენტების დაძებნა, რომლებიც ქართველ მკითხველში შესატყვის ბიბლიურ ასოციაციას გამოიწვევდნენ. ნაწარმოების სიუჟეტები ტექსტობრივი კონტექსტით შევადარეთ ბიბლიის ქართულ თარგმანს, რათა გვეჩვენა, რომელი სიტყვები ქმნიდა ბიბლიურ ეფექტს, ან ასოციაციურად იმეორებდა თუ არა ბიბლიური წარმოშობის სიტყვებს. მართალია, ქართული ბიბლია თარგმნილია ბერძნულიდან. მეფე ჯეიმსის ვერსია კი ეფუძნება ლათინურ წყაროს. ორივე თარგმანი ზედმიწევნითი სიზუსტით ცდილობს ორიგინალთან სიახლოვეს; მათ ახასიათებთ ფრაზების სიტყვასიტყვითი თარგმანი და კალკირება, რაც ზოგადად ნიშანდობლივია ბიბლიის ტექსტის ყველა ენოვანი რედაქციისთვის. თითოეული სიტყვის მიმართ განსაკუთრებულმა სიფრთხილემ განაპირობა ბიბლიის სხვადასხვა ვერსიებში გარკვეულ ლექსიკურ მსგავსებათა და აუცილებელ ეკვივალენტთა ჩამოყალიბება.

მეფე ჯეიმსის ვერსიაში გამოყენებული სიტყვის “verily” ქართული შესატყვისია „ჭეშმარიტად“. თვალსაჩინოებისთვის შევადართო შემდეგი ციტატა ბიბლიიდან:

“**Verily** I say unto you, There be some standing here, which shall not taste of death, till they see the Son of man coming in his kingdom” (Mat. 16:28).

„ამინ გეტყვით ქვენ, რამეთუ არიან ვინმე აქა მდგომარეთაგანნი, რომელთა არა იხილონ გემოი სიკუდილისაი, ვიდრემდე იხილონ მე კაცისაი, მომავალი სუფევითა თვისითა” (მათ. 16:28)

„წმინდა წერილში” ხშირად განმეორებული ფრაზის “But I say unto you” ტრადიციული ქართული ეკვივალენტია „ხოლო მე გეტყვით თქვენ”.

ბიბლიური სიტყვა “season”- „წელიწადის დრო” ჩვეულებრივ, “დროის”, „ჟამის” მნიშვნელობით იხმარება, რასაც ინგლისურში შეესაბამება სხვა სიტყვა “time”.

ვნახოთ შემდეგი მონაკვეთი „ბიბლიიდან”:

“To every thing there is a **season**, and a time to every purpose under the heaven...(Eccl. 3:1)

და მისი ქართული შესატყვისი:

„ყოველივეს თავისი დრო აქვს და ყველაფერს თავისი ჟამი ამ ციქვეშეთში...” (ეკლ. 3:1)

ამგვარად, მხოლოდ სინტაქსური ხერხებით მხატვრული ტექსტისთვის ბიბლიური და არქაული ელფერის მინიჭება სავსებით შესაძლებელია. მაგალითად: ქართული სიტყვის „სასჯელის” შესატყვისად ინგლისურ ბიბლიაში ჩნდება სიტყვა “chastisement”. ”

...the **chastisement** of the Lord...” (Deut 11:2)

„...თქვენი ღმერთის, სასჯელი...” (რჯლ. 11:2) ან

“...the **chastisement** of our peace...” (Is. 53:5) „...სასჯელი ჩვენი სიმრთელისთვის...” (ეს.53: 5)

თანამედროვე ინგლისურ ენაში სიტყვა “chastisement” აღნიშნავს “მკაცრი კრიტიკისა და საყვედურის” ფორმას. მის ქართულ ეკვივალენტად შესაძლოა შეგვეჩია „მკაცრი საყვედური”. ძველ დროში “chastisement” ნიშნავდა ფიზიკურ სასჯელს, განსაკუთრებით, ცემით დასჯას. ბიბლიური ტრადიციის თანახმად, სიტყვის უფრო მართებული თარგმანი იქნებოდა სწორედ „სასჯელი”. საინტერესოა, ჯიბრანის მიერ გამოყენებული ეს სიტყვა როგორ გადმოიტანეს ქართველმა მთარგმნელებმა. თავში „სიამოვნების შესახებ” ვკითხულობთ:

“But regret is the beclouding of the mind and not its chastisement” (On Pleasure: 70).

„მაგრამ წუხილი დაბინდვას გონებისა და არა-სასჯელი” (მთარგმნელი მ.გიგინეიშვილი: 314).

„ეს სინანული უფრო გონების დაბნელებას ჰგავს და არა დასჯას”(მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 88).

„მაგრამ დანანება გონების დაბრკოლებაა და არა მისჯა მისი” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 78).

პირველ ორ შემთხვევაში მთარგმნელებმა მოძებნეს ზუსტი ეკვივალენტი („სასჯელი”, „დასჯა”), ხოლო რაც შეეხება მესამე ვარიანტს, აქ არის სიტყვა „მისჯა”, რაც მიგვაჩნია, რომ უმართებულოა, რადგან „მისჯა” არის სასჯელის გამოტანა, სასჯელის დადება (სასამართლოს გადაწყვეტილებით). მაგ: სიკვდილის მისჯა.

სიტყვა“beloved”ორივე ენაში ამაღლებულ ელფერს ატარებს. მისი საუკეთესო ქართული შესატყვისია „საყვარელი”, ვინაიდან მარტივად ასოცირდება “ქებათა ქებასთან” და სასურველ ბიბლიურ და პოეტურ ეფექტსაც ქმნის.

სიტყვა“sluggard”თანამედროვე ინგლისურში მოძველებულად ჟღერს. “იგავთა წიგნში” „ზარმაც”, „უქნარა” ადამიანს აღნიშნავს. ეს სიტყვები ნეიტრალურია და არც არქაულ ელფერს ატარებს. შესაბამისად, თარგმნისას მხოლოდ ლექსიკური მნიშვნელობის შენარჩუნება საკმარისი არ არის.

მეფე ჯეიმსის ვერსიაში არქაული ფორმის ზმნიზება “yea”-ს ადგილას ქართულ თარგმანში გვხვდება „ჰე”, რაც თანამედროვე ქართულში ნიშნავს “ნამდვილად”, „უცილოდ”, „ჭეშმარიტად”. თუ ინგლისურ ბიბლიაში „yea” ხშირად გამოიყენება, ბიბლიის ქართულ ტექსტში „ჰე” გაცილებით იშვიათია.

საინტერესოა ის თავისებურებები, რომლებიც თან ახლავს ბიბლიური ფრაზების გამოყენებას ინგლისურ ენაში. პირველ შემთხვევაში ეს არის „ბიბლიეზმების” ტრანსფორმაცია და მათი არატრადიციული გამოყენება. ასეთ შემთხვევაში ხდება არა მხოლოდ ფრაზების, არამედ მთელი ციტატების მოყვანა. მეორე შემთხვევაში ავტორი თავის ნაწარმოებში მისეულ კომენტარს უკეთებს ბიბლიური წარმოშობის სიტყვას ან ფრაზას. ასეთი მაგალითები ბევრია „წინასწარმეტყველში“.

გვინდა, განსაკუთრებულად გამოვყოთ ბიბლიური ფრაზელოგიზმების ანუ „ბიბლიეზმების“ თარგმნის ხერხები და მეთოდები. თუ გავავლებთ პარალელს ქართულ-ინგლისურ „ბიბლიეზმებს“ შორის, დავინახავთ, რომ ისინი არ ითარგმნება ერთნაირად; ამასთანავე თარგმნისას ჩნდება მთელი რიგი სიძნელეები, რომლებიც უნდა გაითვალისწინოს მთარგმნელმა. ტრადიციული ბიბლიური ფრაზებისა და იდიომების ეკვივალენტები უფრო თვალსაჩინო ხდება, როდესაც მათ ქართული ბიბლიის თარგმანის შესატყვის ფრაზებს ვადარებთ. ბუნებრივი იქნება, თუკი “წინასწარმეტყველის” ბიბლიიდან ნასესხებ ფრაზებს ქართული ბიბლიიდან უცვლელად გადმოვიტანთ.

“a divided house” - „განყოფილი სახლი“ და “a den of thieves” - „ავაზაკთა ქვაბი“. ვნახოთ როგორ არის მოცემული ეს ფრაზები წმინდა წერილის ინგლისურ და ქართულ ვერსიებში:

“...Every kingdom divided against itself is brought to desolation; and every city or **house divided against itself** shall not stand” (Mt. 12:25);

„...ყოველი მეუფებაი, რომელი განევთის (გაიყოფა) თავსა თვისსა, მოოხრდის; და ყოველი ქალაქი გინა სახლი, რომელი განევთის თავსა თვისსა, ვერ დაემტკიცის.“ (მათ. 12:25)

“And he said unto them, It is written, My house shall be called the house of prayer; but ye have made it **a den of thieves**” (Mt 21:13);

„და ჰრქუა მათ: წერილ არს: სახლსა ჩემსა სახლ სალოცველ ეწოდოს, ხოლო თქვენ გიყოფიეს იგი ქუაბ (ბუნაგი) ავაზაკთა“ (მათ. 21:13).

საინტერესოა, ბიბლიის ეს ციტატა როგორი ინტერპრეტაციით არის ნაწარმოებში გადმოცემული და როგორია მისი ქართული თარგმანი:

“For a divided house is not a den of thieves; it is only a divided house” (On Good and Evil: 64).

„... რამეთუ გაყოფილი სახლი არ არის ქურდების ბუნაგი. იგი ზიარი სახლია მხოლოდ და მხოლოდ“ (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 308).

„... რადგან გატეხილი სახლი ქურდების ბუნაგი არ არის. ის უბრალოდ გატეხილი სახლია“ (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 82).

„... რადგან გაყოფილი სახლი მპარავთა ბუნაგი როდია, ის მხოლოდ და მხოლოდ გაყოფილი სახლია“ (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 70).

მ. გიგინეიშვილი და დ. გოგიბედაშვილი თარგმანში სიზუსტეს ინარჩუნებენ, მაშინ როცა ნ. დოლიძემ ინგლისური სიტყვა “divided”, რომელსაც ქართულ ენაში მოეძებნება შესატყვისი „გაყოფილი“, რატომღაც თარგმნა როგორც „გატეხილი“, რომლის ინგლისური თარგმანი არის “broken”. შინაარსობრივად, ვფიქრობთ, არც ერთი მთარგმნელი არ იზიარებს ავტორის ჩანაფიქრს. ჯიბრანის მიდგომა ამ საკითხის მიმართ ასეთია: „გაყოფილი სახლი არ არის ქურდების ბუნაგი, ეს არის უბრალოდ სახლი, სადაც არ არის ერთი აზრი, არ არის ერთობა.”

თითქმის ყველა თავში წინასწარმეტყველის ქადაგებას უძღვის ფრაზა: “and he answered, saying”.

“სახარების” ინგლისურ ვერსიაშიც იესოს სიტყვები წარმოდგენილია იდენტური მყარი შესიტყვებით: “But he answered and and said...” (Mat. 12:39).

ქართული ბიბლია იყენებს ფრაზას: „მიუგო მან და თქვა”.

იმავე ფრაზას მიმართავს მ. გიგინეიშვილი თავის თარგმანშიც:

„და მიუგო მან და თქვა” (მ. გიგინეიშვილი: 282).

ნ. დოლიძე ასე თარგმნის: „უთხრა პასუხად” (ნ. დოლიძე: 52).

დ. გოგიბედაშვილთან - , „და საპასუხოდ მან მიუგო:...” (დ. გოგიბედაშვილი: 43).

ბიბლიური ფრაზის – “in the sweat of thy face” ტრადიციული ქართული ეკვივალენტია "ოფლითა შენითა". ჯიბრანის “the sweat of your brow”მალთან ახლოსაა ბიბლიურ ფრაზასთან. შესაბამისად, ის უნდა შეიცვალოს ზემოხსენებული ქართული გამოთქმით, ან მისი ვარიაციებით, თანაც ისე, რომ აზრობრივი შრე უცვლელი დარჩეს (არაგონივრულად მივიჩნიეთ "სახის" იგივე „პირის” შეცვლა "შუბლით" ან "წარბით", თუმცა ჯიბრანთან არის სწორედ „წარბი”). გავანალიზოთ თარგმანის სამი ვერსია თავიდან "შრომის შესახებ”:

“...then I answer that naught but the sweat of your brow shall wash away that which is written” (On Work: 25).

„... მაშინ გეტყვით: მხოლოდ ოფლი პირისა თქვენისა წარეცხავს იმას, რაც შუბლზე გაცხიათ დაღად” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 274).

„... გიპასუხებთ: - ოფლის გარდა დაწერილს ვერაფერი წაშლის” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 32).

„... მე გიპასუხებთ, რომ ამ ნაწერს ვედარაფერი ჩამორეცხავს თქვენივე ოფლის გარდა” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 41).

მ. გიგინეიშვილმა თარგმანში გამოიყენა ბიბლიური „ოფლი პირისა თქვენისა”, მაგრამ დაუმატა ფრაზა - „შუბლზე გაცხიათ დაღად”, რომელიც არ არსებობს დედანში. ტექსტობრივი სიზუსტე უფრო მეტად არის შენარჩუნებული ნ. დოლიძის და დ. გოგიბედაშვილის თარგმანებში. მათ ასევე გაითვალისწინეს ბიბლიის აზრობრივი დატვირთვა და სრულიად უგულვებელყოფეს სიტყვა „წარბი”, რომელზეც ზემოთ ვისაუბრეთ.

ფრაზა „..to lay the axe unto the evil tree” მეტაფორული აზრით იხმარება. უდავოა მისი კავშირი სახარებასთან:

“And now also the axe is laid unto the root of the trees: therefore every tree which bringeth not forth good fruit is hewn down and cast into the fire” (Mt 3:10)

„რამეთუ აწვე ესე რა ცული ძირთა თანა ხეთასა ძეს. ყოველმან ხემან რომელმან არა გამოიღოს ნაყოფი კეთილი, მოეკუეთოს და ცეცხლსა დაედვას” (მათ. 3:10).

„წინასწარმეტყველის” თავში „შრომის შესახებ” გვხვდება შემდეგი გამოთქმა:

“to become a stranger unto the seasons”, რომელიც ერთ-ერთი ფსალმუნის გამოძახილია, კერძოდ:

“I am become a stranger unto my brethren...” (Psalm 69 verse: 8).

მოვნახოთ მისი ქართული შესატყვისი:

„უცხო ვექმენ მე ძმათა ჩემთა...” (ფსალ: 69:8).

საინტერესოა, როგორ არის გადმოტანილი ეს მონაკვეთი „წინასწარმეტყველის” ქართულ თარგმანებში:

„რამეთუ უქნარობა გაგაუცხოებთ წელიწადის დროთაგან...” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 273).

„რადგან უსაქმურობა თქვენთვის წელიწადის დრონისგან განდგომას ნიშნავს,... (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 31).

„რადგან უსაქმურობა ჩამოგაშორებთ წელიწადის ყველა დროს...” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 40).

როგორც ვხედავთ, სამივე მთარგმნელმა თავისებურად თარგმნა ფრაზა „to become a stranger”. ჩვენი აზრით, მას ზუსტი შესატყვისი მოუძებნა მ. გიგინეიშვილმა და გამოიყენა ქართული სიტყვა „გაგაუცხოვბთ”. რაც, ვფიქრობთ, ძალიან კარგად მოერგო თარგმანს. ამავე დროს დედანთან მიმართებაშიც არ დაირღვა დამოკიდებულება. დ. გოგიბედაშვილმა აირჩია სიტყვა „განდგომა”, ხოლო ნ. დოლიძემ ქართული შესატყვისი „ჩამოშორება”. არც ერთი და არც მეორე სიტყვა არ არის ზუსტი თარგმანის ნიმუში. ამასთანავე, მათ არ გაითვალისწინეს ფსალმუნის გავლენა „წინასწარმეტყველზე”, რაც შესანიშნავად გამოიყენა მ. გიგინეიშვილმა.

კიდევ ერთი საინტერესო ნიმუშია ზმნა “to satisfy”. მისი ქართული შესატყვისია „დაკმაყოფილება”. ბიბლიაში ეს ზმნა ძირითადად ვნებით გვარში გვხვდება: “to be satisfied” - „კმაყოფილი”.

“Blessed are you who hunger now, for you shall be satisfied. Blessed are you who weep now, for you shall laugh” (Luke 6:21).

“They wander about for food And growl if they are not satisfied” (Psalms 59:15).

ქართულ ბიბლიაში მისი შესატყვისებია: „სავსე”, „ნაყროვანება”. თავში "ყიდვა-გაყიდვის შესახებ", ჯიბრანი ზმნის ვნებით ფორმას მიმართავს:

“It is in exchanging the gifts of the earth that you shall find abundance and be satisfied. Yet unless the exchange be in love and kindly justice, it will but lead some to greed and others to hunger” (On Buying and Selling: 37).

ვნახოთ, როგორ გადადის ეს შესიტყვებები თარგმანში:

„მიწისგან ბოძებულს გაცვლით და მოიპოვებთ შეძლებას, კმაყოფილებას. ალებ-მიცემობას თუ სიყვარული, სიკეთე და სამართლიანობა არ ახლავს, ზოგს სიხარბემდე მიიყვანს, ზოგს-შიმშილამდე” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 282).

„მიწის ძღვენს გადაცვლით, სიმდიდრესა და კმაყოფილებას მიიღებთ. მაგრამ თუ ცვლაში სიყვარული და სათნო სამართლიანობა არ იქნება, ზოგი ანგარებამდე მივა, ზოგი კი - შიმშილამდე” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 43).

„შემდებულნი და კმაყოფილნი იქნებით, თუ მიწის საჩუქრებს ერთმანეთს გაუცვლით. მაგრამ თუკი ეს გაცვლა სამართლიანობის და სიყვარულის გარეშე მოხდება, ის ზოგს სიხარბემდე მიიყვანს, ზოგს-შიმშილამდე” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 52).

ტრადიციულად, მწერალი იყენებს ლექსიკურ-სემანტიკურ კონტრასტს: სიტყვათა წყვილი ურთიერთგამომრიცხავი შინაარსისაა: “find abundance and be satisfied”: ეწინააღმდეგება “it may lead some to greed and others to hunger”. კონტრასტის შესანარჩუნებლად, “to be satisfied” ქართულად უნდა ითარგმნოს როგორც "აღესილი" და არა როგორც „კმაყოფილი”.

შემდეგი გამოთქმა “to take alms” თამანედროვე ინგლისურში არქაული ფორმაა. მისი ქართული შესატყვისია "მოწყალების მიღება, მოწყალების თხოვნა". კონტრასტის თვალსაზრისით, ეს გამოთქმები სტილისტურად ნეიტრალურია “to do alms” ფრაზასთან მიმართებაში, რაც ქართულად არის „მოწყალების გაღება”. მთარგმნელისთვის საუკეთესო გამოსავალია მოძებნოს ქართული ზმნების (შეგროვება, თხოვნა) არქაული ფორმები, ან მიმართოს სხვა სინტაქსურ ხერხს. ანალიზმა ცხადყო, რომ ქართულში ბიბლიური სიტყვებისა და ფრაზების უმრავლესობა მოკლებულია სტილისტურ ელფერს მათი ინგლისური შესატყვისებისგან განსხვავებით: “sluggard“, “chastisement“, “season(s)“, “to take alms“, “to suffer“, “to do something“. ერთ-ერთი შესაძლო გზა არქაული ელფერის შესანარჩუნებლად არის ბიბლიის სინტაქსური მოდელების გამოყენება, რაც თავისთავად განაპირობებს არქაულ ჟღერადობას. ასევე დასაშვებია არქაული სიტყვის მომიჯნავე ნეიტრალური სიტყვის შეცვლა მსგავსი ლექსიკური ერთეულით.

2.5. თარგმანის სინტაქსური სტილიზაცია

ინგლისური ბიბლიისა და "წინასწარმეტყველისთვის" დამახასიათებელ წინადადებათა ტიპებსა და სინტაქსურ მოდელებს ქართულ ბიბლიაში გარკვეული შაბლონები შეესაბამება. ამ დაკვირვებამ გააადვილა წიგნის ქართულად თარგმნა და ჯიბრანის არაერთი სტრიქონისათვის ბიბლიური ელფერის შენარჩუნება.

ყველაზე გავრცელებული წინადადების ტიპია ვითარების გარემოებითი დამოკიდებული წინადადება. ხშირად მეორდება შედარებაც, სადაც გამოიყენება კავშირები: “even”; “as,so”; “as, so as”. ქართულ ენაში იმავე ტიპის წინადადებებში გვხვდება კავშირები: "ისე", „როგორც”. მაგალითისთვის მოვიყვანო ციტატებს წმინდა წერილიდან:

“**As** snow in summer, and **as** rain in harvest, **so** honour is not seemly for a fool. **As** the bird by wandering, **as** the swallow by flying, **so** the curse causeless shall not come” (Prov 26:1, 2).

„როგორც ზაფხულისთვის თოვლი და მკისთვის წვიმაა შეუფერებელი, ასევე ბრიყვისთვის_პატივი. როგორც ჩიტი შეინავარდებს, როგორც მერცხალი აფრინდება, ასევე უმიზეზო წყევლა-კრულვაც არ შესრულდება” (იგავ.26:1,2).

“...even one thing befalleth them: **as** the one dieth, **so** dieth the other...” (Eccl 3:19).

„...ერთის სიკვდილი მეორისას ჰგავს...” (ეკლ. 3:19).

“**As** thou knowest not what is the way of the spirit-**even so** thou knowest not the works of God...” (Eccl 11:5).

„როგორც არ უწყი გზა ქარისა..., ასევე არ უწყისა ქმენი ღვთისა...” (ეკლ. 11:5).

ვნახოთ, როგორ არის „წინასწარმეტყველში” ეს კონსტრუქციები და შევადაროთ მათ ქართულ ეკვივალენტებს:

“...**even as** the holy and the righteous cannot rise beyond the highest which is in each one of you, **So** the wicked and the weak cannot fall lower than the lowest which is in you also. And **as** a single leaf turns not yellow but with the silent knowledge of the whole tree, **So** the wrong-doer cannot do wrong without the hidden will of you all” (On Crime and Punishment: 39).

„...უბიწონი და მართალნი ვერ ამაღლდებიან ყოველ თქვენგანში დავანებულ უზენაესზე მაღლა. ასევე, ბოროტნი და ლაჩარნი ვერ დაეცემიან ყოველ თქვენგანში დავანებულ უმდაბლესზე დაბლა. და ერთი ფოთოლიც კი ვერ გაყვითლდება მთელი ხის უჩუმარი დასტურის გარეშე; თქვენ ყველანი ერთად, ერთიან ნაკადად მიემართებით თქვენი ღვთაებრივი არსისკენ” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 285).

„...როგორც წმინდანებს არ შეუძლიათ იმ უმაღლესზე ამაღლება, რაც თითოეულ თქვენგანშია, ისე ბოროტმოქმედებსა და სუსუტებს არ ძალუძთ იმ ყველაზე უზადრუკზე მეტად დაკნინება, რაც ასევე ყოველ თქვენგანშია. და როგორც ერთი ფოთოლიც არ გაყვითლდება მთელი ხის მდუმარე თანხმობის გარეშე. ისე ბოროტების ჩამდენს არ

შეუძლია, ყოველი თქვენგანის ფარული ნების გარეშე იმოქმედოს” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 55).

„...როგორც წმინდანნი და მართალნი უზენაესზე მეტად ვერ ამაღლდებიან, რომელიც ყოველ თქვენგანშია, ისე ავბედითი აღქაჯნი ვერ დაეცემიან იმაზე დაბლა, ზნედაცემული რაღაცაა თქვენში განრთხმული. და როგორც მთლიანად, ხის მდუმარე თანხმობის გარეშე, ვერც ერთი ფოთოლი გაყვითლდება თავისით, ასევე ავის ჩამდენი ვერ ჩაიდენს სიბოროტეს უკლებლივ ყველა თქვენგანის ფარული ნების გარეშე” (დ. გოგიბედაშვილი: 46).

არქაული სინტაქსური მოდელი: **რადაც+ზმნა+ადარ** ბიბლიაში არც თუ იშვიათია. შევადაროთ „ბიბლიის” ინგლისური და ქართული ვერსიის მონაკვეთი ამ სინტაქსური მოდელის მიხედვით. შემდეგ კი გავანალიზოთ, თუ როგორია მისი შესატყვისი კონსტრუქცია „წინასწარმეტყველში”.

“As a whirlwind passeth, **so is the wicked no more**: but the righteous is an everlasting foundation” (Prov. 10:25).

„როცა გაივლის ქარიშხალი, აღარც ბოროტეულია, მართალი კი დაფუძნებულია სამარადისოდ”(იგვ. 10:25).

მისი შესატყვისი იდენტური კონსტრუქცია "წინასწარმეტყველში" შეიძლება ითარგმოს შემდეგნაირად:

“And when the shadow fades and is no more...” (On Freedom: 47).

„და, როცა ჩრდილი იცრიცება და მკრთალდება...” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 293).

„როდესაც ჩრდილი ფერმკრთალდება დაქრება...” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 66).

„და როცა ჩრდილი მკრთალდება და ბოლოს ქრება...” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 55).

ინგლისური კონსტრუქცია “no more” - „აღარ” ქართულ თარგმანში სამივე ვერსიაში დაიკარგა. რაც შეეხება ინგლისურ სიტყვას “fade” – მისი ქართული შესატყვისი არის „ჭკნობა”, „გახუნება”, „გაქრობა”, რაც თავისთავად გულისხმობს ერთი მდგომარეობიდან მეორეში გადასვლას, ამ შემთხვევაში მთარგმნელებმა შესანიშნავად შეარჩიეს

ეკვივალენტები: „იცრიცება“, „მკრთალდება“ (მ. გიგინეიშვილი; დ. გოგიბედაშვილი); „ფერმკრთალდება“ (ნ. დოლიძე).

ამ თავში ჩვენ ვისაუბრეთ „წინასწარმეტყველის“ ჟანრობრივ თავისებურებებზე, ნაწარმოების კომპოზიციაზე, რიტორიკულ ხერხზე, როგორც არის პარალელიზმი და კონტრასტი, მწერლის გამორჩეულ რიტმზე; შევეცადეთ, წარმოგვეჩინა ბიბლიური სიუჟეტების თარგმნითი ტრანსფორმაციების სამი მთარგმნელისეული ინტერპრეტაციები და ანალიზი.

თავი 3

დედნის სტილის თარგმნითი თავისებურებანი „წინასწარმეტყველის“ სამი ქართული თარგმანის მიხედვით სტილისტური ერთგულება

მხატვრულ თარგმანში ფორმისა და შინაარსის საკითხი ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესია. სრულფასოვანი მხატვრული ნაწარმოები ფორმისა და შინაარსის ერთიანობას წარმოადგენს. მისი თარგმნა კი შემოქმედებითი პროცესია, რადგანაც მასში განმეორებულია დედნის არა ფორმა და შინაარსი ცალ-ცალკე, არამედ მათი ერთიანობა, რომელიც თავისთავად ახალი სრულფასოვანი მხატვრული ნაწარმოებია. “ზევრი ფიქრობს, რომ თარგმანი არ არის სრულფასოვანი ნაწარმოები, რომ თარგმნა არც არის საჭირო, რადგან შეუძლებელია მისი საშუალებით ჭეშმარიტი ესთეტიკური მოვლენის მიღება. მართლაც, თუ ფორმა და შინაარსი ერთმანეთისაგან გათიშული იქნება, ნაწარმოები არ ჩაითვლება სრულფასოვნად და ამდენად აქ საქმე არ გვექნება ესთეტიკურ ფაქტთან. მაგრამ თუ ჩვენ მოვახერხებთ, შევქმნათ დედნის ანალოგიური ერთიანობა ფორმისა და შინაარსისა, მაშინ სრულფასოვან ნაწარმოებს შევექმნით და ეს იქნება

ქეშმარიტი შემოქმედება” (გაჩეჩილაძე 1959:91). აქვე გ. გჩეჩილაძე იმოწმებს ა. ვ. ფეოდოროვის აზრს და ამბობს, რომ მთარგმნელის ყურადღება განსაკუთრებულად უნდა იყოს მიმართული ნაწარმოების ფორმისა და შინაარსის ერთიანობისკენ და მხოლოდ ცალკეული ადგილების ზუსტი გადმოცემა არ არის საკმარისი მთელის სრულფასოვანი გადმოცემისთვის, რადგან მხატვრული ნაწარმოები არის „გარკვეული სისტემა და არა ნაწილების მექანიკური ჯამი”.

გ. წიბახაშვილი იზიარებს ამ თეორიას და თვლის, რომ მთავარი საზომი არის თარგმანის მთლიანობისა და დედნის მთლიანობის ტოლფასოვნება. “მთლიანობა რაღაც ნაწილებისაგან შედგება, მაგრამ ნაწილების ურთიერთშერწყმის ფორმას დიდი მნიშვნელობა ენიჭება, რადგანაც მხოლოდ ასე წარმოიქმნება მთლიანობა. მხატვრული ნაწარმოების შემადგენელი ნაწილები, კომპონენტები სწორედ ის მონაკვეთებია, რომელთაც ჟ. ვინე და ჟ. დარბელნე თარგმანის ერთეულებს უწოდებენ. იგულისხმება, რომ სათარგმნად აღებული მონაკვეთი უნდა იყოს აზრობრივად, ენობრივად და სტილისტურად დასრულებული და ამავე დროს შეეძლოს ორგანულად შეერწყას როგორც წინმსწრებ ტექსტს ისე მომდევნოს” (გ. წიბახაშვილი 2000: 8).

თარგმანის თეორეტიკოსები გამოყოფენ თარგმანზე მუშაობის ოთხ ძირითად ფაზას:

1. მთარგმნელი ეცნობა დედანს, რათა სრულყოფილად ჩასწვდეს და გაითავისოს იგი;
2. მთარგმნელი განსაზღვრავს სათარგმნი ტექსტის მხატვრულ სახეებსა და ხერხებს;
3. მთარგმნელი შეისწავლის ორიგინალის სტრუქტურას – ლექსიკური და სინტაქსური ერთეულების ფუნქციასა და მექანიზმებს;
4. მთარგმნელი ქმნის ახალ ლიტერატურულ ნაწარმოებს.

აღსანიშნავია, რომ თარგმანის ზოგიერთი თეორეტიკოსი იზიარებს პირველ ორ ეტაპს (მათ თარგმანის პროცესის გარდაუვალ და მნიშვნელოვან კრიტერიუმებად მიიჩნევენ), ხოლო ბოლო ორი დღემდე განსჯის საგნად რჩება.

როგორც ზემოთ შევნიშნეთ, თარგმანის თეორიაში და ზოგადად ლიტერატურულ თარგმანში კვლავაც აქტუალური რჩება ნაწარმოების ფორმის გადმოცემის საკითხი. თეორეტიკოსები მსჯელობენ იმის თაობაზე, თუ როგორ უნდა გადმოიცეს, მაგალითად, ლექსის ფორმა თარგმანში, რამდენადაც მხატვრული სიტყვის პოეტური ორგანიზაცია

თავისებურ მიდგომას მოითხოვს. მართალია, ამ შემთხვევაშიც გასათვალისწინებელია მთელი რიგი ფაქტორები, რა ცპროზაულ თარგმანში; მაგალითად, იგივე „სტილისტური გასაღების“ პოვნა, რიტმის, ინტონაციის, სინტაქსური წყობის, მხატვრული სახეებისა და სხვა მრავალი ლიტერატურული კომპონენტის არსებობა, მაგრამ პოეტური თარგმანის დროს ზემოთ ჩამოთვლილი ყველა ეს ელემენტი პოეზიის კანონების ჩარჩოებში უნდა მოექცეს. უნდა აღინიშნოს, რომ წინა საუკუნეებში ამ საკითხისადმი სხვაგვარი მიდგომა არსებობდა. მაგალითად, მე-19 საუკუნეში ზედმიწევნითი, დახვეწილი და ზუსტი თარგმანი აუცილებელი მოთხოვნა იყო; მეოცე საუკუნის დასაწყისში კი ეს მოთხოვნა თანდათანობით უკანა პლანზე გადავიდა; ამასთანავე, თარგმანის თეორეტიკოსების წინაშე დადგა საკითხი ნათარგმნი ნაწარმოებისა და ორიგინალური თხზულების ენისა და სტილის შესახებ. მთავარი კითხვა, რომელმაც დააინტერესა ისინი იყო შემდეგი: როგორი ენით უნდა შესრულებულიყო თარგმანი-დედნის ენასთან მაქსიმალურად მიახლოებულით, მიმღები ანუ სათარგმნი ენის თავისებურებათა გათვალისწინებით თუ რაღაც სხვა გზით, რომელსაც გ. წიბახაშვილი “ოქროს შუალედს” უწოდებს და რომლის პოვნაც მთარგმნელისთვის უდიდეს მიღწევად ითვლება.

ტრადიციულად განიხილავენ სიტყვასიტყვითი და თავისუფალი მეთოდების არსებობას მხატვრულ თარგმანში. ეს არსებითი პრობლემა ბოლოს ორ ძირითად კითხვამდე დავიდა, როდესაც დაისვა საკითხი იმის შესახებ, თუ რომელ თარგმანს უნდა მინიჭებოდა უპირატესობა – თავისუფალს თუ სიტყვასიტყვითს? და მეორე – ჰქონდა თუ არა მთარგმნელს იმის უფლება, თავად აერჩია დედნისეული აზრის გადმოსაცემი სტილი. სამწუხაროდ, ამ კითხვებთან დაკავშირებით, თეორეტიკოსთა შორის მკაფიოდ ჩამოყალიბებული მოსაზრება და ერთიანი მიდგომა არ არსებობს.

მიუხედავად იმისა, რომ თარგმანის ცნობილი თეორეტიკოსის იუჯინ ნაიდას აზრით, მთარგმნელს იშვიათად ეძლევა შესაძლებლობა, თარგმანში ზუსტად გადმოიტანოს ორიგინალის ფორმა და შინაარსი, უმეტეს შემთხვევაში ფორმა ეწირება შინაარსს და აზრი იმის შესახებ, რომ წინადადების დედნისეული სტრუქტურა დაცული იყოს საბოლოო თარგმანში, უკანა პლანზე გადადის. თუმცა ი. ნაიდა ლიტერატურულ

თარგმანს უპირველესად შემოქმედებით საქმიანობად მიიჩნევს და ვარაუდობს, რომ ზოგიერთ შემთხვევაში ფორმის შენარჩუნება შინაარსის ხარჯზეც არის შესაძლებელი. დაბოლოს, არიან ლინგვისტები, რომლებიც დაჟინებით მოითხოვენ სიტყვასიტყვით თარგმანს, რაც ცხადია, გარკვეულ უხერხულობას ქმნის თარგმანში, რამეთუ თვით ზედმიწევნით თარგმანსაც კი არ შეუძლია გადმოსცეს დედნისეული ფორმა ზუსტად და უცვლელად. თარგმანის განსაზღვრების საინტერესო ფორმულირებას გვაძლევ სსერვანტესი, როდესაც იგი თარგმანს ადარებს ფლამანდურ ხალიჩას: „თარგმანი... ეს იგივეა, რაც ფლამანდური ხალიჩა უკულმა პირიდან დანახული. მართალია, ფიგურები ჩანს..., მაგრამ არაა არც სისიუფთავე და არც ის ფერები, რომლებითაც ჩვენ ასე ვტკბებით წაღმა პირიდან” (მერაბიშვილი 2005:13).

„სტილთან კავშირში, პირველ რიგში, სტენდალის ცნობილი გამოთქმა გაგვახსენდება- „სტილი კაცია თავად” დაამ შემთხვევაში კაცში, ადამიანში, პირველყოვლისა, პიროვნება იგულისხმება, რამეთუ კაცს, რომელიც თავად არაა პიროვნება, არც ის გამორჩეული იერსახე შეიძლებაჰქონდეს, რომელსაც პრაქტიკულად სტილს ვუწოდებთ” (მერაბიშვილი 2005:299).

სტილი ანუ, სიტყვათა შერჩევა და განლაგება სასურველი ესთეტიკური ეფექტის მიღწევის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორია. ხშირად გვესმის ფრაზები: “ავტორის უნიკალური სტილი, განსხვავებული სტილი და ა.შ. ცხადია, “სწორი” სიტყვების შერჩევა საკმარისი არ არის. მწერალმა უნდა იცოდეს და “გონების თვალთ” ხედავდეს, როგორ დააღაგოს სიტყვები ისე, რომ ნაწერის ფორმა მის იდეას უკიდურესი სიზუსტით გამოხატავდეს. განსაზღვრული ფუნქციური სტილის ფარგლებში, თითოეული ჟანრი გულისხმობს (სიფრთხილით შერჩეული სიტყვების გარდა) ტექსტის სინტაქსური სტრუქტურებისა და რიტმული მოდელების მიმართ ავტორის განსაკუთრებულ ყურადღებას. საბოლოო ანალიზისას, ხშირად სწორედ ისინი განაპირობებენ განსაზღვრული ჟანრის არსსა და სტილისტურ შეფერილობას, მეტაფორული გაგებით “სურნელს”, რომელიც სხვა ავტორებისგან განასხვავებს ამათუიმ მწერლს.

ფართო მნიშვნელობით სტილი ის ცნებაა, რომელსაც სხვადასხვა მეცნიერება, მაგალითად: ლიტერატურათმცოდნეობა, ლინგვისტიკა, ესთეტიკა, ხელოვნებათმცოდნეობა და სხვ., იყენებენ, და რომელსაც ადამიანები მიმართავენ ყოფაცხოვრებაში. ხშირად საუბრობენ ცხოვრების სტილზე, კულტურის სტილზე, აზროვნების სტილზე, მმართველობის სტილზე, მუშაობის სტილზე, და ა.შ. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ სტილი, გარკვეული თვალსაზრისით, უნივერსალური ცნებაა. „სტილი არის მწერლის, მიმართულების, ეპოქის თვით გამოხატვის საშუალება....იგი ესთეტიკური ფენომენია, რომელსაც აქვს თავისი „მატერიალური“ გამოხატულებაც. მას ქმნის მრავალი სხვადასხვა დონის, მნიშვნელობისა და ფუნქციის მქონე იდეურ-მხატვრული კომპონენტი: მხატვრულ სახეთა სისტემა, კომპოზიცია, მწერლის მსოფლმხედველობა, ეპოქისა და ეროვნული მხატვრულ-ესთეტიკური ტრადიციები და სხვა....სტილი-ეს არის თავისებური ენა, რომელიც უზრუნველყოფს გრძნობის, აზროვნების, ქცევის, შემოქმედების, მსოფლაღქმის ყველა ხერხისა და წესის ერთობას კულტურაში” (გაფრინდაშვილი, მირესაშვილი 2011:174).

მხატვრული სტილის გავლენის ძალა იმდენად დიდია, რომ ხშირად სტილი კი არ ეკუთვნის შემოქმედს, არამედ შემოქმედი ეკუთვნის სტილს, თუმცა სრულყოფილი ხელოვნების ნიმუშის არსებობა შესაძლებელია ნებისმიერი სტილის ფარგლებში. სტილის შესახებ მსჯელობა შეუძლებელი იქნება, თუ არ იარსებებს აღმქმელი, ანუ მკითხველი. სწორედ „მკითხველი და მკვლევარი არამარტო მხატვრული ნაწარმოების შემფასებლები არიან, არამედ ერთგვარად მონაწილეობენ კიდევ შემოქმედებით პროცესში, ისინი გარკვეული თვალსაზრისით, თანაავტორებადაც გვევლინებიან და, რაც მეტად მნიშვნელოვანია, საბოლოოდ სწორედ მათი შემოქმედებითი აქტივობა „კრავს“ სტილს, ანიჭებს მას ერთიანობას, მთლიანობას” (გაფრინდაშვილი, მირესაშვილი 2011:175).

სტილი გარკვეული სოციო-კულტურული თუ ეპოქალური არეალის ფარგლებში ყოველთვის განუმეორებელი და ინდივიდუალურია. მხატვრულ ლიტერატურაში სტილის რეალიზება ენის საშუალებით ხდება, ხოლო მწერლის სტილი მის ენაში ვლინდება.

სტილის ამ განსაზღვრებიდან, მომდინარეობს კითხვის კონცეფცია, რომელიც, როგორც ჩანს, იკავებს ცენტრალურ ადგილს თარგმანის შესახებ კვლევებში. იგი ხაზს უსვამს სტილის ორი ელემენტის ერთობას: ავტორის ჩანაფიქრს, როგორც ეს წარმოდგენილია ნაწარმოებში, და მის აღქმასა და ახსნას მკითხველის მიერ. პირველი მათგანი ნათელია და შესაძლოა იდენტიფიცირებულ იქნეს ფორმასთან, ხოლო მეორე—ნაგულისხმევი, კი ააშკარავებს შინაარსს.

ზემოდასახელებული მითითებებიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ ლიტერატურული ნაწარმოები არის ნიშანთა ერთობლიობა, რომელთაც ავტორი იყენებს გარკვეული კონცეფციის გამოსახატად და რომელთაც იღებს და შიფრავს მკითხველი. ამ ვარაუდს მივყავართ დასკვნამდე, რომ მთარგმნელი არ არის პასიური მკითხველი. მას განსაკუთრებული დამოკიდებულება აქვს სათარგმნ ტექსტთან. როგორც მიმღები, ის კითხულობს დედნისეულ ტექსტს, ახდენს მის დეკოდირებას და აანალიზებს ურთიერთკავშირს ფორმასა და შინაარსს შორის. დამოკიდებულება მთარგმნელსა და სათარგმნ ტექსტს შორის მეტ მნიშვნელობას იძენს, როდესაც ეს უკანასკნელი მხატვრული ნაწარმოებია. მართლაც, სამეცნიერო თუ ტექნიკური ხასიათის ტექსტისგან განსხვავებით, სადაც ფაქტები წარმოდგენილია პირდაპირი და ობიექტური ტერმინებით, მხატვრული ტექსტი, რომელსაც არ აქვს კორელატი (შეფარდებითი, თანაბარი ცნება) ობიექტურ რეალობაში, წარმოშობს გამოგონილ რეალობას კითხვის პროცესში.

ამგვარად, ლიტერატურული ტექსტი მთარგმნელს სთავაზობს უფრო მნიშვნელოვან როლსა და მეტ პერსპექტივას. არ არსებობს არანაირი პირდაპირი და ობიექტური შესაბამისობა, ერთი მხრივ, ტექსტის გამოგონილ რეალობასა და, მეორე მხრივ, ფორმას შორის, რომლითაც ეს გამოგონილი რეალობა გადმოიცემა. კითხვის პროცესი სტიმულს აძლევს მთარგმნელს უფრო მეტად ფოკუსირდეს ფორმასა და ტექსტის შინაარსს შორის დამოკიდებულებაზე, რათა ადეკვატურად განსაზღვროს, რას გულისხმობს ავტორი. შემდეგ მთარგმნელი აღმოაჩენს სტილისტურ საშუალებებს, რომლებითაც გადმოიცემა ორიგინალი ტექსტის მნიშვნელობა და რომლისთვისაც უნდა მოიძებნოს ეკვივალენტური სტილისტური ელემენტები, ხოლო ისინი, რომლებიც მეორეხარისხოვანი მნიშვნელობისაა, შესაძლოა იყოს გამოტოვებული ან შეიცვალოს.

აქტიური მკითხველის როლი საშუალებას აძლევს მთარგმნელს თავად გახდეს ავტორი სათარგმნ ენაზე შესრულებული ვერსიისა. შესაძლებელია მან შექმნას საკუთარი პარამეტრები და გადაწყვიტოს, რომელი სტილისტური ხერხები უნდა შეცვალოს ეკვივალენტური სტილისტური ხერხებით და რომელი – შემოქმედებითი მიდგომით.

ამ დაკვირვებიდან ჩანს, რომ ლიტერატურულ თარგმანში სიზუსტისა და თავისუფლების პრობლემა არ უნდა დადგეს ასეთი კუთხით: თარგმანი უნდა იყოს ზუსტი თუ თავისუფალი ორიგინალთან მიმართებაში. პრობლემა ასე უნდა დაისვას: შესაძლებელია თუ არა, თარგმანი იყოს ზუსტი. როდესაც დამოკიდებულება, რომელიც მთარგმნელს აქვს სათარგმნ ტექსტთან, აღიარებულია როგორც უფრო მეტი, ვიდრე პასიური მკითხველისა, მაშინ პასუხი ცხადია: თარგმანი არ იქნება არც ზუსტი და არც თავისუფალი. იგი ერთდროულად ორივეა. გარკვეული აზრით, ლიტერატურული თარგმანი მოიცავს სიზუსტისა და თავისუფლების თანადროულ რელევანტურობას. ის ერთგულია იმდენად, რამდენადაც მოიცავს წყარო ენის მნიშვნელობისთვის არსებითი სტილისტური ხერხების თარგმნას სათარგმნ ენის ეკვივალენტური ხერხებით; ის თავისუფალია იმდენად, რამდენადაც მოიცავს მთარგმნელის მცდელობას საკუთარი შემოქმედებითი მიდგომით შეცვალოს "მეორადი" სტილისტური ხერხები.

მართლაც, მთარგმნელი არის წყარო ენის ტექსტის რეცეპტორი და იმავდროულად, სათარგმნ ენაზე შესრულებული ვერსიის ავტორი. მთარგმნელმა შესაძლოა გამოიყენოს ზოგიერთი სტილისტური საშუალება, რომელიც სათარგმნ ენის სალიტერატურო ნორმის რელევანტურია. თარგმნის პროცესში ხდება სტილის გადატანა ერთი ლიტერატურული ნორმიდან მეორეზე, რაც გულისხმობს, რომ მთარგმნელის მიზანი არ არის დაიცვას დედნისეული ტექსტის ყველა თავისებურება. იგი ცდილობს თავის ვერსიას სათარგმნ ენაზე დაამატოს სათარგმნ ენის შესაბამისი ლიტერატურული ფორმები. მთარგმნელი ისწრაფვის გადმოიტანოს ორიგინალი ტექსტისთვის მნიშვნელოვანი სტილისტური ელემენტები სათარგმნ ენის ეკვივალენტური სტილისტური ელემენტებით და ეძებს გზებს მიაწიოს სათარგმნ ენაზე შესრულებულ ვერსიას სათარგმნ ენის ლიტერატურული ნორმის ზოგიერთი ნიშანი. იგი ქმნის

ავტორის სტილის რეპროდუქციას და ამავე დროს, იყენებს საკუთარ ინდივიდუალურ სტილს.

შევეცდებით ამ თეორიული განცხადებების ილუსტრირებას "წინასწარმეტყველის" დედნისეული ვერსიისა და მისი სამი ქართული თარგმანის შედარების საფუძველზე, გავანალიზებთ და ვაჩვენებთ, როგორ ამჟღავნებს ეს სამი ქართული თარგმანი სიზუსტესა და თავისუფლებას დედნისეული ტექსტის სტილთან მიმართებაში; ახდენს თუ არა მკითხველზე სათანადო შთაბეჭდილებას თარგმანი დედნის სტილის თავისებურებებით. იმისათვის, რომ ადვილად აღსაქმელი იყოს ეს ყველაფერი ჩვენ კვლევას ორ ნაწილად ვყოფთ.

პირველ ნაწილში განვიხილავთ მთარგმნელის სიზუსტეს ავტორის სტილის ზოგიერთა სპექტთან დაკავშირებით, რომლებიც მოიცავს წყარო ენისთვის მნიშვნელოვანი ხერხების თარგმნას სათარგმნი ენის ეკვივალენტური სტილისტური საშუალებებით, ხოლო მეორე ნაწილში შევხებით მთარგმნელის შემოქმედობითობას და ზოგიერთი სტილისტური ხერხის დამატებას, რომელიც არ იყო გამოყენებული ავტორის მიერ, თუმცა სათარგმნი ენის ლიტერატურული ნორმის რელევანტურია. "წინასწარმეტყველის" სამი ქართული თარგმანის ამ ორი ასპექტის ამომწურავი ანალიზი მოითხოვს ორიგინალური ვერსიისა და თარგმანების საკმაოდ დიდი ნაწილების ციტირებას, ამიტომაც დამოწმებული ციტატები იქნება არა ამომწურავი, არამედ შერჩევითი.

სანამ უშუალოდ ნიმუშების განხილვას შევუდგებით, საგულისხმო იქნება რამდენიმე სიტყვა ვთქვათ თვით წინასწარმეტყველების შესახებ. „წინასწარმეტყველი“ – (ებრ. „ნავი“ – ღვთის ნება-სურვილის გამომცხადებელი, წინასწარმავწყებელი) – ასე ეწოდებათ ძველი და ახალი აღთქმის ღვთივგანბრძნობილ ადამიანებს, რომელთაც „ზეგარდმო“ ეძლეოდათ მომავლის წინასწარხედვისა და წინასწარგამოთქმის ნიჭი“ („საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ენციკლოპედიური ლექსიკონი“ თბილისი, 2007 გვ. 965).

„წინასწარმეტყველი“ ეს სახელწოდება ძველი აღთქმის სულიერი მოღვაწისა, ახალ ენებში მოდის ბერძნული სიტყვიდან „პროფეტეს“ (Prophet) რაც გულისხმობს იმის

წინასწარმეტყმელს, წინასწარგამომცხადებელს, რაც ჯერ არ მომხდარა და რაც მოსახდენია აუცილებლობით. წინასწარმეტყველის ცნობიერება წინ უსწრებს ყოფიერებას, სინამდვილის ფაქტებს და მოვლენებს. მისი სიტყვა აუცილებლად უნდა ისმინოს ხალხმა, რადგან ის შეადგენს მათი ქცევებისა და ზრახვების პროგრამას. მისი წინასწარმეტყველების ავტორიტეტი განმტკიცებულია იმ წყაროთი, საიდანაც იღებს იგი გამოცხადების, როგორც აქტივობის უფლებას, ანუ იგი როგორც წესი, უზენაესი ნების გამომცხადებელია. ის არის უფლის ბაგე, რომლის მეშვეობითაც უფალი აცხადებს თავის ჭეშმარიტებას, ღვთის სიტყვას იგი კაცთათვის გასაგებ ენაზე ამბობს, თუმცა ეს ენა ხშირად სიმბოლურია, მაგრამ ის გასაგებია იმ საზოგადოებისათვის, სადაც იგზავნება წინასწარმეტყველი.

ამრიგად, წინასწარმეტყველება მოწოდებაა, მოწოდებაა იმ აზრით, რომ იგი მოწოდებულია, ამ სიტყვის პირდაპირი გაგებით, საწინასწარმეტყველოდ. წინასწარმეტყველება ზეგარდმო დავალებაა, საუფლო ტვირთია, რომელიც უნდა ატაროს კაცმა მთელი თავისი სიცოცხლე. აქ ჩნდება ერთი კითხვა. იბადება თუ იქმნება წინასწარმეტყველი? რომაელები ამბობდნენ: პოეტები იბადებიან, ორატორები იქმნებიანო. წინასწარმეტყველი პოეტიც არის და ორატორიც, მაგრამ იგი არც იბადება და არც იქმნება ჩვეულებრივი ყოფითი აზრით. უფრო სწორად, მისი ასაკი არ განისაზღვრება ფიზიკური დაბადებით; წინასწარმეტყველმა შეიძლება იგრძნოს მოწოდების ჟამი, რადგან ეს არის მისი ცხოვრების რომელიღაც ცნობიერი მონაკვეთი, მაგრამ მას არასოდეს ეცოდინება, როდის აირჩია იგი უფალმა თავის წინასწარმეტყველად; წინასწარმეტყველი თავისი არსებობით ცოცხალი გამოხატულებაა ჭეშმარიტებისა, ის მაინც იტყვის თავის სათქმელს, თუნდაც არავინ მოუსმინოს. მისი უპირველესი მოვალეობაა თანდათანობით განუზრახოს ხალხს ის, რასაც უზენაესი განიზრახავს და მოამზადოს ადამიანთა გულები უდიდესი მოვლენისათვის. წინასწარმეტყველები ცდილობენ დაანგრიონ ცალკეულ ადამიანთა ვიწრო და ეგოისტური მსოფლმხედველობა, რამეთუ ღმერთი არის ერთადერთი. იგი არის არა ერთი ტომის თუ ერის, არამედ მთელი კაცობრიობის და სწორედ ამიტომ,

წინასწარმეტყველები ხდებიან მისი ნების მაუწყებლები. მათ იციან, რომ უფალთან მიახლოების ერთადერთი საშუალება არის უფლისადმი სიყვარული.

ფილოსოფიაში და პანთეისტურ მისტიკაში ჩვენ ხშირად ვპოულობთ არა სიყვარულს, არამედ აღტაცებას მსოფლიო სულის დიდების წინაშე. სოკრატე, რომელიც ხშირად ლაპარაკობდა თავისი უცოდინარობის შესახებ, ამავე დროს თვლიდა, რომ მას შეუძლია გახსნას მსოფლიო საიდუმლოთა საფარველი. ნიცშე თავისთავს ბრძენს უწოდებდა და ა. შ. მათგან განსხვავებით, წინასწარმეტყველები გამოირჩევიან განსაკუთრებული თავმდაბლობით. ისინი სხვადასხვა საზოგადოებრივი ფენის წარმომადგენლები არიან. წინასწარმეტყველთა და მოაზროვნეთა შეხედულებები ადამიანის შესახებ მკვეთრად განსხვავდება ერთმანეთისგან. ფილოსოფოსები თვლიან, რომ ადამიანი სათამაშოა ბედისწერის ხელში; უტოპისტები ადამიანს ისტორიის ერთადერთ შემოქმედად მიიჩნევენ; წინასწარმეტყველები კი ადამიანში ხედავენ თანამონაწილეს იმ საქმისა, რაც წამოიწყო უფალმა, ეს კი ნიშნავს, რომ ადამიანი მოწოდებულია მიიღოს მონაწილეობა ღმერთის შემოქმედებაში.

"წინასწარმეტყველში" ჯიბრანი, ალმუსტაფას ქადაგებების საშუალებით, აყალიბებს საკუთარ რწმენას ღმერთის უნივერსალურობასთან დაკავშირებით. გავიხსენოთ რა არის „ქადაგება“. „ქადაგება არის სწავლა-მოდღერების ხასიათის სიტყვის საჯაროდ წარმოთქმა; ან ასეთი სიტყვის ლიტერატურული ჩანაწერი. ქადაგება მტკიცე რწმენისა და შეხედულების გამომხატველი ორატორული ნაწარმოებია და მისი მგზნებარე ელფერი შინაარსის ფართო გავრცელებასა და მსმენელთა დამოდღერას ემსახურება...“ (საქრთველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ენციკლოპედიური ლექსიკონი 2007:907).

ნაწარმოების ძირითადი ნაწილი, ანუ მისი მყარი ნარატიული სტრუქტურა წარმოადგენს ავტორის შეხედულებების ვრცელსა და ფერადოვან სპექტრს ადამიანის ბედისწერის შესახებ. ყველაფერი, რასაც ჯიბრანი ამბობს, მისტიური გამოცდილებით ეუწყება. ამგვარად, ის მოისხამს წინასწარმეტყველის მანტიას და პანთეისტური სულისკვეთებით მსჯელობს სიცოცხლის ისეთ მნიშვნელოვან საკითხებზე, როგორებიცაა ღმერთი, სიკვდილი, ტკივილი, სიკეთე, ბოროტება, უკვდავება და ა.შ.

მიუხედავად იმისა, რომ „წინასწარმეტყველში“ ერთხელაც არ არის ნახსენები ქრისტე, ჯიბრანი სწორედ რომ ღვთის სიტყვაზე, ღვთისა და მოყვასის სიყვარულზე გვესაუბრება და შეიძლება ითქვას, რომ ამ თხზულებას ქრისტიანული სიყვარული უდევს საფუძვლად. ჯიბრანმა შეძლო ქრისტიანული იდეების უნივერსალური ფორმით გადმოცემა. ნაწარმოებში არც დროა განსაზღვრული და არც ადგილი. ქალაქის სახელწოდებაც „ორფალესი“ პირობითია. როგორც ჩანს, მწერლმა მიზნად დაისახა თავისი „წინასწარმეტყველით“ დალაპარაკებოდა ადამიანებს, განურჩევლად მათი მრწამსისა და თითოეული მათგანისთვის მისაღები გაეხადა ქრისტესმიერი სიყვარული. ამის შესახებ მ. გიგინეიშვილი თავის წინასიტყვაობაში წერს: „წინასწარმეტყველი ყველა დროისა და ყველა მრწამსის ადამიანთა ცნობიერებაში არის ყოფიერების მიღმა მზირალი მოძღვარი, ბრძენი, რომლის დამოძღვრა ღვთაებრივ ნებად, ღვთაებრივ იმპერატივად აღიქმება. ჯიბრანის წინასწარმეტყველი განსხვავებულია ძველ წინასწარმეტყველთაგან. მას პირობითად აღმოსავლური სახელი აქვს – „ალმუსტაფა“, რაც რჩეულს ნიშნავს, მაგრამ იგი არ არის აღმოსავლური სამყაროს გურუ“ (გიგინეიშვილი 2006:26).

წინასწარმეტყველება და პანთეიზმი არის ნაწარმოების ორი ძირითადი თემა; რაც შეეხება ქართულ თარგმანებს, მათში ზუსტად არის შენარჩუნებული ეს ძირითადი ხაზი. „წინასწარმეტყველში“ თავისებური კომპოზიციით არის წარმოდგენილი ფილოსოფიური ფიქრები ისეთ საკითხებზე როგორიცაა სიყვარული, მეგობრობა, ქორწინება, სილამაზე, წყალობა, თავისუფლება, ყიდვა-გაყიდვა, კანონი, დანაშაული, სასჯელი, ტკივილი, რწმენა, სიკვდილი და სხვ.

როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, წინასწარმეტყველება მოწოდებაა და ამიტომაც ნაწარმოებში ხშირია ბრძანებითი წინადადებები, მოწოდება, გამეორება, ანტითეზები. მოვიყვანოთ რამდენიმე მაგალითს.

ა. ბრძანებითი წინადადებები და მოწოდებები

"წინასწარმეტყველის" წინასწარმეტყველური ხასიათი გადმოცემულია ბრძანებითი წინადადებებით, და უფრო ხშირად მოწოდებებით, რომელთაც ავტორი მიმართავს ალმუსტაფას სწავლებისთვის დიდაქტიკური ტონის მისანიჭებლად. სამივე მთარგმნელმა მ. გიგინეიშვილმა, დ. გოგიბედაშვილმა და ნ. დოლიძემ თითქმის ზუსტად

გადმოიტანა თარგმანში ორიგინალის ბრძანებითი წინადადებები მათი ეკვივალენტური ფორმით, რაც კარგად ჩანს ნიმუშებიდან:

“Love one another but make not a bond of love:

Let it rather be a moving sea between the shores of your souls.

Fill each other's cup but drink not from one cup.

Give one another of your bread but eat not from the same loaf.

Sing and dance together and be joyous, but let each one of you be alone” (On Love:11).

„გიყვარდეთ ერთმანეთი, ოღონდ ბორკილად ნუ გაიხდით სიყვარულს.

დაე, იგი ბოხოქარი ზღვა იყოს თქვენი სულების ნაპირთა შორის.

სასმისები შეუვსეთ ერთმანეთს, ოღონდ ნუ შესვამთ ერთი სასმისიდან.

თქვენ თქვენი პური უწილადეთ ერთმანეთს, მაგრამ ნუ მოკბეჩთ ერთი პურიდან.

იმღერეთ და იცეკვეთ ერთად და გაიხარეთ, მაგრამ იყავით ცალ-ცალკე...”(მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი:264).

„გიყვარდეთ ერთმანეთი, მაგრამ თავი ერთმანეთს არ მიჯაჭვოთ.

დაე, სიყვარული ზღვასავით იყოს თქვენს სამშვიინველთა ნაპირებს შორის.

ერთმანეთის სასმისები ერთურთს შეუვსეთ, მაგრამ ერთი სასმისიდან არ დალიოთ.

თქვენ პური აგემეთ ერთმანეთს, მაგრამ ერთი ნატეხი არ ჩაკბიჩოთ.

იმღერეთ, იცეკვეთ, იხარეთ ერთად, მაგრამ დაე, თითოეული თქვენგანი მარტო იყოს...” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 21).

„გიყვარდეთ ერთმანეთი, ოღონდ სიყვარულს ხუნდებად ნუაქცევთ.

უმჯობესია, ის თქვენი სულის ნაპირებს შორის აღელვებული ზღვაიყოს.

აავსეთ ერთმანეთის თასები, მაგრამ ნუ შესვამთ ერთი თასიდან.

მიეცით ერთმანეთს თქვენი პურები, მაგრამ, ნუ შეჭამთ ერთი კვერიდან.

იმღერეთ, იცეკვეთ, იმხიარულეთ, მაგრამ თითოეული თქვენგანი მარტო იყოს”
(მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 24).

“Say not, "I have found the truth," but rather, "I have found a truth." Say not, "I have found the path of the soul." Say rather, "I have met the soul walking upon my path” (On Self-Knowledge:54).

”ნუ იტყვით: “მე შევიცანი ჭეშმარიტება”, ჯობს თქვათ: “სიმართლეს მივაგენი”.

ნუ იტყვით: “მე ვიპოვე გზა სულისა”, ჯობს თქვათ: “ჩემს გზაზე მოარული სული შემომხვდა” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 298).

„ნუ იტყვით: „მე მთელი ჭეშმარიტება აღმოვაჩინე”, უკეთესია თქვათ: „მე ჭეშმარიტება აღმოვაჩინე”.

ნუ იტყვით: „მე სამშვივნელის გზა ვიპოვე”, უმჯობესია თქვათ: „მე ჩემს გზაზე მიმავალი სამშვივნელი შემხვდა” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 61).

”ნუ იტყვით: “უმაღლეს ჭეშმარიტებას მივაგენი.” უკეთესია, თქვათ: ჭეშმარიტებას მივაგენი.”

ნუ იტყვით: “სულისკენ მიმავალი გზა ვიპოვე”. უკეთესია, თქვათ: “სული შემომხვდა, ჩემი გზით მიმავალი” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 71).

ამ მაგალითში ჩვენ ყურადღებას შევაჩერებთ შემდეგ მონაკვეთზე:

“Say not, "I have found the truth," but rather, "I have found a truth.", რომელშიც გარკვეულ განსხვავებას იძენს სიტყვა “ truth,” - „სიმართლე, ჭეშმარიტება”. პირველ შემთხვევაში ჯიბრანს გამოყენებული აქვს განსაზღვრული არტიკლი “the“, ხოლო მეორე შემთხვევაში განუსაზღვრელი არტიკლი “a“, რომელსაც ქართულში მხოლოდ აზრობრივ შესატყვისს თუ მოვუძებნით, რადგან იგი არ ითარგმნება. ვიცით, რომ “a”, “an” განუსაზღვრელი არტიკლია და მხოლოდით რიცხვში მყოფი თვლადი არსებითი სახელების წინ გამოიყენება. ეს არტიკლი წარმოიშვა სიტყვისგან “one” რაც ერთს ნიშნავს და მის შინაარსობრივ დატვირთვას ინარჩუნებს. ანუ განუსაზღვრელ არტიკლს იმ არსებითი სახელების წინ ვიყენებთ, რომლებიც ერთ

ჩვეულებრივ რიგით საგანს აღნიშნავს. “the” - განსაზღვრული არტიკლია, იგი წარმოიშვა ნაცვალსახელისგან “that”, და ისეთი არსებითი სახელების წინ გამოიყენება, რომლებიც განსაზღვრული და დაკონკრეტებულია. ჯიბრანი ამ წესს არ იცავს, როდესაც იყენებს არტიკლებს. „სიმართლე, ჭეშმარიტება” არ არის თვლადი არსებითი სახელი, მას ასევე არ გააჩნია რიცხვი და ამრიგად არტიკლის ხმარებაც მიზანშეუწონელია მის წინ; მაგრამ მწერლის ჩანაფიქრიც სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ გამოყოს ის განსაკუთრებული, ერთადერთი ჭეშმარიტება, რომელიც ღვთის სიტყვაშია გაცხადებული - “The whole truth and nothing but the truth”.

მ. გიგინეიშვილი თარგმანში სინონიმურ მნიშვნელობებს მიმართავს „მე შევიცანი ჭეშმარიტება...., ...სიმართლეს მივაგენი”, რაც ცოტა არ იყოს გაუგებარია მკითხველისთვის. მან ამ შემთხვევაში უგულებელყო არტიკლის მნიშვნელობა, რომელსაც გარკვეული დატვირთვა აქვს ინგლისურ ენაში.

დ. გოგიბედაშვილი და ნ. დოლიძე კი ტექსტისადმი ერთგულების პრინციპს იცავენ და შემდეგნაირად თარგმნიან: დ. გოგიბედაშვილი „მე მთელი ჭეშმარიტება აღმოვაჩინე”, ...„მე ჭეშმარიტება აღმოვაჩინე”.

ნ. დოლიძე - „უმაღლეს ჭეშმარიტებას მივაგენი...., ჭეშმარიტებას მივაგენი”. არტიკლი ამ მთარგმნელებმა, ვფიქრობთ, სწორად თარგმნეს, როდესაც მას ერთ შემთხვევაში მთლიანობის მნიშვნელობა მისცეს (დ. გოგიბედაშვილი), ხოლო მეორე შემთხვევაში ზედსართავი სახელის აღმატებითი ხარისხი მიანიჭეს და თარგმნეს, როგორც „უმაღლესი”, რაც , ჩვენი აზრით, სწორად და ზუსტად გამოხატავს ავტორის იდეას.

“And let there be no purpose in friendship save the deepening of the spirit”
(On Friendship:58).

– „დაე, ნუ ექნება მეგობრობას რაიმე სხვა მიზანი, გარდა სულის ამაღლებისა”(მთარგმნელი მ.გიგინეიშვილი:302).

„დაე, მეგობრობაში სხვა არა იყოს მიზანი თუ არა სულის სიღრმეთა წვდომა”
(მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 64).

„მოდით, მეგობრობაში იყოს მხოლოდ ერთი მიზანი—ერთმანეთის სულის სიღრმეში წვდომა” (მთარგმნელი ნ.დოლიძე: 74)

აქ საინტერესოა შემდეგი სიტყვათწყობა: “the deepening of the spirit“. მეორე და მესამე შემთხვევაში მთარგმნელები ზუსტად იმეორებენ მწერლის აზრს და ქართულ თარგმანში ვკითხულობთ: დ. გოგიბედაშვილთან „სულის სიღრმეთა წვდომა”, ხოლო ნ. დოლიძესთან - „სულის სიღრმეში წვდომა”; რაც შეეხება მ. გიგინეიშვილს, მან ამჯერადაც ინტერპრეტაციას მიმართა და შემდეგნაირად თარგმნა: „...სულის ამაღლებისა”, რაც აშკარად არ ემთხვევა მწერლის ჩანაფიქრს.

ვნახოთ შემდეგი მაგალითი:

“When you meet your friend on the roadside or in the market place, let the spirit in you move your lips and direct your tongue.

Let the voice within your voice speak to the ear of his ear” (On Talking: 60).

„მეგობარს თუ შეხვდებით ქუჩის კიდეში ან ბაზრის მოედანზე, დაე, თქვენმა

სულმა შეძრას თქვენი ბაგეები და წარმართოს ენა თქვენი.

დაე, ხმიანობამ თქვენი ხმისამ ამცნოს სმენას მისი ყურისას”(მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 305).

„თქვენს მეგობარს სადაც არ უნდა შეხვდეთ. გზის განაპირას თუ ბაზრის მოედანზე, დაე, ბაგეებს სული გიმოძრავებდეთ და ენას გიმართავდეთ.

დაე, ხმოვანება თქვენი ხმისა მის ყურთასმენას მისწვდეს” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 67).

„სადაც არ უნდა შეხვდეთ მეგობარს – გზად თუ ბაზარში, დაე სულმა აამოძრაოს თქვენი ტუჩები და მან შთააგონოს თქვენივე ენა.

თქვენი ხმის ხმა დაელაპარაკოს მისი ყურის ყურს” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 77).

ამ შემთხვევაშიც მ. გიგინეიშვილი არ იცავს ტექსტობრივ სიზუსტეს თარგმანში, როდესაც მაგალითად „გზის” ნაცვალად იყენებს სიტყვას „ქუჩა”.

შემდეგი ნიმუში:

“And take with you all men: For in adoration you cannot fly higher than their hopes nor humble yourself lower than their despair.

And if you would know God be not therefore a solver of riddles. Rather look about you and you shall see Him playing with your children.

And look into space; you shall see Him walking in the clouds” (On Religion: 77).

„თან წაიყოლეთ ყველა ადამიანი: რამეთუ ღვთისმოსაობით თქვენ ვერ ააღწევთ იმათ იმედებზე მაღლა და ვერც თავს დაიმდაბლებთ იმათ უსასოებაზე დაბლა.

ღმერთი რომ შეგეცნოთ, აღარ მოგიწევდათ ქარაგმების ამოხსნა.

უმჯობესია მიმოიხედოთ ირგვლივ და დაინახავთ, უფალი ღმერთი როგორ ეთამაშება თქვენს ბავშვებს.

სივრცეს მოავლეთ თვალი და იხილავთ, რომ უფალი ღმერთი დაიარება ღრუბლებში...” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 321).

„და თან ყოველი ადამიანი წაიყვანეთ: რადგან თაყვანისცემისას მათ იმედებზე მაღლა ვერ აინავარდებთ და ვერც დაეშვებით მათ სასოწარკვეთილებაზე დაბლა.

და თქვენ რომ ღმერთი შეგეცნოთ, გამოცანების გამოცნობა არ მოგიწევდათ.

მიმოიხედეთ და დაინახავთ, ის თქვენს შვილებს როგორ ეთამაშება.

სივრცეში აიჭვრიტეთ და დაინახავთ ღრუბლებზე როგორ დააბიჯებს...” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 86).

„თან წაიყვანეთ ყველა ადამიანი, რადგან როცა თავს იდრეკთ, არ გძალუძთ არც მათ იმედებზე მაღლა ანავარდება, არც მათ სასოწარკვეთილებაზე დაბლა დავარდნა.

უფალი რომ შეგეცნოთ, ამოცანების ამოხსნა არ მოგიწევდათ.

მიმოიხედეთ და დაინახავთ, როგორ ეთამაშება ის თქვენს ბავშვებს.

სივრცეს გახედეთ და შენიშნავთ, როგორ დააბიჯებს ის ღრუბლებზე...”(მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 99).

განვიხილოთ ეს მონაკვეთი: საინტერესოდ არის ნათარგმნი ინგლისური სიტყვა “adoration“, რაც ქართულად „თაყვანისცემას“ ნიშნავს, თუმცა სამივე მთარგმნელმა განსხვავებულად გადმოიტანა. მ. გიგინეიშვილმა თარგმნა, როგორც „ღვთისმოსაობა“, დ. გოგიბედაშვილმა „თაყვანისცემა“, ხოლო ნ. დოლიძემ - „თავს იდრეკთ“.

ასევე საგულისხმოა შემდეგი მონაკვეთი. დედანში ვკითხულობთ:

“...nor humble yourself lower than their despair.”- მ. გიგინეიშვილთან - „ვერც თავს დაიმდაბლებთ იმათ უსასოებაზე დაბლა.” დ. გოგიბედაშვილთან-„ვერც დაეშვებით მათ სასოწარკვეთილებაზე დაბლა.” და ნ. დოლიძესთან-„არც მათ სასოწარკვეთილებაზე დაბლა დავარდნა.” ვფიქრობთ „თავის დამდაბლება“ უფრო მხატვრულად ჟღერს და უკეთ გამოგვცემს „სახარების“ ინტონაციას, ვიდრე „დაბლა დაშვება“ ან „დაბლა დავარდნა“.

შემდეგი ფრაზა, რომელზეც შევაჩერებთ ყურადღებას არის “a solver of riddles”, რომელიც სხვადასხვანაირად გადმოვიდა ქართული თარგმანის სამ ვარიანტში. მ. გიგინეიშვილმა თარგმნა, როგორც: „ქარაგმების ამოხსნა“, დ. გოგიბედაშვილმა: „გამოცანების გამოცნობა“, ხოლო ნ. დოლიძემ-„ამოცანების ამოხსნა“. განვიხილოთ თითოეული მათგანი. ინგლისური სიტყვა არის “riddle”-„გამოცანა“, რომლის ზუსტი თარგმანი მხოლოდ დ. გოგიბედაშვილმა შეინარჩუნა. რაც შეეხება მ. გიგინეიშვლს და ან. დოლიძეს, ერთმა მათგანმა „ქარაგმები“ მიუსადაგა, რაც, შემოკლებულად დაწერილ სიტყვას” ნიშნავს, ხოლო მეორემ-რატომღაც „ამოცანებზე“ შეაჩერა არჩევანი; ამ შემთხვევაში მთარგმნელებმა ვერ გამოიჩინეს დედნისადმი ერთგულების პრინციპი და დაარღვიეს ტექსტობრივი სიზუსტე.

ზემოთ მოყვანილ ნიმუშებში კარგად ჩანს მთარგმნელთა დამოკიდებულება სათარგმნი ტექსტის მიმართ. თითოეული მათგანი ცდილობს, რაც შეიძლება ახლოს იყოს ორიგინალთან და შეინარჩუნოს ჯიბრანის თხრობის სტილი. ზუსტად მოძებნოს ქართული შესატყვისები და გაიმეოროს ის ესთეტიკა და დახვეწილობა, რაც ესოდენ დამახასიათებელია მწერლისთვის. ყოველივე ამის გათვალისწინებით უნდა ვთქვათ,

რომ მ. გიგინეიშვილის თარგმანის ღირსშესანიშნაობა გამოიხატება ორიგინალის ინტონაციის შენარჩუნებაში, რიტმსა და მელოდიაში. ამავე დროს იგი უხვად იყენებს ქართულ ფრაზეოლოგიასა და სიტყვათწყობას, რაც ხშირ შემთხვევაში ზედმეტად „აქართულებს“ უცხო ტექსტს.

დ. გოგიბედაშვილის თარგმანის ენა ხშირად მძიმეა, დატვირთულია. თუმცა მთარგმნელი ცდილობს თარგმანის კითხვისას მკითხველი მუდმივად გრძნობდეს ჯიბრანის ფილოსოფიურ დამოკიდებულებასა და განწყობას „სახარების“ მიმართ.

ნ. დოლიძის თარგმანში გვაოცებს ის შინაარსობრივი სიზუსტე, რომლითაც თარგმანი მისდევს დედანს; ზოგჯერ იგი თითქმის პჭკარედადაც შეიძლება ჩაითვალოს, თუმცა ეს ზიანს არ აყენებს თარგმანის მხატვრულ ღირსებას.

ბ. გამეორება

მეორე სტლისტური ხერხი, რომლითაც ჯიბრანი გადმოსცემს "წინასწარმეტყველის" წინასწარმეტყველურ თვისებას, არის გამეორება. გამეორება, უძველეს წინასწარმეტყველთა მეთყველების რჩეული ფორმაა, რომელიც შესამჩნევია ბიბლიის ქართულ და ინგლისურ ვერსიებში. ეს ფორმა გამოიყენა ჯიბრანმა თავის ნაწარმოებში და ალმუსტაფას ქადაგებებს წინასწარმეტყველური ექო მიანიჭა.

ვნახოთ შემდეგი ნიმუში: დედნის გამეორება კარგად ჩანს მ. გიგინეიშვილის თარგმანში, რომელიც სიტყვსიტყვით მიყვება ინგლისურ ვერსიას; რასაც ვერ ვიტყვით დ. გოგიბედაშვილის და ნ. დოლიძის მიერ შესრულებულ თარგმანებზე:

“You have been told also life is darkness, and in your weariness you echo what was said by the weary.

And I say that life is indeed darkness save when there is urge,

And all urge is blind save when there is knowledge,

And all knowledge is vain save when there is work,

And all work is empty save when there is love;

And when you work with love you bind yourself to yourself, and to one another, and to God“ (On Work: 25).

„გითხრეს აგრეთვე, რომ სიცოცხლე სიბნელეა. დაიქანცებით და იმასვე იმეორებთ, რასაც ამბობდნენ სხვა დამაშვრალნი.

ხოლო მე გეტყვით თქვენ, მისწრაფების გარეშე სიცოცხლე ნამდვილად სიბნელეა.

და ყოველგვარი სწრაფვა ბრმაა ცოდნის გარეშე.

და ყოველგვარი ცოდნა ამაოა შრომის გარეშე.

და ყოველგვარი შრომა ფუჭია სიყვარულის გარეშე.

და როდესაც სიყვარულით შრომობთ, უახლოვდებით საკუთარ თავს, უახლოვდებით ერთმანეთს და ღმერთს” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 274).

„ხშირად ამბობდნენ ცხოვრება წყვდიადიაო და თქვენც გადაღლილნი იმეორებდით ნათქვამს.

გეტყვით: – სინამდვილეში ცხოვრება მართლაც რომ უკუნეთია, როცა მისწრაფებანი არ არსებობენ.

ბრმაა ყოველი სწრაფვა თუკი უვიცნი ხართ.

ცოდნაც ამაოა თუკი არ შრომობთ, შრომაც უნაყოფოა უსიყვარულოდ.

ხოლო საქმენი სიყვარულით ნამოქმედარი თავთან გაახლოვებთ, ერთმანეთთან და ღმერთთან” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 32).

„ასევე გითხრეს, რომ ცხოვრება არის წყვდიადი. თქვენც, დაღლილებმა, დაიჯერეთ გადაქანცულთა მიერ ნათქვამი ეს ფუჭი სიტყვა.

მე კი ვამბობ: რომ ცხოვრება მართლა წყვდიადია, თუ მასში არ არის ჟინი, სწრაფვა, დიდი სურვილი, რომ სწრაფვა ბრმაა, თუკი მასში არ არის ცოდნა, რომ ამაოა ყველა ცოდნა შრომის გარეშე, უნაყოფოა ყველა შრომა უსიყვარულოდ.

როცა მუშაობთ სიყვარულით, უკავშირდებით თქვენსავე თავს, მოყვასს და ღმერთსაც” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 41).

და იქვე:

“And what is it to work with love?

It is to weave the cloth with threads drawn from your heart, even as if your beloved were to wear that cloth.

It is to build a house with affection, even as if your beloved were to dwell in that house.

It is to sow seeds with tenderness and reap the harvest with joy, even as if your beloved were to eat the fruit.

It is to charge all things you fashion with a breath of your own spirit,

And to know that all the blessed dead are standing about you and watching” (On Work:25).

„რა არის სიყვარულით შრომა?

ესაა – სამოსი ქსოვით თქვენი გულიდან ამოხლართული ძაფით, თითქოს თქვენი სატრფოს შესამოსელი იყოს.

ესაა – სახლი აშენოთ საგულდაგულოდ, თითქოს თქვენი სატრფოს სამკვიდრებელი იყოს.

ესაა – თესლი მუყაითად თესოთ და ჭირნახული ხალისით მოიწიოთ, თითქოს თქვენი სატრფოს სარჩო იყოს.

ესაა – ყოველგვარ თქვენს ნახელავში ჩატოვით სუნთქვა თქვენი სულისა.

და თან იცოდეთ, რომ ნეტარი მიცვალებულები გარს შემოგჯარვიან და შემოგცქერიან” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 274).

„მაგრამ რაღაა საქმენი სიყვარულითა?

იგი სამოსელის ისეთი ძაფებით ქსოვაა, გულს რაც შებმია, თითქოს ამ შესამოსით შენი მიჯნური უნდა დამშვენდეს.

გულდასმით სახლის შენებას ჰგავს იგი, თითქოს მიჯნური შენი იქ უნდა დასახლდეს.

იგი, სათესებში გულისხმით თესვის მსგავსია და მოსავლის სიხარულს იკრებს, თითქოს მიჯნურმა შენმა უნდა იგემოს.

ყოველივე რასაც იქმ, შენივე სულის ამოსუნთქვით უნდა გაჟღინთო და დალოცვილ წინაპართა მზერასაც ყოველთვის უნდა გრძნობდე” (მთარგმნელი დ.გოგიბედაშვილი: 33).

„და რას ნიშნავს სიყვარულით შრომა?

ეს ნიშნავს, შენივე გულის ძაფებისგან ქსოვდე ტანსაცმელს, თითქოს მას შენი შეყვარებული ჩაიცვამდა.

ეს ნიშნავს, ისეთი მონდომებით აშენებდე სახლს, თითქოს იქ შენი შეყვარებული დასახლდებოდა.

ეს ნიშნავს, თესლი რუდუნებით დათესო და მოსავალი სიყვარულით აიღო, თითქოს ამ ნაყოფს შენი შეყვარებული დააგემოვნებს.

ეს ნიშნავს, ყველაფერი, რასაც აკეთებ, შენივე სულის სუნთქვით აავსო.

და თან იცოდე, სულყოფილი დალოცვილი მიცვალებული შენ სიახლოვეს დგას და ჩუმიად თვალყურს გადევნებს” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 41).

ამ ნიმუშში საინტერესოა “It is”, რომელიც სამივე მთარგმნელმა სხვადასხვაგვარად თარგმნა. პირველ შემთხვევაში ეს არის: „ესაა”, მეორე შემთხვევაში „იგი” და მესამე შემთხვევაში - „ეს ნიშნავს”. პირველ ორ შემთხვევაში საქმე გვაქვს სიტყვასიტყვით თარგმანთან, რაც შეეხება მესამე ვარიანტს „ეს ნიშნავს” არის შინაარსობრივი თარგმანი, რომელიც იმავდროულად განმარტებასაც იძლევა. ვფიქრობთ, ნ. დოლიძეს უნდოდა გადმოეცა არამარტო ზუსტი თარგმანი, არამედ განმარტება, მნიშვნელობა და ამიტომ გამოიყენა ეს ფრაზა. მან კითხვას „ რას ნიშნავს სიყვარულით შრომა?” პასუხიც ადეკვატურად გასცა: „ეს ნიშნავს...”, განსხვავებით მ. გიგინეიშვილისა, რომელმაც ზუსტი თარგმანი მოგვცა “.... what is it to work with love?”- „რა არის სიყვარულით შრომა?”

შემდეგი პასაჟი:

“And when one of you falls down he falls for those behind him, a caution against the stumbling stone. Ay, and he falls for those ahead of him, who though faster and surer of foot, yet removed not the stumbling stone” (On Crime and Punishment:40).

„და, როცა ერთი თქვენგანი წაიქცევა, იგი ეცემა იმათ ნაცვლად, ვინც მის უკან მიაბიჯებს. ეს გაფრთხილებაა, რომ სხვებმა არ წაიფორხილონ. დიახ, იგი ეცემა იმათ გამოც, ვინც წინ გაიჭრა მტკიცე, სწრაფი ნაბიჯით და ლოდი შებრკოლებისა არ ჩამოიცილა გზიდან, არ მოისროლა ქვა, რომელზეც წაიბორძიკებდით” (მთარგმნელიმ.გიგინეიშვილი:285).

„და როცა ვინმე ეცემა, ის უკან მომავალთათვის ეცემა დაბრკოლების ლოდზე რომ მიანიშნოს. ის წინ მიმავალთა გამოც ეცემა მეწინავედ რომ მიაბიჯებენ, ჩქარა და გამართულად, მაგრამ ლოდი გზიდან არ მოაშორეს” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 47).

„როცა ერთ-ერთი თქვენგანი ეცემა, ეცემა მისთვის, ვინც უკან მოსდევს—გაფრთხილდეს, ქვას არ წამოკრას ფეხიო. მისთვისაც ეცემა ვინც, მის წინ მიდის და თუმც სწრაფად და უფრო მეტი თავდაჯერებით მიაბიჯებს, დაგდებული ქვა არ აუღია” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 55).

ამ მაგალითშიც კარგად ჩანს გამეორება. მწერალი რამდენჯერმე იმეორებს ერთსა და იმავე სიტყვას. “... falls down he falls...”; “... he falls for...”; “... against the stumbling stone...”; “... not the stumbling stone...”. გამეორების ეს ფორმა თითქმის უცვლელად გადმოვიდა ქართული თარგმანის სამივე ვარიანტში.

საინტერესოა ეს მაგალითიც:

“Pleasure is a freedom song, But it is not freedom.

It is the blossoming of your desires, But it is not their fruit.

It is a depth calling unto a height, But it is not the deep nor the high” (On Pleasure: 70).

„სიამოვნება სიმღერაა თავისუფლებისა, მაგრამ თვითონ არაა თავისუფლება.

სიამოვნება ყვავილობაა თქვენი სურვილებისა, მაგრამ იგი არაა სურვილთა ნაყოფი.

იგი სიღრმეა და უხმობს სიმაღლეს,

მაგრამ იგი არც ღრმაა, არც — მაღალი” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 313).

„ტკბობა თავისუფლების სიმღერაა. მაგრამ არა თავისუფლება.

თქვენს სურვილთა იერია, მაგრამ არა მათი ნაყოფი.

იგი სიღრმეა სიმაღლის შემავედრებელი, მაგრამ არაა ღრმა და არა მაღალი”
(მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი:77).

„სიამოვნება სიმღერაა თავისუფლების, მაგრამ არ არის თავისუფლება.

ის თქვენ სურვილთა ყვავილობაა, მაგრამ არა – ნაყოფი მათი.

ის სიღრმეა, სიმაღლისკენ რომ მოუწოდებს, მაგრამ არც ღრმაა და არც მაღალი”
(მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 87).

ჯიბრანის ინტონაცია კარგად ჩანს ჩვენს მიერ მოყვანილ მაგალითში. “.. But it is not...” “...It is....” თითქმის ყველა სტრიქონში მეორდება, რაც მუსიკალურობას სძენს ნაწარმოებს და რაც ძალიან კარგად გადმოიტანეს მთარგმნელებმა საკუთარ ვერსიებში.

გ. ანტიეთეური სიტყვების შეპირისპირება ერთ წინადადებაში

„ანტიეთეა’ ანუ „დაპირისპირება” არის სტილისტური ხერხი, რაც მდგომარეობს საწინააღმდეგო ცნებების შეპირისპირებაში. დროდადრო ჯიბრანი ერთსადაიმავე წინადადებაში სწორედ ანტიეთეური სიტყვების შეპირისპირებას მიმართავს; რაც ასევე დამახასიათებელია ქადაგების ჟანრისთვის. მაგალითად:

კარგი - ცუდი; სიკეთე - ბოროტება; სიხარული - დარდი; სიხარული - მწუხარება; სამართლიანობა-უსამართლობა; სიცოცხლე - სიკვდილიდაა. შ.

მოვიყვანო რამდენიმე საინტერესო მაგალითს:

”And verily he will find the roots of the good and the bad, the fruitful and the fruitless, all entwined together in the silent heart of the earth” (On Crime and Punishment: 39).

„და იგი ჭეშმარიტად იხილავს ხის ჯანსაღ ფესვებსაც და უვარგისსაც, სასიკეთოსაც და გამოუსადეგარსაც, - ერთმანეთში გადახლართულს მიწის მდუმარე გულში”
(მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 286).

„ჭეშმარიტად, იგი ცუდ და კარგ ფესვებს იპოვნის, ნაყოფიერს და უნაყოფოს, დედამიწის მდუმარე გულში ერთი ფსკვნილით ჩახვეულს” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 48).

„იპოვის ფესვებს ცუდსა და კარგებს, ნაყოფიერებს, უნაყოფოებს, სულ ერთმანეთში გადახლართულებს მიწის მდუმარე გულში”(მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 57).

დ. გოგიბედაშვილმა და ნ. დოლიძემ დაიცვეს თარგმნის ადეკვატურობის პრინციპი და ინგლისური“...the good and the bad...” - „ცუდი და კარგი” - “..the fruitful and the fruitless...” - „ნაყოფიერი და უნაყოფო” სიტყვასიტყვით თარგმნეს. მ. გიგინეიშვილმა კი „ფესვების” დასახასიათებლად გამოიყენა სიტყვები: „ჯანსაღი” და „უვარგისი”, ხოლო „ნაყოფიერების” განსაზღვრებად შემოიტანა „სასიკეთო” და „გამოუსადეგარი”.

”Your joy is your sorrow unmasked” (On Joy and Sorrow: 29).

„თქვენი სიხარული ნიღაბჩამოხსნილი თქვენივე სევდაა” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 276).

„თქვენი სიხარული თქვენივე დარდია...” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 35).

„თქვენი სიხარული თქვენივე ნიღაბჩამოხსნილი მწუხარებაა” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 44).

”The deeper that sorrow carves into your being, the more joy you can contain” (On Joy and Sorrow: 29).

„რაც უფრო ღრმად შემოიჭრება სევდა თქვენს არსებაში, მით უფრო მეტ სიხარულს დაიტევთ” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 276).

„ნაღველი თქვენს გულში რაც უფრო ღრმავდება, თქვენი შინაარსიც მეტ სიხარულს იტევს” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 35).

„რაც უფრო ღრმად აღწევს მწუხარება თქვენს არსებაში, მით უფრო მეტი სიხარულის დატევა შეგიძლიათ” (მთარგმნელი ნ.დოლიძე: 44).

ამ მაგალითებში არსებული ინგლისური ანტითეზური სიტყვებია-“joy“ და“sorrow”; “joy” სამივე ქართულ ვერსიაში ერთნაირი მნიშვნელობით არის გადმოსული „სიხარული“; რაც შეეხება ინგლისურ სიტყვას “sorrow”, მას რამდენიმე სინონიმური მნიშვნელობა აქვს ქართულში, რაც მთარგმნელებმა კარგად გამოიყენეს თარგმანში და მივიღეთ: „სევდა“, „ნალველი“, „მწუხარება“.

შემდეგ მაგალითში, რომელშიც ორი ანტითეზური სიტყვაა “life”და“death”; “the river and the sea” უცვლელად არის ქართულ თარგმანებში:

“For life and death are one, even as are one” (On Death: 80).

„რამეთუ სიცოცხლე და სიკვდილი ერთნი არიან, როგორც მდინარე და ზღვა არიან ერთნი” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 322).

„რადგან სიცოცხლე და სიკვდილი ერთარსია, როგორც ერთარსია მდინარე და ზღვა” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 87).

„განუყოფელია სიცოცხლე და სიკვდილი, როგორც მდინარე და ზღვა” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე:101).

როგორც ვნახეთ, ერთ წინადადებაში ანტითეზური სიტყვების შეპირისპირებას ჯიბრანი იყენებს თავისი პანთეისტური მრწამსის გადმოსაცემად, რომელიც სამყაროს ერთიანობის რწმენას ემყარება. საგნები, რომლებიც პარადოქსულად და ანტითეზურად გვეჩვენება, არსით ერთიანია, რადგან ერთი უნივერსალური ჭეშმარიტებიდან მომდინარეობს. ამრიგად, სიხარული და მწუხარება ორი პარადოქსული გრძნობა კი არ არის, არამედ ერთი და იმავე გრძნობის ორი ასპექტი. სიცოცხლე და სიკვდილი არის ორი მდგომარეობა, რომლებიც დაკავშირებულია მარადიული არსებობის პროცესთან, ხოლო კეთილისა და ბოროტების განცალკევება შეუძლებელია, რადგან ორივე ადამიანის უნივერსალური „მე“-დან მომდინარეობს.

ანტითეზური სიტყვების შეპირისპირების სტილისტური ხერხი, რომელსაც ჯიბრანი მიმართავს თავისი პანთეისტური რწმენის გადმოსაცემად, თითქმის ეკვივალენტური ფორმით არის ნათარგმნი მ. გიგინეიშვილის, დ. გოგიბედაშვილის და ნ. დოლიძის მიერ შესრულებულ თარგმანებში.

დ. სახისმეტყველება

საინტერესოა განვიხილოთ სახეთა სისტემა, რომლის გარეშეც ვერ განვითარდება ნაწარმოების თემა და იდეა. „წინასწარმეტყველის“ ძირითადი თემაა ადამიანთა ურთიერთდამოკიდებულება. განხილულია აგრეთვე ზოგადი პრობლემები, როგორცაა სიკეთე და ბოროტება, სიყვარული და სილამაზე, შრომა, მშვენიერება, რელიგია და სხვა.

„წინასწარმეტყველში“ თავმოყრილია მწერლის ესთეტიკური ნააზრევნი, რომელიც ნასაზრდოები და გაჟღენთილია ქრისტიანული მსოფლმხედველობით. იმ პრობლემატიკის განხილვა და გააზრება, რასაც ეს ნაწარმოები შეიცავს, მოითხოვს საღვთისმეტყველო სწავლებისა და ლიტერატურული ტრადიციების გათვალისწინებას, რადგანაც ჯიბრანის აზროვნების სტილი, მსოფლმხედველობა, მხატვრული სამყარო, სიმბოლური და ალეგორიული გამომსახველობითი საშუალებები სწორედ მათ ეყრდნობა. ჯიბრან ხალილის მხატვრულ სამყაროში უმთავრესი და უმნიშვნელოვანესი ადამიანია, რომლის ესთეტიკური სახე ყოველ მეტაფორასა თუ სიმბოლოში ვლინდება.

ცნობილი ქართველი მეცნიერი რ. სირაძე წერდა: „ადამიანი თავად ღვთაების სიმბოლოა, მისი სახე და ხატია. იგი სიმბოლოა მთელი სამყაროსიც, რადგან სამყაროში არაფერია ისეთი, რაც ადამიანში არ იყოს. ამიტომ, ადამიანს მიკროკოსმოსს უწოდებენ“ (სირაძე 1982: 78).

ჯიბრანისეულ სიმბოლოებსა და მეტაფორებზე ჩვენ ვისაუბრეთ წინა თავში, როდესაც განვიხილეთ „იესო, ძე კაცისას“ მ. გიგინეიშვილის მიერ შესრულებული ქართული თარგმანი. მიმოვიხილეთ მეტყველების უმნიშვნელოვანესი ელემენტის ტროპის ადეკვარტური თარგმანის შესაძლებლობა.

უნდა აღინიშნოს, რომ სამივე მთარგმნელი-მ. გიგინეიშვილი, დ. გოგიბედაშვილი და ნ. დოლიძე შესანიშნავად იცნობს მწერლის შემოქმედებას, მის სულიერ სამყაროს და თითოეული მათგანი თავისებურად ცდილობს, რაც შეიძლება მეტი ემოციურობით გადმოიტანოს მწერლის მიერ ნათქვამი ქართულ ენობრივ სივრცეში.

ცხოვრების პანტეისტური ხედვა ავტორის მიერ გადმოცემულია სახეთა მთელი წყებით, რომლებიც ხასიათდებიან სიღრმითა და სიმბოლური მნიშვნელობით.

„წინასწარმეტყველი“ იწყება შემდეგი სიტყვებით:

“Almustafa, the chosen and the beloved, who was a dawn unto his own day, had waited twelve years in the city of Orphalese for his ship that was to return and bear him back to the isle of his birth...” (The Coming of The Ship: 3).

„ალმუსტაფა, რჩეული და საყვარელი, თავად განთიადი თავისი დღისა, ქალაქ ორფალესში თორმეტ წელიწადს ელოდა ხომალდს, რომელსაც მშობლიურ კუნძულზე უნდა დაებრუნებინა იგი” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 255).

„ალმუსტაფა, რჩეული და ძე საყვარელი, აისი თავისი დღისა, თორმეტი წელი ქალაქ ორფალესში ხომალდის დაბრუნებას ელოდა, რომელსაც იგი კუნძულზე უნდა წაეყვანა, სადაც დაიბადა” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 9).

„ალმუსტაფა, რჩეული და საყვარელი, თავისივე დღის განთიადი, თორმეტ წელიწადს ელოდა ქალაქ ორფალესში გემის დაბრუნებას, რომელსაც ის იმ კუნძულზე უნდა წაეყვანა, სადაც დაიბადა” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე:11).

ამ პასაჟში ჩვენ ყურადღებას იპყრობს „ხომალდის” მნიშვნელობა, რომელზეც რამდენიმე სიტყვით შევჩერდებით. როგორც ცნობილია, „წინასწარმეტყველის” სიუჟეტი ეფუძნება სუფისტური მოძღვრების ერთერთი უმნიშვნელოვანესი ელემენტის „ხომალდის” მეტაფორას. „ხომალდი” ანუ „გემი”, რომლის გამოცდილ მეზღვაურებსა და კაპიტნებს შესწევთ ძალა კუნძულიდან, ანუ მათი დროებითი თავშესაფრიდან საკუთარ სამოხლოში დააბრუნონ ადამიანები. მოგზაურობის დაწყებამდე ზღვაოსნები დარიგებებსა და მითითებებს აძლევენ მოგზაურებს. სამშობლოში დაბრუნება სუფიზმისათვის ადამიანის საბოლოო მიზნის მიღწევას, შემოქმედთან სულიერი და ფიზიკური შერწყმის უცილობელ პირობას წარმოადგენს. ხომალდი, საზღვაო ტრანსპორტია და შესაბამისად, ზღვაოსნები ერთგვარი შუამავალები არიან საზოგადო ჭეშმარიტებასა და ამქვეყნიურ რეალობას შორის. ქრისტიანული მოძღვრების თანახმადაც ხომალდს მნიშვნელოვანი დატვირთვა აქვს. ზოგად ცნობებში ტაძრის ხუროთმოძღვრული ფორმების შესახებ III-IV საუკუნეების ლიტერატურულ ძეგლში „მოციქულთა ხელდასხმანი”, ვკითხულობთ: „იყოს ტაძარი მსგავსი ხომალდისა... ე. ი. ტაძარი აღიქმებოდა ხომალდად, რომელსაც მორწმუნენი ცხოვრების მორევიდან მშვიდ ნავსაყუდელში მიჰყავს. ტაძრის ამგვარი აღქმა მომდინარეობს ნოეს კიდობნიდან,

რომელიც ღვთის კურთხევით შეიქმნა და მასში მყოფნი წარღვნას გადაარჩინა. რაც შეეხება ქართულ თარგმანს, „ხომალდი“ არის სწორი შესატყვისი, რადგანაც თუ მივყვებით „წმიდა წერილის“ ტექსტს აქ სწორედ ხომალდია ნახსენები და არა გემი.

ასევე საინტერესო მასალას იძლევა შემდეგი ნიმუში:

”The sea that calls all things unto her calls me, and I must embark... And you, vast sea, sleepless mother, Who alone are peace and freedom to the river and the stream,... And then shall I come to you, a boundless drop to a boundless ocean” (The Coming of The Ship: 4).

„ზღვა, თავისკენ მხმოხელი ყოველთა, მიხმობს მეც და უნდა გავწიო... და შენ უკიდევანო ზღვაო, მარად ფხიზელო დედაო! შენ ერთადერთი ხარ სიმშვიდე და თავისუფლება მდინარეთა და წყაროთა... და მერმე მოვალ შენთან, მე–გარეშეუწერელი წვეთი–მოგაშურებშენ–გარეშეუწერელ ოკეანეს” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი:257).

„ზღვამ მოიხმო ყველა არსი და მეც თავისთან მიხმობს. უნდა გავემგზავრო, ზღვაში გავიდე...მთვლემარე დედაო, ზღვაო უხმელეთო, მდინარენი და ნაკადულნი შენში ჰპოვებენ სიმშვიდესა და თავისუფლებას...მეც შემოვიღვრები შენში, უსასრულო წვეთი უსასრულო ოკეანისა” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 12).

„ზღვა, რომელიც ყოველ არსებას თავისკენ უხმობს, მეც მეძახის და უნდა წავიდე...ჰოი, შენ, უნაპირო ზღვაო, უძინარო დედავ, მხოლოდ შენში ნახულობენ სიმშვიდესა და თავისუფლებას მდინარეები და ნაკადულები... და შემდეგ მოგენდობი–უკიდევანო წვეთი უკიდევანო ოკეანეს” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 13).

განვიხილოთ ზღვის და ოკეანის მეტაფორა. სიმბოლოები ამბივალენტური (ურთიერთსაპირისპირო) შინაარსით ტვირთავს მათ, რადგან ყოველივე უფლის შექმნილია, მათ შორის წვეთიც, ნაკადულიც, მდინარეც, ზღვაც და ოკეანეც, ამიტომ კეთილ საწყისს ეფუძნება. რამდენადაც ზღვა და ოკეანე უზარმაზარ ძალასთან ასოცირდება, იგი ხშირად განადგურებასთან და წარღვნასთან არის დაკავშირებული; მაშინ როცა წვეთი, ნაკადული და მდინარე სიცოცხლის საწყისია. ჯიბრანი ასეთ დადებით კონტექსტში განიხილავს ზღვას და ოკეანეს, როცა მათ ადამიანის ღვთაებრივ ბუნებას ადარებს. ადამიანის სწრაფვა თვითშემეცნებისა და ამაღლებისკენ გამოხატულია ნაკადულის სწრაფვით „უკიდევანო ზღვისკენ”„გარეშეუწერელი ოკეანისკენ”. ამ

მეტაფორა-სიმბოლოს განსაკუთრებული ფუნქცია ენიჭება და მისი არაერთგზის გამეორებასაც გარკვეული სტილისტური დატვირთვა აქვს.

თარგმანს რაც შეეხება, აქ საინტერესოა სიტყვათშეთანხმება-“sleepless mother”, რომელსაც სამივე მთარგმნელი სხვადასხვანაირად თარგმნის „ფხიზელო დედაო“ (მ. გიგინეიშვილი), „მთვლემარე დედაო“ (დ. გოგიბედაშვილი) და „უძინარო დედაო“ (ნ. დოლიძე). ლექსიკონში“sleepless”არის „უძილო, უძინარი“, „ფხიზელი“-ს ინგლისური შესატყვისი არის “sober”, ხოლო „მთვლემარე“ ინგლისურად იქნება “simmering”. აქედან გამომდინარე, სიზუსტის თვალსაზრისით ნ. დოლიძის თარგმანი ყველაზე ახლოს დგას დედანთან. „ფხიზელი“ და „უძინარი“ სინონიმებია, რაც შეეხება „მთვლემარე“-ს, იგი საპირისპირო მნიშვნელობის სიტყვაა და საერთოდ არ შეესაბამება დედანს.

ვნახოთ შემდეგი ფრაზა “vast sea”. “vast” არის „ფართო, დიდი, ვრცელი“. პირველ თარგმანში არის „უკიდევანო“, მეორეში „უხმელეთო“ და მესამეში „უნაპირო“. პირველ და მესამე შემთხვევაში მთარგმნელებმა მ. გიგინეიშვილმა და ნ. დოლიძემ სწორად მოძებნეს ქართული შესატყვისი, ხოლო დ. გოგიბედაშვილმა გამოიყენა სიტყვა „უხმელეთო“, რომელიც საერთოდ არ არის ტექსტში და აზრობრივადაც არ არის გამართული.

ყურადღებას შევაჩერებთ კიდევ ერთ მხატვრულ სახეზე, რომლითაც ავტორი სიხარულისა და მწუხარებას გამოხატავს.

მოვიყვანო რამდენიმე მაგალითს:

”And the selfsame well from which your laughter rises was oftentimes filled with your tears”(On Joy and Sorrow: 29).

„...წყარო, რომლიდანაც თქვენი სიცილი ამოირხევა, ბევრჯერ შეტბორებულა თქვენივე ცრემლით” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 276).

„...ჭა, საიდანაც თქვენი სიცილი მოისმოდა, ხშირად ყოფილა ცრემლებით სავსე” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 35).

„...ჭა, რომლიდანაც თქვენი სიცილი მოისმის, ხშირად თქვენივე ცრემლებითაა სავსე” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 44).

ჭას ამ შემთხვევაში ერთიანობის სიმბოლოს მნიშვნელობით ტვირთავს ჯიბრანი. იგი ერთ შემთხვევაში შეიძლება სიხარულის სიმბოლო იყოს, „საიდანაც შენი სიცილი ამოხეთქავს“ და მეორე შემთხვევაში კი მწუხარების სიმბოლოდ მოგვევლინოს—„სავსეა შენი ცრემლებით“. ზოგადად, წყლის სიმბოლიკით მდიდარია ქრისტიანული მწერლობა. „წყალი ცხოველსმოყვანილი“ —ამ გავრცელებული გამოთქმით ბიბლიასა და ქრისტიანულ ლიტერატურაში ხშირად ვხვდებით იმ წყალს, რომელიც ღვთაებრივი ენერგიის მატარებელია. მარადიული სიცოცხლის მომნიჭებელია. ქრისტე ჭასთან მისულ სამარიტელ ქალს შემდეგი სიტყვებით მიმართავს: „ყველა, ვინც ამ წყალს სვამს, კვლავ მოსწყურდება. ხოლო ვინც იმ წყლისგან შესვამს, რომელსაც მე მივცემ, არასდროს მოსწყურდება...“ (იოანე 4:13-14) ჯიბრანიც ორმაგ დატვირთვას აძლევს წყლით სავსე ჭას.

ჩვენი აზრით საინტერესოა შემდეგი მაგალითიც:

„Is not the cup that hold your wine the very cup that was burned in the potter's oven?
And is not the lute that soothes your spirit, the very wood that was hollowed with knives?“
(On Joy and Sorrow: 29).

„ღვინით სავსე ეგ ფიალა ჯერ მეთუნის ქურაში არ გამოიწვა?

ჩანგი, რომლის ხმინაობა სულს გაიმეზო, დანით არ გამოითალა ხისგან?“
(მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 276).

„სასმისი თქვენი ღვინისა განა ღუმელში არ გამოიწვარა?

განა ქნარი, ბგერით რომ გესალბუნებათ ხიდან დანით არ გამოჭრილა?“
(მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 35).

„სასმისი, რომელშიც თქვენი ღვინოა, მეთუნის ღუმელში არ გამოიწვა?!“

და ის ბარბითი, სამშვინველს რომ ელამუნება, ხისგან დანით არ გამოითალა?!“
(მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 44)

ფიალა ანუ სასმისი ისევე როგორც, ჩანგი იგივე ქნარი და იგივე ბარბითი ერთიანობის სიმბოლოდ გამოდის. ის მელოდია და ჰანგი, რომელსაც ეს ინსტრუმენტი

გამოსცემს სულს ესალბუნება და ამშვიდებს; ე. ი. იგი სიხარულის და სიამოვნების მომგვრელია. თუმცა იარაღი, რომლითაც იგი გამოთალეს უარყოფით ასოციაციას იწვევს მკითხველში, რამეთუ დანის მოქმედების შედეგი, ყველაზე უარეს შემთხვევაში, სიკვდილს უკავშირდება; ამდენად მას მწუხარების სიმბოლოდაც აღვიქვამთ.

შევჩერდეთ სიტყვაზე “the lute”, რომლის ქართული მნიშვნელობაა „ჩანგი“, სწორკუთხოვნად მოხრილი, სიმებიანი მუსიკალური საკრავი; სწორედ ამ სიტყვას იყენებს თავის თარგმანში მ. გიგინეიშვილი. დ. გოგიბედაშვილი „ქნარს“ (ბიბლიური გადმოცემით: ებრაელთა მეფის - დავითის საკრავი) ანიჭებს უპირატესობას და ნ. დოლიძეს შემოაქვს სიტყვა „ბარბითი“. „ჩანგი“ და „ქნარი“ სინონიმებია და იგივეა რაც „ლირა“, ხოლო „ბარბითი“ არის ჩონგურის მსგავსი საკრავი, ანუ სრულიად განსხვავდება ჩანგისგან. იგი არაბული წარმოშობისაა და ითვლება თანამედროვე „გიტარის“ წინაპრად. როგორც ვნახეთ, ნ. დოლიძემ ზუსტად მოიძია ინგლისური “the lute”-ის შესატყვისი ქართულში. რაც ვერ შეძლეს მ. გიგინეიშვილმა და დ. გოგიბედაშვილმა.

მსგავსი სახეები, როდესაც ავტორი საგანს მიაწერს ორ ანტითეზურ ასპექტს, არის ანტითეზის (როგორებიცაა სიხარული და მწუხარება, სიცოცხლე და სიკვდილი და სხვ.) ერთიანობის კონცეფცია, რომელიც ჯიბრანის ერთ-ერთი ძირითადი პანთეისტური დოქტრინაა.

როგორც უკვე ვთქვით, ჯიბრანის შემოქმედებაში ძალიან ბევრია სახარებისეული სიმბოლოები. ასეა „წინასწარმეტყველის“ შემთხვევაშიც. მწერალი ხშირად იყენებს ისეთ სახეებს, როგორიცაა ლამპარი, ვენახი, პური, ფესვი, მთესველი, საწნახელი, ანგელოსი და სხვ.

მაგალითად:

” If this indeed be the our in which I lift up my lantern” (The Coming of The Ship: 4).

„და, თუ ჭეშმარიტად ეს არის ჟამი, როცა მაღლა უნდა აღვმართო ლამპარი...(მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 258).

„თუ ჭეშმარიტად ჟამი დამიდგა მნათობის ზიდვის...” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 13).

„თუ ეს მართლა ის დროა, როცა ჩემი ლამპარი უნდა აღვმართო...” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 14).

სიტყვა “lantern” „ლამპარი” დ. გოგიბედაშვილმა რატომღაც თარგმანა როგორც „მნათობი”, ანუ მთარგმნელმა დაუშვა ტექსტობრივი უზუსტობა.

“...that you may become sacred bread for God's sacred feast (On Love:11).

„...რათა სეფისკვერად იქცეთ საუფლო დღესასწაულისთვის” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 262).

„...რათა წმინდა პურებად გამოცხვით და წმინდა ზიარებისთვის დატყდეთ” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 18).

„წმინდა პურად რომ იქცეთ ღვთის წმინდა ზიარებისთვის” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 20).

ამ მაგალითში ყურადღებას გავამახვილებთ შემდეგ სიტყვათა კომბინაციაზე: “sacred bread”, რაც ქართულად ნიშნავს „წმინდა პურს”. დ. გოგიბედაშვილი და ნ. დოლიძე რჩებიან დედნის ერთგულები და სიტყვასიტყვით თარგმნიან მას. მ. გიგინეიშვილი, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ქართული ენის ბუნებრივ ლექსიკას ანიჭებს უპირატესობას, ანუ აქართულებს ამ ფრაზას და იღებს „სეფისკვერს”, რაც ვფიქრობთ შინაარსზე ძალიან კარგად არის მორგებული, რამეთუ „წმინდა პური”, რომელსაც ზიარების დროს იყენებენ, სწორედ „სეფისკვერია”.

“To melt and be like a running brook that sings its melody to the night”(On Love: 11).

– „გაღღვით და ემსგავსოთ მორაკრაკე ნაკადულს, თვით ჰანგს რომ უგალობს ღამეს” (მთარგმნელი მ. გიგინეიშვილი: 263).

– „რუს ემსგავსე, რომ ნაკადულდება, გამდინარდება, გაზღვავედება და მღერის დღემუდამ” (მთარგმნელი დ. გოგიბედაშვილი: 19).

– „რომ დადნე და ემსგავსო მორაკრაკე ნაკადულს, რომელიც ღამეს უმღერის თავის სიმღერას” (მთარგმნელი ნ. დოლიძე: 23).

თარგმნის იგივე პრინციპს იყენებს მ. გიგინეიშვილი ამ შემთხვევაშიც, როდესაც შემოაქვს ქართული ჟღერადობა: „ჰანგს უგალობს“, დედანში კი არის “sings its melody”. ნ. დოლიძემ ადეკვატურად თარგმნა და მიიღო „უმღერის თავის სიმღერას“.

განსაკუთრებით გვინდა, გამოვყოთ დ. გოგიბედაშვილის მიერ შესრულებული თარგმანის ეს მონაკვეთი იმ თვალსაზრისით, რომ მან არსებითი სახელები თარგმნა როგორც ზმნები: „ნაკადულდება, გამდინარდება, გაზღვავენება“. ამას გარდა, „რუ“ და „ნაკადული“ სინონიმებია, „მდინარე“ და „ზღვა“ კი საერთოდ არ არის დედანში. ანუ მთარგმნელმა მიმართა ინტერპრეტაციას.

„რა არის სიტყვაში დატეული ცოდნა, თუ არა ჩრდილი სიტყვაში დაუტეველი სიბრძნისა“, – ამბობს წინასწარმეტყველი და მისი ავტორიც სწორედ „სიტყვაში დაუტეველს“ გვაზიარებს მეტაფორებით, სიმბოლოებითა თუ მრავლისმომცველი ხატებით. მწერალი ამყველაფერს უბრალო სამკაულად კი არ იყენებს, არამედ ეს მისი სტილია, წერის მისეული მანერაა. თავისი პოეტური ხილვებისა და ფილოსოფიურ-თეოლოგიური აზრების გამოხატვის თავისებური ფორმაა.

ეს სახეები მეტნაკლები სიზუსტით თარგმნეს ქართველმა მთარგმნელებმა მ. გიგინეიშვილმა, დ. გოგიბედაშვილმა და ნ. დოლიძემ. მათ თითოეულმა თავისებურად აღიქვა და გაიაზრა ჯიბრანისეული სიტყვა. თითოეულ ამ თარგმანში ჩანს მთარგმნელის ინდივიდუალური დამოკიდებულება სათარგმნი ტექსტის მიმართ. მ. გიგინეიშვილის ენა ქართული ხატოვანი გამოთქმებით არის მდიდარი. მთარგმნელი ყოველნაირად ცდილობს, რომ მისდიოს „სახარების“ ტექსტს; აქართულებს სიტყვებს (ზოგჯერ ზედმეტადაც) და ფრაზებს, ხშირ შემთხვევაში შედარებებს და მეტაფორებს შინარსობრივად თარგმნის და ცდილობს ქართველ მკითხველს არ აგრძნობინოს უცხოობა ნაწარმოების მიმართ, რასაც აღწევს კიდევ.

დ. გოგიბედაშვილი ხშირად მიმართავს ინტერპრეტაციას, ავტორისეული სტილისტური ხერხების უგულებელყოფას. მისეული თარგმანი ხშირ შემთხვევაში შინარსობრივად არაადეკვატურია, დატვირთულია სინონიმური სიტყვების დიდი რაოდენობით.

ნ. დოლიძის მიერ შესრულებული თარგმანი გამოირჩევა სათარგმნი ტექსტის მიმართ განსაკუთრებული სიზუსტით და ერთგულებით. აზრი ზუსტად და კარგად შერჩეული ენობრივი შესატყვისებით არის გადმოტანილი თარგმანში. მოძებნილია შედარებების და მეტაფორების ზუსტი ადეკვატები, ოღონდ ჩვენი აზრით, ცოტათი დაკარგულია დედნისეული ექსპრესია.

ჩვენ მოვიყვანეთ რამდენიმე ნიმუში მთარგმნელობითი სიზუსტისა, და ვიმსჯელებთ ზოგიერთ სტილისტურ ხერხთან დაკავშირებით, რომელთაც იყენებს ავტორი თავის "წინასწარმეტყველში" – ნაწარმოებში, რომელიც მსოფლიო საზოგადოებამ შეაფასა, როგორც „ჯიბრანის მსოფლალქმის მხატვრული ენციკლოპედია, არაბული რომანტიზმის უმნიშვნელოვანესი ქმნილება. თვით მწერალმა ასეთი შეფასება მისცა „წინასწარმეტყველს“: „ესაა ჩემი აღმსარებლობა, ჩემი ცხოვრების ხელშეუხებელი სიწმინდე. ვისურვებდი, ის ერთ-ერთ ეკლესიაში წამეკითხა.“ (ნ. დოლიძე „წინასწარმეტყველი“: 4)

თავი 4

„წინასაწარმეტყველის წალკოტი“

ტექსტი არის ბგერითი ან წერითი ნიშნების თანმიმდევრობა, რომელიც დაფიქსირებულია. ლიტერატურათმცოდნეობა შეისწავლის არა ყოველგვარ ტექსტებს, არამედ მხოლოდ იმ ტექსტებს, რომლებიც დანარჩენებისგან განირჩევა და ლიტერატურულ ან ფიქციურ ტექსტებად იწოდება (ცაგარელი 2012: 8). ლიტერატურული ტექსტების საშუალებით ვეცნობით ამა თუ იმ ეპოქის ისტორიას, კულტურას, აზროვნებას, ცხოვრების წესს და ა. შ.

ცალკე აღებული ტექსტი, როგორც თავისთავადი ღირებულება, არ არსებობს – მას აზრს და მნიშვნელობას მკითხველი ანიჭებს. თითოეული ადამიანი, როგორც ცალკე ინდივიდი-თავისი ცოდნითა და ცხოვრებისეული გამოცდილებით, სხვადასხვაგვარად აღიქვამს წაკითხულ ტექსტს. ბუნებრივია, ნაწარმოებზე მრავალი ფაქტორი ახდენს გავლენას. მთარგმნელისთვის მნიშვნელოვანია ის გარემოებები თუ რა მიზნით, რატომ, როგორ დაწერა მწერალმა კონკრეტული ნაწარმოები. თუკი მთარგმნელი არ გაითვალისწინებს ამ ფაქტორებს, ცხადია, თარგმნილი ტექსტის მკითხველი სრულყოფილად ვერასოდეს გაიგებს და გაიაზრებს მას. საჭირო ინფორმაციის შემთხვევაში კი, პირიქით, მთარგმნელი შესაძლებლობას აძლევს მკითხველს დაინახოს უცხოენოვანი ნაწარმოების მთლიანი სურათი და აღიქვას არამარტო ტექსტი, არამედ კონტექსტიც. ეს კი ნიშნავს, რომ უცხოენოვანმა მკითხველმა გაიაზროს მოცემული ისტორიული ეპოქა, სოციალურ-კულტურული თავისებურებები, ლიტერატურული პერიოდი და სხვა.

იმისათვის, რომ მთარგმნელმა სწორად გაიაზროს ტექსტი კონტექსტში, მან ყურადღება უნდა გაამახვილოს რამდენიმე ფაქტორზე, კერძოდ: რა კავშირია ავტორის ცხოვრებასა და ნაწარმოებში ასახულ მოვლენებს შორის; რა ადგილი უკავია მოცემულ ნაწარმოებს ავტორის შემოქმედებაში; რამდენად ასახვს ეს ნაწარმოები იმ ისტორიულ პერიოდს და გეოგრაფიულ ადგილს, რომელშიც ის შეიქმნა; წარმოადგენს თუ არა იგი

თავისი ჟანრის, ლიტერატურული მიმდინარეობის ან იმდროინდელ მწერლობაში გავრცელებული სტილის ტიპიურ ნიმუშს; როგორ აისახება იმ დროის შესაფერისი ენა ნაწარმოებში და ა. შ.

ზოგჯერ მხოლოდ მშრალი ისტორიული ფაქტების მოძიება არ არის საკმარისი. საჭიროა ინფორმაციის მოპოვება ეპოქის იმ იდეოლოგიური თუ რელიგიური ფონის, სოციალური და ეთიკური პრობლემების შესახებ, რომლებსაც შეეძლო შთაეგონებინა ავტორი ან გავლენა მოეხდინა მის შემოქმედებაზე. თუმცა ისიც ცხადია, რომ თავად ლიტერატურულ ნაწარმოებსაც შეუძლია გვითხრას ბევრი რამ იმ დროის საზოგადოებრივი ცხოვრების, შეხედულებებისა და პრობლემების შესახებ, დაგვანახოს ისეთი ნიუანსები, რომლებსაც ვერც ერთი ისტორიული წყაროდან ან საენციკლოპედიო სტატიიდან ვერ ამოვიკითხავთ.

მხატვრული ნაწარმოების თარგმნა მთარგმნელისგან მოითხოვს გარკვეული კულტურული და სოციალური კომპეტენციების გამოყენებას და წყარო ენიდან მიღებული ინფორმაციის კომპლექსურ ანალიზს. ეს ყველაფერი ერთიანდება ინტერტექსტუალობის ცნებაში. ინტერტექსტუალობის ცნება თანამედროვე კულტურის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ცნებაა და ნიშნავს, მხატვრული, ან არამხატვრული, ან თუნდაც სოციალური ტექსტის გამოყენებას სხვა ტექსტში. ტერმინი „ინტერტექსტუალობა“ მე-20 საუკუნის 60-იანი წლების ლიტერატურის თეორიაში დაამკვიდრა ფრანგმა (წარმოშობით ბულგარელმა) მკვლევარმა იულია კრისტევამ. ამ თეორიაზე მუშაობისას იგი ეყრდნობოდა ცნობილი რუსი მეცნიერის, ფილოსოფოსისა და კულტუროლოგის, მიხაილ ბახტინის (1895-1975) მიერ შემუშავებულ თეორიას „დიალოგურობის“ შესახებ; რომლის ძირითადი არსი მდგომარეობს შემდეგში: ტექსტი, როგორც დასრულებული ერთეული, არ არსებობს; თითოეული ტექსტი სხვა ტექსტებს უკავშირდება და წარმოადგენს მის ნაწილს. ნებისმიერი ტექსტი სხვა ტექსტების ტრანსფორმაციის საფუძველზე იქმნება. ინტერტექსტუალობა გვევლინება ყველა ტექსტისთვის დამახასიათებელ თავისებურებად.

მხატვრულ ლიტერატურაში ინტერტექსტუალობა გულისხმობს ისეთ კავშირს ნაწარმოებებს შორის, როცა ერთი მათგანი სხვა ნაწარმოებს სათაურით, პერსონაჟებით,

მოქმედების დროითა და ადგილით ან სიუჟეტით ეხმიანება. ინტერტექსტუალიზმის ფორმებია: ციტირება, პაროდია, ალუზია და ა. შ. მწერალმა შესაძლოა, გამოიყენოს რომელიმე ჟანრის ან ლიტერატურული მიმდინარეობისთვის დამახასიათებელი ენობრივი ფორმულები, სახე-სიმბოლოები. მაგალითად, ქართული სასულიერო მწერლობა, ჰაგიოგრაფიული თხზულებები გაჯერებულია სახარებისეული კლიშეებითა და სახე-სიმბოლოებით.

არსებობს ექსპლიციტური (პირდაპირი) ან იმპლიციტური (შეფარული) ინტერტექსტუალური კავშირები ტექსტსა და სხვა, მანამდე შექმნილ ან მის თანამედროვე ტექსტებს შორის.

ქართულ ლიტერატურაში ექსპლიციტური ინტერტექსტუალიზმის საუკეთესო ნიმუშია ჰაგიოგრაფიის მჭიდრო კავშირი წმინდა წერილთან (პასაჟების ჩართვა, ციტირება, ალუზიები, ენობრივი ფორმულები, ენობრივ-გამომსახველობითი საშუალებები და სხვ.). მწერალი შესაძლებელია შეფარულად ეყრდნობოდეს გავრცელებულ, აღიარებულ შეხედულებებს, იდეებსა და წარმოდგენებს, რომლებიც ხშირად არც კი საჭიროებს კონკრეტული ტექსტების მოხმობას ან ციტირებას.

ინტერტექსტუალობის ფორმებზე საუბრისას ლ. ცაგარელი თავის სტატიაში „ინტერტექსტუალობა, როგორც ფიქციონალობის სიგნალი“, ჩამოთვლის სხვადასხვა მეცნიერთა (ჰაროლდ ბლუმი, ჟერარ ჟენეტი, რენატე ლახმანი, მანფრედ პფისტერი, ორაიზ ტოლიჩი და სხვ.) შეხედულებებს და ასკვნის, რომ ინტერტექსტუალიზმის გავრცელებული ფორმებია, როდესაც ავტორი იყენებს სხვა ტექსტის ან წიგნის სათაურს; ავტორს პირდაპირ გადმოჰყავს მთავარი პერსონაჟი სხვა ნაწარმოებიდან, ან იყენებს მის სახელს ან ხასიათის ზოგიერთ ნიშანს. (მაგ., ჯიბრან ხალილის „იესო, ძე კაცისა“, რომელიც პირდაპირ არის აღებული სახრებიდან); არის შემთხვევები, როდესაც მწერალი არ იმეორებს სიუჟეტს და მხოლოდ პერსონაჟებს იყენებს ახალი ტექსტის შესაქმნელად. ხშირად ავტორი სხვა ტექსტიდან იღებს და საკუთარი მხატვრული ინტერპრეტაციით იმეორებს რომელიმე ცნობილ ეპიზოდს; შესაძლებელია, ავტორმა მთლიანად აიღოს სხვა ნაწარმოების სიუჟეტი ან გადმოიტანოს რომელიმე ვრცელი მონაკვეთი.

სხვადასხვა ჟანრისა და ეპოქის ტექსტებზე მუშაობისას მთარგმნელისათვის ძალიან მნიშვნელოვანია შეძლოს ინტერტექსტუალური ანალიზი, რაც თავის მხრივ მდგომარეობს იმაში, რომ მთარგმნელი უნდა გაეცნოს კონკრეტულ ტექსტში მოხმობილ ან გამოყენებულ სხვა ტექსტს, გაამთლიანოს და შეადაროს ტექსტი და ინტერტექსტი; მთარგმნელმა უნდა გაიაზროს როგორც ძირითადი ტექსტი, ისე ინტერტექსტი. მთარგმნელი ვალდებულია, ინტერტექსტუალურად გაანალიზოს სათარგმნი ტექსტი, თუ რომელ ტექსტს ეხმიანება ავტორი, როგორ და რისთვის იყენებს მას, როგორია მწერლის დამოკიდებულება ნაწარმოებთან და რაც შეიძლება, კარგად გადაიტანოს სათარგმნი ენაზე დედნის ტექსტში არსებული ექსპლიციტური თუ იმპლიციტური ინფორმაცია, რაც ერთ-ერთ ყველაზე მნიშვნელოვან პრობლემას წარმოადგენს. იმპლიციტური ინფორმაცია, რომელიც დამალულია ტექსტში, შეიძლება მთარგმნელმა გადმოსცეს ლექსიკური და გრამატიკული კონსტრუქციებით შემცირებული ან გაფართოებული კონტექსტით. ხოლო ექსპლიციტი ანუ პირდაპირი ინფორმაცია, რომელიც არსებობს სათარგმნი ტექსტში, ხშირ შემთხვევაში იზღუდება როგორც გარმატიკულ, ასევე ლექსიკურ დონეზე. ამ შემთხვევაში ჩვენთვის საინტერესო იქნება განვიხილოთ „წინასწარმეტყველის წალკოტის“ ქართული თარგმანი და ვნახოთ, თუ რამდენად არის დაცული ეს პირობები მასში.

“The Garden of the Prophet”-„წინასწარმეტყველის წალკოტი“ („მოციქულის ბაღი“-მ. ქუთელია: 2009) ჯიბრანმა სიცოცხლის ბოლო წლებში დაწერა. ეს წიგნი, შეიძლება ჩაითვალოს „წინასწარმეტყველის“ გაგრძელებად. ნაწარმოები არ გამოქვეყნებულა მწერლის სიცოცხლეში. 1933 წელს იგი მოამზადა და გამოსცა მისმა მდივანმა ბარბარა იუნგმა.

აღსანიშნავია, რომ ჯიბრანს განზრახული ჰქონდა დაეწერა „წინასწარმეტყველის გარდაცვალება“ და შეექმნა ტრილოგია, თუმცა მისი ჩანაფიქრი ვერ განხორციელდა. 1931 წელს 48 წლის ასაკში მწერალი გარდაიცვალა.

სამივე ნაწარმოები ერთი იდეით უნდა ყოფილიყო დაკავშირებული ერთმანეთთან. ტრილოგიის ცენტრში უნდა მდგარიყო ადამიანი. ადამიანი, არა როგორც ლიტერატურული ნაწარმოების პერსონაჟი, არამედ როგორც საზოგადოებრივი ურთიერთობისა და რელიგიური აზროვნების ღერძი; პიროვნება მთელი თავისი ვნებებით.

არაბული რომანტიზმისთვის დამახასიათებელი ლიტერატურულ-ესთეტიკური შეხედულებები აისახა ტრილოგიის პირველ და მეორე წიგნში. მწერალი განიხილავს სოციალურ და პოლიტიკურ, რელიგიურ და ფილოსოფიურ საკითხებს.

„წინასწარმეტყველის“ ძირითადი თემაა ადამიანთა ურთიერთდამოკიდებულება. განხილულია აგრეთვე ზოგადი პრობლემები, როგორებიცაა სიკეთე და ბოროტება, სიყვარული და სილამაზე, შრომა, მშვენიერება, რელიგიადა ა. შ.

„წინასწარმეტყველის წალკოტი“ გამოხატავს ადამიანისა და ბუნების ურთიერთობას. ჯიბრანის შემოქმედებაში, როგორც საერთოდ არაბ რომანტიკოსებთან, მნიშვნელოვანი ადგილი უკავია ბუნებას. ჯიბრანისთვის ბუნება ცოცხალი არსებაა, პოეტის თანამგრძნობი და თანამებრძოლია, სულისჩამდგმელი და აღმაფრენის მიმცემია, ადამიანი კი მისი განუყოფელი ნაწილია. ჯიბრანმა ევროპელი რომანტიკოსების მსგავსად, პირველ ადგილზე დააყენა ადამიანის, პიროვნების თავისუფლების პრობლემა, რომელიც განსაკუთრებული სიმწვავეთ იდგა იმდროინდელ არაბულ სამყაროში. არაბულ ქვეყნებში არსებული საზოგადოებრივი წყობა გახდა მწერლის კრიტიკის საგანი.

„წინასწარმეტყველი“ რიგით მესამე ინგლისურენოვანი ნაწარმოებია მწერლის შემოქმედებაში. ინგლისურადვე დაწერა მან „წინასწარმეტყველის წალკოტი“; რომლის ქართული თარგმანი ეკუთვნის მ. გიგინეიშვილს.

რამდენიმე სიტყვით შევჩერდებით ამ წიგნის შინაარსზე. როგორც უკვე ვთქვით, „წინასწარმეტყველის წალკოტი“ „წინასწარმეტყველის“ გაგრძელებაა.

წინასწარმეტყველი ბრუნდება მშობლიურ კუნძულზე, სადაც მას ხვდება ხალხი- „სიმრავლე ერისა“, იგი მათ უზიარებს თავის ნაფიქრალსა და ნააზრევს, ნანახსა და განცდილს. სამშობლოში დაბრუნება და თანამომხმეებთან შეხვედრა ამდენი წლის შემდეგ ბევრ რამეზე დააფიქრებს წინასწარმეტყველს. აქ გვინდა მოკლედ შევეხოთ „სამშობლოს“ და „ერის“ ცნებებს ჯიბრანის შემოქმედებაში. არაბმა რომანტიკოსებმა, ევროპაში მიღებული გაგების თანახმად, სამშობლოს ცნება ასე ჩამოაყალიბეს: „სამშობლო, როგორც პოლიტიკური ცნება, აღნიშნავს ადგილს, საიდანაც წარმოშობილია ადამიანი, სადაც უზრუნველყოფილია მისი, მისი ოჯახის და საკუთრების უსაფრთხოება“..... „ერი“ ტრადიციული არაბული გაგებით იყო ყველა მუსლიმის ერთობლიობა მიუხედავად ენის,

რასობრივი და ეთნიკური კუთვნილების, ან ადგილსამყოფელისა. დროთა განმავლობაში ერის ასეთი გაგება შეიცვალა. და „ერი“ განისაზღვრა, როგორც ერთი რასით, ენით, სამშობლოთი და უფლებებით დაკავშირებული ადამიანების ერთობა. მე-19 საუკუნის 70-იან წლებში „სამშობლოს“ ტრადიციულ გაგებას დაემატა პატრიოტიზმის, სამშობლოს სიყვარულის იდეა. ჯიბრანისთვის ხშირად მისი სამშობლო ცდება ლიბანის საზღვრებს და მთელ არაბულ სამყაროს მოიცავს. ზოგჯერ მისი სამშობლო მთელი დედამიწაა...” (ქუთელია 2009: 162).

არაბ რომანტიკოსებს ქვეყნის მოქალაქის უპირველეს მოვალეობად მიაჩნდათ ბრძოლა სამშობლოს საკეთილდღეოდ; საკუთარი წვლილის შეტანა მისი წინსვლის საქმეში. ჯიბრანმა სამშობლოს თემას ეროვნული თემაც გადააბა. მისი მიზანი იყო არაბული ქვეყნების სრული დამოუკიდებლობა. იგი თავისუფლებას და ბედნიერებას ერთმანეთთან აიგივებდა; თავისუფლების მისაღწევად კი აუცილებელ პირობად განათლება და ცოდნა მიაჩნდა. განათლებული ადამიანი საკუთარი თავის ბატონ-პატრონი ხდება, ირჩევს ცხოვრების წესს და განსაზღვრავს არჩევანს; იგი არ ეგუება არსებულ სინამდვილეს, იცავს საკუთარ „მეს“, საკუთარ უფლებებს, გრძნობებს, სიყვარულს და ხშირ შემთხვევაში, უპირისპირდება საზოგადოებას.

ჯიბრანის აზრით, ადამიანთა ცხოვრება, ასევე ერისა, არის „დიდი პროცესია“ („პროცესიები“). იგი მუდამ წინ მიიწევს. ერები, რომლებიც ამ პროცესიის სათავეში მიაბიჯებენ, შემოქმედები არიან. ისინი გავლენას ახდენენ სხვებზე. ერები, რომლებიც მისდევენ წინამძღოლებს, მიმბამძველები არიან, მიმბამძველები კი გავლენას განიცდიან. მან, როგორც მოაზროვნემ, სწორად შეაფასა შექმნილი ვითარება. მას შეგნებული ჰქონდადა საზღვრების გავლენის დადებითი და უარყოფითი მხარეები, დასავლეთთან ურთიერთობაში ზედმეტი უკიდურესობის დამღუპველი ძალა. ამიტომ თვლიდა, რომ აუცილებელია შეგნებული მიდგომა ამ პრობლემისადმი, რომ საჭიროა სხვა ქვეყნებთან ურთიერთობა, მათი სულიერი მიღწევების ათვისება, კარჩაკეტილობის ლიკვიდაცია. მწერალი აღმოსავლეთის ხალხებს მოუწოდებდა სიფრთხილისა და ზომიერებისკენ დასავლეთთან ურთიერთობაში.

ჯიბრანის გაგებით, „ერი“ წარმოადგენს ზნე-ჩვეულებებით, მიდრეკილებებით და შეხედულებებით განსხვავებულ პირთა კრებულს, რომელთაც აერთიანებს სულიერი კავშირი, საერთო ენა, სისხლი, რელიგია და მატერიალური კეთილდღეობა.

წინასწარმეტყველი თავის მოწაფეებს ესაუბრება სიცოცხლის თეოლოგიურ-ფილოსოფიურ ასპექტებზე, სამყაროს იდუმალებაზე, ჭეშმარიტებისა და მშვენიერების მარადიულობაზე.

ადამიანმა „მარტომ უნდა დაცალოს ღვთაებრივი სასმისი“, თვითშემეცნება სულიერ სიმტკიცეს ითხოვს, მაგრამ ეს არ ნიშნავს მოყვასისგან გარიყვას. წინასწარმეტყველის წინაშე წამოიჭრება ადამიანთა თანაცხოვრებისა, და ზოგადად, ერის მისიის საკითხი. იგი კიცხავს ერს, რომელსაც არ აქვს ერთიანი სარწმუნოება, რომელიც „არ არის დამოსილი თავისი მოქსოვილი სამოსით და არ ჭამს თავის მოწეულ პურს; რომელსაც გმირად მიუჩნევია ტრაბახა ხეპრე, გოროზი დამპყრობელი კი – ქველად; ვისაც მელა ჰყავს მოხელედ და ოინბაზი – ფილოსოფოსად; ვისი ბრძენნი დაუძღურებულან, გმირები კი ჯერ აკვანში წვანან.“ დაბოლოს დასძენს: „ვაი ერს, დაშლილ-დაწიაწებულს, რომლის ყოველ ნაწილს ერად მოაქვს თავი“. მათეს სახარებიდან (23:13-29) მაცხოვრის რისხვა გაგვახსენდება „ვაი, თქვენდა, მწიგნობარნო და ფარისევლნო ორგულნო“... (გიგინეიშვილი 2006: 35).

ჯიბრანი თვლის, რომ ერი მაშინაა ღირსეული, როცა მისი ყოველი წევრი იღწვის შინაგანი თავისუფლებისთვის. რა მნიშვნელობა აქვს, ადამიანი უცხო დამპყრობლის მონაა, თუ თავისივე თანამოძმისა, ან თავისივე ქვენაბუნების?

მწერალი გვესაუბრება კოსმოსისა და დედამიწის რიტმზე, ღვთაებრივი ევოლუციის კოსმიურ დღეებზე, მარადიულობაზე. ეს ის თემატიკაა, რომლის შესახებაც იოანე ღვთისმეტყველი, ქრისტეს უსაყვარლესი მოწაფე, გველაპარაკა „იესო, ძე კაცისა“ ერთ-ერთ თავში.

წინასწარმეტყველი ადამიანებს ურჩევს, რომ ნაკლები ილაპარაკონ ღმერთზე, რომლის შეცნობა ჩვენს ძალას აღემატება და მეტი ისაუბრონ ერთმანეთზე, რადგან ერთმანეთის გაგების ძალა შეგვწევს. ადამიანის გაგება სამყაროს იდუმალების წვდომასაც იწვევს, რადგან „უკიდევანო და უსაზღვრო სიყვარული ჩაბუდებულია კაცთა გულებში“.

„წინასწარმეტყველის წალკოტი“ მთავრდება „საღვთო ნისლში“ წინასწარმეტყველის შედწევით. მან შეძლო და ადამიანები მიიყვანა ღვთის ძიებამდე. „თქვენ მუდამ ეძიებდით საკვებსა და თავშესაფარს, სამოსელსა და ყავარჯენს. ამიერიდან ეძიეთ იგი, ერთადერთი“. – ეუბნება თავის მსმენელებს, მოუწოდებს რა მათ ღვთაებრივი სიყვარულისკენ. ამ ნაწარმოებში, ისევე როგორც „წინასწარმეტყველში“ ჯიბრან ხალხი მიმართავს წმინდა წერილის თემებსა და ინტონაციას; იყენებს სახრებისეულ სახისმეტყველებას და ლექსიკურ კონსტრუქციებს, ექსპლიციტებს და ა. შ.

ამ შემთხვევაში ჩვენი ინტერესის სფეროს წარმოადგენს ლექსიკური ექსპლიციტების თარგმანები „წინასწარმეტყველის წალკოტის“ ქართულ თარგმანში. ტექსტის უკეთ აღსაქმელად მთარგმნელმა დაამატა ლექსიკური ერთეულები, სიტყვათშეთანხმებები, იდიომები და ა. შ. ანუ დაამატა ინფორმაცია, რომელიც დედანში დაფარული იყო და მხოლოდ იმპლიციტურ დონეზე არსებობდა.

პირველივე მაგალითში ვკითხულობთ:

“And Almustafa looked upon the people, and he saw them all, the youth and the aged, the stalwart and the puny, those who were ruddy with the **touch of wind and sun...**” (Gibran 1957: 7)

„და ალმუსტაფამ გადახედა თანამემამულეთ. და უმზერდა ყველას: ჭაბუკთ და ხანდაზმულთ, ბრგეთ და ტანმორჩილთ, **მზისა და ქარისგან გარუჯულ-გახეშეშებულთ...**“ (გიგინეიშვილი 2006: 342)

განვიხილოთ ეს მონაკვეთი:

“ those who were ruddy with the touch of wind and sun...” სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასეთი იქნებოდა: „ისინი, რომლებიც იყვნენ აღაჟღაჟებული (წითური, ჟღალი) მზის და ქარის შეხებით...“ მ. გიგინეიშვილის თარგმანში ვკითხულობთ: „ მზისა და ქარისგან გარუჯულ-გახეშეშებულთ...” ინგლისური სიტყვა „touch“ - შეხება, საერთოდ ამოვარდა თარგმანში, სამაგიეროდ გაჩნდა „გარუჯული“ და „გახეშეშებული“, რომლებიც კარგად გამოხატავს მზის და ქარის ძალის ზემოქმედებას ადამიანის კანის ფერსა და მდგომარეობაზე. ასევე სიტყვა „ruddy“- „ღაჟღაჟა“ შეცვალა „გარუჯულმა“.

განვიხილოთ შემთხვევა, როდესაც მთარგმნელი სიცხადის გამოსახატავად მიმართავს ტერმინის დაკონკრეტებას, რის შედეგადაც თარგმანში აზრი ექპლიციტური ხდება:

„...there was a man standing at the cross-roads with hands stretched forth unto the passers-by, and **his hands were filled with jewels**” (Gibran 1957: 53).

„ვილაც კაცი იდგა გზაგასაყარზე, პატიოსანი თვლებით სავსე პეშვს გამვლელებისკენ იშვერდა... (გიგინეიშვილი 2006: 376).

შემდეგი ნიმუშები ასეთია:

“Listen to the flute-player as it were **listening to April...**” (Gibran 1957: 62).

„ყური მოუპყართ მწყემსის სალამურს, თითქოს **აპრილს უსმენდეთ**” (გიგინეიშვილი 2006: 382).

ამ წინადადებაში არსებული იმპლიციტური ინფორმაცია ასე იქნებოდა:

“Listen to the flute-player as **if you** were listening to **the hymns of April**” რაც თარგმანში არ ჩანს, „აპრილს” არ უსწრებს წინ სიტყვა, რომელიც ექსპლიციტურ ინფორმაციას მოგვაწვდიდა, თუმცა მკითხველისთვის მაინც გასაგებია აზრი.

“Thus it is with you, and thus, in seeking, you find **meat** and fulfillment” (Gibran 1957: 24).

„ასევე ხართ თქვენც, ასევე ძიებით მოიპოვებთ **სარჩოს** და სრულყოფილებას...” (გიგინეიშვილი 2006: 355).

იმ შემთხვევაში, თუ ქართულ ტექსტში პირდაპირ გადმოვიდოდა ეს სიტყვა, ვფიქრობთ, მკითხველი ვერ აღიქვამდა მის მნიშვნელობას. მ. გიგინეიშვილმა კარგად მოძებნა ქართული შესატყვისი, როდესაც განაზოგადა იგი. ამავე დროს საინტერესოა ის ფაქტიც, რომ ინგლისური სიტყვა „meat” მოდის ძველი ინგლისური სიტყვიდან “mete” და მისი ზოგადი მნიშვნელობა არის „საკვები” სწორედ ამიტომ, თარგმანში „meat” - „ხორცი” ჩაანაცვლა სიტყვამ „სარჩო” ანუ საკვებმა, როგორც საარსებო აუცილებელობამ, რომელსაც „ემეებს ხალხი”.

ვნახოთ შემდეგი მაგალითი:

“I shall sit at your board without a body...” (Gibran 1957: 65).

„მე ჩამოვჯდები თქვენს სუფრასთან, თუმც - უსხეულოდ...” (გიგინეიშვილი 2006: 384).

ინგლისური სიტყვა „board“-ის ქართული მნიშვნელობაა „ფიცარი“, „დაფა“, „სასადილო მაგიდა“. მთარგმნელმა სიტყვით „სუფრასთან“ ადვილად მოახერხა ავტორის ნაგულისხმევი დაფარული ინფორმაციის გამოხატვა სათარგმნ ენაზე. ქართველი მკითხველისთვის ადვილად გასაგები ხდება ეს წინადადება, გამომდინარე იქიდან რომ ქართული ტრადიციის მიხედვით, სტუმარს სუფრასთან ეპატიჟება მასპინძელი.

თარგმანში განსაკუთრებული აღნიშვნის ღირსია სიტყავთშეთანხმებები და იდიომატური გამოთქმები. ამჯერად შევჩერდებით ინგლისური სიტყვის “silence” - ქართულ თარგმანზე. სამაგალითოდ მოვიყვანთ რამდენიმე ნაწყვეტს:

“...and his heart was mindful of their yearning, and **he was silent**”(Gibran 1957: 3).

“... and **were silent** in the presence of the rising sun” (Gibran 1957: 32).

“...the nine went within and sat about the fire and were **stil and silent**” (Gibran 1957: 33).

ვნახოთ როგორ თარგმნის მ. გიგინეიშვილი:

„... და გულით იგრძნო მათი სევდა, და **დუმდა იგი**” (გიგინეიშვილი 2006: 341).

„...მისი ცხრავე მოწაფე შინ შევიდნენ და ცეცხლაპირს დასხდნენ. **დუმდნენ**” (გიგინეიშვილი 2006: 362).

„ამიტომ მარტომ დაცალე შენი სასმისი და **იყუჩე**” (გიგინეიშვილი 2006: 362).

სიტყვა „სიჩუმე” პირდაპირი მნიშვნელობით გადმოვიდა ქართულ ტექსტში, თუმცა მთარგმნელმა გამოიყენა სინონიმური მნიშვნელობები: „დადუმდა”, „იყუჩე”, „ხმაც კი ვერ ამოიღო”, ანუ მოხდა ექსპლიციტური ინფორმაციის გადმოტანა; თუმცა ზემოთ მოყვანილ პასაჟებში იმალება იმპლიციტური ინფორმაცია და თუკი მოხდება ამ წინადადებების განვრცობა, მივიღებდით შემდეგ შესაძლო ვარიანტებს:

“...and his heart was mindful of their yearning, and **he was silent**”(Gibran 1957: 3).

“...and his heart was mindful of their yearning, and **he did not say even a word.**”

“... and **were silent** in the presence of the rising sun” (Gibran 1957: 32).

“And **the silence has enveloped** them in the presence of the rising sun.”

“...the nine went within and sat about the fire and were **stil and silent**” (Gibran 1957: 33).

“...the nine went within and sat about the fire and **the silence and tranquility have enveloped them.**”

საინტერესო ინფორმაციას გავძლევს შემდეგი ნიმუში:

“... he struck his foot upon a stone and he was angered. And he turned and picked up the stone, **saying in a low voice**: “O dead thing in my path!” and he flung away the stone” (Gibran 1957: 35).

ქართულ ვერსიაში ეს მაგალითი ასეა ნათარგმნი:

„... ქვაზე წაიფორხილა და გაწყრა. მიბრუნდა, დასწვდა ქვას, შორს მოისროლა და **ჩუმად დაატანა**: „რა ჯანდაბა უნდა ამ მკვდარს ჩემს გზაზე?!“ (გიგინეიშვილი 2006: 364)

„saying in a low voice“ -სიტყვასიტყვითი თარგმანი ასე იქნება: „თქვა დაბალი ხმით“, მ. გიგინეიშვილმა კი საერთოდ ამოიღო სიტყვა „თქვა“ და მის ნაცვლად მიიღო “ჩუმად დაატანა”. შევჩერდეთ ამ გამოთქმაზე, რომელიც ცალკე აღებული არაფერს გვეუბნება, მაგრამ კონტექსტში მას წინ უსწრებს ისეთი მოქმედების აღმნიშვნელი სიტყვები, როგორებიც არის: „წაიფორხილა“, „გაწყრა“, „მიბრუნდა“, „დასწვდა“, „მოისროლა“, რომლებიც ნათელს ფენენ ამ სიტყვათშეთანხმებას. ასევე ქართულ თარგმანში დამატებულია სიტყვა „ჯანდაბა“ (არაბ. ჯოჯოხეთი, მოუსავლეთი, უბედურება), რომელიც აქ სიბრაზის გამომხატველია. დედანში არსებული “he was angered”- „ის იყო გაბრაზებული” მთარგმნელმა შემდეგი სიტყვებით გაამძაფრა: „გაწყრა, რა ჯანდაბა უნდა...”.

ჯიბრანის ტექსტის გაგებას ხშირად აძნელებს ე. წ. ელიფსური ფორმები. ბევრ წინადადებაში სიტყვები გამოტოვებულია და კონტექსტით იგულისხმება. ამიტომ, მთარგმნელისგან დიდ ყურადღებას მოითხოვს, რათა ადეკვატურად გადმოსცეს მწერლის აზრი. მაგალითად:

“Only Karima went after him a little way, **yearning over his aloneness and his memories**” (Gibran 1957: 11).

„მხოლოდ კარიმამ მისდია ერთხანს, **ეწადა მისი მარტოობისა და მისი მოგონებების თანაზიარობა**” (გიგინეიშვილი 2006:346).

“yearning” - არის „სურვილი“, „ლტოლვა“, „სწრაფვა“, „ნაღველი” თარგმანში კი გვაქვს - „ეწადა თანაზიარობა”. მთარგმნელმა ქართული ენისთვის დამახასიათებელი ლექსიკა

გამოიყენა. „თანაზიარი“ სხვისი აზრის, შეხედულებების, განცდის გამზიარებელს ან სხვისი მოქმედების თანამონაწილეს ნიშნავს.

ასევე ელიფსური ფორმაა შემდეგ მაგალითშიც, რომელიც მეტაფორული გამოთქმაა და რომლის ადეკვატური თრგმანი არის ქართულ ვერსიაში:

“Wnen Spring comes to seek His beloved among the **slumbering groves and vineyards**” (Gibran 1957: 16).

„**მთვლემარე ტევრსა და ზვრებში** თავისი სატრფოს საძიებლად რომ მოვა გაზაფხული” (გიგინეიშვილი 2006: 350).

ხანდახან მთარგმნელს უწევს მეტაფორების ჩანაცვლება სიტყვებით, რომლებიც ერთგვარ ახსნა -განმარტებასაც წარმოადგენენ მოცემული გამოთქმისთვის. განვიხილოთ შემდეგი მაგალითები:

“And men with **forked tongues**; give them honey for words” (Gibran 1957: 62).

„...შემოგეყრებიან ისეთნიც, შუაზე გაპოხილ ენებს რომ ასარსალებენ, მათ თავლი მიაწოდეთ სიტყვებად“ (გიგინეიშვილი 2006: 382).

ფიგურალური გამოთქმის „forked tongues“ , ზუსტი თარგმანი იქნება „დაჩანგლული ენები” ანუ ენები, რომლებსაც ჩანგლების ფორმა აქვთ და გაყოფილია. პრობლემა მოხერხებულად გადაჭრა მ. გიგინეიშვილმა როდესაც ეს გამოთქმა ასე თარგმნა, „შუაზე გაპოხილ ენებს რომ ასარსალებენ”, ე. ი „ბასრი, მწარე ენები” აქვთ. ქართული ზმნა „ასარსალებენ” – (ენის მიტან-მოტანა, დაბეზლება, ყბედობა) ზუსტად მოერგო მწერლის ჩანაფიქრს ანუ ის დაფარული ინფორმაცია, რომელიც ნაგულისხმევი იყო კარგად გამოჩნდა.

თარგმანისთვის დამახასიათებელია ისეთი ექსპლიციტური გამოთქმები, რომლებიც რთულად ჯდება სათარგმნი ენის გრამატიკულ-ლექსიკურ ველში ან წარმოადგენს ერთგვარ პრობლემას მთარგმნელისთვის ორ ენასა და კულტურას შორის არსებული განსხვავების გამო. მაგალითისთვის გამოდგება შემდეგი პასაჟი:

“And if my words are **a rock and a riddle**, then seek, none the less...” (Gibran 1957: 38)

„და, თუ ჩემი სიტყვები **ქვებივითაა, ან გამოცანასავითაა** თქვენთვის, მაშინ ის მაინც სცადეთ...” (გიგინეიშვილი 2006: 367)

თუ სიტყვასიტყვით ვთარგმნით ამ მონაკვეთს მივიღებთ ასეთ თარგმანს: „და თუკი ჩემი სიტყვები კლდე (ქვა) და გამოცანაა, მაშინ ეძიეთ...“ მაგრამ ეს არის შემთხვევა, როდესაც პირდაპირმა თარგმანმა შეიძლება დააბნოს მკითხველი, “words are a rock and a riddle” - „სიტყვები არის ქვა და გამოცანა“ შეიცვალა შედარებით და მივიღეთ „სიტყვები ქვებივითაა, ან გამოცანასავითაა“. ანუ მთარგმნელმა იმპლიციტური ინფორმაცია, შედარების გამოყენებით მარტივად მიიტანა მკითხველამდე. აღმუსტაფას სიტყვები ქვასავით მტკიცე და მძიმეა და გამოცანასავით დასფიქრებელი და გამოსაცნობია, ამავე დროს თუ გავიხსენებთ წმინდა წერლის ტექსტს, რომელშიც ქვა და კლდე სიმტკიცესთან და შეუპოვრობასთან ასოცირდება, მივხვდებით მწერლის ორაზროვნების საიდუმლოს. რაც შეეხება სიტყვას „გამოცანა“, მთარგმნელი აქაც ისევ გვახსენებს ბიბლიურ სიუჟეტს, რომელიც სავსეა ე. წ. გამოცანებითა თუ ენიგმებით.

საერთოდ, როდესაც თარგმანს ვიხილავთ, როგორ ინტერტექსტუალურ ფენომენს აქ აუცილებლად უნდა შევხვით ისეთი ექსპლიციტური გამოთქმების თარგმანს, როგორიც არის რელიგიური მნიშვნელობის სიტყვები და გამოთქმები. ამის დასტურად მოვიყვანოთ შემდეგ მაგალითები:

“And even as you wait for peace until the formless within you takes form, so shall the cloud gather and drift until the **Blessed Fingers** shape its grey desire to little crystal suns and moons and stars” (Gibran 1957: 15).

„როგორც თქვენ ხართ მყუდროების მოლოდინში, ვიდრე ფორმას შეიძენს ის, რაც უფორმოა თქვენში, ასევე ღრუბელიც, იგი არ აიკრიფება, თავს მოიყრის და მიედინება, ვიდრე **ხელი კურთხეულისა** ღრუბლის კვამლისფერ სწრაფვას გარდაქმნიდეს პაწია კრისტალურ მზეებად, მთვარეებად, ვარსკვლავებად?“ (გიბრანიშვილი 2006:349)

ამ მონაკვეთში საინტერესოა გამოთქმა „**Blessed Fingers**“ სიტყვასიტყვით იქნება „დალოცვილი თითები“, „კურთხეული თითები“ ანუ „მაკურთხეველი ხელი“. მთარგმნელი ამ ფრაზას თარგმნის „**ხელი კურთხეულისა** „ ანუ ხელი უფლისა, ეს შინაარსი ინგლისურ დედანში გამოხატულია მთავრული ასოებით დაწერილ სიტყვებში “**Blessed Fingers**“ რაც „ღვთიურ ხელს“ ნიშნავს.

“Let us speak no more now of **God the Father**. Let us speak rather of the gods, your neighbours, and of your brothers, the elements that move about your houses and your fields.”
(Gibran 1957: 38)

„ახლა ნუღარ ვილაპარაკებთ **მამადმერთზე, უფალზე**, ვისაუბროთ ღმერთებზე, - თქვენს მეზობელ-მოკეთებებზე, თქვენს ძმებზე - ვისაუბროთ სტიქიებზე, რომლებიც თქვენს მინდვრებსა და თქვენს სახლებთან აიშლებიან ხოლმე” (გიგინეიშვილი 2006: 367).

ამ პასაჟის თარგმანში ყურადღებას გავამახვილებთ ინგლისური ფრაზის “**God the Father**” ქართულ ეკვივალენტზე „**მამადმერთზე, უფალზე**“, როგორც ვხედავთ მ . გიგინეიშვილი დედნისეულ “**God the Father**” - „მამადმერთს” უმატებს სიტყვას „უფალი“, რომელიც „მამადმერთის” სინონიმურია და მთარგმნელი ამას აკეთებს იმისთვის, რომ დედნისეული „**God the Father**” -ს შინაარსი გააძილიეროს.

ჯიბრან ხალილის „წინასწარმეტყველის წალკოტის” ქართული თარგმანის მიხედვით მიმოვიხილეთ ექსპლიციტის თარგმნის სხვადასხვა საშუალება. მთარგმნელმა დედანში არსებულ ექსპლიციტურ და იმპლიციტურ ინფორმაციას კარგად მოუძებნა შესატყვისები და შესანიშნავად გადმოიტანა სათარგმნ ენაზე, რითაც შეძლო, რომ ჯიბრანის ენა უფრო გამომსახველობითი და მკითხველისათვის გასაგები გაეხადა.

დასკვნა

თარგმანი ენის განვითარების ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი გზაა და ისევე ამდიდრებს ენას, როგორც ორიგინალური პოეზია თუ პროზა. მას ენაში შემოაქვს ახალი გარემო, რეალიები, ცნებები. XXI საუკუნეში ქართულ ენაზე მსოფლიო ლიტერატურული საგანძურის არაერთი შესანიშნავი ნიმუშია ნათარგმნი. მთარგმნელს დიდი პასუხისმგებლობა აკისრია - მკითხველის ზიარება სხვა ქვეყნის კულტურულ და სააზროვნო სივრცესთან.

XX საუკუნის ერთ-ერთი გამორჩეული მწერლის, პოეტის, ფილოსოფოსის, მისტიკოსის, მხატვრისა და ჰუმანისტის ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ნაწარმოებების გამოჩენა ქართულ ენაზე მნიშვნელოვანი მოვლენაა. მისი ნაწარმოებების ქართული თარგმანები საინტერესო თარგმნით თავისებურებებს წარმოაჩენს. წარმოდგენილი ნაშრომი ჯიბრან ხალილ ჯიბრანის ნაწარმოებების ქართული თარგმანების მეცნიერული კვლევისა და შეფასების პირველი ცდაა.

დაწვრილებით განვიხილეთ თითოეული თარგმანი და ვნახეთ, თუ როგორ შეძლეს მთარგმნელებმა (მ. გიგინეიშვილი, დ. გოგიბედაშვილი, ნ. დოლიძე) იმ დაბრკოლებების გადალახვა, რაც ამ შემოქმედის ნაწარმოებების მთარგმნელს შეიძლება დახვდეს წინ. „იესო, მე კაცისა“, „წინასწარმეტყველი“ და „წინასწარმეტყველის წალკოტი“ არ განეკუთვნება ისეთ ნაწარმოებთა რიცხვს, სადაც ძირითადია ამბავი, ფაბულა, სიუჟეტი; არ არის მითითებული დრო და ადგილიც პირობითია. ასეთ დროს მთარგმნელის ამოცანა ბევრად უფრო გართულებულია. მან ყურადღება განსაკუთრებით უნდა გაამახვილოს გამოსახვის საშუალებებზე, სტილზე, მეტყველების მანერაზე. სხვადასხვა სტილური შეფერილობის სინონიმებიდან ზუსტად უნდა შეარჩიოს ერთადერთი სიტყვა. ყველა ამპირობის გათვალისწინება თარგმანში პრაქტიკულად შეუძლებელია. ამიტომ ასეთი ნაწარმოებების თარგმნა გაცილებით რთულია, ვიდრე ისეთი თხზულების, სადაც ძირითადია ამბის განვითარება. აქვე დავამატებთ, რომ ასეთი ნაწარმოებების თარგმნა მრავალგზის შეიძლება. ამას „წინასწარმეტყველის“ ჩვენ მიერ განხილული სამი თარგმანიც მოწმობს.

ნაშრომში დამოწმებულია ბიბლიური ფრაზები და მოცემულია შესაბამისი ლიტერატურული ინტერპრეტაციები. ბიბლიური ფრაზების გამოყენება ჯიბრანის შემოქმედებაში არის არა მხოლოდ მხატვრული ხერხი, არამედ მარადიულ მცნებათა აქტიური დანერგვის საშუალებაც. მწერალსა და მკითხველს შორის სიღრმისეული, სრულყოფილი ფსიქოლოგიური კონტაქტის გარანტი. ჯიბრანის ნააზრევს თარგმანშიც უნდა გადაჰყვეს მისი ენა, მდიდარი რითმა და რიტმი, ინტონაცია.

კვლევის შედეგად მივედით იმ დასკვნამდე, რომ მხატვრული თარგმანის მთავარი პრობლემა - ეკვივალენტობა ჯიბრანის ნაწარმოებების ქართულ თარგმანებშიც მეტად აქტუალურია.

ინგლისურ და ქართულ ენებს შორის არსებული ლინგვისტური განსხვავებების გამო, რთულია თარგმანში სრული იდენტურობის მიღწევა. ქართველი მთარგმნელების სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ მათ შეძლეს ჯიბრანის ენის, განსხვავებული წერის მანერის და მსოფლმხედველობის გადმოტანა თარგმანში, თუმცა მეტ-ნაკლები სიზუსტით.

მ. გიგინეიშვილის მიერ შესრულებული თარგმანები („იესო, ძე კაცისა“, „წინასწარმეტყველი“, „წინასწარმეტყველის წალკოტი“) გამოირჩევა ექსპრესიულობით. მთარგმნელი სათარგმნ მასალას შემოქმედებითად უდგება. თარგმანი დინამიური ეკვივალენტობის შესანიშნავ ნიმუშებს გვაძლევს. მთარგმნელი არ არის მიჯაჭვული ტექსტზე და არ ცდილობს მის სიტყვა-სიტყვით გადმოტანას; ხშირად მიმართვს ინტერპრეტაციას; ამავე დროს კარგად იცნობს წმინდა წერილს, რაც ყოველი სტრიქონის წაკითხვისას იგრძნობა. მთარგმნელის ენა პოეტურია, მასში უხვად არის მეტაფორები, შედარებები, სიმბოლოები.

დ. გოგიბედაშვილი ცდილობს ჩაწვდეს ჯიბრანის ფილოსოფიურ აზროვნებას და ავტორის ჩანაფიქრს. მთარგმნელი ცდილობს, თავისებურად განმარტოს და განავრცოს დედნისეული ტექსტი. ხშირ შემთხვევაში თარგმანში („წინასწარმეტყველი“) შეიმჩნევა მთარგმნელის პოზიცია, რომელმაც შეიძლება ჩაანაცვლოს ავტორისეული იდეა. თარგმანის ენა უფრო არქაულია, ზოგჯერ რთულად აღსაქმელი.

რაც შეეხება ნ. დოლიძეს, ჩვენი აზრით, იგი ამართლებს თარგმანის თეორეტიკოსების აზრს, რომ თარგმანი არ უნდა იყოს არც ძალიან ზუსტი, და არც ძალიან შემოქმედებითი. მის მიერ შესრულებულ თარგმანში („წინასწარმეტყველი“) ეს ორივე პირობა კარგად არის დაცული, თარგმანი შესაბამისობაშია დედნის ტექსტთან სიზუსტითაც და მოქნილობითაც. მისი ენა ძალიან მსუბუქი და ლაღია. იგი თავისუფალია ყოველგვარი რთული და ძნელად გასაგები წინადადებებისგან. ამ თარგმანის კითხვისას თანემედროვე მკითხველი ადვილად ჩაწვდება ჯიბრანის რთულ და მრავლისმთქმელ ფრაზას.

აქვე ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ ერთი ნაწარმოების რამდენიმე თარგმანის არსებობა მეტად მნიშვნელოვანი ფაქტია. გარდა იმისა, რომ ეს მოვლენა მწერლის შემოქმედების მიმართ ინტერესზე მეტყველებს, იგი იძლევა მასალას თარგმანის თეორიის შესწავლით დაინტერესებულთათვის და თვით სათარგმნი თხზულების მხატვრულ და სხვა თავისებურებათა უფრო ღრმად გაგებასაც უწყობს ხელს.

გამოყენებული წყაროებისა და ლიტერატურის სია

1. არაბული 2004: არაბული ა., ქართული მეტყველების კულტურა, თბილისი, 2004.
2. ახალი აღთქმა 1985: ახალი აღთქმა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი და ფსალმუნი, ბიბლიის თარგმნის ინსტიტუტი, 1985.
3. ახალი აღთქმა 1963: ახალი აღთქმა უფლისა ჩვენისა იესო ქრისტესი, თბილისი, 1963.
4. ბიბლია 1989: ბიბლია, საქართველოს საპატრიარქო, თბილისი, 1989.
5. გაფრინდაშვილი, მირესაშვილი 2011: გაფრინდაშვილი ნ., მირესაშვილი მ., ლიტერატურათმცოდნეობის საფუძვლები, თბილისი, 2011.
6. გაწერელია 1954: გაწერელია აკ., ლიტერატურული წერილები, თბილისი, 1954.
7. გაჩეჩილაძე 1957: გაჩეჩილაძე ს., ლიტერატურათმცოდნეობის შესავალი, თბილისი, 1957;
8. გაჩეჩილაძე 1958: გაჩეჩილაძე გ., მხატვრული თარგმანის თეორიის საკითხები: რეალისტური თარგმანის პრობლემა, თბილისი, 1959
9. გაჩეჩილაძე 1966: გაჩეჩილაძე გ., მხატვრული თარგმანის თეორიის შესავალი, თბილისი, 1966.
10. გაჩეჩილაძე 1985: გაჩეჩილაძე გ., ესთეტიკური იდეალი და მხატვრული გამოხატვის ფორმები, თბილისი, 1985.
11. გელაშვილი 1992: გელაშვილი მ., მ. ბულგაკოვის რომანის „ოსტატი და მარგარიტა“ სიმბოლური გააზრებისათვის, ბულგაკოვი მ., „ოსტატი და მარგარიტა“, თბილისი, 1992.
12. გელოვანი 1983: გელოვანი აკ., მითოლოგიური ლექსიკონი, თბილისი. 1983.
13. გვარჯალაძე ... 1979: გვარჯალაძე თ., გვარჯალაძე ი., ქართულ – ინგლისური ლექსიკონი, თბილისი, 1979.
14. გვარჯალაძე ... 2013: გვარჯალაძე თ., გვარჯალაძე ი., ინგლისურ – ქართული, ქართულ – ინგლისური ლექსიკონი, თბილისი, 2013.

15. **დეკანოზი თ., 2012:** დეკანოზი თ. იესო ქრისტეს სახე მსოფლიო ლიტერატურაში (სახარებისეული ინტერპრეტაციები), თბილისი, 2012.
16. **ენა, თარგმანი, ლიტერატურა 1974:** ენა, თარგმანი, ლიტერატურა, სამეცნიერო შრომათა კრებული, თბილისი, 1974.
17. **ენუქიძე 1984:** ენუქიძე რ., დროულ-სივრცობრივ მიმართებათა ლინგვისტური ორგანიზაცია მხატვრულ ტექსტში /ინგლისურ-ამერიკული მოთხრობის მასალაზე/, თბილისი, 1984.
18. **თაყაიშვილი 1961:** თაყაიშვილი ა., ქართული ფრაზეოლოგიის საკითხები, თბილისი, 1961.
19. **თოფურია, გიგინეიშვილი 1968:** თოფურია ვ., გიგინეიშვილი ივ., ქართული ენის ორთოგრაფიული ლექსიკონი, თბილისი, 1968.
20. **კეკელიძე 1951:** კეკელიძე კ., მთარგმნელობითი მეთოდი ძველ ქართულ ლიტერატურაში და მისი ხასიათი. ლიტერატურული ძიებანი. ტ. VII, თბილისი, 1951.
21. **კეკელიძე 1980:** კეკელიძე კ., ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია. ტ. I, თბილისი, 1980.
22. **კეკელიძე 1981:** კეკელიძე კ. ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია. ტ. II, თბილისი, 1981.
23. **კეკელიძე, ბარამიძე 1987:** კეკელიძე კ., ბარამიძე ა., ძველი ქართული ლიტერატურის ისტორია, თბილისი, 1987.
24. **კენჭოშვილი 1979:** კენჭოშვილი ი., შედარებითი ლიტერატურათმცოდნეობა და ქართული ლიტერატურის ისტორიის ზოგი საკითხი - ევროპული ლიტერატურის ქართული თარგმანები XIX საუკუნის მეორე ნახევარში, თბილისი, 1979.
25. **კიკნაძე 1989:** კიკნაძე ზ., საუბრები ბიბლიაზე, თბილისი, 1989.
26. **კიკნაძე 2004:** კიკნაძე ზ., ხუთწიგნეულის თარგმანება, ბიბლიური კვლევანი I, თბილისი, 2004.

27. **ლებანიძე 2001:** ლებანიძე ნ., მთარგმნელობითი ტრანსფორმაციები და მთარგმნელობითი სტილი. ენა, თარგმანი, ლიტერატურა - სამეცნიერო შრომათა კრებული VI, თბილისი, 2001.
28. **ლედერერი 2013:** ლედერერი მ., თარგმანი - ინტერპრეტაციული მოდელი, 2013.
29. **ლიტერატურის თეორიისა და ესთეტიკის საკითხები 1963:** ლიტერატურის თეორიისა და ესთეტიკის საკითხები, ლიტერატურის თეორიის განყოფილების შრომები, თბილისი, 1963.
30. **ლიტერატურისმცოდნეობის ტერმინთა მოკლე ლექსიკონი 1996:** ლიტერატურისმცოდნეობის ტერმინთა მოკლე ლექსიკონი, თბილისი, 1966.
31. **ლობჯანიძე 2003:** ლობჯანიძე გ., მარიამთან დაკავშირებული ნარატივი ყურანში. პერსპექტივა _ XXI, თბილისი: 2003.
32. **ლომიშვილი 2014:** ლომიშვილი მ., ქართული თარგმანის მხატვრული და თეორიული ასპექტები შარლოტა ბრონტეს „ჯეინ ეარის“ მიხედვით“, თბილისი, 2014.
33. **მათეშვილი 2001:** მათეშვილი ო., მეტაფორის ლოგიკური და ენობრივი საფუძველი. - ენა, თარგმანი, ლიტერატურა - სამეცნიერო შრომათა კრებული VI, თბილისი, 2001.
34. **მაყაშვილი 1991:** მაყაშვილი ა., ბოტანიკური ლექსიკონი, თბილისი, 1991.
35. **მერაბიშვილი 2005:** მერაბიშვილი ი., პოეტური თარგმანის ლინგვისტიკა, თბილისი, 2005.
36. **ნათაძე 1975:** ნათაძე მ., ინგლისურ-ქართული თარგმანის ზოგიერთი საკითხი, თბილისი, 1975.
37. **ნაიდა 1982:** ნაიდა იუ., თარგმანის ხელოვნებისათვის, ლიტერატურული საქართველო, 1993.
38. **ნუცუბიძე 2010:** ნუცუბიძე თ., წერილები, ლიტერატურისა და კულტურის შესახებ, თბილისი, 2010.

39. საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ენციკლოპედიური ლექსიკონი საქართველოს საპატრიარქო; კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტი, თბილისი, 2007.
40. საყვარელიძე 2001: საყვარელიძე ნ., თარგმანის თეორიის საკითხები (ლინგვისტური და ექსტრალინგვისტური ასპექტები), თბილისი, 2001.
41. სერგია 1989: სერგია ვ., ტექსტის ლინგვისტიკა, ახალი ქართული მხატვრული სალიტერატურო ენის მონაცემთა მიხედვით; თბილისი, 1989.
42. სირაძე 1982: სირაძე რ., სახისმეტყველება. საუბარი ქართულ ესთეტიკაზე, თბილისი, 1982.
43. სულავა 2009: სულავა ნ., ვეფხისტყაოსანი - მეტაფორა, სიმბოლო, ალუზია, ენიგმა. თბილისი, 2009.
44. სულხან-საბა ორბელიანი 2010: სულხან-საბა ორბელიანი, ლექსიკონი ქართული, ორ წიგნად, თბილისი. 1966.
45. ტალალი 2009: ტალალი ალ-ჰასან იბნ ქრისტიანობა არაბულ სამყაროში, თბილისი, 2009.
46. უბილავა 1979: უბილავა ნ., ინგლისური ლიტერატურის ქართული თარგმანები XIX საუკუნის მეორე ნახევარში - ევროპული ლიტერატურის ქართული თარგმანები XIX საუკუნის მეორე ნახევარში, თბილისი, 1979.
47. უელკი რ., უორენი ო., 2010: უელკი რ., უორენი ო., ლიტერატურის თეორია, თბილისი, 2010.
48. ფანჯიკიძე 1988: ფანჯიკიძე დ., თარგმანის თეორია და პრაქტიკა, თბილისი, 1988.
49. ფანჯიკიძე 1995: ფანჯიკიძე დ., თარგმანის ახალი თეორიები და სტილის ეკვივალენტობის პრობლემა, თბილისი, 1995.
50. ფანჯიკიძე 2001: ფანჯიკიძე დ., ქართული თარგმანის ისტორიის საკითხები, თბილისი, 2001.
51. ფანჯიკიძე 2002: ფანჯიკიძე დ., ენა, თარგმანი, მკითხველი, თბილისი, 2002.
52. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ერთტომეული, თბილისი, 1986.

53. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, თბილისი, 1990.
54. ქართულ კილო-თქმათა ლექსიკონი, თბილისი, 1984.
55. ქუთელია 2009: ქუთელია მ., არაბული რომანტიზმი, თბილისი, 2009.
56. ცაგარელი 2012: ცაგარელი ლ., ლიტერატურათმცოდნეობის შესავალი, თბილისი, 2012.
57. ცაგარელი 2008: ცაგარელი ლ., სემიოტიკა (სამეცნიერო ჟურნალი) N 3, 2008.
58. ცანავა 2009: ცანავა რ., მეტაფორა სერია: ლიტერატურისმცოდნეობა, თბილისი, 2009.
59. ძველი და ახალი აღთქმა, თბილისი, 1989.
60. წიბახაშვილი 2000: წიბახაშვილი გ., თარგმანის თეორიისა და პრაქტიკის საკითხები, თბილისი, 2000.
61. წმიდა იოანე ოქროპირი - კონსტანტინეპოლის მთავარეპისკოპოსი „განმარტება სახარებისათვის წმიდისა მოციქულისა და მახარებელისა მათესი“ ტომი I, თბილისი, 2009.
62. ჭაბაშვილი 1964: ჭაბაშვილი მ., უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, თბილისი, 1964.
63. ჭაბაშვილი 1973: ჭაბაშვილი მ., უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, თბილისი, 1973.
64. ჭაბაშვილი 1989: ჭაბაშვილი მ., უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, თბილისი, 1989.
65. ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი 2006: ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი „იესო, ძე კაცისა“; „წინასწარმეტყველი“; „წინასწარმეტყველის წალკოტი“; „სიმღერები“ ინგლისურიდან თარგმნა მ. გიგინეიშვილმა, თბილისი, 2006.
66. ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი 2007: ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი „წინასწარმეტყველი“ ინგლისურიდან თარგმნა დ. დ., გოგიბედაშვილმა, თბილისი, 2007.
67. ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი 2013: ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი „წინასწარმეტყველი“ ინგლისურიდან თარგმნა ნ. დოლიძემ, თბილისი, 2013.
68. ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი 2003: ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი „იესო, ძე კაცისა“ არაბულიდან თარგმნა გ., ლობჯანიძემ, თბილისი, 2003.
69. ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი 2013: „ჯიბრან ხალილ ჯიბრანი“ ჟურნალი „ახალი საუნჯე“ №3, თბილისი, 2013.

70. **Baker M., 2001:** Mona Baker, In Other Words, A Course Book on Translation, London, 2001.
71. **BBT Book Production Series, Volume 2:** Readings in General Translation Theory, Stockholm, 1997.
72. **Bushrui S., Jenkins J., 1998:** Suheil Bushrui and Joe Jenkins, Kahlil Gibran: Man and Poet, One World, 1998.
73. **Gibran K., 2008:** Kahlil Gibran, Jesus: The Son of Man: His Words and His Deeds as Told and Recorded by Those Who Knew Him, One World publication, 2006.
74. **Gibran K., 2001:** Kahlil Gibran, The Prophet, Alfred A., Knopf, Publisher, New-York, 2001.
75. **Gibran K., 1957:** Kahlil Gibran, The Garden of the Prophet, A Borzoi Book, Alfred A., Knopf, Publisher, New-York, 1957.
76. **Nida 1964:** Nida E., Towards a Science of Translation (with special reference to principles and procedures involved in Bible translating), Leiden: E.J. Brill, 1964.
77. **Nida 1969:** Nida E., and Taber Ch., The Theory and Practice of translation, Leiden, 1969.
78. **Nida 1975:** Nida E., Linguistic Structure and Translation, Stratford, 1975.
79. **Hornby 1984:** Hornby A., Oxford Student's Dictionary of Current English, Oxford, 1984.
80. **Pym 2010:** Pym A., Translation and Text Transfer, An Essay on the Principles of Intercultural Communication, Tarragona, Intercultural Studies Group, 2010.
81. **The Bible 1997:** The Holy Bible, New King James Version. Thomas Nelson Publishers, Neshville, 1997.
82. **The New Testament 1990:** The New Testament of our lord and saviour Jesus Christ; New American Standard Bible, California, USA, 1990.
83. **Арабская проза 1956:** Сборник переводов с арабского / [состав. и общая редакция: Беляева Л.Н.] – М. : Худож. Лит, 1956. – 267с.
84. **Бархударов 1975:** Бархударов Л., Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода), М., "Междунар. отношения", 1975.
85. **Бахтин 1979:** Бахтин М., Эстетика словесного творчества / Сост. С. Г. Бочаров, примеч. С. С. Аверинцев и С. Г. Бочаров. М.: Искусство, 1979. 423 с.

86. **Бахтин 1979:** Бахтин М., Проблема текста в лингвистике, филологии и других гуманитарных науках // Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества / М.: Искусство, 1979.
87. **Бочарова, Конурбаев:** 2001 Бочарова Е., Конурбаев М., A Case Study of Biblical and Oriental Poetic Motives in Kahlil Gibran's Prose Poem The Prophet, Published by Max Press in 2001
88. **Гальперин 1974:** Галперин И. Р. Информативность единиц языка, М., 1974.
89. **Гальперин 1981:** Галперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования, М., 1981.
90. **Джебран Х. Д . Сломанные крылья / Джебран Х. Д. – М.: Гослитиздат, 1962. – 286 с. – ISBN 5- 8189-0429-6.**
91. **Джебран Х. Д.** Избранное [пер. с араб, англ. / сост, предисл, коммент. В. Маркова] / Х.Д. Джеб- ран. . – Л.: Худож. лит, 1986. – 520с. – ISBN 5209029115.
92. **Джебран Х.Д.** Странник. Между Бездной и Небесами / Х.Д. Джебран; [Сб. перев.с англ. и арабск]. – М.: Сфера, 2003. – 464 с. – ISBN: 978-5-91269-027-3.
93. **Долинина А.А.** Очерки истории арабской литературы нового времени. Египет и Сирия [Публи- цистика 1870-1914]. – М.: Худож. лит,1968. – 467с.
94. **Имангулеева. А. Н.** «Корифеи новоарабской литературы: к проблеме взаимосвязи литератур Востока и Запада начала XX века» / Имангулиева Айда Насировна. – М.: Ёлм, 1991. – 321с.
95. **Исстория всемирной литературы:** В 9 томах-1983- Том восьмой IX. Литературы Ближнего и Среднего Востока на рубеже XIX и XX веков. Сирийская и Ливанская Литературы.
96. **Каде 1978:** Каде О., Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике, М., 1978.
97. **Комиссаров 1980:** Комиссаров В.Н., Лингвистика перевода, М., 1980.
98. **Комиссаров 1990:** Комиссаров В. Н., Теория перевода, Учеб.для ин-тов и фак.
1. иностр. яз. - М., 1990.

99. **Копыленко 2004:** Копыленко А.Я. Севастопольский национальный технический университет ТВОРЧЕСТВО ХАЛИЛЯ ДЖЕБРАНА КАК ПРИМЕР СИНТЕЗА КУЛЬТУР ВОСТОКА И ЗАПАДА, 2004.
100. **Крачковский:** Крачковский И.Ю. Арабская географическая литература / Игнатий Юлианович Крачковский. – М.: Издательская фирма "Восточная литература".
101. **Крупнов 1976:** Крупнов В. Н. В творческой лаборатории переводчика, Москва 1976.
102. **Крымский 1971:** Крымский А.Е. История новой арабской литературы / Крымский Агафангел Ефимович. – М.: Худож. Лит, 1971.
103. **Курьер «ЮНЕСКО».** — 1983. — № 36. — 308 с.
104. **Марков 1986:** Марков В. Предисловие к кн. Джебран Халиль Джебран, Избранное, Ленинград, 1986.
105. **Мастерство перевода, сборник двенадцатый, Москва, 1981.**
106. Перевод-средство взаимного сближения народов, Художественная публицистика, Москва, 1987.
107. **Попович 1980:** Попович А., Проблемы художественного перевода, Москва, 1980.
108. **Рецкер 1974:** Рецкер Я.И., Теория перевода и переводческая практика, М., 1974.
109. **Смирнов 1934:** Смирнов А., Перевод, Литературная энциклопедия, т. 8, Москва, 1934.
110. **Фатеева 1997:** Фатеева Н., Интертекстуальность и её функции в художественном дискурсе, М., 1997.
110. **Федоров 2002:** Федоров А., „Основы общей теории перевода“, Москва, 2002.
111. **Халилов 2009:** Халилов С., Романтическая поэзия в контексте восточно-западной проблематики, Москва 2009.
112. **Халиль Джебран: человек и поэт»** Сухеил Бушури и Джо Дженкинс.
113. **Швейцер 1976:** Швейцер А.Д. Современная социолингвистика. Теория, проблемы, методы, М., Наука, 1976.
114. **Швейцер А.Д.,** Перевод и лингвистика. М., Воениздат, 1973.
115. **Якобсон Р.,** О лингвистических аспектах перевода. в кн. вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике, М. 1978.

ელექტრონული რესურსები:

116. www.jdaniellove.com/Greek Bible Idioms
117. www.kencollins.com/Bible Translations
118. www.kingjamesbibleonline.org/Free Bible Dictionary
119. www.phrases.org.uk/Bible Phrases
120. www.squido.com/The Bible Facts and Figures
121. http://svitk.ru/004_book_book/13b/3037_djebran-strannik.php
121. <http://4umi.com/gibran/>
122. <http://www.omkara.ru/gibran/>
123. http://magazines.russ.ru/nov_yun/2011/6/d3.html
124. <http://nasati.ru/dzhebran-xalil-dzhebran.html>
125. <http://kpyr7.narod.ru/library/djebran/djebran00.html>
126. <http://www.library.cornell.edu/colldev/mideast/gibrn.htm>
127. <http://www-personal.umich.edu/~jrcole/gibran/prophet/prophet.htm>
128. <http://www.bbc.com/news/magazine-17997163>
129. <http://www.poetseers.org/the-great-poets/arabic-poets/gibran/>
130. http://www.dcmemorials.com/index_indiv0001473.htm
131. <http://www.poetryfoundation.org/bio/kahlil-gibran>
132. <http://en.wikipedia.org/wiki/Sufism>
133. <http://simplyknowledge.com/biographies/khalil-gibran#.VUIGF9Kqqko>
134. http://www.sl.nsw.gov.au/events/exhibitions/2010/kahlil_gibran/docs/gibran_exhibition_guide.pdf
135. <http://www.henrybolduc.com/gibran2.html>
136. <http://www.oneworld-publications.com/sites/default/files/books/extracts/prophet-9781851689453.pdf>

137. <http://gibrankahlil.blogspot.com/>
138. <https://www.nytimes.com/books/98/12/13/specials/gibran-garden.html>
139. http://www.innergrowth.info/khalil_gibran_prophet/html/biography/gibran_biography_chapter_07.htm
140. http://www.newworldencyclopedia.org/entry/Khalil_Gibran
141. <http://anth.umd.edu/sites/anth.umd.edu/files/Spring%202010%20Interim%20Report.pdf>
142. <http://feb-web.ru/feb/izvest/1997/05/975-012.htm>
143. ([http://data.ulis.vnu.edu.vn/jspui/bitstream/123456789/2911/1/Translation_Studies, 3rd Ed -
Bassnett, Susan \(Routledge\).pdf](http://data.ulis.vnu.edu.vn/jspui/bitstream/123456789/2911/1/Translation_Studies,_3rd_Ed_-_Bassnett,_Susan_(Routledge).pdf))